AGATOS KRISTI kolekcija

AGATHA CHRISTIE

KELEIVIS Į FRANKFURTĄ

AGATHA CHRISTIE

KELEIVIS Į FRANKFURTĄ

Ekstravagantiškas kūrinys

LEIDYKLA

VILNIUS

UDK 820-3
CH 525

AGATHA CHRISTIE

PASSENGER TO FRANKFURT

Iš anglų kalbos vertė
Renata DUBAUSKIENĖ

ISBN 9986-833-09-4

TOS PAČIOS AUTORĖS

ABC žudikai
Bertramo viešbutyje
Blogis po saule
Didysis ketvertas
Drambliai gali prisiminti
Drevė
Erkiulio darbai
Erkiulio Puaro Kalėdos
Helouvyno vakarėlis
Hikori Dikori Dok
Ir tada ten nieko nebuvo
Įdūrimas į mano nykštį
Jie atvyko į Bagdadą
Jie daro tai su veidrodžiais
Judantis pirštas
Kalėdų pudingas
Kaminų paslaptis
Karibų paslaptis
Katinas tarp balandžių
Kelionė į Frankfurtą
4.50 iš Pedingtono
Kibirkščiuojantis cianidas
Kodėl jie nepaklausė Evans
Kortos ant stalo
Kreivasis namas
Kvailas liudininkas
Laikrodžiai
Lavonas bibliotekoje
Likimo vartai
Link nulio
Listerdeilo paslaptis
Miegantis žudikas
Miršta lordas Edžveras
Mirties šuo
Mirtis debesyse
Mirtis ant Nilo
N ar M?
Nekaltojo kankinimas
Nemezidė
Nesibaigianti naktis
Nežinomas tikslas
Numirėlio pokštas
Nusikaltimo bendrininkai
Nužudymų grandis
Palšas žirgas
Paskelbta žmogžudystė
Paskui ateina mirtis
Paskutinės ponios Marpl bylos
Paslaptinga afera Stailse
Paslaptingasis misteris Kvinas
Pavojus End Hause
Penki maži paršiukai
Perskilęs veidrodis
Pilna kišenė rugių
Pirmosios Puaro bylos
Po laidotuvių
Polensa Bei netikėtumas
Ponios Maginti mirtis
Potvynio nunešti
Rodžerio Ekroido nužudymas
Sitafordo paslaptis
Slaptas priešininkas
Susitikimas su mirtimi
Tamsusis kiparisas
Tiria Parkeris Painas
Tiria Puaro
Trečioji mergina
Trijų veiksmų tragedija
Trylika uždavinių
Užuolaidos: paskutinė Puaro byla
Viens, du, užsek man batus
Vyras rudu kostiumu
Žydrojo traukinio palaptis
Žmogžudystė Mesopotamijoje
Žmogžudystė Miūjyje
Žmogžudystė Rytų eksprese
Žmogžudystė Vikareidže
Žudyti lengva

Mary Westmacott slapyvardžiu
Dukters duktė
Nebuvęs pavasarį
Našta
Milžino duona
Rožė ir medis
Nebaigtas portretas

Agatha Christie Mallowan
Ateik, pasakyk man, kaip tu gyveni
Žvaigždė virš Betliejaus

Autobiografija
Agata Kristi: Autobiografija

Skiriu **Margaretai Guillaume**

TURINYS

"Lyderystė yra ne tik milžiniška kūrybinė jėga, ji gali būti demoniška..."

JANAS SMATSAS

ĮŽANGA

Autorė pasakoja:

Pirmas klausimas, užduodamas autorei asmeniškai arba paštu, būna:

"Iš kur semiatės idėjų?"

Kyla didžiulė pagunda atsakyti: "Visą laiką einu į Harrods*", arba "Aš jas dažniausiai perku "Army & Navy Stores", arba išpyškinti: "Pabandykite "Marks and Spenser".

Rodos, jog visuotinai paplitusi tvirta nuomonė, kad egzistuoja magiškas minčių šaltinis, iš kurio rašytojai įsigudrino pasisemti.

Vargiai begrąžinsi savo klausinėtojus į Elžbietos laikus su Šekspyro:

Pasakyk man, kur vaizduotė kyla,
Ar širdyje, ar galvoje,
Kaip ji gimsta, kaip ją brandina?
Atsakyk, atsakyk.

Tiesiog tvirtai sakai: "Iš savo galvos."

Tai, žinoma, ne atsakymas. Jeigu klausinėtojo išraiška tau patinka, atlyžti ir dar kai ką priduri.

"Jei kuri nors mintis atrodo ypač patraukli ir jauti, kad galėtum ką nors iš jos padaryti, tai apsuki ją aplinkui, pažaidi ja, apdailini, sušvelnini ir galų gale suteiki jai formą. Tada, be abejo, reikia ją užrašyti. O tai jau nė iš tolo neprimena pramogų – tai sunkus darbas. Yra dar

* Harrods ir kt. – parduotuvių pavadinimai. (*Vert. past.*)

ir kita alternatyva – galima atsargiai ją paslėpti, padėti į saugyklą, kad pritaikytum po metų ar dvejų."

Antrasis klausimas, panašesnis į teiginį, dažniausiai būna:

"Tikriausiai dauguma jūsų personažų paimti iš tikrovės?"

Pasipiktinusi paneigiu tokį pasibaisėtiną spėjimą.

"Tikrai ne. Aš juos sugalvoju. Jie yra *mano*. Jie turi būti *mano* personažai – darantys tai, ką aš noriu, esantys tokie, kokių aš noriu – iškylantys tarsi gyvi prieš mane, kartais turintys savų minčių, bet tik todėl, kad aš padariau juos *tikroviškus*."

Taigi autorė sukūrė idėjas ir personažus, tačiau reikia dar ir trečio dalyko – veiksmo aplinkybių. Pirmieji du kyla iš vidinių šaltinių, o trečiasis yra išorinis – jis privalo būti, laukti, egzistuoti. Jo neišgalvoji, jis yra – jis tikras.

Galbūt plaukei kruizu Nilo upe ir viską prisimeni – kaip tik tokios aplinkybės, kurių norėtum būtent šiai istorijai. Valgei Čelsi kavinėje. Įvyko peštynės: viena mergaitė išrovė kuokštą kitos plaukų. Nuostabi pradžia kitai knygai. Keliauji Rytų ekspresu. Kaip įdomu perkelti į jį savo sumanytą siužetą. Nueini pas draugę arbatos. Tau atėjus, jos brolis užverčia skaitomą knygą, numeta ją į šalį ir sako: "Neblogai, bet kodėl gi jie nepaklausė Evanso?"

Taigi tuojau pat nusprendi, kad knyga, kurią greit rašysi, vadinsis "*Kodėl jie nepaklausė Evanso?*"

Dar nežinai, kas tas Evansas. Nesvarbu. Evansas pasirodys, kai bus metas, – pavadinimas jau yra.

Taigi tam tikra prasme veiksmo aplinkybių neišrandi. Jos yra šalia tavęs, visur aplinkui, egzistuojančios – turi tik ištiesti ranką ir pasiimti, ir pasirinkti. Traukinys, ligoninė, viešbutis Londone, Karibų jūros paplūdimys, kaimas, kokteilių vakarėlis, mergaičių mokykla.

Tik vienas dalykas – jos turi būti, turi egzistuoti. Tikri žmonės, tikros vietos. Apibrėžta vieta tiek laiku, tiek erdve. Jei veiksmas vyksta čia ir dabar – kaip gauti informaciją, papildančią tai, ką regi ir girdi? Atsakymas baisiai paprastas.

Spauda pateikia tai kas dieną, rytiniame laikraštyje, su antrašte "Žinios". Pirmame puslapyje – tik skaityk. Kas šiandien darosi pasaulyje? Ką žmonės kalba, mąsto, daro? Tarsi veidrodyje pažvelk į 1970-ųjų Angliją.

Mėnesį laiko kasdien peržvelk tą puslapį, užsirašinėk, apmąstyk ir suklasifikuok.

Kiekvieną dieną įvyksta žmogžudystė.

Pasmaugta mergaitė.

Užpulta ir apiplėšta pagyvenusi moteris, pavogtos jos varganos santaupos.

Jauni vyrai ir berniukai: užpuolikai arba užpultieji.

Pastatai ir telefonų būdelės: sugriautos ir sudaužytos.

Narkotikų kontrabanda.

Plėšimai ir užpuolimai.

Dingę vaikai ir nužudytų vaikų kūnai, rasti netoli jų namų.

Ar visa tai gali būti Anglija? Ar Anglija *iš tikrųjų* tokia? Mes jaučiame, kad ne, dar ne, *bet gali tokia būti.*

Pabunda baimė, baimė to, kas gali įvykti. Ne tiek pačių įvykių, kiek juos sukeliančių priežasčių. Kai kurios iš jų žinomos, kai kurios nežinomos, bet *numanomos*. Ir ne tik mūsų šalyje. Kituose puslapiuose, mažesniuose paragrafuose, surašytos žinios iš Europos, Azijos, iš abiejų Amerikų, žinios iš viso pasaulio.

Lėktuvų užgrobimai.

Pagrobimai.

Smurtas.

Riaušės.

Neapykanta.

Anarchija – visa tai stiprėja.

Rodos, visa tai skatina naikinimo garbinimą, mėgavimąsi žiaurumais.

Ką gi visa tai reiškia? Iš praeities ataidi Elžbietos laikų eilutė, kalbanti apie Gyvenimą:

... tai istorija,
Kurią sukūrė beprotis. Jinai pilna garsų ir įtūžio,
Tačiau neturinti prasmės.

Ir vis dėlto kiekvienas iš mūsų savo viduje žinom, kiek gerumo yra šitame mūsų pasaulyje: padaromos malonės, susiduriame su geraširdiškumu, užuojauta, kaimynų gerumu vienas kitam, mergaičių ir berniukų paslaugumu.

Iš kur tada ši fantastinė kasdieninių žinių atmosfera, juk kalbama apie nutikimus, kurie yra tikri *faktai*?

Jei 1970-aisiais Mūsų Viešpaties metais nori parašyti pasakojimą, privalai susitaikyti su tave supančia tikrove. Jei ta tikrovė yra fantastinė, pasakojimas turi tiesiog prisitaikyti prie jos. Jis taip pat turi tapti fantazija – ekstravagantišku kūriniu. Veiksmo aplinkybės turi aprėpti fantastinius kasdieninio gyvenimo faktus.

Ar įmanoma įsivaizduoti fantastišką priežastį? Slaptą Kampaniją dėl valdžios? Ar gali maniakiškas naikinimo troškimas sukurti naują pasaulį? Ar įmanoma žengti dar vieną žingsnį ir pasiūlyti išsigelbėjimo būdą, kuris atrodo fantastinis ir neįmanomas?

Nieko nėra neįmanomo, to mus mokslas išmokė.

Šis pasakojimas savo esme yra fantazija. Niekuo kitu jis ir nesirengia būti.

Tačiau dauguma jame aprašytų dalykų iš tikrųjų vyksta ar bent jau žada įvykti šiandieniniame pasaulyje.

Tai nėra neįmanoma istorija – ji tik fantastinė.

1 KNYGA

Pertraukta kelionė

1 SKYRIUS

Keleivis į Frankfurtą

"Prašome prisisegti saugos diržus." Kai kurie lėktuvo keleiviai vangiai pakluso. Visi jautė, kad taip greit į Ženevą jokiu būdu negalėjo atvykti. Apsnūdę murmėjo ir žiovavo. Niekaip nepabundančius švelniai žadino ori stiuardesė.

– Prašom užsisegti saugos diržus.

Virš Tanojaus pasklido visažinantis balsas. Jis vokiškai, prancūziškai ir angliškai paaiškino, kad netrukus tikimasi trumpalaikio oro sąlygų pablogėjimo. Seras Stefordas Najus kuo plačiausiai išsižiojo, nusižiovavo ir atsisėdo tiesiai. Jis ką tik palaimingai sapnavo, kad žvejoja Anglijos upėje.

Tai buvo keturiasdešimt penkerių metų amžiaus vyras, vidutinio ūgio, lygiu, gelsvai rusvu, švariai nuskustu veidu. Jo apdarai buvo gana ekscentriški. Kilęs iš puikios šeimos, jis visiškai laisvai jautėsi leisdamas sau tokias aprangos užgaidas. Jei konservatyviau apsirėdę jo kolegos retkarčiais ir krūptelėdavo, tai jam tik suteikdavo piktdžiugiško malonumo. Jis kažkuo šiek tiek panašėjo į aštuoniolikto amžiaus frantą. Seras Stefordas mėgo būti pastebimas.

Keliaujant mėgstamiausias jo drabužis buvo šiek tiek banditiškas apsiaustas, kurį jis kartą įsigijo Korsikoje. Apsiaustas buvo tamsiai mėlynai violetinės spalvos su raudonu pamušalu ir arabiško apsiausto gaubtu, kurį galėjo užsitraukti ant galvos vėjui pučiant, kada tik panorėjęs.

Seru Stefordu Najumi diplomatiniai sluoksniai buvo nusivylę. Anksti jaunystėje pasižymėjęs kaip turintis daug žadančių talentų, jis visiškai nepateisino su juo siejamų lūkesčių. Rimčiausiais momentais jį apnikdavo demoniškas humoro jausmas. Jei tekdavo pasirinkti, jis verčiau iškrėsdavo kokią švelniai piktadarišką šunybę, negu nuobodžiaudavo. Jis buvo žinomas žmogus visuomenės gyvenime, nors ir nepasiekęs aukštumų. Buvo galima numanyti, kad Stefordas Najus, nors ir talentingas, nėra ir greičiausiai jau niekada nebetaps saugiu žmogumi. Nūdienos politikos sumaištyje ir painiuose užsienio ryšiuose saugumas, ypač norint užsitarnauti ambasadoriaus rangą, yra labiau vertinamas nei talentai. Seras Stefordas Najus buvo nustumtas į šalį, nors kartais jam ir patikėdavo kokią misiją, reikalaujančią intrigos meno, tačiau nei labai svarbią, nei viešai žinomą. Žurnalistai buvo pakrikštiję jį tamsiuoju diplomatijos arkliu*.

Niekas tikrai ir nežinojo, ar seras Stefordas Najus buvo nusivylęs savo karjera. Tikriausiai net ir pats seras Stefordas nežinojo. Jis turėjo šiek tiek tuštybės, bet taip pat mėgo ir atsiduoti savo polinkiui krėsti išdaigas.

Šiuo metu jis buvo begrįžtąs iš tyrimų komisijos Malajuose. Jam tai buvo tiesiog neįdomu. Kiti kolegos, jo nuomone, buvo iš anksto nusprendę, ką sužinos.

Jie stebėjo ir klausėsi, tačiau jų išankstinė nuostata liko nepakeista. Seras Stefordas keletą kartų sudrumstė vandenis, daugiau iš šelmiškumo nei iš tikro įsitikinimo. Kad ir kaip ten būtų, manė jis, tai pagyvino rutiną. Norėtųsi, kad tokių progų būtų daugiau. Kiti komisijos nariai buvo rimti, patikimi vaikinai, nepaprastai nuobodūs. Netgi ir vienintelė moteris, gerai žinoma misis Natanielė Edž, pagarsėjusi kaip įnoringa, susidūrusi su aiškiais faktais nepasielgė kvailai. Ji stebėjo, klausėsi ir nebandė ri-

---

* Aliuzija į posakį: "Kitokio plauko arklys", t.y. kažkas visiškai skirtingas. (*Vert. past.*)

zikuoti.

Jie jau buvo susitikę anksčiau, kai vienoje iš Balkanų pusiasalio sostinių reikėjo išspręsti iškilusią problemą. Būtent ten seras Stefordas Najus nesugebėjo susilaikyti nepasiūlęs keleto įdomių minčių. Skandalus dievinantis periodinis leidinys "*Inside News*" paskleidė prasimanymą, kad sero Stefordo Najaus buvimas toje Balkanų sostinėje yra artimai susijęs su Balkanų problemomis ir kad jo misija – labai slapta ir subtili. Vienas draugas atsiuntė serui Stefordui Najui šį laikraščio numerį, pabraukęs jame aktualią pastraipą. Seras Stefordas nenustebo. Jis perskaitė visa tai su pasitenkinimo šypsena. Jį labai pralinksmino mintis, kad šį kartą žurnalistai buvo taip juokingai toli nuo tiesos. Vienintelė jo buvimo Sofiagrade priežastis buvo tik nekaltas domėjimasis retesnėmis laukinėmis gėlėmis ir jo senutės draugės, ledi Liucijos Kleghorn, primygtinumas, nes ji buvo nenuilstanti floros retenybių ieškotoja, kuri bet kuriuo momentu užkoptų ant uolos ar džiaugsmingai striktelėtų į pelkę, vos tik pamačiusi kokią gėlelę, kurios lotyniško pavadinimo ilgis yra atvirkščiai proporcingas jos dydžiui.

Nedidelė entuziastų grupelė tęsė šią botanikos ekspediciją kalnų papėdėmis apie dešimt dienų, kai serui Stefordui Najui kilo mintis, jog vis dėlto gaila, kad toje pastraipoje nebuvo tiesos. Jis truputėlį, tik truputėlį, pavargo nuo tų laukinių gėlių ir, nors ir mėgo mieląją Liuciją, jos sugebėjimas visu greičiu lakstyti po kalnus, lengvai jį pralenkiant, nepaisant savo šešiasdešimt ir kelerių metų, jį kartais erzino. Visada prieš pat savo akis jis matydavo ryškių karališkai mėlynų kelnių sėdynę ir Liuciją, kuri, nors ir pakankamai liesa visur kitur, dievaži, buvo tikrai per plačių strėnų ryškiai karališkai mėlynoms velvetinėms kelnėms dėvėti. Puikus tarptautinis pyragas, pamanė jis, į kurį galima padažyti pirštus, su kuriuo galima pažaisti...

Lėktuve metalinis Tanojaus balsas vėl prabilo. Jis pranešė keleiviams, kad dėl tiršto rūko Ženevoje lėktuvas nu-

kreipiamas į Frankfurto oro uostą, iš kur toliau skris į Londoną. Keliaujantys į Ženevą artimiausiu metu bus išskraidinti iš Frankfurto. Serui Stefordui Najui nebuvo jokio skirtumo. Jei ir Londone rūkas, lėktuvą nukreips į Prestviką, pamanė jis. Tikėjosi, kad taip neatsitiks. Jis jau yra buvęs Prestvike kartą ar porą kartų per daug. Gyvenimas, pamanė jis, ir kelionės lėktuvu yra tikrai ypatingai nuobodūs dalykai. Jeigu tik – jis nežinojo – jeigu tik – *kas*?

Tranzitinių keleivių laukimo salėje Frankfurte buvo šilta, todėl seras Stefordas Najus prasisegė apsiaustą, leisdamas raudonam jo pamušalui vaizdingai apgaubti pečius. Jis gėrė alų iš bokalo ir puse ausies klausėsi įvairių skaitomų pranešimų.

– Skrydis į Maskvą. Reiso numeris 4387. Reiso numeris 2381 į Egiptą ir Kalkutą.

Kelionės po visą pasaulį. Kaip romantiška tai turėtų būti. Tačiau laukiamosios oro uosto salės atmosferoje buvo kažkas tokio, kas atšaldė romantiką. Ten buvo pilna žmonių, pilna prekių, per daug vienodos spalvos sėdynių, per daug plastmasės, per daug žmonių, per daug verkiančių vaikų. Jis bandė prisiminti, kas yra pasakęs:

Norėčiau mylėti Žmoniją;
Norėčiau mylėti jos veidą kvailą.

Gal Čestertonas? Jis buvo neabejotinai teisus. Surink pakankamai daug žmonių į krūvą, ir jie atrodys tokie skausmingai panašūs, kad vaizdas bus tiesiog nepakeliamas. Kad taip dabar pamačius įdomų veidą, pamanė seras Stefordas. Būtų visai kitas dalykas. Jis vertinančiai pažvelgė į dvi jaunas moteris, puikiai sudėtas, apsirėdžiusias tautine savo šalies uniforma – tikriausiai Anglijos, spėjo jis, trumpais ir trumpesniais mini sijonais, ir dar

viena jauna moteris, dar geriau sudėta – iš tikrųjų gana gerai atrodanti, vilkinti kostiumėliu su, – tai, rodos, vadinasi kelnės-sijonas. Ši jau šiek tiek toliau pažengusi mados keliu.

Jo nedomino gražios merginos, kurios atrodė kaip ir visos kitos gražios merginos. Jam patiktų kažkas išsiskiriančio. Kažin kas atsisėdo šalia jo ant to paties dirbtinės odos krėslo. Jos veidas iš karto patraukė jo akį. Ne dėl to, kad jis buvo kitoks, iš tikrųjų jam net atrodė, kad tai pažįstamas veidas. Kažkur jis tą veidą jau buvo matęs. Niekaip negalėjo prisiminti, nei kur, nei kada, bet jis tikrai buvo pažįstamas. Jos amžius – gal kokie dvidešimt penkeri ar šešeri, pamanė jis. Daili aukšta ereliška nosis, juoda sunki plaukų kupeta, siekianti pečius. Rankose ji laikė žurnalą, bet jo neskaitė. Ji žiūrėjo į jį nekantrumo kupinu veidu. Staiga ji prabilo. Kalbėjo žemu kontralto balsu, beveik vyrišku, su nedideliu užsienietišku akcentu. Ji tarė:

– Ar galėčiau su jumis pasikalbėti?

Ne, tai nebuvo tai, ką gali tokiu atveju pagalvoti, tai nebuvo lengvabūdiškas pažinties ieškojimas. Tai buvo kažkas kita.

– Nematau priežasties, – tarė jis, – kuri tam trukdytų. Atrodo, kad turim pakankamai laiko.

– Rūkas, – pasakė ta moteris, – rūkas Ženevoje, galbūt ir Londone. Rūkas visur. Nežinau, ką daryti.

– Neverta jaudintis, – pasakė jis užtikrinančiai, – jus kur nors tikrai nuskraidins. Jie dirba, žinote, efektyviai. Kur jūs vykstate?

– Man reikėjo į Ženevą.

– Na, ką gi, tikiuosi, galų gale jūs ten ir atsidursit.

– Man reikia nusigauti ten *dabar*. Jei pateksiu į Ženevą, viskas bus gerai. Mane ten pasitiks. Būsiu ten saugi.

– Saugi? – šyptelėjo jis.

Ji tarė:

– "Saugi" yra žodis iš keturių raidžių*, bet ne toks, kuriuo žmonės domisi šiais laikais. Tačiau jis gali daug reikšti. Man jis labai svarbus.

Tada ji pridūrė:

– Matote, jei nepateksiu į Ženevą, jei turėsiu palik-ti šitą lėktuvą arba vykti juo į Londoną nieko nesuderinusi, mane nužudys, – pažvelgė į jį veriančiu žvilgsniu. – Jūs tikriausiai tuo netikit.

– Bijau, kad ne.

– Tai tiesa. Žmonės gali tokie būti. Jie yra tokie, kiekvieną dieną.

– Kas nori jus nužudyti?

– Argi tai svarbu?

– Man – ne.

– Galite patikėti manimi, jei norite. Aš kalbu tiesą. Noriu, kad padėtumėt man. Padėtumėt man saugiai nusigauti iki Londono.

– Kodėl gi nutarėte prašyti pagalbos būtent manęs?

– Todėl, kad manau, jog jūs šį tą išmanote apie mirtį. Jūs esate susidūręs su mirtimi, galbūt net matęs ją ištinkant.

Jis skvarbiai į ją pažvelgė ir vėl nusuko žvilgsnį.

– Jokių kitų priežasčių? – paklausė jis.

– Taip. Šitas, – ji ištiesė savo liesą bronzinę ranką ir palietė jo masyvaus apsiausto klostes. – Šitas, – tarė ji.

Tik dabar jam pasidarė įdomu.

– Ir ką gi tuo norėjote pasakyti?

– Jis neįprastas – ypatingas. Ne toks kaip visų.

– Negaliu paneigti. Sakykim, tai viena iš mano maskuočių.

– Ta maskuotė galėtų man praversti.

– Ką turite galvoje?

– Noriu jūsų kai ko paprašyti. Galbūt jūs atsisakysite,

* Angl. "safe". Žodžių žaismas: "žodis iš keturių raidžių" reiškia keiksmažodį. (*Vert. past.*)

o gal ir ne, nes, mano manymu, esate vyras, mėgstantis rizikuoti. Taip kaip ir aš – moteris, kuri rizikuoja.

– Išklausysiu jūsų sumanymą, – pasakė jis su vos pastebima šypsena.

– Man reikia jūsų apsiausto. Ir jūsų paso. Jūsų įsodinimo į lėktuvą kortelės. Netrukus, po dvidešimties ar panašiai minučių, bus paskelbtas reisas į Londoną. Aš turėsiu jūsų pasą, vilkėsiu jūsų apsiaustu. Tokiu būdu saugiai nukeliausiu į Londoną.

– Jūs manote apsimesti manimi? Brangioji mergaite.

Ji atsisegė rankinę. Iš jos ištraukė nedidelį kvadratinį veidrodėlį.

– Pažvelkit, – pasakė. – Pažvelkit į mane, o tada į savo atvaizdą.

Tada jis pamatė, pamatė tai, kas neaiškiai sukosi jo galvoje ir nedavė ramybės. Jo sesuo Pamela, mirusi prieš dvidešimt metų. Jie visada buvo labai panašūs, jis ir Pamela. Nepaprastas šeimos narių panašumas. Jos veidas buvo šiek tiek vyriškas. Jo veidas, bent jau jaunystėje, buvo truputėlį moteriško tipo. Abiejų nosys buvo iškilios, antakiai išlenkti, lūpose kreivoka šypsenėlė. Pamela buvo aukšta, penkių pėdų ir aštuonių, jis pats – penkių pėdų ir dešimties. Jis pažvelgė į moterį, ištiesusią jam veidrodėlį.

– Mes panašūs iš veido, turbūt tai turite galvoje, ar ne? Bet, brangioji mergaite, tai nesuklaidins nieko, kas pažįsta mane arba jus.

– Žinoma, ne. Argi nesuprantate? Ir nereikia. Aš keliauju vilkėdama laisvas kelnes. Jūs keliavote užsimaukšlinęs apsiausto gobtuvą. Viskas, ką man belieka padaryti, yra nusikirpti plaukus, susukti juos į laikraščio skiautę ir išmesti į šiukšlių dėžę. Tada apsivelku jūsų apsiaustą, turiu jūsų įsodinimo kortelę, bilietą ir jūsų pasą. Nebent kas nors lėktuve gerai jus pažįsta, o aš spėju, kad ne, kitaip jie jau būtų priėję prie jūsų, taigi galėsiu saugiai keliauti dėdamasi jumis. Kai reikės, parodysiu jūsų pasą, su apsiaustu ir užsimaukšlinusi gobtuvą, kad matytųsi tik nosis, akys ir burna. Kai lėktuvas atvyks į vietą, galėsiu sau-

giai iš jo išlipti, nes niekas nežinos, kad aš juo keliavau. Saugiai išeisiu ir pranyksiu Londono minioje.

– O ką man daryti? – paklausė seras Stefordas su šypsenėle.

– Galiu kai ką pasiūlyti, jei turite drąsos tokiam dalykui.

– Siūlykite, – pasakė jis. – Man visada patikdavo pasiūlymai.

– Jūs atsistojate, nueinate nusipirkti žurnalo ar laikraščio, arba dovanos prie dovanų prekystalio. Paliekate savo apsiaustą ant šios sėdynės. Grįžęs atgal su pirkiniais atsisėdate kitur, tarkim, ant to minkštasuolio ten priešais. Ten rasite bokalą, šitą patį bokalą. Jame bus kai ko įberta, tai jus užmigdys. Pamiegokite atokiame kampelyje.

– O kas bus toliau?

– Jūs būsite tariamai apvogtas, – pasakė ji. – Kažkas bus įpylęs jums į alų keletą lašų migdomųjų ir pavogęs jūsų piniginę. Kažkas panašaus. Jūs pasisakote kas esąs, pareiškiate, kad jūsų pasas ir daiktai pavogti. Savo tapatybę jūs galite lengvai įrodyti.

– Jūs žinote, kas aš toks? Tai yra jūs žinote mano pavardę?

– Dar ne, – pasakė ji. – Dar nemačiau jūsų paso. Neturiu jokio supratimo, kas jūs toks.

– Ir vis dėlto sakote, kad lengvai galiu įrodyti savo tapatybę.

– Aš gerai pažįstu žmones. Žinau, kas svarbus, ir kas ne. Jūs esate svarbus asmuo.

– Ir kodėl aš turėčiau visa tai daryti?

– Gal kad išgelbėtumėt žmogaus gyvybę.

– Ar tai ne per daug vaizdinga istorija?

– O taip. Sunkiai įtikima. Ar jūs ja tikite?

Jis susimąstęs pažvelgė į ją.

– Ar žinote, ką jūs man primenate? Gražuolę šnipę iš nuotykių romano.

– Taip, galbūt. Bet aš nesu gražuolė.

– Ir nesate šnipė?

– Gal mane ir galima taip pavadinti. Aš turiu tam tikros informacijos. Informacijos, kurią noriu išsaugoti. Patikėkite manimi, tai informacija, kuri pravers jūsų šaliai.

– Ar nemanote, kad visa tai skamba gana absurdiškai?

– Taip. Jei visa tai užrašytum, atrodytų gana absurdiškai. Bet juk tiek daug absurdiškų dalykų yra tiesa, ar ne?

Jis vėl į ją pažvelgė. Ji buvo labai panaši į Pamelą. Jos balsas, nors ir su užsienietiška intonacija, buvo kaip Pamelos. Tai, ką ji siūlė, buvo juokingai absurdiška, beveik neįmanoma ir greičiausiai pavojinga. Pavojinga jam. Deja, būtent tai jį traukė. Turėk tu man drąsos pasiūlyti jam tokį dalyką! Kas iš viso to išeis? Be abejo, bus įdomu pamatyti.

– O kas man iš to? – paklausė jis. – Norėčiau sužinoti.

Ji įdėmiai į jį pažiūrėjo.

– Įvairovė, – pasakė ji. – Kažkas, kas nenutinka kasdien. Galbūt atsvara nuoboduliui? Mes dar netoli tenuėjome. Viskas priklauso nuo jūsų.

– O kas atsitiks su *jūsų* pasu? Ar man teks nusipirkti peruką, jei čia tokius parduoda? Gal man reikės apsimesti moterimi?

– Ne. Nėra jokios kalbos apie pasikeitimą vietomis. Jus apvogė ir apsvaigino vaistais, tačiau jūs esate jūs. Apsispręskite. Laiko nedaug, jis greitai bėga. Man dar reikės pakeisti savo išvaizdą.

– Jūs laimite, – pasakė jis. – Negali atsisakyti pasiūlymo, kai jis toks neįprastas.

– Vyliausi, kad jūs taip pagalvosite, bet nebuvau tikra, tai buvo burtų metimas.

Iš kišenės Stefordas Najus išsiėmė pasą. Įdėjo jį į išorinę apsiausto kišenę. Pakilo, nusižiovavo, apsidairė aplinkui, žvilgtelėjo į laikrodį ir nužingsniavo prie prekystalio, kur buvo išdėliotos įvairios prekės. Net nepažvelgė atgal. Nusipirko knygą popieriniu viršeliu ir pakilnojo keletą pliušinių žvėrelių, tinkamų dovanoti kokiam nors vaikui. Galiausiai išsirinko pandą. Apžvelgė visą salę ir

sugrįžo į vietą, kur sėdėjo prieš tai. Apsiaustas buvo dingęs, su juo ir mergina. Pusė bokalo alaus vis dar stovėjo ant stalo. Štai ir atėjo metas rizikuoti, pamanė jis. Paėmė bokalą, paėjėjo į šalį ir išgėrė. Negreitai. Gana lėtai. Skonis buvo beveik toks pat.

– Įdomu, kas toliau, – pasakė seras Stefordas. – Įdomu, kas bus toliau.

Jis perėjo skersai salę, į jos pakraštį. Ten sėdėjo gan triukšminga šeima, tarpusavyje kalbėjo ir juokėsi. Jis atsisėdo netoli jų, nusižiovavo, galva nusviro ant atlošo. Pranešė reisą į Teheraną. Daug keleivių pakilo ir išsirikiavo eilėje prie reikiamu numeriu pažymėtų vartų. Salė vis dar buvo artipilnė. Jis atsivertė tą knygą popieriniais viršeliais. Vėl nusižiovavo. Jautėsi labai mieguistas, taip, tikrai labai mieguistas... Reikia pagalvoti, kur čia geriau atsigulus. Kažkur, kur jis liktų...

Transeuropinės oro linijos paskelbė, kad išvyksta jų lėktuvas į Londoną, reiso numeris 309.

Nemažas būrelis keleivių, išgirdę pranešimą, pakilo. Tuo metu į tranzitinę salę jau buvo prisirinkę daugiau keleivių, skrendančių kitur. Toliau buvo pranešimai apie rūką Ženevoje ir kitus kelionių nesklandumus. Lieknas vidutinio ūgio vyras, vilkintis tamsiai mėlynu apsiaustu su raudonu pamušalu, užsitraukęs gobtuvą ant trumpai kirptų plaukų, kurie nebuvo netvarkingesni negu daugumos jaunų vyrų galvos šiais laikais, perėjo salę ir atsistojo į eilę prie lėktuvo. Parodęs įsodinimo kortelę, išėjo pro 9-us vartus.

Toliau buvo kiti skelbimai. Šveicarų oro linijos į Ciurichą. BEA į Atėnus ir Kiprą, po to – kitokio pobūdžio pranešimai.

– Maloniai prašome mis Dafnę Teodofanos, vykstančią į Ženevą, prieiti prie registracijos langelio. Reisas į Ženevą atidedamas dėl rūko. Keleiviai skris per Atėnus. Lėktuvas pasiruošęs išvykti.

Toliau ėjo kiti pranešimai keleiviams į Japoniją, Egiptą, Pietų Afriką, – oro linijos aprėpia visą pasaulį. Ponas Sidnis Kukas, vykstantis į Pietų Afriką, buvo paragintas prieiti prie registracijos langelio, nes jam paliktas raštelis. Vėl pakvietė Dafnę Teodofanos.

– Paskutinį kartą skelbiame apie reiso Nr. 309 išvykimą.

Salės pakraštyje mergytė žiūrėjo į kietai miegantį vyrą tamsiu kostiumu, pasidėjusį galvą ant raudonos krėslo atramos. Rankoje jis laikė mažytę pliušinę pandą.

Mergytė ištiesė ranką link pandos. Jos mama tarė:

– Nagi, Džoana, neliesk. Tas vargšelis džentelmenas miega.

– Kur jis skrenda?

– Gal irgi į Australiją, – pasakė motina, – kaip mes.

– Ar ir jis turi tokią mažą mergytę kaip aš?

– Tikriausiai, – atsakė motina.

Mergytė atsiduso ir vėl pažiūrėjo į pandą. Seras Stefordas Najus toliau sau miegojo. Sapnavo, kad bando nušauti leopardą. "Labai pavojingas gyvūnas", sakė jis lydinčiam safari gidui. "Daug kartų esu girdėjęs, kad tai labai pavojingas gyvūnas. Leopardu negali pasitikėti."

Sapnas pasikeitė, kaip būdinga sapnams, ir jis jau gėrė arbatą su senąja teta Matilda ir stengėsi kalbėti taip, kad ji išgirstų. Ji buvo kurtesnė nei bet kada! Jis negirdėjo nė vieno pranešimo, išskyrus patį pirmąjį, apie Dafnę Teodofanos. Mergytės mama tarė:

– Aš visuomet pagalvoju apie keleivį, kuris neatvyksta. Beveik visada oro uoste tai išgirsti. Ko nors jie neranda. Kas nors negirdėjo pranešimo arba neatvyko į lėktuvą ar panašiai. Man visada įdomu, kas tai galėtų būti, ką jis veikia, ir *kodėl* neatvyko. Tikriausiai ši mis – koks ten jos vardas? – tiesiog nespėjo į lėktuvą. Ką jie su ja darys?

Niekas negalėjo atsakyti į šį klausimą, nes niekas neturėjo reikiamos informacijos.

2 SKYRIUS

Londonas

Sero Stefordo Najaus butas buvo labai jaukus. Su vaizdu į Žaliąjį parką. Jis įjungė kavos aparatą ir nuėjo peržiūrėti šio ryto pašto. Neatrodė, kad yra ko nors ypač įdomaus. Peržiūrėjo laiškus, porą sąskaitų, čekį ir laiškus su ganėtinai neįdomiais pašto ženklais. Jis sustūmė juos į krūvą ir padėjo ant stalo, kur jau gulėjo šiek tiek korespondencijos, susikaupusios per pastarąsias porą dienų. Greitai reikės imtis reikalų, pamanė. Kažkuriuo laiku po pietų ateis sekretorė.

Jis grįžo į virtuvę, įsipylė puoduką kavos ir atsinešė jį prie stalo. Pasiėmė du ar tris laiškus, kuriuos buvo atplėšęs vėlai praėjusį vakarą. Paėmė vieną ir šypsodamasis perskaitė.

– Vienuolika trisdešimt, – tarė. – Pakankamai tinkamas laikas. Įdomu. Reikėtų gerai viską permąstyti ir pasiruošti susitikti su Četvindu.

Į pašto dėžutę kažką įmetė. Jis nuėjo į koridorių ir atsinešė rytinį laikraštį. Jame buvo mažai naujienų. Politinė krizė, užsienio naujienų žinutė, kuri gali pasirodyti kelianti nerimą, bet jis nemanė, kad taip yra iš tikrųjų. Tai buvo tik žurnalistinis "garo išleidimas" ir bandymas sureikšminti ne tokius jau reikšmingus dalykus. Reikia juk pasistengti, kad žmonės turėtų ką skaityti. Parke pasmaugta mergaitė. Mergaites nuolat smaugia. Kasdien po vieną, šaltai pagalvojo. Nei pagrobtas, nei išprievartautas nė vienas vaikas. Maloniai nustebino. Jis paskrudino gabalėlį bandelės ir išgėrė kavą.

Vėliau išėjo iš pastato, nusileido gatve žemyn, per par-

ką link Vaitholo. Pats sau šypsojosi. Gyvenimas šįryt, atrodo, yra gana neblogas. Pradėjo galvoti apie Četvindą. Jei iš viso yra pasaulyje paikų mulkių, tai Četvindas tikrai vienas iš jų. Išlaikyta gera išorė, reikšminga išvaizda ir nuostabus įtarumas. Bus gana smagu su juo pasikalbėti.

Patogiai septynias minutes pavėlavęs pasiekė Vaitholą. Tik dėl savo paties svarbumo, lyginant su Četvindo svarbumu, pagalvojo. Įėjo į kabinetą. Četvindas sėdėjo už rašomojo stalo su krūva popierių ir sekretore. Atrodė pakankamai svarbiai, kaip paprastai atrodydavo, jei tik pavykdavo tą miną nutaisyti.

– Labas, Najau, – tarė Četvindas, šypsodamasis visu savo įspūdingai gražiu veidu. – Džiaugiesi sugrįžęs? Kaip sekėsi Malajuose?

– Karšta, – atsakė Stefordas Najus.

– Taip. Turbūt ten visada karšta. Tikiuosi, turėjai galvoje atmosferos karštį, ne politinį?

– O, tik atmosferos, – pasakė Stefordas Najus.

Jis neatsisakė cigaretės ir atsisėdo.

– Pasiekei kokių rezultatų, kuriuos verta paminėti?

– Vargiai. Ne tai, ką galima pavadinti rezultatais. Parašiau ataskaitą. Daug tuščių plepalų, kaip paprastai. Kaip Leizenbis?

– O, nuobodybė kaip visada. Jis niekad nebepasikeis, – pasakė Četvindas.

– Tai jau ne, to tikėtis būtų per daug. Anksčiau su Baskombe nesu dirbęs. Bet jis sugeba būti gana šaunus, kai pats to nori.

– Nejaugi? Aš mažai jį pažįstu. Gali būti, tikiu, kad sugeba.

– Taip, taip, taip. Jokių kitų naujienų?

– Ne, nieko. Manau, kad nieko, kas tave sudomintų.

– Savo laiške nepaminėjai, kodėl norėjai su manim susitikti.

– O, tik tam, kad aptartume keletą dalykų, tai ir viskas. Žinai, jei kartais parvežtumei kokių nepaprastų

žinių. Ko nors, kam turėtume pasiruošti. Klausimams Rūmuose. Ką nors tokio.

– Taip, žinoma.

– Grįžai lėktuvu, ar ne? Turėjai nemalonumų?

Stefordas Najus nutaisė veidą, kaip buvo numatęs. Šiek tiek nusiminusį, nežymiai suirzusį.

– A, tai jau girdėjai apie tai, ar ne? – pasakė. – Kvaila nesąmonė.

– Taip, be abejo.

– Keisčiausia, – tarė Stefordas Najus, – kad viskas amžinai patenka į spaudą. Šio ryto spaudoje buvo paragrafas apie tai.

– Manau, bevelytum, kad būtų ten nepatekęs.

– Na, atrodo, kad aš nemažas asilas, ar ne? – pasakė Stefordas Najus. – Privalau tai pripažinti. Ir tai mano amžiuje!

– Kas iš tikrųjų įvyko? Pamaniau, gal ta istorija laikraštyje šiek tiek pagražinta.

– Et, manau, kad jie išpūtė, kaip tik įmanoma, ir tiek. Žinai, kaip su tom kelionėm. Prakeiktai nuobodžios. Ženevoje buvo rūkas, todėl pakeitė lėktuvo maršrutą. Po to Frankfurte reisas buvo atidėtas dviem valandoms.

– Ar būtent tada visa tai įvyko?

– Taip. Mirtinai nusibosta tuose oro uostuose. Lėktuvai atskrenda ir išskrenda. Tanojus visu greičiu pirmyn. Reisas Nr. 302 į Honkongą, reisas 109 į Airiją. Tas, šitas, anas. Žmonės pakyla, išeina.O tu sėdi ten ir žiovauji.

– Kas iš tikrųjų įvyko?

– Nagi pasiėmiau bokalą alaus, tarp kitko, Pilsnerio, tada galvoju, nueisiu, nusipirksiu dar ką nors paskaityti. Buvau perskaitęs viską, ką turėjau pasiėmęs, taigi nuėjau prie prekystalio ir nusipirkau kažkokią nelaimingą knygą popieriniais viršeliais. Berods detektyvą, ir dar nupirkau pliušinį žvėrelį vienai iš savo dukterėčių. Tada sugrįžau, baigiau alų, atsiverčiau tą knygą ir užmigau.

– Taigi suprantu. Užmigai.

– Taip, argi nenatūralu? Manau, kad skelbė mano reisą, jeigu ir skelbė, tai aš negirdėjau. Aš negirdėjau neabejotinai dėl pačių geriausių priežasčių. Sugebu bet kuriuo metu užmigti oro uoste, bet sugebu ir girdėti su manimi susijusius skelbimus. Tuokart negirdėjau. Kai pabudau, arba atsigavau, kaip tau geriau patiktų tai pavadinti, prireikė medikų pagalbos. Kažkas aiškiai įbėrė man vienokių ar kitokių miltelių į gėrimą. Tikriausiai padarė tai, kol pirkau knygą.

– Ganėtinai neįprastas dalykas, ar ne? – pasakė Četvindas.

– Niekad anksčiau man nėra taip nutikę, – pasakė Stefordas Najus. – Tikiuosi, ir nepasikartos. Žinai, pasijauti siaubingu kvailiu. Be to, dar pagirios. Ten buvo gydytojas ir dar kažkokia būtybė – slaugė ar panašiai. Bet, matyt, didelės žalos nebuvo padaryta. Ištraukė piniginę su pinigais ir pasu. Laimei, neturėjau daug pinigų. Kelionės čekiai buvo vidinėje kišenėje. Visada prireikia trupučio biurokratinių formalumų, jei pameti pasą. Tačiau turėjau laiškų ir kitų dalykų, todėl asmenybės tapatybę nebuvo sunku įrodyti. Po kurio laiko viskas buvo sutvarkyta ir galėjau tęsti kelionę.

– Vis tiek labai nemalonūs dalykai, – tarė Četvindas. – Turėjau omenyje, tavo padėties žmogui, – jo tonas buvo nepritariantis.

– Taip, – pasakė Stefordas Najus. – Ant manęs tai meta šešėlį, ar ne? Norėjau pasakyti, ne toks gudrus, koks turėtų būti mano – mm – padėties vaikinas, – ši mintis, atrodo, jį pralinksmino.

– Ar tai dažnai pasitaiko, nepasidomėjai?

– Nemanau, kad tai dažnai pasitaikantis dalykas. Galėtų būti. Manau, kiekvienas žmogus, turintis kišenvagio polinkį, gali pastebėti miegantį vaikiną ir įkišti ranką jam į kišenę, ir, jei tik jis pakankamai ištobulinęs savo amatą, ištraukti piniginę ar panašiai ir tikėtis, kad jam pasiseks.

– Gana keblu netekti paso.

– Taip, dabar turėsiu gauti naują. Tikriausiai reikės pateikti gausybę paaiškinimų. Kaip jau sakiau, visa tai prakeiktai kvaila nesąmonė. Pripažinkim atvirai, Četvindai, manęs tai neparodo labai jau palankiai, ar ne?

– O, ne tu kaltas, mano berniuk, ne tu kaltas. Tai galėjo atsitikti kiekvienam, bet kam.

– Ačiū už gerą žodį, – pasakė Stefordas Najus, draugiškai šypsodamasis. – Tai bus man pamoka, ar ne?

– Nemanai, kad kažkas norėjo būtent *tavo* paso?

– Nemanyčiau, – pasakė Stefordas Najus. – Kam jiems mano pasas. Nebent kažkam rūpėjo mane paerzinti, bet tai neįtikėtina. Arba kažkam patiko nuotrauka mano pase – bet tai dar mažiau įtikima!

– Ar nesutikai jokių pažįstamų tame – kur tu ten buvai – Frankfurte?

– Ne, visai jokių.

– Kalbėjaisi su kuo nors?

– Lyg ir su niekuo. Kažką pasakiau maloniai storulei su mažu vaiku, kurį ji bandė pralinksminti. Atrodo, iš Vigano. Keliavo į Australiją. Daugiau nieko neprisimenu.

– Tikrai?

– Kažkokia moteris norėjo sužinoti, ką reikia daryti, jei nori studijuoti archeologiją Egipte. Pasakiau, kad nieko apie tai nežinau. Patariau kreiptis į Britų muziejų. Ir pora žodžių persimečiau su žmogum, atrodo, kovojančiu prieš gyvūnų vivisekciją. Labai karštai apie tai kalbėjo.

– Man visuomet atrodė, – pasakė Četvindas, – kad už tokių dalykų gali kažkas *slypėti*.

– Už kokių dalykų?

– Na, už tokių, kurie tau nutiko.

– Neįsivaizduoju, kas gali už to slypėti, – pasakė seras Stefordas. – Drįstu teigti, kad žurnalistai sugebėtų iš to padaryti istoriją, jie tai puikiai sugeba. Tačiau visa tai tik kvaila istorija. Dėl Dievo meilės, pamirškim ją. Įtariu, kad po rašinių spaudoje visi draugai pradės mane apie ją

klausinėti. O kaip laikosi senasis Leilendas? Ką jis veikia šiom dienom? Būdamas ten, kai ką apie jį girdėjau. Leilendas visada truputį per daug kalba.

Abu vyrai dar apie dešimt minučių draugiškai pasišnekučiavo, tada Stefordas Najus pakilo ir išėjo.

– Turiu šįryt daug reikalų, – pasakė jis. – Reikia nupirkti dovanų giminaičiams. Didžiausia bėda, kad jei grįžti iš Malajų, giminės ir draugai tikisi, jog atveši egzotiškų dovanų. Manau, tiesiog nueisiu į Liberty's parduotuvę. Jie prekiauja pakankamai geromis rytietiškomis prekėmis.

Jis linksmai išėjo, koridoriuje linktelėdamas porai pažįstamų vyrų. Kai jis išėjo, Četvindas paskambino savo sekretorei.

– Paklausk pulkininko Manro, ar negalėtų pas mane ateiti.

Pulkininkas Manro įėjo, su juo dar vienas aukštas vidutinio amžiaus vyras.

– Nežinau, ar pažįstate Horšemą, – pasakė jis, – iš saugumo.

– Manau, jau esame susitikę, – pasakė Četvindas.

– Iš jūsų ką tik išėjo Najus, ar ne? – pasakė pulkininkas Manro.

– Ar yra šioje istorijoje apie Frankfurtą kas nors įdomaus? Kas nors, į ką turėtume atkreipti dėmesį?

– Nepanašu, – pasakė Četvindas. – Jis šiek tiek dėl to nusiminęs. Mano, kad visa tai padaro iš jo asilą. Ir tai tiesa.

Vyras, pavarde Horšemas, linktelėjo galvą.

– Tai jis taip visa tai priima, ar ne?

– Na, jis bandė nutaisyti gražią miną, – pasakė Četvindas.

– Bet, – pasakė Horšemas, – jis juk nėra visiškas asilas, ar ne?

Četvindas patraukė pečiais.

– Visaip gali nutikti, – pasakė jis.

– Žinau, – pasakė pulkininkas Manro, – taip taip, žinau. Ir vis tiek visą laiką maniau, kad Najus šiek tiek nenuspėjamas. Kad tam tikra prasme jis gali būti tikrai *rimtų* pažiūrų.

Prakalbo vyras, pavarde Horšemas.

– Nieko prieš jį neturim, – pasakė jis. – Visai nieko, kiek *mums* žinoma.

– O, aš ir neturėjau omenyje, kad taip yra. Visai to neturėjau galvoje, – pasakė Četvindas. – Tik – kaip čia pasakius? – jis ne į visus dalykus žiūri rimtai.

Ponas Horšemas buvo su ūsais. Ūsai jam praversdavo tomis akimirkomis, kai būdavo sunku sulaikyti šypsnį.

– Jis nekvailas vyras, – pasakė Manro. – Turi smegenų, taigi. Jūs nemanote, kad – turiu omenyje, jūs nemanote, kad šioje istorijoje reikėtų kuo nors abejoti?

– Juo? Neatrodo.

– Jūs tuo pasidomėjote, Horšemai?

– Taip, tik praėjo dar nedaug laiko. Kol kas viskas gerai, tačiau jo pasu buvo *pasinaudota*.

– Pasinaudota? Kokiu būdu?

– Praeitas Hitrou oro uostas.

– Turite galvoje, kažkas prisistatė seru Stefordu Najumi?

– Ne ne, – pasakė Horšemas, – ne tiek daug žodžių. Sunku būtų to tikėtis. Jis tiesiog buvo praleistas, kaip ir visi kiti pasai. Niekas jo neieškojo. Įtariu, kad jis net nepabudo nuo tų migdomųjų, ar ko ten jam įpylė. Jis liko Frankfurte.

– Tačiau kažkas galėjo pavogti pasą, įlipti į lėktuvą ir patekti į Angliją?

– Taip, – pasakė Manro, – prielaida tokia. Kažkas pagrobė piniginę, kurioje buvo pinigų ir pasas, arba kažkam reikėjo paso ir jis pasirinko serą Stefordą Najų, kaip žmogų, kurį patogu apiplėšti. Ant stalo stovėjo gėrimas, įberk ten žiupsnelį miltelių, palauk, kol žmogus užmigs, ištrauk

pasą ir mėgink laimę.

– Betgi pasus tikrina. Turėjo pamatyti, kad ne tas asmuo, – pasakė Četvindas.

– Na, greičiausiai buvo šioks toks panašumas, turėjo būti, – pasakė Horšemas. – Tačiau neatrodo, kad jo neatvykimas buvo pastebėtas: nebuvo specialiai atkreiptas dėmesys būtent į šį pasą. Didžiulė minia praeina lėktuvui vėluojant. Žmogus ganėtinai panašus į nuotrauką savo pase. Štai ir viskas. Greitai pažvelgė, atidavė, praleido. Juk jie dažniausiai stebi atvykstančius *užsieniečius*, o ne britus. Tamsiaplaukius, tamsiai mėlynom akim, švariai nusiskutusius, penkių pėdų ir dešimties colių ir panašiai. Štai ir viskas, kas juos domina. Ar nėra ieškomųjų sąraše, ar panašiai.

– Žinau, žinau. Ir vis dėlto, sutikite, jei kas nori tik nugvelbti piniginę ar pinigų, nesinaudos pasu, ar ne? Per daug rizikinga.

– Taip, – pasakė Horšemas. – Taip, čia ir yra visas įdomumas. Žinoma, – pasakė jis, – atliekame tyrimą, užduodame keletą klausimėlių šen bei ten.

– O kokia jūsų paties nuomonė?

– Dar nenorėčiau jos atskleisti, – pasakė Horšemas. – Turi praeiti šiek tiek laiko. Negali skubinti.

– Visi jie vienodi, – pasakė pulkininkas Manro Horšemui išėjus iš kabineto. – Jie niekad tau nieko nepasakys, šitie prakeikti saugumiečiai. Jei mano, kad aptiko pėdsakus, to nepripažins.

– Natūralu, – pasakė Četvindas, – nes gali ir suklysti. Tipiškas politiko požiūris.

– Horšemas – gana šaunus vyras, – pasakė Manro. – Valdyboje jį labai vertina. Nepanašu, kad jis klystų.

3 SKYRIUS

Žmogus iš valyklos

Seras Stefordas Najus sugrįžo į savo butą. Stambi moteriškė išbėgo iš virtuvėlės, pasitikdama jį maloniais žodžiais.

– Matau, grįžote sveikas, sere. Tie bjaurūs lėktuvai. Niekad nesi užtikrintas, ar ne?

– Tikra tiesa, ponia Vorit, – pasakė seras Stefordas Najus. – Dvi valandas vėlavo tas lėktuvas.

– Kaip ir mašinos, ar ne, – pasakė ponia Vorit. – Turėjau omenyje, niekad nežinai, kas su *jomis* nutiks. Tiktai ore pakibus, taip sakant, dar neramiau, tiesa? Negali tiesiog pasukti link kelkraščio, čia jau kitaip, ar ne? Taigi va. Aš nieku gyvu jais neskrisčiau.

Ji tęsė toliau:

– Užsakiau keletą dalykų. Tikiuosi, jūs nieko prieš. Kiaušinių, sviesto, kavos, arbatos, – jai pritrūko žodžių, nors iškalbą turėjo kaip Artimųjų Rytų gidas ties faraono rūmais. – Tai va, – ištarė ponia Vorit atsikvėpdama, – manau, kad tai ir viskas, ko jūs pageidautumėt. Užsakiau prancūziškų garstyčių.

– Ar kartais ne Dijono? Jie visada bando įpiršti Dijono.

– Nežinau, kas *jis* toks, čia tai Esther Dragono, tas, kurį jūs mėgstat, tiesa?

– Tikra tiesa, – pasakė seras Stefordas, – jūs tikras stebuklas.

Ponia Vorit atrodė patenkinta. Ji vėl grįžo į virtuvę, o seras Stefordas Najus jau ėmė už miegamojo durų ranke-

nos, ketindamas ten įeiti.

– Tikriausiai jūs nieko prieš, kad atidaviau jūsų drabužius tam užėjusiam džentelmenui, sere? Jūs nieko nei sakėte, nei parašėte.

– Kokius drabužius? – paklausė seras Stefordas Najus sustodamas.

– Du kostiumus, kaip sakė tas džentelmenas, kur užėjo jų pasiimti. Iš "Twiss and Bonywork", rodos, tai tas pats pavadinimas kaip ir anksčiau. Su "Baltosios gulbės" skalbykla, jei teisingai prisimenu, turėjome truputėlį nesutarimų.

– Du kostiumus, – pasakė seras Stefordas Najus. – Kuriuos kostiumus?

– Na, tą, kurį dėvėjote važiuodamas namo, sere. Supratau, kad tai turėjo būti vienas iš tų. Nebuvau labai tikra dėl kito, bet paėmė tą mėlyną, smulkiai dryžuotą, – prieš išvažiuodamas nepasakėte, ką su juo daryti. Jam nebūtų pakenkęs valymas, o dešinįjį rankogalį ir pataisyti reikėjo, tačiau nenorėjau savarankiškai to imtis jums nesant. Aš apskritai nemėgstu to daryti, – pasakė ponia Vorit su akivaizdžia dorybės išraiška.

– Tai tas vaikinas, kad ir kas jis buvo, išsinešė tuos kostiumus?

– Tikiuosi, nepasielgiau blogai, sere, – ponia Vorit sunerimo.

– Tą mėlyną, smulkiai dryžuotą, tai taip. Tik į naudą. O tas, su kuriuo grįžau namo, na...

– Jis kiek plonokas, sere, šiam metų laikui, žinote, sere. Tinkamas tiems kraštams, kur buvote, kur karšta. Nepakenktų ir jį išvalyti. Sakė, kad jūs dėl to skambinot. Taip sakė tas ponas, kuris atėjo jų pasiimti.

– Ar jis nuėjo į mano kambarį ir pats juos išsirinko?

– Taip, sere. Maniau, kad taip bus geriausia.

– Labai įdomu, – pasakė seras Stefordas. – Taip, labai įdomu.

Jis nuėjo į miegamąjį ir apsidairė aplinkui. Kambarys buvo švarus ir tvarkingas. Lova paklota, aiškiai ponios

Vorit ranka, jo elektrinis skustuvas kraunasi, visi daiktai ant tualetinio stalelio tvarkingai išdėlioti.

Jis priėjo prie spintos ir ją atidarė. Atidarė prie sienos, šalia lango, stovinčios komodos stalčius. Viskas ganėtinai tvarkinga. Netgi tvarkingiau, negu turėjo būti. Vakar vakare jis išpakavo dalį daiktų, ir tai, ką darė, darė skubotai. Įmetė apatinius drabužius ir visokias smulkmenas į tam skirtą stalčių, bet nesudėliojo jų tvarkingai. Būtų pats tai padaręs šiandien arba rytoj. Nepalikdavo to poniai Vorit. Ji turėjo tik palaikyti tvarką tokią, kokią rasdavo. Grįžęs iš užsienio, paskirdavo laiko pertvarkymams ir prisitaikymams prie klimato ir kitų dalykų. Taigi kažkas čia žiūrinėjo, kažkas buvo ištraukęs stalčius ir greitai juos peržiūrėjo, paskubomis sudėjo daiktus atgal, netgi tvarkingiau, negu jis skubėdamas buvo sudėjęs. Greitas atidus darbelis ir pasišalino su dviem kostiumais ir įtikimu paaiškinimu. Kostiumas, kurį seras Stefordas dėvėjo keliaudamas, ir plono audinio kostiumas, kuris galėjo būti vienas iš tų, kuriuos jis buvo pasiėmęs į užsienį ir parsivežęs atgal. Bet kodėl?

– Nes, – susimąstęs, pats sau tarė seras Stefordas, – nes kažkas kažko ieškojo. Bet ko? Ir kas? Ir galbūt kodėl? Taip, įdomu.

Jis atsisėdo ant kėdės ir susimąstė. Žvilgsnis nukrypo į stalelį prie lovos, ant kurio gana įžūliai sėdėjo mažytė kailinė panda. Pažvelgus į ją, nauja mintis šovė į galvą. Jis priėjo prie telefono ir surinko numerį.

– Ar tai jūs, teta Matilda? – pasakė jis. – Čia Stefordas.

– O, mano mielas berniuk, tai jau sugrįžai. Aš taip džiaugiuosi. Laikraštyje skaičiau, kad vakar Malajuose nustatė choleros atvejį, bent jau manau, kad tai buvo Malajuose. Aš nuolat painioju tas vietas. Tikiuosi, greitai mane aplankysi? Neapsimesk, jog esi užsiėmęs. Negali juk visą laiką būti užsiėmęs. Tai atleistina tik magnatams, pramonininkams, žinai, kai sujungia ir stambina kompani-

jas. Niekad nežinojau, ką visa tai iš tikrųjų reiškia. Anksčiau reikėjo gerai dirbti savo darbą, o dabar viskas susiję su atominėm bombom ir fabrikais iš betono, – gana audringai išdrožė teta Matilda. – O tie visi siaubingi kompiuteriai, kurie supainioja visus skaičius, jau nekalbant apie jų formą. Jie mums tik apsunkino gyvenimą. Net neįsivaizduoji, ką jie padarė su mano sąskaita banke. Ir su mano pašto adresu. Na, tikriausiai aš per ilgai gyvenau.

– Netikėkit tuo! Ar tiks, jei ateisiu kitą savaitę?

– Jei nori, ateik rytoj. Vikaras ateis pietauti, bet lengvai galiu tai atidėti.

– O, ne, nėra reikalo to daryti.

– Be abejo, yra, ir dar koks. Jis nuobodžiausias žmogus, kokį tik pažįstu, ir dar nori naujų vargonų. Senieji ne ką blogesni. Turėjau omenyje, ne vargonai kalti, o vargonininkas. Netikša, o ne muzikantas. Vikaras jo gailisi, nes jis neteko motinos, kurią labai mylėjo. Tačiau juk vien tik meilė motinai nepadeda geriau groti vargonais, tiesa? Manau, reikia vadinti daiktus tikraisiais vardais.

– Tikrai taip. Tai turės būti kitą savaitę – dar turiu šiokių tokių reikalų. O kaip laikosi Sibilė?

– Mielas vaikutis! Labai išdykusi, bet vis tiek vienas džiaugsmas.

– Aš jai parvežiau kailinę pandą, – pasakė seras Stefordas Najus.

– O, labai gražu iš tavo pusės, mielasis.

– Tikiuosi, jai patiks, – pasakė seras Stefordas, ir, pamatęs pandos akis, virptelėjo iš jaudulio.

– Bet kokiu atveju ji yra labai gerų manierų, – pasakė teta Matilda. Tai nuskambėjo labai abejotinai, to atsakymo reikšmės seras Stefordas iki galo nesuprato.

Teta Matilda padiktavo kitos savaitės traukinių tvarkaraštį, kartu perspėdama, kad būna ir taip, jog traukinys neatvyksta arba tvarkaraštis pasikeičia, ir sukomandavo, kad atvežtų jai Kamemberto sūrio ir pusę Stiltono.

– Čia nebeįmanoma nieko gauti. Mūsų bakalėjininkas

– toks puikus žmogus, toks rūpestingas ir gero skonio, mums visiems patiko – staiga pavertė parduotuvę į prekybos centrą, šešis kartus didesnį, perstatytą, su krepšeliais ir vežimėliais, ir stengiasi prikimšti dalykų, kurių tau visai nereikia, ir motinos visad pameta savo vaikus, o tie verkia iki isterijos. Baisiausiai vargina. Na, lauksiu tavęs, mano mielasis, – ir padėjo ragelį.

Telefonas iš karto vėl suskambo.

– Alio? Stefordas? Čia Erikas Pu. Girdėjau, vakar grįžai iš Malajų, – gal pavakarieniaujam kartu?

– Su mielu noru.

– Gerai – Limpitso klube, penkiolika po aštuonių?

Serui Stefordui bepadedant telefono ragelį, į kambarį įšnopavo ponia Vorit.

– Kažkoks džentelmenas apačioje nori su jumis pasimatyti, sere, – pasakė ji. – Aš bent jau manau, kad jis džentelmenas. Kad ir kaip ten būtų, sakė esąs įsitikinęs, kad jūs neatsisakysite.

– Kokia jo pavardė?

– Horšemas, sere, kaip tas vietovardis pakeliui į Braitoną.

– Horšemas, – seras Stefordas Najus šiek tiek nustebo.

Jis išėjo iš miegamojo ir nusileido iki vidurio laiptų, vedančių į didelę svetainę apatiniame aukšte. Ponia Vorit neapsiriko. Tai buvo Horšemas, atrodė taip pat, kaip ir prieš valandą: tvirtas, patikimas, skeltu smakru, raudonskruostis, su vešliais žilais ūsais ir šaltakraujiška išraiška veide.

– Tikiuosi, neturite nieko prieš, – atsistodamas draugiškai ištarė.

– Prieš ką? – paklausė seras Stefordas Najus.

– Kad mane taip greitai vėl išvydote. Mes susitikome koridoriuje prie pono Gordono Četvindo durų – jei prisimenate?

– Neturiu visiškai nieko prieš, – pasakė seras Stefor-

das Najus.

Per stalą jis pastūmė cigarečių pakelį.

– Prisėskit. Pamiršot kažką pasakyti?

– Puikus žmogus tas ponas Četvindas, -- pasakė Horšemas. – Manau, mes jį nuraminome. Jis ir pulkininkas Manro. Žinote, jie šiek tiek dėl to nusiminę. Turiu galvoje, dėl jūsų.

– Tikrai?

Seras Stefordas Najus irgi prisėdo. Nusišypsojo, užsirūkė ir susimąstęs pažvelgė į Henrį Horšemą.

– Ir kas toliau?

– Pagalvojau, ar negalėčiau pasiteirauti, per daug nesmalsaudamas, ką jūs ketinate daryti toliau?

– Malonu jums pranešti, – pasakė seras Stefordas Najus. – Aplankysiu savo tetą, ledi Matildą Klekhyton. Galiu duoti jos adresą, jei pageidausite.

– Aš jį turiu, – pasakė Henris Horšemas. – Ką gi, tikriausiai tai puiki mintis. Ji apsidžiaugs matydama, kad saugiai grįžote namo. Juk nedaug tetrūko, ar ne?

– Ar taip mano pulkininkas Manro ir ponas Četvindas?

– Na, žinote, kaip yra, sere, – pasakė Horšemas. – Jums tai pakankamai gerai žinoma. Jie visada dvejoja, džentelmenai iš to skyriaus. Jie nežino, ar gali jumis pasitikėti.

– Pasitikėti manim? – įsižeidusiu balsu ištarė seras Stefordas Najus. – Ką jūs tuo norite pasakyti, pone Horšemai?

Ponas Horšemas nesuglumo. Tik šyptelėjo.

– Matote, – tarė jis, – jūs turite reputaciją žmogaus, kuris nerimtai žiūri į dalykus.

– O! Maniau, turite omeny, kad aš koks persimetėlis ar nuklydėlis ne į tą pusę. Kažką panašaus.

– O, ne, sere, jie tik mano, kad nesate rimtas. Jie mano, kad mėgstate karts nuo karto truputį pajuokauti.

– Negali juk visą gyvenimą vien tik rimtai žiūrėti į save ir į kitus, – nepritariamai pasakė seras Stefordas Najus.

– Ne. Tačiau jūs gana smarkiai rizikavote, kaip jau sakiau, ar ne?

– Vargu ar nutuokiu, apie ką jūs čia dabar kalbate?

– Tuojau jums paaiškinsiu. Kartais reikalai sugriūna, ir ne dėl to, kad taip buvo suplanuota. Įsikiša Visagalis arba kitas džentelmenas – turiu galvoje tą, kur su uodega.

Seras Stefordas Najus šiek tiek sudvejojo.

– Ar jūs turite omenyje rūką Ženevoje? – pasakė jis.

– Būtent, sere. Rūkas, tvyrojęs virš Ženevos, sugriovė žmonių planus. Kai kas pateko į bjauriai keblią padėtį.

– Papasakokit man apie tai, – pasakė seras Stefordas Najus. – Labai norėčiau sužinoti.

– Na, kai tas jūsų lėktuvas vakar išvyko iš Frankfurto, jame trūko vieno keleivio. Jūs išgėrėte savo alų ir kamputyje, patogiai atsirėmęs, ramiai sau knarkėte. Viena keleivė neatvyko, jie pranešė apie tai vieną kartą, o po to dar kartą. Galų gale lėktuvas tikriausiai išvyko be jos.

– Ak! O kas jai nutiko?

– Būtų įdomu sužinoti. Bet kokiu atveju jūsų pasas atvyko į Hitrou oro uostą, nors ir be jūsų.

– O kur jis dabar? Ar jau turėčiau būti jį atgavęs?

– Ne. Nemanau. Tai būtų per daug jau greitas darbas. Pakankamai patikimas vaistas tie migdomieji. Kaip tik, jei drįsčiau taip išsireikšti. Išjungė jus, nesukeldami jokio ypatingai blogo pašalinio poveikio.

– Tik bjaurią pagirių būseną, – pasakė seras Stefordas.

– Na, to neišvengsi. Ne tokiomis aplinkybėmis.

– O kas būtų įvykę, kadangi jūs, atrodo, viską žinot, jei būčiau atsisakęs sutikti su pasiūlymu, kuris galėjo – noriu pasakyti, tik galėjo – būti man pateiktas? – paklausė seras Stefordas.

– Galimas daiktas, kad Meri Anai būtų buvę riesta.

– Meri Anai? Kas ta Meri Ana?

– Panelė Dafnė Teodofanos.

– Tą vardą aš, rodos, jau esu girdėjęs – pranešime apie neatvykusią keleivę?

– Taip, ji keliavo ta pavarde. Mes ją vadinam Meri Ana.

– Kas ji tokia – man tiesiog įdomu?

– Savam rate ji daugiau ar mažiau priklauso grietinėlei.

– Ir koks tas jos ratas? Ar ji mūsiškė, ar jų, jei žinote, kas tie "jie"? Turiu prisipažinti, kad ir man pačiam sunkoka tai nuspręsti.

– Taigi tai nelengva, ar ne? O kaip kinai ir rusai, ir visa krūva kitų keistuolių, kurie kursto studentų riaušes, ir naujoji mafija bei tie neaiškūs tipai Pietų Amerikoje? O jaukus finansininkų lizdelis, kuris, atrodo, rezga kažką gudraus? Ne, tai nelengva apibrėžti.

– Meri Ana, – mąsliai pasakė seras Stefordas Najus. – Keista, kad ją taip vadina, jei jos tikrasis vardas yra Dafnė Teodofanos.

– Na, jos mama graikė, jos tėvas buvo anglas, o senelis buvo Austrijos pilietis.

– Kas būtų įvykę, jei nebūčiau paskolinęs jai tam tikro apdaro?

– Ją galėjo nužudyti.

– Nagi nagi. Negi tikrai?

– Pastaruoju metu Hitrou oro uostas kelia mums nerimą. Neseniai ten yra buvę įvykių, kuriems reikia paaiškinimo. Jei lėktuvas būtų skridęs per Ženevą, kaip planuota, viskas būtų buvę gerai. Jai būtų užtikrinta visiška apsauga. Bet kitu atveju – nebebuvo laiko visa tai suorganizuoti, be to, niekad šiais laikais nežinai, kas yra kas. Visi žaidžia dvigubą žaidimą, arba trigubą, ar net keturgubą.

– Jūs mane gąsdinate, – pasakė seras Stefordas Najus. – Bet jai viskas gerai, ar ne? Ar tai norėjote man pasaky-

ti?

– Tikiuosi, kad taip. Nesam girdėję nieko tokio, kas tam prieštarautų.

– Jei tai jums ką nors sako, – pasakė seras Stefordas Najus, – kažkas šįryt buvo čia užėjęs tuo metu, kai aš buvau išėjęs ir kalbėjausi su draugeliais iš Vaitholo. Pasisakė, kad iš valyklos, kuriai aš skambinęs, ir išsinešė tą kostiumą, kurį vakar vilkėjau, ir dar vieną. Žinoma, galbūt jam tiesiog patiko tas kostiumas arba turi įprotį rinkti įvairius kostiumus iš džentelmenų, ką tik grįžusių iš užsienio. Arba – na, galbūt jūs galite pridurti dar vieną "arba"?

– Galbūt jis kažko ieškojo?

– Taip, manau, kad taip. Kažkas kažko ieškojo. Viskas labai gražiai ir tvarkingai sudėta atgal. Ne taip, kaip aš palikau. Na gerai, jis kažko ieškojo. Ko gi jis ieškojo?

– Pats nelabai žinau, – lėtai pasakė Horšemas. – Norėčiau žinoti. Kažkas vyksta – kažkur. Galai kyšo, žinai, kaip iš prastai supakuoto ryšulio. Tai šen, tai ten. Vieną minutę galvoji, kad visa tai vyksta per Bairoto festivalį, kitą jau manai, kad galai kyšo Pietų Amerikoje, o tada aptinki pėdsakus JAV. Daugelyje vietų daromi nešvarūs darbeliai, kažkas kažką kurpia. Gali būti, kad tai politika, o gal su politika ir neturi nieko bendra. Greičiausiai tai pinigai.

Jis pridūrė:

– Pažįstate poną Robinzoną, ar ne? Tai yra ponas Robinzonas berods sakė, kad pažįsta jus.

– Robinzonas? – pakartojo seras Stefordas Najus. – Robinzonas. Graži angliška pavardė, – jis pažvelgė į kitapus stalo sėdintį Horšemą.

– Plačiu geltonu veidu? – pasakė jis. – Storas? Paprastai įmerkęs pirštus į finansų pyragus? Ar jis irgi angelų pusėje – ar tai man mėginate pasakyti?

– Neišmanau apie angelus, – pasakė Henris Horšemas.

– Mus šioje šalyje jis yra ne kartą ištraukęs iš skylės. Tokie žmonės, kaip ponas Četvindas, nedažnai jį pasirenka. Manau, laiko jį per brangiu. Linkęs šykštauti, tas ponas Četvindas. Puikiai sugeba įsigyti priešų ne toje pusėje.

– Anksčiau buvo sakoma "nors ir vargingas, bet garbingas", – pasakė seras Stefordas Najus susimąstęs. – Įtariu, kad jūs perfrazuotumėt kitaip. Jūs apibūdintumėt mūsų Robinzoną kaip garbingą, bet brangų.

Jis atsiduso:

– Norėčiau, kad galėtumėt man pasakyti, apie ką visa tai, – liūdnai ištarė. – Atrodo, kad esu įsivėlęs į kažką ir apie ką net supratimo neturiu.

Jis su viltim pažvelgė į Henrį Horšemą, tačiau Horšemas tik papurtė galvą.

– Niekas iš mūsų nežino nieko tikslaus, – pasakė jis.

– O ką gi tokio aš esu tariamai paslėpęs, kad kažkam prireikė ateiti čia, raustis ir ieškoti?

– Atvirai kalbant, neturiu nė menkiausio supratimo, sere Stefordai.

– Na, ką gi, gaila, nes aš irgi neturiu.

– Kiek *jums* pačiam žinoma, jūs nieko tokio neturite. Niekas jums nieko neperdavė pasaugoti, kur nors nugabenti, pasirūpinti?

– Visiškai nieko. Jei turite galvoje Meri Aną, ji tik prašė išgelbėti jos gyvybę, štai ir viskas.

– Ir, jei vakariniuose laikraščiuose nieko neparašyta, jos gyvybę jūs *jau* išgelbėjote.

– Tai tarsi istorijos pabaiga, ar ne? Gaila. Mano smalsumas sužadintas. Baisiai norisi sužinoti, kas gi bus toliau. Jūs visi labai pesimistiškai atrodot.

– Jei atvirai, tai taip ir yra. Dalykai šioje šalyje neina į gera. Ar gali stebėtis?

– Žinau, ką turite omenyje. Aš ir pats kartais stebiuosi...

4 SKYRIUS

Vakarienė su Eriku

– Ar tu nieko prieš, jei tau kai ką pasakysiu, seni? – paklausė Erikas Pu.

Seras Stefordas Najus pažvelgė į jį. Jis pažinojo Eriką Pu jau daug metų. Jie nebuvo artimi draugai. Senis Erikas buvo gana nuobodus draugas, bent taip jau manė seras Stefordas Najus. Tačiau jis buvo ištikimas. Tokie žmonės, kaip jis, nors ir ne patys linksmiausi, užtat viską žino. Žmonės jam pasipasakodavo, o jis įsimindavo, tiesiog kaupdavo žinias. Kartais iš to galėdavo išspausti ir naudingos informacijos.

– Grįžai iš tos konferencijos Malajuose, ar ne?

– Taip, – pasakė seras Stefordas.

– Ar nutiko ten kas nors ypatinga?

– Ne, kaip visada, – pasakė seras Stefordas.

– Man tik įdomu, ar kas nors, – na, žinai, ką turiu omeny. Kas nors nutiko, įleidus katę pas balandžius.

– Kur, konferencijoje? Ne, vien tik iki skausmo nuspėjami dalykai. Visi kalbėjo apie tai, ko ir tikėjaisi, tik, deja, ilgiau negu galima įsivaizduoti. Nežinau, ko aš apskritai dalyvauju tokiuose renginiuose.

Erikas Pu paporino keletą gana nuobodžių samprotavimų apie tikruosius kinų kėslus.

– Nemanau, kad jie iš tikrųjų turi kažkokių kėslų, – pasakė seras Stefordas. – Tik įprastiniai gandai, žinai, apie vargšelio senojo Mao ligas ir apie tai, kas rezga prieš jį intrigas ir kodėl.

– O kaip arabų ir Izraelio reikalai?

– Tie irgi plėtojasi pagal planą. Tai yra jų planą. Be to, ką bendro visa tai turi su Malajais?

– Na, tiesą sakant, aš neturėjau omenyje Malajų.

– Atrodai tarsi Juokų Vėžlys, – pasakė seras Stefordas Najus. – "Vakaro sriuba, puiki sriuba." Iš kur toks niūrumas?

– Na, aš tik pagalvojau, ar tu – tu man atleisi, ar ne? Turėjau galvoje, juk nepadarei nieko tokio, kas kaip nors sugadintų tavo reputaciją, ar ne?

– Ar aš? – paklausė seras Stefordas, atrodydamas baisiausiai nustebęs.

– Na, žinai gi, koks tu, Stefai. Mėgsti kartais pašiurpinti žmones, argi ne?

– Paskutiniu metu elgiausi nepriekaištingai, – pasakė seras Stefordas. – O ką tu apie mane girdėjai?

– Girdėjau, buvo nemalonumų dėl kažkokio įvykio lėktuve, kuriuo grįžai namo.

– O? Ir kas gi tau sakė?

– Na, žinai, buvau sutikęs senąjį Kartisoną.

– Siaubingas senas nuobodybė. Nuolat įsivaizduojantis nesamus dalykus.

– Taip, žinau. Žinau, kad jis toks. Tačiau jis tik sakė, kad kažkas – bent jau Vintertonas, atrodo, mano, kad tu į kažką buvai įsivėlęs.

– Įsivėlęs? Gerai būtų, – pasakė seras Stefordas Najus.

– Kažkur paleista šnipinėjimo raketa, ir jis sunerimo dėl kai kurių žmonių.

– Kuo jie mane laiko – antruoju Filbiu, ar panašiai?

– Žinai, tu kartais pasakai tokių neapgalvotų dalykų, pajuokauji apie juos.

– Kartais labai sunku atsispirti, – pasakė jam jo draugas. – Visiems tiems politikams ir diplomatams, ir visiems kitiems. Jie visi tokie prakeiktai rimti. Kartais norisi juos šiek tiek išjudinti.

– Tavo humoro jausmas labai iškreiptas, vaikine. Tik-

rai iškreiptas. Man kartais dėl tavęs neramu. Jie norėjo užduoti tau keletą klausimų apie tai, kas įvyko skrendant atgal ir, atrodo, jie nemano, kad tu, na – kad galbūt tu kalbėjai ne visai tiesą apie visą tą reikalą.

– A, tai jie taip mano, ar ne? Įdomu. Manau, kad turiu tai apmąstyti.

– Tik nepridaryk ko nors neapgalvoto.

– Kartais reikia pasidžiaugti maloniomis akimirkomis.

– Klausyk, seni, tu juk nenori susigadinti sau karjeros vien tik dėl to, kad patenkintum savo humoro jausmą?

– Aš tuoj prieisiu išvadą, kad nėra nieko nuobodesnio pasaulyje už karjeros darymą.

– Žinau, žinau. Visada buvai linkęs laikytis tokio požiūrio ir nepasiekei to, žinai, ką turėjai pasiekti. Kartą tavo kandidatūra buvo pasiūlyta į Vieną. Nenoriu stebėti, kaip susigadini reikalus.

– Elgiuosi kuo blaiviausiai ir doriausiai, galiu prisiekti, – pasakė seras Stefordas Najus.

Ir pridūrė:

– Pralinksmėk, Erikai. Tu – geras draugas, bet tas truputis pramogų ir žaidimų – argi tai nusikaltimas?

Erikas abejojančiai papurtė galvą.

Buvo gražus vakaras. Žaliuoju parku seras Stefordas grįžo namo. Jam beeinant skersai kelią prie Berdkeidžvoko, iššoko automobilis ir vos jo nepartrenkė – tetrūko tik kelių colių. Seras Stefordas buvo atletiškai sudėtas. Vienu šuoliu jis saugiai atsidūrė ant šaligatvio. Automobilis dingo už posūkio. Jis susimąstė. Vieną sekundę jis būtų galėjęs prisiekti, kad tas automobilis bandė jį partrenkti. Įdomi mintis. Pirmiausia apieškojo jo butą, o dabar paties vos nepriplojo. Greičiausiai tai tik grynas atsitiktinumas. Vis dėlto savo gyvenime, kurio dalį praleido laukiniuose kraštuose, seras Stefordas Najus buvo susidūręs su pavojumi. Taigi žinojo pavojaus kvapą ir skonį. Dabar jį pajuto. Kažkas iš kažkur į jį taikosi. Bet kodėl? Dėl kokios priežasties? Kiek pačiam žinoma, jis nebuvo įkišęs nosies

kur nereikia. Niekaip negalėjo suprasti.

Atsirakino savo buto duris ir nuo grindų susirinko korespondenciją. Nelabai daug. Pora sąskaitų ir "Lifeboat" žurnalas. Numetė sąskaitas ant stalo ir, įkišęs pirštą, praplėšė "Lifeboat" įpakavimą. Kartais mėgdavo taip daryti. Neatidžiai pervertė, nes vis dar buvo apniktas minčių. Staiga nustojo vertęs. Tarp dviejų lapų buvo kažkas įklijuota. Priklijuota lipnia juostele. Jis atidžiai tai apžiūrėjo. Tai buvo jo pasas, netikėtai jam tokiu būdu sugrąžintas. Jis išsiplėšė pasą ir pažvelgė į jį. Paskutinis antspaudas jame buvo Hitrou oro uosto vakardienos atvykimo antspaudas. Ji pasinaudojo jo pasu, kad saugiai atvyktų, ir pasirinko pastarąjį paso sugrąžinimo būdą. Kur ji dabar? Norėtųsi sužinoti.

Pagalvojo, ar kada nors ją dar pamatys. Kas ji tokia? Kur ji išvyko ir kodėl? Tarsi laukiant antrojo pjesės veiksmo. Tikrai, jis jautė, kad pirmasis veiksmas dar nesibaigė. Ką jis matė? Galbūt senamadišką įžangą. Merginą, kuri juokingai norėjo apsirėdyti kaip vyras, kuri praėjo Hitrou pasų kontrolę neatkreipdama į save jokio įtarimo, ir dingo Londone. Ne, jis tikriausiai jos daugiau nebepamatys. Tai jį erzino. Bet kodėl, kodėl to norėčiau? Ji nebuvo nei ypatingai patraukli, nei ką. Ne, netiesa, ne visai. Ji turėjo kažką tokio, jei sugebėjo įkalbėti jį be jokio ypatingo įtikinėjimo, be atviro seksualaus flirto, nieko, išskyrus paprasčiausią pagalbos prašymą, prašymą išpildyti jos pageidavimą. Pagalbos šauksmas vieno žmogaus kitam, nes, kaip ji *leido suprasti*, ir ne vien tik žodžiais, ji pažįsta žmones ir mato jame vyrą, kuris surizikuotų padėdamas kitam žmogui. Ir jis iš tikrųjų surizikavo, pamanė seras Stefordas Najus. Į tą jo stiklinę ji juk galėjo bet ką įpilti. Jis galėjo būti surastas, jei tik ji būtų panorėjusi, surastas jo negyvas kūnas ant sėdynės atokiame oro uosto išvykimų salės kamputyje. O jei ji išmanė, be abejonės, ji tikrai išmanė apie vaistus, jo mirtį galėjo tiesiog pripažinti kaip nuo širdies priepuolio dėl aukščio ar spaudimo

– ar panašiai. Na, gerai, kam apie tai galvoti? Mažai tikėtina, kad jis dar kada nors ją pamatys, ir tai jį erzino.

Taip, jis buvo suirzęs, o nemėgo toks būti. Apmąstė tą reikalą keletą minučių. Tada parašė skelbimą, kuris turėjo būti pakartotas tris kartus. "*Keleivis į Frankfurtą. Lapkričio 3-ioji. Prašyčiau susisiekti su bendrakeleiviu į Londoną.*" Nieko daugiau. Arba ji tai padarys, arba ne. Jei ji kada nors pamatys šį skelbimą, supras, kas jį parašė. Ji matė jo pasą ir žino jo pavardę. Galėjo sužinoti ir daugiau. Ji gali atsiliepti. Gali ir ne. Greičiausiai ne. Jei ne, įžanga ir liks tik įžanga, kvailu vaidinimėliu, kuris, kol į teatrą renkasi paskutiniai žiūrovai, linksmina juos iki tikrojo vakaro šou pradžios. Labai pravertė prieškario laikais. Didžiausia tikimybė, kad jis jos nebepamatys, ir viena iš priežasčių gali būti ta, kad ji galbūt jau užbaigė tai, dėl ko buvo atvykusi į Londoną, ir vėl išvyko iš šalies, išskrido į užsienį: Ženevą arba Artimuosius Rytus, arba Rusiją, arba Kiniją, arba Pietų Ameriką, arba Jungtines Valstijas.O kam gi aš įtraukiau ir Pietų Ameriką? Tikriausiai dėl kažkokios priežasties. Ji neminėjo Pietų Amerikos. Tik Horšemas, tiesa. Ir net Horšemas paminėjo Pietų Ameriką tik tarp daugelio kitų išvardintųjų.

Kitą rytą, padavęs skelbimą, lėtai žingsniavo namo Sant Džeimso parko taku, kai jo akį patraukė vos įžiūrimos rudeninės gėlės. Chrizantemos atrodė sustingusios ir ilgastiebės, jų žiedai priminė geltonas ir bronzines sagas. Padvelkė lengvas jų aromatas, panašus, jam atrodė, į ožkų kvapą; kvapas, kuris priminė jam Graikijos kalvas. Reikia nepamiršti vis peržiūrėti asmeninių skelbimų puslapį. Dar ne. Praeis bent dvi ar trys dienos, kol įdės jo paties skelbimą ir kol kas nors suspės parašyti atsakymą. Jis neturi pražiopsoti atsakymo, jei jis bus, nes galų gale juk erzina tas nežinojimas, neturėjimas nė menkiausio supratimo apie tai, kas vyksta.

Jis bandė prisiminti ne tos merginos oro uoste, o savo sesers Pamelos veidą. Daug laiko praėjo nuo jos mirties.

Jis ją prisiminė. Žinoma, jis ją prisimena, tačiau niekaip negalėjo įsivaizduoti jos veido. Tai jį erzino. Ketindamas kirsti vieną iš kelių, jis stabtelėjo. Judėjimo nebuvo, tik viena mašina lėtai trūkčiojo, jos elgesys buvo rimtas, tarsi nuobodžiaujančios našlės. Sena mašina, pagalvojo jis. Senoviškas Daimlerio limuzinas. Jis patraukė pečiais. Ko aš čia stoviu taip idiotiškai, paskendęs mintyse?

Jis greitu žingsniu žengė link kelio, ir staiga su stebinančia energija tas našlės limuzinas, kaip jis apie jį pagalvojo, šoko į priekį. Atšvilpė stulbinančiu greičiu. Lėkė į jį taip greitai, kad jis vos spėjo užšokti ant šaligatvio kitoje pusėje. Ir dingo kaip žaibas, pasukęs keliu tolyn.

"Įdomu", pats sau tarė seras Stefordas Najus. "Man tikrai įdomu. Ar gali būti taip, kad *yra* kažkas, kas manęs nemėgta? Kažkas mane seka, galbūt stebi einantį namo, laukia patogios progos?"

Pulkininkas Paikavėjus, visu stotu užsėdęs kėdę savo nedideliame kabinete Blumsberyje, kur jis sėdėdavo nuo dešimtos iki penkių su trumpa pietų pertrauka, buvo kaip paprastai apsuptas tirštų cigaro dūmų; užmerkęs akis, kartkartėmis sumirksėdamas ir tik tuo išsiduodamas, kad nemiega. Retai tepakeldavo galvą. Kažkas apibūdino jo išvaizdą kaip sukryžminimą tarp Budos ir didžiosios mėlynos varlės, su keletu piktadario bruožų, pridūrė kažkoks įžūlus vaikėzas, paveldėtų iš savo protėvio begemoto.

Jį pažadino švelnus vidaus telefono skambutis. Jis tris kartus sumirksėjo ir atsimerkė. Ištiesė gana pavargusiai atrodančią ranką ir pakėlė ragelį.

– Na, – pasakė.

Skambino jo sekretorė.

– Ministras nori su jumis susitikti.

– Ar dabar? – tarė pulkininkas Paikavėjus. – Ir kas tai per ministras*? Ar tas iš baptistų bažnyčios, kur už kam-

* Žodžių žaismas. Angl. "minister" reiškia ir ministrą, ir dvasininką. (*Vert. past.*)

po?

– Oi ne, pulkininke Paikavėjau, tai seras Džordžas Pekhemas.

– Gaila, – tarė pulkininkas Paikavėjus, astmiškai kvėpuodamas. – Labai gaila. Tėvas Makgilis yra daug linksmesnis. Turi kibirkštėlę šaunios pragaro ugnelės.

– Ar man pakviesti jį užeiti, pulkininke Paikavėjau?

– Įtariu, jis tikisi, jog bus tuoj pat pakviestas. Sekretorės daug jautresnės nei valstybės sekretoriai, – niūriai ištarė pulkininkas Paikavėjus. – Visi tie ministrai primygtinai veržiasi ateiti ir prisineša kačių.

Įėjo seras Džordžas Pekhemas. Sukosėjo ir sušvokštė. Kaip ir dauguma kitų žmonių. Mažyčio kabineto langai buvo sandariai uždaryti. Pulkininkas Paikavėjus atsilošė kėdėje, visiškai paskendęs cigarų pelenuose. Atmosfera buvo beveik nepakeliama, ta kontora oficialiuose sluoksniuose buvo žinoma kaip "katino namelis".

– O, mano mielas vaikine, – ištarė seras Džordžas, kalbėdamas greitai ir linksmai, visai priešingai savo asketiškai ir liūdnai išvaizdai. – Rodos, gana seniai nesimatėme.

– Prisėskit, prisėskit, tikrai, – tarė Paikavėjus. – Gal cigarą?

Seras Džordžas nežymiai nusipurtė.

– Ne, ačiū, – pasakė, – ne, labai ačiū.

Jis įbedė žvilgsnį į langus. Pulkininkas Paikavėjus nesureagavo į užuominą. Seras Džordžas atsikrenkštė ir dar kartą sukosėjo prieš ištardamas:

– Mm – Horšemas tikriausiai buvo atėjęs.

– Taip, buvo ir pasakė, ką turėjo, – tarė pulkininkas Paikavėjus, vėl lėtai užsimerkdamas.

– Maniau, kad taip bus geriausia. Tai yra, kad jis ateitų čia pas jus. Svarbiausia, kad informacija niekur nenutekėtų.

– A, – tarė pulkininkas Paikavėjus, – bet vis tiek nutekės, argi ne?

– Atleiskite, neišgirdau?

– Nutekės, – pasakė pulkininkas Paikavėjus.

– Nežinau, kiek jūs – mm – na, susipažinęs su paskutiniaisiais įvykiais.

– Viskas mums žinoma, – pasakė pulkininkas Paikavėjus. – Tam mes čia ir esam.

– O – o, taip, taip, žinoma. Apie serą S.N. – suprantate, ką turiu galvoje?

– Ką tik grįžo iš Frankfurto, – pasakė pulkininkas Paikavėjus.

– Keisčiausias reikalas. Baisiai keistas. Gali pagalvoti net nežinia ką, gali pradėti įsivaizduoti...

Pulkininkas Paikavėjus maloniai klausėsi.

– Ką belieka galvoti? – tęsė seras Džordžas. – Ar jūs asmeniškai jį pažįstat?

– Esu porą kartų su juo susidūręs, – pasakė pulkininkas Paikavėjus.

– Tikrai sunku nesistebėti...

Pulkininkas Paikavėjus sunkokai nuslopino žiovulį. Pakankamai pavargo nuo sero Džordžo mąstymo, stebėjimosi ir vaizduotės. Jis ir taip jau turėjo nekokią nuomonę apie sero Džordžo minčių rutuliojimąsi. Atsargus žmogus, juo galima pasikliauti, vadovaus savo skyriui atsargiai. Žibančiu intelektu niekada nepasižymėjo. Galbūt, pagalvojo pulkininkas Paikavėjus, taip dar ir geriau. Kad ir kaip ten būtų, tie, kurie mąsto ir stebisi, bet neturi tvirtos nuomonės, yra gana saugūs ten, kur juos paskyrė Dievas ir rinkėjai.

– Sunku visiškai pamiršti, – tęsė seras Džordžas, – tą nusivylimą, kurį esame patyrę praeityje.

Pulkininkas Paikavėjus draugiškai nusišypsojo.

– Karlestonas, Konvėjus ir Kortfoldas, – tarė jis. – Jais absoliučiai pasitikėta ir jiems pritarta. Visų pavardės prasideda raide K, ir visi nedori kaip pati nuodėmė.

– Kartais pagalvoju, ar iš viso galima kuo nors pasiti-

kėti, – pasakė seras Džordžas nelaimingu balsu.

– Tai labai paprasta, – tarė pulkininkas Paikavėjus, – negalima.

– Imkim kad ir Stefordą Najų, – pasakė seras Džordžas. – Iš geros šeimos, puikios šeimos, pažinojau jo tėvą ir senelį.

– Trečioj kartoj dažnai pasitaiko nuklydimų, – pasakė pulkininkas Paikavėjus.

Ta pastaba serui Džordžui nepadėjo.

– Niekaip negaliu nesuabejoti – tai yra, kartais jis tikrai neatrodo rimtas.

– Kartą nusivedžiau dvi savo dukterėčias pasižiūrėti Luaros pilių, kai dar buvau jaunas, – netikėtai pasakė pulkininkas Paikavėjus. – Pakrantėje žmogus žvejojo. Aš irgi buvau pasiėmęs meškerę. Jis man tarė: "*Vous n'etes pas un pecheur sérieux. Vous avez des femmes avec vous.*"*

– Norite pasakyti, jūs manote, kad seras Stefordas?..

– Ne, su moterimis niekada neturėjo per daug reikalų. Jo bėda – ironija. Mėgsta stebinti žmones. Negali iškęsti neįmušęs daugiau įvarčių nei kiti.

– Na, tai nelabai jau džiugina, ar ne?

– Kodėl gi ne? – pasakė pulkininkas Paikavėjus. – Mėgti pajuokauti – daug geriau, negu turėti reikalų su persimetėliais.

– Jei tik galėtum manyti, kad jis tikrai solidus. Kaip jūs sakote – kokia jūsų asmeninė nuomonė?

– Solidus** kaip varpas, – pasakė pulkininkas Paikavėjus. – Jei tik varpas yra solidus. Jis skamba, bet tai jau kitas reikalas, ar ne?

Jis šiltai nusišypsojo.

– Jumis dėtas, aš nesijaudinčiau, – pasakė jis.

---

* Jūs nesate rimtas žvejys. Jūs atėjote su moterimis (*pranc.*)

** Žodžių žaismas. Angl. būdvardis "sound" reiškia solidus, sveikas, tvirtas, logiškas ir rimtas, o daiktavardis "sound" reiškia garsą, skambėjimą. (*Vert. past.*)

Seras Stefordas Najus pastūmė kavos puoduką į šalį. Paėmė laikraštį ir peržvelgė antraštes, tada atsargiai atsivertė puslapį, kuriame buvo publikuojami asmeniniai skelbimai. Jau septynios dienos, kai jis skaito šį puslapį. Jis nusivylė, bet nenustebo. Kodėl gi jis turėtų tikėtis atsakymo? Akys nuslydo per įvairius skelbimus, kurie šį puslapį, jo manymu, darė gana įdomų. Skelbimai nebuvo grynai asmeniniai. Pusė iš jų buvo užmaskuoti pirkimo ir pardavimo skelbimai. Juos tikriausiai reikėtų patalpinti su kita antrašte, tačiau jie atsidūrė čia, nes buvo pamanyta, kad taip jie greičiau patrauks žvilgsnį. Išspausdino vieną ar du, dėl įvairovės.

"Jaunas vyras, nemėgstantis sunkiai dirbti, bet mėgstantis lengvai gyventi, mielai imtųsi jam tinkančio darbo."

"Mergina pageidauja keliauti į Kampučiją. Auklės darbo nesiūlyti."

"Pabūklas, kuriuo šaudyta prie Vaterlo. Siūlykite."

"Nuostabūs kailiniai. Skubiai parduodami. Savininkė išvyksta į užsienį."

"Ar girdėjai apie Dženi Kepstan? Jos tortai nepakartojami."

"Ateik į Lizard gatvę Nr. 14, S.V. 3."

Sero Stefordo Najaus pirštas stabtelėjo. Dženi Kepstan. Jam patiko tas vardas. Ar yra kur nors Lizard gatvė? Tikriausiai. Niekad anksčiau apie ją nėra girdėjęs. Atsidusęs nuvedė pirštą žemyn ir beveik iš karto vėl sustingo.

"Keleivis iš Frankfurto, lapkr. 11 d., ketvirtadienį, Hangerfordo tiltas, 7.20."

Ketvirtadienį, lapkričio 11 d. Tai – taip, tai šiandien. Seras Stefordas Najus atsilošė kėdėje ir išgėrė dar kavos. Jautėsi susijaudinęs ir kupinas energijos. Hangerfordas. Hangerfordo tiltas. Atsistojo ir nuėjo į virtuvėlę. Ponia Vorit pjaustė bulves ir dėjo jas į didelį dubenį su vandeniu. Ji pažvelgė į jį šiek tiek nustebusi.

– Ko nors norėjote, sere?

– Taip, – pasakė seras Stefordas Najus. – Jei kas nors jums pasakytų "prie Hangerfordo tilto", kur jūs eitumėt?

– Kur eičiau? – ponia Vorit minutėlę pagalvojo. – Norite pasakyti, jei norėtumėt ten nuvykti, ar ne?

– Tarkim, kad taip.

– Na, tada, manau, eičiau prie Hangerfordo tilto, tiesa?

– Turite galvoje, kad vyktumėt prie Hangerfordo Berkšyre?

– O kur jis yra? – paklausė ponia Vorit.

– Aštuonios mylios už Njuberio.

– Esu girdėjusi apie Njuberį. Mano senis pernai ten pastatė už arklį. Ir gerai pasisekė.

– Tai jūs vyktumėt prie Hangerfordo Berkšyre?

– Ne, žinoma, kad ne, – pasakė ponia Vorit. – Tiek kelio – kam? Žinoma, eičiau prie Hangerfordo tilto.

– Turite galvoje – ?

– Na, jis netoli Čeringkroso. Jūs gi žinote kur. Per Temzę.

– Taip, – pasakė seras Stefordas Najus. – Taip, gana gerai žinau, kur jis yra. Ačiū, ponia Vorit.

Jis jautė, kad tai buvo tarsi monetos metimas – herbas ar skaičius. Skelbimas Londono rytiniame laikraštyje reiškė Hangerfordo geležinkelio tiltą Londone. Tikriausiai tas skelbimas reiškė būtent tai, tačiau seras Stefordas Najus negalėjo laiduoti už šio skelbimo ypatingą autorę. Jos idėjos, sprendžiant iš jų trumpos pažinties, buvo tikrai originalios. Nesitikėk iš jos normalaus atsako. O ką darysi, pasirinkimo nebuvo. Be to, greičiausiai yra ir daugiau Hangerfordų įvairiose Anglijos vietovėse, galbūt ten irgi yra tiltai. Tačiau šiandien, šiandien tai paaiškės.

Buvo šaltas vėjuotas vakaras, rūkas ir protarpiais nesmarkus lietus. Seras Stefordas Najus pasistatė neperšlampamo apsiausto apykaklę ir nužingsniavo tolyn.

Jau ne pirmą kartą jis ėjo per Hangerfordo tiltą, bet nė karto jam nepasirodė, kad tai malonus pasivaikščiojimas. Po juo tyvuliavo upė, per tiltą ėjo daugybė skubančių

žmonių, kaip ir jis pats. Susisiautę apsiaustus, užsimaukšlinę skrybėles, kiekvienas ir visi karštai trokšdami kuo greičiau parsirasti namo, pasislėpti nuo vėjo ir lietaus. Sunku būtų ką nors atpažinti, pagalvojo seras Stefordas Najus, šitoj skubančių žmonių minioj. 7.20. Ne pats tinkamiausias laikas kokiam nors pasimatymui. O gal tai buvo Hangerfordo tiltas Berkšyre. Kiekvienu atveju visa tai – labai neįprasta.

Jis žingsniavo toliau. Ėjo tolygiu žingsniu, neaplenkdamas einančių pirma jo, prasibraudamas pro einančius priešinga kryptimi. Ėjo pakankamai greitai, kad iš paskos einantieji jo nelenktų, nors, norint aplenkti, būtų įmanoma. Galbūt kažkas tik pajuokavo, pagalvojo Stefordas Najus. Ne visai tokio stiliaus pokštas, kokius jis mėgo.

Tačiau, jo nuomone, ir ne jos tipo humoro jausmas. Skubantys praeiviai vėl pro jį praėjo, nustumdami jį šiek tiek į šalį. Eidama sunkiais žingsniais, artėjo moteris su apsiaustu. Ji atsitrenkė į jį, paslydo ir pargriuvo ant kelių. Jis padėjo jai atsikelti.

– Ar neužsigavote?

– Ne, ačiū.

Ji nuskubėjo toliau, bet prieš tai, praeidama pro jį, šlapia ranka, už kurios jis laikė ją padėdamas atsistoti, įdėjo kažką jam į delną ir užlenkė pirštus. Tada ji dingo, išnyko už jo, susiliedama su minia. Stefordas Najus ėjo toliau. Negalėjo jos pasivyti. Ji ir nenorėjo, kad ją pasivytų. Jis nuskubėjo tolyn, kažką kietai rankoje gniauždamas. Ir taip, nors rodės, tai truko labai ilgai, jis perėjo tiltą ir atsidūrė Sario pusėje.

Po keleto minučių jis užėjo į nedidelę kavinukę, atsisėdo prie staliuko ir užsisakė kavos. Tada pažvelgė į daiktą, kurį laikė rankoje. Tai buvo labai plono impregnuoto audinio vokas. Jo viduje buvo pigus balto popieriaus vokas. Jis atvertė ir pastarąjį. Voko turinys jį nustebino. Ten buvo bilietas.

Bilietas į Koncertų rūmus kitam vakarui.

5 SKYRIUS

Vagnerio motyvas

Seras Stefordas Najus patogiau įsitaisė kėdėje ir klausėsi nuolatinio Nibelungų kalimo, kuriuo prasidėjo programa.

Nors jis ir mėgo Vagnerio operas, *Zigfridas* jokiu būdu nebuvo jo mėgstamiausia opera iš šio ciklo. *Rheingold* ir *Götterdämmerung** jis mėgo labiau. Jaunojo Zigfrido muzika, paukštelių čiulbėjimo klausymasis jį visad dėl kažkokios keistos priežasties erzindavo, užuot suteikęs jam pasitenkinimo savo melodija. Galbūt todėl, kad jaunystėje Miunchene klausėsi jo atlikimo, kuriame dalyvavo didingas tenoras, deja, per daug stambių proporcijų, o jis dar buvo per jaunas, kad atskirtų muzikos žavesį nuo vizualinio džiaugsmo matant jaunąjį Zigfridą, kuris netgi atrodė pakenčiamai jaunai. Reginys, kurio metu milžiniškas tenoras raitėsi ant žemės berniokiškumo priepuolyje, sukėlė jam pasibjaurėjimą. Ne per daug žavėjosi jis ir paukščiais bei miško garsais. Ne, geriau jau kiekvieną kartą klausytis Reino mergelių, nors Miunchene tuo laiku ir Reino mergelės buvo gana solidaus sudėjimo. Bet tai buvo ne tiek svarbu. Leidosi nunešamas melodingo vandens čiurlenimo ir džiaugsmingo neasmeniško dainavimo ir neleido įsiterpti vizualiam įvertinimui.

Karts nuo karto jis nerūpestingai apsidairydavo. Atėjo ir atsisėdo gana anksti. Teatras buvo pilnas kaip paprastai. Prasidėjo pertrauka. Seras Stefordas atsistojo ir apsidairė. Vieta šalia jo tebebuvo tuščia. Kažkas, kas turėjo

* “Reino auksas”, “Dievų žuvimas” (*vok., Vagnerio operos*)

čia sėdėti, neatėjo. Ar iš viso neatėjo, o gal tiktai buvo neįleistas, nes atvyko pavėlavęs, – tai vis dar būdavo praktikuojama Vagnerio muzikos koncertuose.

Jis išėjo, pavaikštinėjo, išgėrė puodelį kavos, surūkė cigaretę ir sugrįžo, suskambus kvietimui į antrąją dalį. Šį kartą, eidamas artyn, pastebėjo, kad vieta šalia jo jau užimta. Akimirksniu jis vėl susijaudino. Grįžo į savo vietą ir atsisėdo. Taip, tai buvo moteris iš Frankfurto oro uosto. Ji į jį net nepažvelgė, žiūrėjo tiesiai. Jos veido profilis buvo toks pat dailus ir aiškus, kaip jo prisiminimuose. Ji lengvai pasuko galvą, žvilgsnis nuslydo juo, tačiau neparodė jokių atpažinimo ženklų. Tas neatpažinimas buvo toks intensyvus, kad bylojo daugiau, nei sakomi žodžiai. Tai buvo susitikimas, kuris neturėjo išaiškėti. Bent jau ne dabar. Šviesos pradėjo gesti. Šalia jo sėdėjusi moteris pasisuko į jį.

– Atleiskite, ar negalėčiau pasiskolinti jūsų programos? Savąją turbūt pamečiau beeidama į vietą.

– Žinoma, – atsakė jis.

Jis padavė programą, o ji paėmė. Ji atsivertė ir perskaitė pavadinimus. Šviesos prigeso. Prasidėjo antroji programos dalis. Pirmiausia buvo atliekama *Lohengrin** uvertiūra. Jai pasibaigus ji grąžino jam programą ir ištarė keletą padėkos žodžių.

– Labai ačiū. Jūs buvote labai malonus.

Kitas kūrinys buvo Zigfrido miško garsų muzika. Jis atsivertė programą, kurią ji buvo jam sugrąžinusi. Tada ir pastebėjo, kad puslapio apačioje kažkas neryškiai pieštuku parašyta. Net nebandė to skaityti dabar. Ir šviesa nebuvo pakankamai ryški. Jis tik užvertė programą ir laikė ją rankoje. Pats jis nieko ten nerašė, tuo buvo įsitikinęs. Tai yra ant savo programos. Ji tikriausiai, pamanė jis, jau buvo paruošusi savo programą iš anksto, galbūt perlenkusi

* "Loengrinas" (*vok., Vagnerio opera*)

turėjo ją rankinuke, ir joje jau buvo parašytas kažkoks raštelis, skirtas jam. Iš viso jam atrodė, kad vis dar tvyrojo ta pati slaptumo ir pavojaus atmosfera. Susitikimas ant Hangerfordo tilto ir laiškas su bilietu, įspraustas jam į ranką. O dabar ta nebyli moteris, sėdinti šalia. Jis pažvelgė į ją kartą ar du, greitu nerūpestingu žvilgsniu, kuriuo žvelgiama į šalia sėdintį nepažįstamąjį. Ji atsilošė kėdėje; jos suknelė nedidele iškirpte buvo iš matinio juodo krepo, o kaklą puošė senovinė aukso koljė. Jos tamsūs plaukai buvo lygiai sušukuoti ir susegti. Ji nežiūrėjo į jį, neatsakė į žvilgsnius. Jis stebėjosi. Ar gali būti, kad kas nors iš sėdinčiųjų Koncertų salėje stebi ją – arba jį? Stebi, ar jie nežiūri viens į kitą ir nesikalba tarpusavyje. Turbūt yra, arba bent jau yra tokia tikimybė. Ji atsiliepė į jo prašymą laikraščio skelbime. Tepakanka ir to. Jo smalsumas nebuvo patenkintas, bet jis bent jau žinojo, kad Dafnė Teodofanos, kitaip – Meri Ana, yra čia, Londone. Yra bent galimybių vėliau sužinoti daugiau apie tai, kas čia vyksta. Tačiau veiksmų planą turi sudaryti jinai. Jis turi sekti jos pavyzdžiu. Kaip pakluso jai oro uoste, taip paklus jai ir dabar, ir – reikia prisipažinti – gyvenimas staiga tapo įdomesnis. Tai buvo daug geriau negu nuobodžios jo politinio gyvenimo konferencijos. Ar tas automobilis tikrai norėjo partrenkti jį tą vakarą? Tikriausiai taip, pamanė jis. Du kartus, ne vieną. Gana lengva įsikalbėti sau, kad kažkas taikosi tave užmušti, mat žmonės šiais laikais važinėja taip beprotiškai, kad lengvai gali įsivaizduoti piktus kėslus, kur jų nėra. Jis sulankstė programą ir daugiau į ją nebežiūrėjo. Muzika nutilo. Moteris, sėdinti šalia, prabilo. Ji nepasuko galvos, neparodė, kad kalba su juo, lengvai atsidusdama tarp žodžių, tarsi kalbėdama pati su savimi ar su kaimynu iš kitos pusės.

– Jaunasis Zigfridas, – pasakė ji ir vėl atsiduso.

Programa baigėsi maršu iš *Die Meistersinger**. Po

* "Niurnbergo meisterzingeriai" (*vok., Vagnerio opera*)

audringų aplodismentų žmonės pakilo išeiti. Jis palaukė, kad pamatytų, ar ji neduos jam kokio ženklo, bet ji to nepadarė. Ji sulankstė savo skraistę, žengė iš eilės, ir, šiek tiek paspartinusi žingsnį, išėjo kartu su kitais žmonėmis ir dingo minioje.

Stefordas Najus grįžo į automobilį ir pasuko namo. Namuose išsiskleidė Koncertų salės programą ant rašomojo stalo ir, įjungęs kavos aparatą, atidžiai ją apžiūrėjo.

Programa mažų mažiausiai nuvylė. Pasirodo, joje nebuvo jokio raštelio. Tik viename puslapyje virš pavadinimų prirašyta pieštuku, kaip jis ir buvo pastebėjęs. Bet tai nebuvo nei žodžiai, nei raidės, ir net ne skaičiai. Pasirodo, tai buvo tik muzikos natos. Lyg kažkas būtų užrašęs muzikos fragmentą ne visai tinkamu pieštuku. Vienu momentu Stefordui Najui dingtelėjo, kad galbūt yra koks slaptas raštelis, kuris išryškės pakaitinus popierių. Gana atsargiai ir tarsi gėdydamasis savo melodramatiškos vaizduotės, palaikė jį prie elektrinio radiatoriaus, bet nieko neįvyko. Atsidusęs vėl numetė programą ant stalo. Tačiau jautėsi teisus supykęs. Visi šitie niekai, pasimatymas ant tilto virš upės, lietui lyjant ir vėjui pučiant! Išsėdėjo visą koncertą šalia moters, kuriai troško užduoti mažiausiai tuziną klausimų – ir galų gale? Nieko! Nieko daugiau. Ir vis dėlto ji *atėjo* su juo susitikti. Bet kodėl? Jei nenorėjo su juo kalbėtis, nenorėjo daugiau dėl nieko susitarti, ko ji tada iš viso atėjo?

Jo žvilgsnis lėtai nuslydo per kambarį, ant knygų lentynos, kurioje laikė nuotykių romanus, detektyvinę literatūrą ir vieną kitą mokslinės fantastikos tomelį; jis papurtė galvą. Grožinė literatūra, pagalvojo jis, yra nenusakomai pranašesnė už tikrovę. Negyvėliai, paslaptingi telefono skambučiai, visur pilna gražuolių užsienio šnipių. Tačiau ši savotiška nepagaunamoji ledi gal dar nebaigė reikalų su juo. Kitą kartą jis padarys pagal savo planą, pagalvojo sau. Jos žaidime galėtų dalyvauti ir du žaidėjai.

Jis pastūmė į šalį programą, išgėrė dar vieną puodelį kavos ir priėjo prie lango. Programą vis dar laikė rankoje. Pažvelgė žemyn į gatvę, po to akys vėl nukrypo į atverstą programą, kurią laikė rankoje, ir beveik nesąmoningai pradėjo niūniuoti. Turėjo gerą muzikinę klausą ir lengvai galėjo išniūniuoti ten pakeverzotas natas. Beniūniuojant melodija pasirodė miglotai pažįstama. Jis pradėjo niūniuoti šiek tiek garsiau. Kas tai? Tam, tam, tam tam titam. Tam. Taip, tikrų tikriausiai pažįstama.

Jis pradėjo atplėšinėti gautus laiškus.

Dauguma jų buvo neįdomūs. Pora kvietimų, vienas iš Amerikos ambasados, vienas iš ledi Atelhempton, į labdaringą varjetė koncertą, kuriame dalyvaus karališkoji šeima ir už kurį, buvo patariama, penkios ginėjos neturėtų atrodyti per didelė kaina. Mestelėjo juos į šalį. Labai abejojo, ar norėtų priimti bent vieną iš jų. Nusprendė, kad užuot likęs Londone, verčiau jau nekeldamas daugiau triukšmo nuvažiuos aplankyti tetos Matildos, kaip buvo žadėjęs. Jis mėgo savo tetą Matildą, nors ir nedažnai ją aplankydavo. Ji gyveno kaime, atnaujintame bute su daugeliu kambarių viename Džordžo laikų dvaro fligelyje, kurį paveldėjo iš savo senelio. Ji turėjo didžiulę, puikių proporcijų svetainę, nedidelį ovalų valgomąjį, naują virtuvę, kurioje anksčiau buvo namų ekonomės kambarys, du miegamuosius svečiams, didžiulį patogų miegamąjį sau su vonia prie jo ir atitinkamas patalpas kantriai kompanionei, su kuria dalijosi savo kasdienybe. Kiek buvo likę iš ištikimųjų namų patarnautojų, jais buvo gerai pasirūpinta ir visi apgyvendinti. Likusioji namo dalis buvo apdangstyta užtiesalais nuo dulkių ir periodiškai išvaloma. Stefordas Najus mėgo tą vietą, vaikas būdamas leisdavo ten atostogas. Tuo metu tai buvo linksmas namas. Jo vyriausiasis dėdė gyveno ten su žmona ir dviem vaikais. Taip, tada čia būdavo smagu. Buvo pinigų ir pakankamai aptarnaujančio personalo. Į portretus ir paveikslus tais

laikais jis nekreipdavo ypatingo dėmesio. Čia buvo didžiulių Viktorijos laikų meno kūrinių, kabančių garbingoje vietoje ir užimančių visą sieną, bet buvo ir kitų, senesnių meistrų kūrinių. Vienas Reburno, du Lorenso, vienas Geinsbaro, vienas Lelio, du ganėtinai abejotini van Deiko. Taip pat pora Ternerio. Kai kuriuos jų reikėjo parduoti, nes šeimai reikėjo pinigų. Jam vis dar patikdavo lankantis ten vaikštinėti ir apžiūrinėti šeimos portretus.

Jo teta Matilda buvo labai plepi, bet visada labai džiaugdavosi jo apsilankymais. Jis savotiškai mėgo ją, bet ir pats ne visai suprato, kodėl staiga dabar jam prireikė ją aplankyti. Ir kodėl jis prisiminė šeimos portretus? Ar tai dėl to, kad ten yra ir jo sesers Pamelos portretas, tapytas prieš dvidešimt metų vieno iš žymiausių to meto dailininkų? Jis norėtų pamatyti tą portretą ir atidžiau į jį pasižiūrėti. Pamatyti, kiek panašumo yra tarp nepažįstamosios, kuri taip smarkiai sudrumstė jam gyvenimą, ir jo sesers.

Šiek tiek suirzęs vėl pasiėmė Koncertų rūmų programą ir pradėjo niūniuoti pieštuku surašytas natas. Tam, tam, ti, tam – tada jis suprato, kas tai. Tai buvo Zigfrido motyvas. Zigfrido ragas. Jaunojo Zigfrido motyvas. Tai, ką ta moteris praėjusią naktį sakė. Lyg ir ne jam, tarsi niekam. Bet tai buvo ištarta jam, tie žodžiai niekam kitam nebūtų turėję jokios reikšmės, nes atrodė, jog kalbama apie ką tik girdėtą muziką. Ir motyvas ant jo programos buvo užrašytas muzikiniais terminais. Jaunasis Zigfridas. Tai turėjo kažką reikšti. Na, ką gi, gal vėliau paaiškės dar daugiau. Jaunasis Zigfridas. Ką, po velnių, visa tai *reiškia*? Kodėl ir kaip, ir kada, ir ką? Absurdiška! Visi tie klausiamieji žodžiai.

Jis surinko tetos Matildos telefono numerį.

– Na, žinoma, mielas Stefai, labai džiaugiuosi, kad aplankysi. Atvažiuok tuo traukiniu, kuris išvyksta keturios trisdešimt. Jis vis dar važinėja, žinai, tik atvyksta čia pusantros valandos vėliau. Ir iš Pedingtono išvyksta vėliau – penkiolika po penkių. Įtariu, kad tai vadinasi geležinke-

lių darbo tobulinimu. Pakeliui stoja keliose pačiose absurdiškiausiose stotelėse. Gerai. Horacijus pasitiks tave prie Kings Marstono.

– Tai jis vis dar pas jus?

– Žinoma, kad taip.

– Taip ir tikėjausi, – pasakė seras Stefordas Najus.

Horacijus, buvęs arklininkas, po to – karietos važnyčiotojas, išlikęs kaip vairuotojas, akivaizdžiai buvo juo ir ligi šiol. "Jam turėtų būti mažiausiai aštuoniasdešimt," tarė seras Stefordas. Ir pats sau nusišypsojo.

6 SKYRIUS

Vienos ledi portretas

– Atrodai labai gražiai, ir įdegęs, mielasis, – pasakė teta Matilda, su pasigėrėjimu jį nužvelgdama. – Tai turbūt Malajuose. Juk tu buvai Malajuose, ar ne? Ar tai buvo Sajamas, ar Tailandas? Jie kaitalioja tų visų vietų pavadinimus, ir tikrai pasidaro sunku prisiminti. Na, vis tiek, juk ne Vietname, ar ne? Žinai, man jau pats pavadinimas – Vietnamas – *visai* nepatinka. Visa tai labai painu: Šiaurės Vietnamas ir Pietų Vietnamas, ir Vietkongas ir Viet – koks ten dar kitas – visi nori kariauti vienas su kitu, ir niekas nenori liautis. Nenori važiuoti į Paryžių ar kur ten, susėsti prie apvalių stalų ir protingai pasikalbėti. Ar nemanai, brangusis, – aš apie tai galvojau, ir, manau, tai būtų labai puiki išeitis – argi negalima būtų įrengti pakankamai futbolo aikščių, o jie visi galėtų eiti ir kautis ten, tik jau su mažiau mirtinais ginklais. Ne su tais šlykščiais delnus deginančiais dalykais. Žinai gi. Tik apsistumdytų ir apsikumščiuotų. Jiems tai patiktų, ir visiems tai patiktų, ir dar už bilietus surinktum iš norinčiųjų pasižiūrėti. Aš tikrai manau, kad mes nesuprantame ir neduodame žmonėms to, ko jie iš tikrųjų nori.

– Manau, kad tai tikrai puiki mintis, teta Matilda, – pasakė seras Stefordas Najus, bučiuodamas maloniai iškvėpintą, blyškiai rausvą, raukšlėtą skruostą. – O kaip jūs laikotės, mieloji?

– Na, aš jau sena, – tarė ledi Matilda Klekhyton. – Taip, sena. Žinoma, tu nesuprasi, ką reiškia būti senam. Jei ne tas, tai kitas. Reumatas ar artritas, ar bjaurus as-

tmos priepuolis, ar gerklę skauda, ar kulkšnį patempei. Nuolat *kažkas*, žinai. Nieko ypatingo. Na, ką čia. Kodėl atvažiavai manęs aplankyti, mielasis?

Seras Stefordas šiek tiek suglumo nuo klausimo tiesumo.

– Aš juk paprastai aplankau jus, grįžęs iš kelionių po užsienį.

– Prisitrauk arčiau per vieną kėdę, – tarė teta Matilda. – Aš girdžiu dar šiek tiek blogiau, nei tada, kai paskutinį kartą buvai čia. Atrodai pasikeitęs... Kodėl tu atrodai pasikeitęs?

– Nes esu labiau įdegęs. Jūs pati taip sakėt.

– Nesąmonė, aš visai ne tai turėjau galvoje. Tik nesakyk, kad pagaliau turi merginą.

– Merginą?

– Na, visad jaučiau, kad vieną dieną gali taip įvykti. Bėda ta, kad tu turi per daug humoro jausmo.

– Ir kodėl gi jūs taip manot?

– Na, žmonės apie tave taip mano. O, taip, tikrai. Tavo humoro jausmas trukdo ir tavo karjerai. Žinai, tu bendrauji su visais tais žmonėm. Diplomatais ir politikais. Ir tais, kuriuos vadina jaunesniaisiais valstybės pareigūnais ir vyresniaisiais valstybės pareigūnais, ir viduriniaisiais taip pat. Ir visom tom įvairiom partijom. Iš tikrųjų tai aš manau, kad kvailystė turėti tiek daug partijų. Pirmiausia visi tie baisūs, baisūs leiboristai, – ji užvertė savo konservatorišką nosį aukštyn. – Juk kai aš buvau mergaitė, tokio dalyko, kaip *Leiboristų* partija, iš viso nebuvo. Niekas net nebūtų žinojęs, ką tai reiškia. Būtų sakę "nesąmonė". Gaila tik, kad tai nebuvo nesąmonė. Po to, aišku, liberalai, bet tie tikri viščiukai. Po to toriai, arba konservatoriai, kaip jie save šiandien vadina.

– O kas su jais negerai? – paklausė Stefordas Najus, nežymiai šypsodamasis.

– Per daug rimtų moterų. Dėl to trūksta linksmumo,

supranti.

– Na, šiais laikais nė viena politinė partija ypatingai nesidomi linksmybėmis.

– Būtent, – pasakė teta Matilda. – O štai čia tu ir darai klaidą. Nori, kad būtų linksmiau. Nori šiek tiek pramogų, taigi švelniai pasijuoki iš žmonių, o jiems tai, savaime suprantama, nepatinka. Jie sako "*Ce n'est pas un garcon sérieux,*"* kaip tas žvejys.

Seras Stefordas Najus nusijuokė. Jo žvilgsnis klaidžiojo po kambarį.

– Ką tu ten matai? – paklausė teta Matilda.

– Jūsų paveikslus.

– Juk nenori, kad juos parduočiau, ar ne? Šiais laikais visi, rodos, pardavinėja savo paveikslus. Senasis lordas Grempionas, supranti. Jis pardavė Ternerio paveikslus ir kai ką iš savo protėvių portretų taip pat. Ir Džefris Gouldmanas. Visus tuos savo puikiuosius arklius. Stabso tapytus, ar ne? Kažkas panašaus. Ir už kokią kainą!

Bet aš nenoriu parduoti savo paveikslų. Man jie patinka. Daugelis iš esančių šiame kambaryje yra tikrai įdomūs, nes jie yra giminės portretai. Žinau, kad niekam šiais laikais nereikia protėvių portretų, bet aš esu senamadiška. Man patinka protėviai. Turėjau galvoje, mano pačios protėviai. Į ką tu žiūri? Į Pamelą?

– Taip, galvojau apie ją anądien.

– Judu abu tiesiog stulbinančiai panašūs. Turiu omenyje, netgi jei būtumėt dvyniai, nors sako, kad skirtingos lyties dvyniai, netgi būdami dvyniai, negali būti identiški, jei supranti, ką noriu tuo pasakyti.

– Tai Šekspyras klydo, rašydamas apie Violą ir Sebastianą.

– Na, broliai ir seserys gali būti panašūs, ar ne? Tu ir Pamela visada buvot panašūs – turėjau galvoje, iš išorės.

– Niekaip kitaip? Argi nemanot, kad buvom panašūs

---

* Jis nėra rimtas vaikinas (*pranc.*)

savo būdu?

– Ne, nė trupučio. Tai ir yra keisčiausia. Tačiau, be abejo, tu ir Pamela turit tai, ką aš pavadinčiau šeimos veidu. Tai ne Najų bruožai. Turėjau omenyje Boldvenų-Vaitų bruožus.

Kalbai pakrypus į genealogiją, seras Stefordas Najus sunkiai galėjo varžytis su savo senąja teta.

– Visą laiką maniau, kad judu su Pamela atsigimėt į Aleksę, – tęsė ji.

– Kas ta Aleksė?

– Tavo pro-pro – man rodos, dar viena prosenelė. Vengrė. Vengrų kunigaikštytė ar baronaitė, ar kažkas panašaus. Tavo proproprosenelis įsimylėjo ją, kai dirbo ambasadoje Vienoje. Taip. Vengrė. Ji buvo vengrė. Ir labai sportiška. Jie yra sportiški, žinai, vengrai. Jodavo paskui medžioklinius šunis, didingai jodavo.

– Ar jos portretas paveikslų galerijoje?

– Pirmoje laiptinėje. Virš laiptų, šiek tiek į dešinę.

– Reikės nueiti ir pasižiūrėti į ją, kai eisiu miegoti.

– Kodėl tau nenuėjus ir nepasižiūrėjus į ją dabar, tada galėsim pasikalbėti apie ją, kai sugrįši.

– Nueisiu, jei jūs pageidaujate, – nusišypsojo jis.

Jis išėjo iš kambario ir užbėgo laiptais aukštyn. Taip, teta Matilda buvo įžvalgi. Tai tas veidas. Tą veidą jis buvo matęs ir prisiminė. Prisiminė ne dėl panašumo į jį patį ir net ne į Pamelą, bet dėl dar didesnio panašumo į šį paveikslą. Graži mergina, parsivežta namo jo proproprosenelio ambasadoriaus, jei tik pavartojo užtektinai "pro". Tetai Matildai nepakakdavo tik keleto. Jai buvo apie dvidešimt. Ji atvyko čia ir buvo ugninga, didingai jodinėjo ir dieviškai šoko, ir vyrai ją įsimylėdavo. Tačiau ji išliko ištikima, taip visad būdavo pasakojama, proproproseneliui, solidžiam ir rimtam diplomatinės tarnybos nariui. Ji vyko su juo į ambasadas užsienyje, grįžo čia ir gimdė vaikus – berods tris ar keturis. Per vieną šių vaikų ir jos veido bruožus, jos nosį, kaklo išlenkimą paveldėjo jis ir jo sesuo Pa-

mela. Jam pasidarė įdomu, ar ta jauna moteris, kuri įpylė vaistų į jo alų ir privertė jį paskolinti jai savo apsiaustą ir kuri apibūdino save kaip esančią mirtiname pavojuje, jei tik jis nepadarys, ko ji prašo, nėra kaip nors susijusi su juo giminystės ryšiais kaip penktos ar šeštos eilės pusseserė, tos moters, į kurios paveikslą ant sienos jis žiūrėjo, palikuonė. Na, įmanomas dalykas. Galbūt jos yra tos pačios tautybės. Kiekvienu atveju jų veidai labai panašūs. Kaip tiesiai ji sėdėjo operoje, koks aiškus tas profilis, plona, šiek tiek išlenkta ereliška nosis. Ir ta ją supanti atmosfera.

– Radai jį? – paklausė ledi Matilda, kai jos sūnėnas grįžo į baltąją svetainę, taip paprastai būdavo vadinamas jos svečių kambarys. – Įdomus veidas, ar ne?

– Taip, ir gana gražus taip pat.

– Daug geriau būti įdomiam nei gražiam. Tačiau tu juk nebuvai nei Vengrijoje, nei Austrijoje, tiesa? Tokios kaip ji ten, Malajuose, juk nesutiksi? Ji nesėdėtų prie stalo ir neužsirašinėtų ar netaisinėtų kokių kalbų ir panašiai. Ji buvo laukinė būtybė, be jokių abejonių. Mielų manierų ir visa kita. Bet laukinė. Laukinė kaip paukštė. Jai pavojai neegzistavo.

– Iš kur jūs tiek daug apie ją žinote?

– O, sutinku, aš nebuvau jos amžininkė, gimiau praėjus keletui metų po jos mirties. Ir vis tiek man ji visada atrodė įdomi. Ji mėgo nuotykius, supranti. Labai mėgo. Įdomios istorijos pasakojamos apie ją, apie dalykus, į kuriuos ji buvo įsipainiojusi.

– O kaip mano proproprosenelis į tai reaguodavo?

– Įtariu, kad jis buvo mirtinai susirūpinęs, – tarė ledi Matilda. – Sako, kad jis buvo jai be galo atsidavęs. Tarp kitko, Stefai, ar esi skaitęs "Zendos belaisvį"?

– "Zendos belaisvį"? Labai girdėta.

– Na, žinoma, kad girdėta, tai juk knyga.

– Taip, taip, supratau, kad tai knyga.

– Tikriausiai tu jos neskaitei. Nebe tie laikai. Užtat kai aš buvau mergaitė – tai buvo pirma pažintis su romantika. Ne popdainininkai ar bitlai. Tik romantiškas romanas. Kai buvau jauna, mums neleisdavo skaityti romanų. Bent jau ne ryte. Galėjai skaityti juos po pietų.

– Kokios keistos taisyklės, – tarė seras Stefordas. – Kodėl gi nevalia skaityti romanų ryte, o po pietų jau galima?

– Na, matai, rytais mergaitės privalėjo nuveikti ką nors naudingo. Žinai, prižiūrėti gėles arba nublizginti sidabrinius nuotraukų rėmelius. Visus tuos mergaitiškus dalykus. Pasimokydavom su guvernante ir panašiai. Po pietų leisdavo pasėdėti ir paskaityti grožinę knygą, "Zendos belaisvis" dažniausiai būdavo viena pirmųjų, pakliūdavusių mums į rankas.

– Tai buvo graži ir garbinga istorija, tiesa? Atrodo, kažką apie ją atsimenu. Galbūt net esu skaitęs. Manau, viskas labai tyra. Ne per daug seksualu?

– Tikrai ne. Mes neturėjom seksualių knygų. Turėjom romanus. "Zendos belaisvis" buvo labai romantiška istorija. Visos paprastai įsimylėdavo pagrindinį personažą, Rudolfą Rasendilą.

– Rodos, prisimenu ir tą vardą. Prašmatnokai skamba, ar ne?

– Na, aš vis dar tebemanau, kad tas vardas skamba gana romantiškai. Man tuomet tikriausiai buvo dvylika metų. Prisiminiau tai, žinai, kai tu nuėjai pasižiūrėti į tą portretą. Princesė Flavija, – pridūrė ji.

Stefordas Najus šypsojosi jai.

– Atrodote jauna, paraudusi ir sentimentali, – tarė jis.

– Na, būtent taip aš ir jaučiuosi. Šiais laikais mergaitės nebesugeba taip jaustis. Jos alpsta iš meilės ir netenka sąmonės, kai kas nors groja gitara ar garsiai dainuoja, bet jos nėra sentimentalios. Tačiau aš nebuvau įsimylėjusi Rudolfo Rasendilo. Aš buvau įsimylėjusi kitą – jo dublerį.

– Ar jis turėjo dublerį?

– O, taip, karalių. Ruritanijos karalių.

– A, aišku, dabar jau žinau. Tai štai iš kur kilęs žodis Ruritanija: nuolat jį girdi. Taip, manau, kad iš tikrųjų skaičiau ją. Ruritanijos karalius, o Rudolfas Rasendilas turėjo apsimesti karaliumi ir įsimylėjo princesę Flaviją, su kuria karalius buvo oficialiai susižadėjęs.

Ledi Matilda dar keletą kartų giliai atsiduso.

– Taip. Rudolfas Rasendilas paveldėjo savo raudonus plaukus iš tolimos savo prosenelės ir kažkurioje knygos vietoje jis nusilenkia jos portretui ir kažką ištaria apie – nebeatsimenu vardo – grafienę Ameliją ar kažką panašaus, iš kurios jis paveldėjo savo išvaizdą ir taip toliau. Taigi aš žiūrėjau į tave ir galvojau, kad ir tu, kaip Rudolfas Rasendilas, nuėjai ir žvelgei į kažkieno portretą, galbūt į vieno iš savo protėvių, ir norėjai įsitikinti, ar jis tau ko nors neprimena. Taigi esi įsipynęs į kažkokį romaną, ar ne?

– Kodėl gi jūs taip manote?

– Na, žinai, gyvenime nėra tiek jau daug įvairių istorijų. Išgirdęs jas, tiesiog atpažįsti. Tarsi mezgimo vadovėlyje. Apie šešiasdešimt penkis įvairius madingus raštus. Pamatęs tam tikrą raštą, jį atpažįsti. Tavo raštas šiuo metu, sakyčiau, yra romantiškas nuotykis, – atsiduso ji. – Bet nemanau, kad tu man apie jį papasakosi.

– Nėra ką pasakoti, – tarė seras Stefordas.

– Visada buvai gabus melagis. Na, tiek jau to. Atsivesi ją kada nors man parodyti. To man ir pakaks, kol daktarams nepavyko manęs pribaigti su dar viena naujai išrasta antibiotikų rūšimi. Kiek tų spalvotų ropelių jau esu išgėrusi! Nepatikėtum!

– Nežinau, kodėl sakote "ji" ir "ją"...

– Argi? Žinau, kad tai ji, vos tik susiduriu su ja. Tavo gyvenime šmėkštelėjo kažkokia ji. Tik vieno nesuprantu – kaip tu ją susiradai. Malajuose, prie konferencijų stalo? Ambasadoriaus duktė ar ministro duktė? Patraukli sekretorė iš ambasados baseino? Ne, nepanašu, kad nors viena

iš šių tiktų. Laive pakeliui į namus? Ne, šiais laikais jūs laivais neplaukiojat. Gal lėktuve.

– Jau arčiau tiesos, – nesusilaikė neišsitaręs seras Stefordas Najus.

– A! – užkibo ji. – Stiuardesė?

Jis papurtė galvą.

– Na, gerai. Laikyk savo paslaptį. Aš vis tiek sužinosiu, pamatysi. Visada gerai suuosdavau, kas vyksta, jei tai susiję su tavim. Ir šiaip apskritai irgi. Aišku, dabar jau atsilikau nuo gyvenimo, tačiau karts nuo karto susitinku su senais bičiuliais, o iš jų, žinai, gali išgirsti vieną kitą užuominą. Žmonės sunerimę. Jie sunerimę – visur.

– Turite omenyje, egzistuoja visuotinis nepasitenkinimas – nusiminimas?

– Ne, visai ne tai norėjau pasakyti. Turėjau galvoje, kad aukšto rango asmenys yra sunerimę. Mūsų pasibaisėtinos vyriausybės yra sunerimusios. Mielas senutėlis Užsienio reikalų departamentas yra sunerimęs. Vyksta dalykai, kurių neturėtų būti. Maištai.

– Studentų maištai?

– Oi, studentų maištai – tai tik vieno ledkalnio viršūnė. Jų pilna visur, visose šalyse, bent taip jau atrodo. Žinai, tokia miela mergaitė ateina pas mane rytais ir perskaito man laikraščius. Aš pati žmoniškai nebeįskaitau. Jos balsas malonus. Surašo mano laiškus ir perskaito laikraščius, ir šiaip yra gera, maloni mergaitė. Ji skaito, ką aš noriu, o ne tai, kas, jos manymu, man tiktų. Taip, kiek suprantu, visi sunerimę, apie tai daugmaž sužinojau iš vieno seno draugo.

– Vieno iš senųjų bičiulių kariškių?

– Jis – generolas majoras, jei tai turėjai galvoje, prieš daug metų išėjęs į pensiją, bet vis dar gerai informuotas. Jaunimas sudaro priešakinį dalinį, tu turbūt taip pasakytum. Bet iš tikrųjų ne tai kelia nerimą. Jie – kad ir kas *jie* būtų – veikia per jaunimą. Visų šalių jaunimą. Ragina jaunimą. Jaunimas skanduoja šūkius, šūkius, kurie

jaudinančiai skamba, nors jie ir ne visada žino, ką tai reiškia. Taip lengva pradėti revoliuciją. Jaunimui tai natūralu. Jaunimas visais laikais maištauja. Maištauja, griauna, nori pakeisti pasaulį. Tačiau yra aklas. Jaunimo akys užrištos. Jie nemato, kur veda visi tie dalykai. O kas toliau? Kas jų laukia? Kas slepiasi už jų ir juos ragina? Va šitai ir gąsdina. Žinai, kažkas laiko ištiesęs morką ir vilioja asilą, kad prieitų, ir tuo pat metu kažkas iš užpakalio varo asilą su pagaliu.

– Jūsų vaizduotė neįtikėtina.

– Tai nėra vien tik vaizduotė, brangusis. Tą patį žmonės sakė ir apie Hitlerį. Hitlerį ir jo jaunimą. Bet tam buvo ilgai ir kruopščiai ruošiamasi. Karas buvo detaliai suplanuotas. Penktasis batalionas, dirbantis visose šalyse, visi laukė supermenų. Supermenai turėjo tapti vokiečių tautos žiedu. Štai ką jie galvojo ir kuo karštai tikėjo. Ir dabar kai kas, galimas daiktas, tiki kažkuo panašaus. Tuo tikėjimu žmonės noriai seka – jei tik jį pakankamai protingai pateiksi.

– Apie ką jūs kalbate? Apie kinus ar rusus? Ką turėjote galvoje?

– Nežinau. Neturiu nė menkiausio supratimo. Tačiau kažkur kažkas vyksta, ir pagal tą patį šabloną. Vis tas pats braižas, supranti! Braižas! Rusai? Supančioti komunizmo, manau, jie laikomi senamadiškais. Kinai? Manau, jie pasiklydę. Galbūt per didelė dozė pirmininko Mao. Nežinau, kas tie žmonės, kurie visa tai planuoja. Kaip jau anksčiau sakiau, neaišku, nei kodėl, nei kur, nei kada, nei *kas*.

– Labai įdomu.

– Tai taip gąsdina, ta pati nuolat pasikartojanti idėja. Istorija kartojasi. Jaunas herojus, auksinis supermenas, kuriuo visi turėtų sekti, – ji padarė pauzę, po to pridūrė, – ta pati idėja, supranti. Jaunasis Zigfridas.

7 SKYRIUS

Senosios tetos Matildos patarimas

Senoji teta Matilda pažvelgė į jį. Jos žvilgsnis buvo labai skvarbus ir įžvalgus. Stefordas Najus jau buvo tai pastebėjęs ir anksčiau. Dabar tai buvo itin akivaizdu.

– Taigi šį pavadinimą jau esi girdėjęs, – pasakė ji. – Suprantu.

– Ką tai reiškia?

– Nežinai? – ji kilstelėjo antakius.

– Prisiekiu savo gyvybe, – vaikiškai pasakė seras Stefordas.

– Taip, mes visad taip sakydavom, tiesa, – tarė ledi Matilda. – Ar tu rimtai?

– Nieko apie tai nežinau.

– Tačiau tą pavadinimą jau esi girdėjęs.

– Taip. Kažkas man jį sakė.

– Kas nors svarbus?

– Gali būti. Manau, gali būti. Ką turėjote galvoje, sakydama "kas nors svarbus"?

– Na, paskutiniu metu tu juk dalyvavai įvairiose vyriausybinėse misijose, ar ne? Atstovavai šiai apgailėtinai, vargšei šaliai kuo geriausiai, o tai reiškia, nenustebčiau – kur kas geriau, negu padarytų daugelis kitų, sėdėdami prie stalų ir kalbėdamiesi. Nežinau, ar kas nors iš viso to išėjo.

– Greičiausiai nieko, – tarė Stefordas Najus. – Vis tiek, eidamas į tokius dalykus, nenusiteiki optimistiškai.

– Padarai viską, kas įmanoma, – pataisė teta Matilda.

– Labai jau krikščioniškas principas. Šiais laikais, atrodo, geriausiai klojasi tiems, kurie mažiausiai stengiasi. Ką visa tai reiškia, teta Matilda?

– Nemanau, kad *aš* tai žinau, – pasakė teta.

– Na, labai dažnai jūs iš tikrųjų daug žinote.

– Ne visai. Aš tik prisirenku visokių nuogirdų iš šen bei ten.

– Tikrai?

– Žinai, tebeturiu keletą draugų. Gerai informuotų draugų. Aišku, dauguma jų arba visiškai kurti, arba pusiau akli, arba jau sklando per aukštai padebesiuose, ar sunkiai bepaeina. Tačiau kažkas vis dar tebefunkcionuoja. Kažkas, tarkim, šičia, – ji bakstelėjo į savo tvarkingai sušukuotą žilą galvą. – Daug nuogąstavimų ir beviltiškumo. Daugiau nei paprastai. Tai viena iš nuogirdų.

– Argi ne kaip visada?

– Na, taip, bet šį kartą truputį daugiau nei paprastai. Aktyviai, o ne pasyviai, tu tikriausiai taip pasakytum. Jau kuris laikas, pastebėjau tai iš išorės, o tu, be abejo, iš vidaus, jaučiame, kad dalykai susipynė. Gana blogai susipynė. Tačiau dabar jau pasiekėme tašką, kurį priėję jaučiame, kad galbūt įmanoma kažką padaryti iš tos sumaišties. Joje slypi pavojus. Kažkas vyksta – kažkas brinksta. Ir ne vienoje šalyje. Daugelyje šalių. Jie jau užverbavo žmones į savo tarnybą, pavojingiausia, kad tai jauni žmonės. Tie žmonės, kurie eitų bet kur, darytų bet ką, ir, deja, tikėtų bet kuo, kas tik suteiks jiems galimybę griauti, žlugdyti, kaišioti pagalius į ratus,– tokiu atveju jie manys, kad tikslas pakankamai geras ir kad jie gali pakeisti pasaulį. Bėda ta, kad jiems trūksta kūrybiškumo, tačiau jie pilni destruktyvumo. Kūrybingi jaunuoliai kuria poeziją, rašo knygas, galbūt kuria muziką, tapo paveikslus, kaip ir visais laikais. Jiems viskas gerai klojasi, tačiau vos tiktai žmonės išmoksta garbinti destrukciją jos

pačios labui, piktavališka lyderystė paima viršų.

– Sakote "jie" arba "juos". Ką turite galvoje?

– Norėčiau žinoti, – tarė ledi Matilda. – Taip, norėčiau žinoti. Tikrai labai norėčiau. Jei išgirsiu ką nors naudingo, tau papasakosiu. Tada galėsi kai ką nuveikti.

– Deja, *aš* neturiu kam papasakoti, tai yra perpasakoti.

– Ne, nepasakok to bet kam. Negalima žmonėmis pasitikėti. Nepasakok to niekam iš tų idiotų vyriausybėje, ar susijusiems su vyriausybe, arba kurie tikisi patekti į vyriausybę po dabartinės kadencijos pabaigos. Politikai neturi laiko apsidairyti ir pamatyti pasaulį, kuriame gyvena. Jie žvelgia į šalį, kurioje gyvena, ir mato vieną didžiulę rinkiminę tribūną. To jiems ir pakanka, tai nereikalauja papildomų pastangų. Jie daro tai, kas, jų nuoširdžiu manymu, pagerins padėtį, o vėliau nustemba, kad padėtis nepagerėjo, nes padarė ne tai, ko norėjo žmonės. Niekaip negali neprieiti prie išvados, kad politikai jaučiasi turį dievišką teisę meluoti vardan kilnaus tikslo. Dar ne taip seniai ponas Boldvinas ištarė savo įžymųjį posakį – "Jei būčiau sakęs tiesą, būčiau pralaimėjęs rinkimus." Ministrai pirmininkai vis dar jaučiasi panašiai. Ačiū Dievui, kartais pasitaiko didis žmogus. Bet retai.

– Na, tai ką, jūsų nuomone, reikėtų daryti?

– Ar klausi mano patarimo? Mano? Ar žinai, kiek man metų?

– Artėjat prie devyniasdešimties, – bandė spėti sūnėnas.

– Ne visai, ne tokia sena, – tarė ledi Matilda, šiek tiek užsigavusi. – Ar atrodau tokia sena, mano mielas berniuk?

– Ne, brangioji. Atrodote gražiai, kaip šešiasdešimt šešerių.

– O, tai jau geriau, – tarė ledi Matilda. – Grynas melas. Bet vis tiek geriau. Jei gausiu kokį patarimą iš vieno kurio savo brangių senųjų admirolų, arba seno generolo,

ar galbūt net oro maršalo – jie išmano reikalus, supranti, – jie vis dar turi bičiulių, tie pagyvenę vaikinai susitinka ir pasikalba. Taip žinios ir pasklinda. Gandų paštas visais laikais gyvavo ir gyvuos, nepaisydamas žmonių amžiaus. Jaunasis Zigfridas. Norime surasti siūlo galą, kuris padėtų atsekti, ką visa tai reiškia – nežinau, ar tai žmogus, ar slaptažodis, ar kokio klubo pavadinimas, ar naujas mesijas, ar popdainininkas. Tačiau tas terminas *kažką* slepia. Yra ir muzikinis motyvas. Jau primiršau savąsias Vagnerio muzikos dienas, – savo senu balsu ji išgirgždino sunkiai atpažįstamą melodiją. – Zigfrido ragas-šauklys, ar ne? Kodėl tau neįsigijus birbynės? Taip, turėjau omenyje birbynę. Ne gramofono plokštelę* – turėjau galvoje tą, su kuria vaikai groja mokykloje per pamokas. Kalbėjom apie tai anądien. Mūsų vikaras juos moko. Gana įdomu. Žinai, atsekti birbynės istoriją, kaip ji atrodė Elžbietos laikais ir vėliau. Kai kurios didelės, kai kurios mažos, visos groja skirtingas natas ir garsus. Labai įdomu. Įdomu jų klausytis dėl dviejų dalykų. Dėl pačios birbynės. Kai kurios skleidžia tikrai žavingus garsus. Ir dėl istorijos. Taip. Na, apie ką aš čia kalbėjau?

– Jūs, kiek suprantu, patarėte, kad įsigyčiau vieną iš šių instrumentų.

– Taip. Įsigyk birbynę ir išmok pūsti Zigfrido ragą. Tu juk muzikalus, visad buvai. Tikiuosi, sugebėsi tai padaryti?

– Na, atrodo, kad gelbstint pasaulį man tekęs nedidelis vaidmuo, tačiau drįstu pareikšti, kad su tuo susidorosiu.

– Ir turėk ją pasiruošęs. Nes, matai... – ji pabarbeno į stalą su akinių futliaru, – tau kada nors gali jos prireikti,

---

* Žodžių žaismas: angl. "record"– įrašas, plokštelė. Šis žodis skamba panašiai kaip ir senovinio medinio pučiamojo instrumento pavadinimas "recorder", kuris čia, lietuviškame vertime, pavadintas birbyne. (*Vert. past.*)

kai norėsi padaryti įspūdį blogiems žmonėms. Tada pravers. Jie sutiktų tave išskėstomis rankomis, o tada galėtum kai ką sužinoti.

– Jūs tikrai turite įdomių idėjų, – susižavėjęs ištarė seras Stefordas Najus.

– O ką dar belieka turėti, kai esi mano amžiaus? – tarė jo senoji teta. – Negali paeiti. Nebesutinki daug žmonių, nebegali dirbti sode. Viskas, ką *gali* daryti, tai sėdėti savo kėdėje ir kurti idėjas. Prisimink tai po keturiasdešimties metų.

– Viena jūsų išsakyta mintis sužadino mano smalsumą.

– Tik viena? – tarė ledi Matilda. – Apgailėtinai mažai palyginti su visu tuo, kiek aš čia prikalbėjau. Kokia gi?

– Jūs teigiate, kad su birbyne sugebėčiau padaryti įspūdį blogiems žmonėms – ar jūs tai turėjote omenyje?

– Na, yra tik vienas būdas, ar ne? Geri žmonės ne tiek svarbu. Bet blogi – na, turi gi kažkaip sužinoti apie jų reikalus, ar ne? Turi įsiskverbti į juos. Tarsi kirmgrauža, – mąsliai ištarė ji.

– Tai naktimis turėčiau skleisti reikšmingus garsus?

– Na, kažką panašaus, taip. Kartą vakariniame fligelyje buvo įsimetusi kirmgrauža. Labai brangiai kainavo, kol jos atsikratėme. Drįstu teigti, kad pasaulio išgydymas kainuos ne pigiau.

– Iš tikrųjų gerokai brangiau, – tarė Stefordas Najus.

– Tai nesvarbu, – pasakė ledi Matilda. – Žmonės niekada neatsisako išleisti krūvas pinigų. Tai jiems padaro įspūdį. Va jei norėsi taupiai ką nors padaryti, tada jie nenorės dalyvauti žaidime. Visi žmonės panašūs. Turėjau galvoje, mūsų krašte. Tokie patys, kokie visada buvom.

– Ką turėjote omenyje?

– Sugebame daryti didelius dalykus. Sugebame vadovauti imperijai. Nesugebėjome *išlaikyti* imperijos funkcionavimo, bet, matai, tada jos mums jau nebereikėjo. Ir mes tai pripažinome. Per sunku išlaikyti. Robis man tai

išaiškino, – pridūrė ji.

– Robis? – tas vardas jam buvo negirdėtas.

– Robis Šoremas. Robertas Šoremas. Jis mano senas draugas. Kairė pusė paralyžiuota. Bet jis vis dar gali kalbėti ir turi pakankamai gerą klausos aparatą.

– Be to, vienas iš žymiausių pasaulio fizikų, – pasakė Stefordas Najus. – Tai ir jis vienas iš jūsų senųjų bičiulių, ar ne?

– Pažįstu jį nuo vaikystės, – tarė ledi Matilda. – Spėju, tave stebina, kad mes galime būti draugai, turintys daug bendro ir mėgstantys pasišnekučiuoti?

– Na, nebūčiau manęs, kad...

– Kad mes turim daug apie ką kalbėtis? Tiesa, niekada nemokėjau matematikos. Laimei, kai buvau dar mergaitė, mums nereikėjo nė bandyti. Matematika Robiui buvo lengva jau tada, kai buvo kokių ketverių metų. Dabar sakoma, kad tai gana natūralu. Jis turi daug ką papasakoti. Jis visada mane mėgo, nes buvau išdykėlė ir mokėdavau jį prajuokinti. Be to, esu gera klausytoja. O jis kartais papasakoja tikrai įdomių dalykų.

– Tikiu, – sausai atsakė Stefordas Najus.

– Tik nežvelk iš aukšto. Moljeras vedė savo tarnaitę, ar ne, ir jam labai pasisekė – turiu galvoje, jei tai *buvo* Moljeras. Jei vyras yra pašėlusiai protingas, jam nebūtina kalbėtis su moterimi, kuri irgi yra pašėlusiai protinga. Tai tik vargintų. Jam labiau patiktų žavinga kvailelė, kuri jį prajuokintų. Aš buvau nebjauri, kai buvau jauna, – ištarė ledi Matilda, patenkinta savimi. – Žinau, kad neturiu akademinių nuopelnų. Nesu intelektualė nė per nago juodymą. Tačiau Robertas visad sakydavo, kad turiu pakankamai sveikos nuovokos, proto.

– Jūs esat miela būtybė, – pasakė seras Stefordas Najus. – Man malonu jus aplankyti ir aš išvyksiu prisimindamas viską, ką man sakėte. Tikiuosi, yra daugybė kitų dalykų, apie kuriuos galėtumėte man papasakoti, bet jūs akivaizdžiai neketinate to padaryti.

– Ne, kol neatėjo tinkamas momentas, – tarė ledi Ma-

tilda, – bet tavo interesų nepamiršiu. Karts nuo karto pranešk man, kuo užsiimi. Kitą savaitę vakarieniauji Amerikos ambasadoje, ar ne?

– Iš kur jūs tai žinote? Gavau kvietimą.

– Ir, kiek suprantu, priėmei.

– Na, tai tiesiog pareiga, – jis smalsiai į ją pažvelgė. – Kaip jums pasiseka būti taip gerai informuotai?

– A, Milė sakė.

– Milė?

– Milė Žana Kortman. Amerikos ambasadoriaus žmona. Labai patraukli būtybė, supranti. Mažytė ir beveik tobulai atrodanti.

– O, jūs turėjote galvoje Mildredą Kortman.

– Ją pakrikštijo Mildreda, bet jai labiau patinka vadintis Mile Žana. Kalbėjausi su ja telefonu apie kažkokį Labdaros spektaklį – ji yra, kaip mes anksčiau sakydavom, kišeninė Venera.

– Nuostabiai žavingas vardas, – pasakė Stefordas Najus.

8 SKYRIUS

Vakarienė ambasadoje

Kai ponia Kortman, ištiesusi ranką, atėjo jo pasitikti, Stefordas Najus atsiminė vardą, kurį pavartojo jo senoji teta. Milė Žana Kortman buvo moteris tarp trisdešimt penkerių ir keturiasdešimties. Dailių bruožų, didelėmis, melsvai pilkomis akimis, tobulos formos galva, melsvai pilkais plaukais, padažytais patraukliu atspalviu, kuris labai tiko jai ir papildė išvaizdos tobulumą. Londone ji buvo labai populiari. Jos sutuoktinis, Semas Kortmanas, buvo didelis, stambus vyras, truputį griozdiškas. Labai didžiavosi savo žmona. Jis pats buvo gana lėtas, kalbėjo per daug jausmingai. Žmonės dažnai pajusdavo, kad jų dėmesys nukrypsta į lankas, jam beaiškinant kokį nors dalyką, kurį vargu ar iš viso reikėjo aiškinti.

– Grįžote iš Malajų, tiesa, sere Stefordai? Tikriausiai buvo gana įdomu ten pabūti, nors aš gal pasirinkčiau kitą metų laiką. Bet mes visi tikrai džiaugiamės matydami jus sugrįžusį. Minutėlę. Jūs pažįstami su ledi Eldbara ir seru Džonu ir ponu fon Rokenu, ponia fon Roken. Ponas ir ponia Stegenhemai.

Visi šitie žmonės Stefordui Najui buvo daugiau ar mažiau pažįstami. Čia buvo ir toks olandas su žmona, kurio jis anksčiau nebuvo sutikęs, kadangi jis buvo ką tik paskirtas. Stegenhemas – socialinės apsaugos ministras – su žmona. Ypatingai neįdomi pora, taip jis visą laikė manė.

– Ir grafienė Renata Zerkovski. Atrodo, ji sakė, kad jau buvote susitikę anksčiau.

– Gal prieš kokius metus. Kai praėjusį kartą buvau

Anglijoje, – tarė grafienė.

Tai ir vėl buvo ji, keleivė iš Frankfurto. Šaltakraujiška, jautėsi laisvai, dėvėjo gražų, blyškiai pilkai melsvos spalvos su trupučiu šinšilų atspalvio apdarą. Su aukšta šukuosena (peruku?) ir senovinio darbo kryžiumi iš rubino ant kaklo.

– Sinjoras Gasparas, grafas Reitneris, ponas ir ponia Erbatnotai.

Iš viso apie dvidešimt šešis. Per vakarienę Stefordas Najus sėdėjo tarp paniurusios ponios Stegenhem iš vienos ir sinjoros Gasparo iš kitos pusės. Renata Zerkovski sėdėjo tiesiai priešais jį.

Ambasados vakarienė. Tokia vakarienė, kokiose jis taip dažnai dalyvaudavo ir į kurias susirinkdavo daugmaž panašaus plauko svečiai. Įvairūs diplomatinio korpuso nariai, ministrų pavaduotojai, vienas kitas pramonininkas, keletas pobūvių mėgėjų, dažniausiai pakviesti dėl savo sugebėjimo būti gerais pašnekovais, natūralūs, malonūs žmonės, nors vienas ar kitas gali būti ir kitoks, pagalvojo Stefordas Najus. Net tuo metu, kol buvo užsiėmęs pokalbiu su sinjora Gasparo, puikia pašnekove, plepute, linkusia šiek tiek paflirtuoti, jo mintys veržėsi ta pačia kryptimi kaip ir jo akys, nors tai ir nebuvo taip lengvai pastebima. Net neįtartum, kad jo žvilgsniui slystant aplink stalą, mintys dėliojo savas išvadas. Jį čia pakvietė. Kodėl? Dėl kokio nors reikalo ar be ypatingos priežasties? Dėl to, kad jo pavardė pasirodė sąraše, kurį karts nuo karto sudarinėdavo sekretorės ir jame pažymėdavo tuos narius, kuriems priėjo eilė? Arba kaip papildomas vyras arba moteris, reikalingas dėl skaičiaus prie stalo. Jis visada būdavo pageidaujamas, kai reikėdavo papildomo.

– O, taip, – sakydavo diplomatinio pobūvio šeimininkė, – Stefordas Najus puikiai tiks. Pasodinsime jį prie madam Tokios ir tokios, arba prie ledi Kokios nors kitos.

Galbūt jį pakvietė tik tam, kad užpildytų trūkumą, be jokios kitos priežasties. Ir vis dėlto jis norėjo sužinoti. Iš

patirties žinojo, kad tikrai būna ir kitų priežasčių. Taigi jo žvilgsnis, greitas ir draugiškas, tarsi nežiūrintis į nieką konkrečiai, iš tikrųjų buvo užsiėmęs.

Vienas iš svečių dėl kažkokios priežasties yra svarbus. Jis buvo pakviestas ne spragai užpildyti – priešingai – prie jo buvo parinkti kiti svečiai, jam arba jai tinkantys. Svarbus asmuo. Jam pasidarė įdomu: kuris iš jų tai galėtų būti, pagalvojo jis.

Kortmanas, aišku, žino. Milė Žana – galbūt. Niekada nežinai, kaip ten su tom žmonom yra. Kai kurios iš jų geresnės diplomatės nei jų vyrai. Kai kuriomis iš jų galima pasitikėti jau vien dėl jų žavesio, sugebėjimo prisitaikyti, pasirengimo pamaloninti, nesmalsaus būdo. Kai kurios, liūdnai pagalvojo sau, – gryna nelaimė savo vyrams. Pobūvių šeimininkės, kurios, nors ir ištekėjo už diplomato jau būdamos turtingos ir turėdamos autoritetą, tačiau sugebėdavo bet kuriuo momentu pasakyti ar padaryti netinkamą dalyką ir taip sugadinti padėtį. Norint nuo to apsisaugoti, prireiks vieno iš svečių, arba dviejų, ar net trijų, kad pabūtų vadinamaisiais užglostytojais.

Ar šioji vakarienė reiškė kažką daugiau, nebuvo vien tik pobūvis? Jo greita ir skvarbi akis apsuko ratą aplink stalą ir išsirinko porą žmonių, į kuriuos iki šiol nebuvo atkreipęs dėmesio. Amerikietis verslininkas. Malonus, neišskirtinai komunikabilus. Profesorius iš vieno Vidurinių Vakarų universiteto. Vedusi pora: vyras vokietis, žmona dominuojančiai, beveik agresyviai amerikietiška. Be to, labai graži moteris. Labai seksualiai patraukli, pagalvojo seras Stefordas Najus. Ar kuris nors iš jų svarbus? Mintyse atgamino inicialus. FTB, CŽV. Verslininkas galbūt yra CŽV žmogus ir čia atėjęs su tikslu. Taip jau šiais laikais yra. Ne taip, kaip būdavo. Kaip ten sakoma? Didysis Brolis tave stebi. Taip, dabar nueita dar toliau. Pusbrolis iš anapus Atlanto tave stebi. Finansų magnatai iš Vidurio Europos tave stebi. Diplomatiniai sunkumai iškyla, kai *tu* esi pakviestas stebėti *jį*. O taip. Šiais laikais

daug dalykų slypi už visa ko. Bet ar tai tiesiog tik kitokia formuluotė, kita mada? Ar tai tikrai galėtų reikšti ką nors daugiau, kažką esminio, kažką tikro? Kaip šiais laikais kalbama apie įvykius Europoje? Bendroji rinka. Na, gerai, tai pateisinama, tai susiję su prekyba, su ekonomika, su šalių tarpusavio santykiais.

Tai tokie dalykai ant scenos. Bet kas už jos? Užkulisiuose. Laukia ženklo. Pasiruošę pasufleruoti, jei prireiks. Kas vis dėlto vyksta? Vyksta didžiajame pasaulyje ir už jo. Norėtųsi žinoti.

Jis kai ką žinojo, kai ką numanė, o apie kai ką, pagalvojo pats sau, nieko nežinau, ir niekas nenori, kad ką nors apie tai sužinočiau.

Minutėlei jo žvilgsnis sustojo ties savąja vis-a-vis, jos smakras pakeltas, o lūpose – švelni mandagumo šypsena, ir jų akys susitiko. Tos akys nieko jam nesakė, ta šypsena nieko jam nesakė. Ką ji čia veikia? Ji jautėsi kaip namie, ji čia tiko, ji pažinojo šį pasaulį. Taip, ji priklauso šiai aplinkai. Jis galėtų sužinoti, pagalvojo jis, be didelių sunkumų, kokiu būdu ji priklauso diplomatiniam pasauliui, bet ar tai pasakys jam ką nors apie tai, kam ji iš tikrųjų priklauso?

Jauna kelnėta moteris, staiga užkalbinusi jį Frankfurte, buvo energingo, protingo veido. Ar toji moteris buvo tikra, ar ši atsitiktinai pobūvyje sutikta pažįstama yra ta tikroji moteris? Ar viena iš šių asmenybių yra suvaidinta? Jei taip, tai kuri iš jų? Gali būti, kad yra ir daugiau nei šios dvi asmenybės. Jis susimąstė. Norėtų sužinoti.

Ar tai, kad jis buvo pakviestas ir susitiko ją, tiesiog atsitiktinumas ir nieko daugiau? Milė Žana pakilo. Kitos ledi irgi. Staiga kilo netikėtas šurmulys. Triukšmas lauke. Šūksniai. Rėksmai. Dūžtančio lango stiklo garsas. Šūksniai. Garsai – tikrai pistoleto šūviai. Sinjora Gasparo, spausdama Stefordo Najaus ranką, prabilo:

– Ką, vėl! – sušuko ji. – *Dio*! – ir vėl tie siaubingi studentai. Tas pat mūsų šalyje. Kodėl jie puola ambasadas?

Jie kaunasi, priešinasi policijai – žygiuoja į demonstracijas šaukdami idiotiškus dalykus, guli gatvėse. *Si, si.* Yra jų ir pas mus Romoje, Milane, visur jie kaip maras, visoje Europoje. Kodėl tie jaunuoliai nuolat nepatenkinti? Ko jie nori?

Stefordas Najus gurkšnojo savo brendį ir klausėsi tvirtai artikuliuotos pono Čarlzo Stegenhemo kalbos, o pastarasis buvo nusiteikęs tarsi popiežius ir niekur nesiskubino. Sujudimas atslūgo. Atrodo, policija išvaikė keletą karštakošių. Toks įvykis anksčiau būtų palaikytas ypatingu ir netgi grėsmingu, bet dabar buvo priimamas kaip įprastinis.

– Daugiau policijos. Štai ko mums reikia. Daugiau policijos. Šie vaikinai nebegali visko aprėpti. Sako, visur tas pat. Anądien kalbėjau su ponu Liurvicu. Jie irgi turi savų bėdų, taip pat ir prancūzai. Šiek tiek mažiau Skandinavijoje. Ko jie visi nori – vien tik nemalonumų? Sakau jums, būtų mano valia...

Stefordas Najus nukreipė savo mintis kitur, apsimesdamas maloniai klausąs, kol Čarlzas Stegenhemas pasakojo, kas būtų, jei būtų jo valia, nors tai ir taip nesunkiai galėjai nuspėti, prieš jam papasakojant.

– Šūkauja apie Vietnamą ir panašiai. Ką gi jie išmano apie Vietnamą? Nė vienas iš jų nėra ten buvęs, tiesa?

– Lyg ir nepanašu, – pasakė seras Stefordas Najus.

– Šįvąkar žmogus man pasakojo, kad ir Kalifornijoje jie turėjo sočiai bėdų. Universitetuose – jei tik imtumės protingos politikos...

Tuo metu vyrai prisijungė prie damų svetainėje. Stefordas Najus, lėtai ir grakščiai, sudarydamas visiško nerūpestingumo įspūdį, kuris paprastai neblogai jam padėdavo, atsisėdo šalia šnekios moters aukso spalvos plaukais, kurią pažinojo pakankamai gerai ir kuriai tikrai retai pavykdavo pasakyti ką nors išmintingo ar sąmojingo, ko būtų verta klausytis, tačiau ji buvo ypač gerai in-

formuota apie visus žmones iš savo pažįstamų tarpo. Stefordas Najus neuždavinėjo tiesioginių klausimų, tačiau tai damai net nenutuokiant, kokiu būdu jis pakreipė pokalbį ta linkme, jis jau klausėsi pasakojimo apie grafienę Renatą Zerkovski.

– Vis dar gerai atrodanti, ar ne? Dabar ji nedažnai čia pasirodo. Daugiausia laiko praleidžia, žinot, Niujorke ar toje nuostabioje saloje. Žinote, kurią turiu galvoje. Ne Minorka. Viena iš tų kitų Viduržemio jūroje. Jos sesuo ištekėjusi už to muilo karaliaus, bent jau man atrodo, kad jis muilo karalius. Ne graikas. Švedas, man atrodo. Vartosi piniguose. Be to, ji šiek tiek laiko praleidžia pilyje Dolomituose – prie Miuncheno – ji labai muzikali, visada tokia buvo. Ji sakė, kad jūs pažįstami, tiesa?

– Taip. Buvom susitikę, atrodo, prieš metus ar porą.

– O taip, tikriausiai, kai ji buvo atvykusi į Angliją. Sako, kad ji buvo įsivėlusi į tą čekoslovakų reikalą. Ar tai buvo lenkų bėdos? O Dieve, tie visi pavadinimai. Niekaip negaliu atsiminti. Jų kalboje tiek daug tų z ir k. Labai savita ir sunku atsiminti. Ji labai literatūriška. Žinai, sugeba surinkti parašus peticijoms. Kad suteik-tų prieglobstį rašytojams, ar kažką panašaus. Turėjau omenyje, ką gi dar šiais laikais prigalvosi, išskyrus tai, kaip susimokėti savo mokesčius. Kelionės išlaidų apmokėjimas šiek tiek palengvina padėtį, bet ne per daugiausiai. Turėjau galvoje, reikia turėti pinigų, ar ne, kad galėtum išvežti juos į užsienį. Nesuprantu, iš kur žmonės šiais laikais gauna pinigų, bet jų visur pilna. O, taip, jų visur pilna.

Ji nuolankiai pažvelgė į savo kairę ranką, ant kurios mūvėjo du žiedus, vieną su deimantu, kitą su smaragdu, kurie buvo tarsi galutinis įrodymas, kad bent jau jos labui išleista solidi pinigų suma.

Vakaras artėjo į pabaigą. Apie savo bendrakeleivę iš Frankfurto jis žinojo ne ką daugiau nei prieš tai. Žinojo,

kad ji slepiasi už fasado, fasado, kuris turi labai daug plokštumų, jei taip galima išsireikšti. Ji domisi muzika. Na, jie buvo susitikę Koncertų salėje, ar ne? Mėgsta sportą gryname ore. Turtingi giminės, kuriems priklauso Viduržemio jūros salos. Atsidavusi literatūrinės labdaros rėmėja. Iš tikrųjų žmogus, turintis gerus ryšius, gerus gimines, kuriam atviros visuomenės durys. Akivaizdžiai ne per daug įsitraukusi į politiką, tačiau galbūt tyliai ramiai prijaučianti kuriai nors grupei. Keliaujanti iš vietos į vietą, iš šalies į šalį. Besisukiojanti tarp turtingųjų, talentingųjų, literatūriniame pasaulyje.

Minutėlei jam kilo mintis apie šnipinėjimą. Tai atrodė pats įtikimiausias atsakymas. Ir vis dėlto jis nebuvo iki galo juo patenkintas.

Vakaras tęsėsi. Pagaliau atėjo jo eilė būti pakalbintam šeimininkės. Milė Žana gerai išmanė savo darbą.

– Jau seniai troškau su jumis pasikalbėti. Norėjau išgirsti apie Malajus. Mano galva per kvaila tiems dalykams apie Aziją, žinot, aš juose susipainioju. Pasakykite, kas gi ten įvyko? Ar atsitiko kas nors įdomaus, ar viskas buvo tiesiog siaubingai nuobodu?

– Esu įsitikinęs, kad atspėtumėt atsakymą.

– Na, galiu numanyti, kad buvo nuobodu. Bet jums tikriausiai negalima taip sakyti.

– O, taip, galiu taip ir galvoti, ir sakyti. Žinot, tai buvo ne visiškai mano klumpės.

– Ko tada ten važiavote?

– O, man tiesiog patinka keliauti, mėgstu pasidairyti po svečias šalis.

– Daugeliu atžvilgių jūs esate labai intriguojanti asmenybė. Tikrai, aišku, kad visas diplomatinis gyvenimas yra labai nuobodus, ar ne? *Man* nederėtų šitaip kalbėti. Tai tik tarp mūsų.

Žydros akys. Žydros kaip varpeliai miške. Jos atsivėrė šiek tiek plačiau ir išoriniai juodų antakių kampučiai švel-

niai nusileido, o vidiniai šiek tiek pakilo į viršų. Tokia išraiška jos veide priminė gana gražią persišką katę. Jis pagalvojo, kokia gi ta Milė Žana yra iš tikrųjų? Jos švelnus balsas priminė pietietišką. Gražios formos mažytė galva, profilio tobulumas, kaip ant monetos, – kokia ji iš tikrųjų? Ne kvailė, pagalvojo jis. Mokėtų pasinaudoti bendravimo ginklu. Jei reikia, gali žavėti, jei nori, gali paslaptingai užsisklęsti. Jei ko nors prireiks, ji vikriai tai gaus. Jis pastebėjo jos žvilgsnio, įsmeigto į jį, intensyvumą. Ar jai ko nors reikia iš jo? To jis nežinojo. Jo manymu, neturėtų.

Ji tarė:

– Ar pažįstate poną Stegenhemą?

– A, taip. Kalbėjausi su juo prie stalo. Anksčiau nebuvom pažįstami.

– Sako, kad jis – labai svarbus asmuo, – tarė Milė Žana. – Jis PBF prezidentas, kaip žinote.

– Turi žinoti visus šiuos dalykus, – tarė seras Stefordas Najus. – PBF ir DCV. LYH. Ištisas inicialų pasaulis.

– Nepakenčiama, – tarė Milė Žana. – Nepakenčiama. Visi tie inicialai, jokių asmenybių, jokių *žmonių* nebeliko. Tik inicialai. Koks nepakenčiamas pasaulis! Kartais taip pagalvoju. Koks nepakenčiamas pasaulis. Norėčiau, kad jis būtų kitoks, visai visai kitoks...

Ar ji iš tikrųjų taip mano? Minutėlę jis pagalvojo, kad galbūt taip yra iš tikrųjų. Įdomu...

Grosveno aikštė buvo tylos įsikūnijimas. Ant šaligatvio dar matėsi stiklo šukių. Mėtėsi netgi kiaušiniai, ištižę pomidorai ir blizgančio metalo gabalėliai. Tačiau viršuje žvaigždės buvo ramios. Automobilis po automobilio važiavo prie ambasados pasiimti namo susiruošusių svečių. Aikštės kampuose, beveik nepastebimi, stovėjo policininkai. Padėtis visiškai kontroliuojama. Vienas iš išvykstančių svečių – politikas – užkalbino vieną iš policininkų. Sugrįžęs sumurmėjo:

– Ne per daug areštuotų. Aštuoni. Ryte jie bus Bou

gatvėje. Dauguma – įprastiniai kadrai. Petronela, žinoma, buvo čia, ir Styvenas, ir jo gauja. Na, ką gi. Rodos, vieną kartą jau ir pavargti turėtų nuo viso šito.

– Jūs gyvenate netoliese, ar ne? – tarė balsas serui Stefordui Najui į ausį. Žemas kontralto balsas. – Galiu pavežti, man pakeliui.

– Ačiū, ne. Pareisiu pėsčiomis. Dešimt minučių kelio, ne daugiau.

– Man tikrai nesunku, – pasakė grafienė Zerkovski. Ir pridūrė: – Apsistojau Sant Džeimso bokšte.

Sant Džeimso bokštas buvo vienas iš naujausių viešbučių.

– Jūs labai maloni.

Jo laukė didžiulis, prabangiai atrodantis išnuomotas automobilis. Vairuotojas atidarė duris, grafienė Renata įlipo, seras Stefordas Najus paskui ją. Ji pasakė sero Stefordo Najaus adresą vairuotojui. Automobilis pajudėjo.

– Tai jūs žinote, kur aš gyvenu? – tarė jis.

– Kodėl gi ne?

Ką tas atsakymas galėtų reikšti, pagalvojo jis, kodėl gi ne?

– Iš tikrųjų, kodėl gi ne, – tarė jis. – Jūs tiek daug žinote, ar ne?

Ir pridūrė:

– Dėkoju, kad grąžinote man pasą.

– Pagalvojau, gal tai išgelbės jus nuo kai kurių nepatogumų. Būtų paprasčiau, jei jį sudegintumėt. Spėju, kad jums jau išdavė naują...

– Teisingai spėjate...

– Banditišką savo apsiaustą rasite apatiniame komodos stalčiuje. Jį ten padėjo šįvakar. Pamaniau, kad jūs tikriausiai būtumėt nepatenkintas nauju, ir iš tikrųjų gali nepavykti gauti net panašų į jį.

– Dabar, patyrus tam tikrus nuotykius, – jis man dar daugiau reiškia, – pasakė Stefordas Najus.

Ir pridūrė:

– Buvo panaudotas pagal paskirtį.

Automobilis burzgė naktyje.

– Taip. Jis buvo panaudotas pagal paskirtį, kadangi aš esu čia – gyva...

Seras Stefordas Najus nieko neatsakė. Jis įtarė, teisingai ar ne, kad ji norėjo, jog jis klausinėtų, darytų jai spaudimą, bandytų sužinoti daugiau apie tai, ką ji veikia, kokio likimo išvengė. Ji norėjo, kad jis pasirodytų smalsus, bet seras Stefordas Najus nesiruošė būti smalsus. Jam savotiškai patiko taip elgtis. Išgirdo ją švelniai juokiantis. Nors ir neįtikėtina, jam atrodė, kad tas juokas – malonus, juokas iš pasitenkinimo, o ne iš padėties be išeities.

– Kaip jums patiko šis vakaras? – paklausė ji.

– Geras pobūvis, manau, kad pobūviai pas Milę Žaną visada geri.

– Vadinasi, gerai ją pažįstat?

– Pažinojau ją Niujorke, kai ji dar buvo netekėjusi. Kišeninė Venera.

Ji pažvelgė į jį su vos pastebima nuostaba.

– Ar taip jūs ją vadinate?

– Iš tiesų tai ne. Taip pasakė viena pagyvenusi mano giminaitė.

– Taip, šiais laikais nedažnai išgirsi panašų moters apibūdinimą. Mano nuomone, jis labai taiklus. Tik...

– Tik kas?

– Venera yra gundanti, ar ne? Ar ji taip pat ir ambicinga?

– Manote, kad Milė Žana Kortman yra ambicinga?

– O, taip. Tai visų pirmiausia.

– Ir nemanote, kad buvimas ambasadoriaus Anglijoje žmona patenkina jos ambicijas?

– O, ne, – tarė grafienė. – Tai tik pradžia.

Jis neatsakė. Žiūrėjo pro automobilio langą. Pradėjo kalbėti, bet nutilo. Pastebėjo jos skubotą žvilgsnį, bet ir ji tylėjo. Ir tik jau važiuojant tiltu per Temzę, jis tarė:

– Tai jūs nesiruošiate parvežti manęs namo, ir pati neketinate grįžti į Sant Džeimso bokštą. Mes važiuojame

per Temzę. Mes čia jau esam susitikę, ant tilto. Kur jūs mane vežate?

– Ar jūs tam prieštaraujate?

– Manau, kad taip.

– Taip, galvojau, kad gali taip nutikti.

– Na, aišku, jūs labai šiuolaikiška. Pagrobimai šiais laikais madingi, ar ne? Jūs mane pagrobėte. Kodėl?

– Nes, kaip ir anksčiau, man jūsų reikia. – Ji pridūrė: – Ir kitiems jūsų reikia.

– Iš tikrųjų.

– Ir tai jūsų nepatenkina.

– Man labiau patiktų, jei manęs būtų atsiklausiama.

– Jei būčiau atsiklaususi, ar būtumėt atvykęs?

– Gal ir būčiau, o gal ir ne.

– Man labai gaila.

– Kažin.

Tylėdami jie važiavo tolyn į naktį. Tai nebuvo pasivažinėjimas po kaimo vietovę, jie važiavo pagrindiniu keliu. Kartkartėmis automobilio žibintai apšviesdavo kokį pavadinimą ar kelio ženklą, tokiu būdu Stefordas Najus gana aiškiai įsivaizdavo jų maršrutą. Per Sarį ir per pirmąsias Sasekso gyvenvietes. Kartais jam atrodė, kad jie daro lankstą ar važiuoja aplinkiniu keliu, ne tiesioginiu, bet nebuvo tuo tikras. Jis jau buvo beklausiąs savo kompanionės, ar kartais tai daroma ne dėl to, kad galbūt jie buvo sekami nuo pat Londono. Tačiau gana tvirtai buvo nusprendęs laikytis tylėjimo politikos. Kalbėti turėtų ji, ji turėtų teikti informaciją. Nors ir sužinojęs apie ją šiek tiek daugiau, jis vis dar manė, kad ji yra paslaptinga veikėja.

Po vakarienės Londone jie važiavo į kaimą. Važiavo, tuo jis buvo pakankamai tikras, vienu iš brangių nuomojamų automobilių. Viskas buvo iš anksto suplanuota. Apgalvotai, be jokių abejonių ar netikėtumų. Greitai sužinos, kur jie vyksta, manė jis. Nebent važiuotų net iki pajūrio. Tai irgi nėra neįmanoma, pagalvojo sau. Haslemeras, pamatė užrašą ant ženklo. Po to privažiavo Godalmingą.

Viskas atvirai ir garbingai. Turtingų priemiesčių piniguočių valdos. Akiai malonios giraitės, puikios rezidencijos. Pasuko kelis kartus į šoną, ir, automobiliui pagaliau sulėtinus greitį, rodės, jog pasiekė savo kelionės tikslą. Vartai. Prie vartų mažytis baltas sargo namelis. Toliau – abiejose įvažiavimo pusėse išpuoselėti rododendrų krūmai. Jie įsuko ir privažiavo prie namo. "Biržos makleris Tiudoras," sau panosėje sumurmėjo seras Stefordas Najus. Jo kompanionė klausiamai pasuko galvą.

– Tai tik tarp kitko, – tarė Stefordas Najus. – Nekreipkite dėmesio. Spėju, kad jau pasiekėm jūsų pasirinktą kelionės tikslą?

– O jūs ne per daug juo žavitės.

– Rezidencija, rodos, gerai prižiūrima, – tarė seras Stefordas, stebėdamas žibintų šviesas automobiliui įsukant. – Toks aplinkos sutvarkymas ir priežiūra kainuoja nemažus pinigus. Sakyčiau, gana patogus namas.

– Patogus, taip, bet nėra gražus. Sakyčiau, jame gyvenantis žmogus pirmenybę teikia prabangai, o ne grožiui.

– Gal ir išmintingai daro, – tarė seras Stefordas. – Ir vis dėlto savotiškai jis labai vertina grožį, tam tikras jo rūšis.

Jie sustojo prie ryškiai apšviestos verandos. Seras Stefordas išlipo ir ištiesė ranką, kad pagelbėtų savo kompanionei. Vairuotojas jau buvo užlipęs laiptais ir skambino į duris. Jis klausiamai pažvelgė į moterį, lipančią laiptais.

– Šįvakar manęs nebereikės, miledi?

– Ne. Kol kas viskas. Ryte paskambinsime.

– Labanakt. Labanakt, sere.

Viduje pasigirdo žingsniai, ir durys atsivėrė. Seras Stefordas tikėjosi išvysti kokį nors liokajų, bet vietoj jo pamatė aukštą kaip grenadierius kambarinę. Žila, kietai sučiauptomis lūpomis, akivaizdžiai patikima ir kompetentinga, pagalvojo jis. Neįkainojamas turtas, sunkiai šiais laikais besurandamas. Verta pasitikėjimo, sugebanti būti smarki.

– Bijau, kad truputį vėluojame, – tarė Renata.

– Šeimininkas bibliotekoje. Prašė, kad jūs ir šis džentelmenas ateitumėt pas jį, kai tik atvyksite.

9 SKYRIUS

Namas netoli Godalmingo

Ji pirma lipo plačiais laiptais, jie abu – paskui ją. Taip, pagalvojo Stefordas Najus, labai patogus namas. Džeikobo laikų tapetai, visai negražiai ištašyti ąžuoliniai, bet maloniai žemomis pakopomis laiptai. Gerai parinkti paveikslai, tačiau neatspindintys jokio ypatingo meninio polinkio. Turtingo žmogaus namai, pagalvojo jis. Ne blogo skonio žmogaus, tiesiog tradicinio skonio žmogaus. Geras storas kilimas malonia slyvų spalvos faktūra.

Pirmame aukšte grenadierių primenanti kambarinė sustojo prie pirmų durų. Atidarė jas ir palaikė, praleisdama juos, tačiau nepranešė, kas atvyko. Grafienė įėjo pirma, seras Stefordas – paskui ją. Jis išgirdo, kaip durys tyliai už jo užsidarė.

Kambaryje buvo keturi žmonės. Prie didelio rašomojo stalo, kuris visas buvo nuklotas popieriais, dokumentais, atverstais žemėlapiais ir tikriausiai kitais popieriais, dėl kurių vyko diskusijos, sėdėjo didelis, riebus vyras geltonu veidu. Šį veidą Stefordas Najus jau buvo matęs anksčiau, tačiau dabar niekaip negalėjo prisiminti jo pavardės. Tą žmogų buvo susitikęs, nors ir trumpai, bet ta proga buvo svarbi. Turėtų prisiminti, tikrai, žinojo juk. Bet kodėl – kodėl jis tos pavardės niekaip negali prisiminti?

Už stalo sėdinti figūra sunkokai pakilo. Jis paėmė ištiestą grafienės Renatos ranką.

– Atvykote, – tarė jis, – puiku.

– Taip. Leiskite jus supažindinti, nors, man atrodo, jūs

jau esate pažįstami. Seras Stefordas Najus, ponas Robinzonas.

Žinoma. Sero Stefordo Najaus smegenyse kažkas lyg su kamera spragtelėjo. Kartu prisiminė ir kitą pavardę. Paikavėjus. Būtų neteisinga sakyti, kad apie poną Robinzoną žino viską. Apie poną Robinzoną žino tą, ką pats ponas Robinzonas leido žinoti. Jo pavardė, kiek visiems buvo žinoma, *buvo* Robinzonas, nors galėjo būti ir kitokia, užsienietiškos kilmės. Nieko panašaus nebuvo girdėjęs. Atpažino ir jo išvaizdą. Aukšta kakta, melancholiškos tamsios akys, didelė, masyvi burna ir įspūdingai balti dantys, – greičiausiai netikri, tačiau bet kokiu atveju tai buvo dantys, apie kuriuos tiktų pasakyti kaip Raudonkepuraitėje – "kad tave geriau suėsčiau, vaike!"

Jis taip pat žinojo, kam ponas Robinzonas atstovauja. Vienas paprastas žodis tai apibūdina. Ponas Robinzonas atstovauja Pinigams iš didžiosios raidės. Pinigams visais atžvilgiais. Tarptautiniams pinigams, pasauliniams pinigams, privatiems finansams, bankininkystei, pinigams, bet ne taip, kaip eilinis žmogus juos supranta. Niekad apie jį negalvodavai kaip apie turtuolį. Be abejonės, jis buvo labai turtingas žmogus, bet ne tai buvo svarbiausia. Jis buvo vienas iš didžiųjų bankininkų klanų pinigų tvarkytojų. Jo paties skonis gal netgi buvo ir paprastas, tačiau tuo seras Stefordas Najus abejojo. Nuosaikus komfortas, netgi prabanga, toks buvo pono Robinzono gyvenimo būdas. Bet ne daugiau. Taigi už viso šio paslaptingo verslo slypėjo pinigų jėga.

– Kaip tik girdėjau apie jus prieš dieną ar dvi, – tarė ponas Robinzonas, spausdamas ranką, – žinot, iš mūsų draugo Paikavėjaus.

Dabar atsimenu, pagalvojo Stefordas Najus, tą vienintelį kartą, kai jis sutiko poną Robinzoną, ten buvo ir pulkininkas Paikavėjus. Horšemas, prisiminė jis, pasakojo apie poną Robinzoną. Taigi dabar čia buvo Meri Ana (ar

grafienė Zerkovski?) ir pulkininkas Paikavėjus, sėdintis savo paties dūmų pripildytame kambaryje pusiau užmerktomis akimis, tai užmiegantis, tai prabundantis, ir ponas Robinzonas dideliu, geltonu veidu, taigi kažkur kalbama apie pinigus; ir jo žvilgsnis nukrypo į kitus tris žmones kambaryje – norėjo pamatyti, ar žino, kas jie tokie ir kam atstovauja, ar galima nuspėti.

Bent jau dėl dviejų jam nereikėjo nė spėti. Vyras, sėdintis prie židinio, aukštoje kėdėje su ratukais, senyva figūra, aprėminta kėdės, tarsi paveikslo rėmų; tas veidas kažkada buvo gerai pažįstamas visai Anglijai. Iš tiesų jis dar *buvo* žinomas, nors pastaruoju metu ir labai retai matomas. Ligotas žmogus, invalidas, žmogus, kuris pasirodydavo tik labai trumpam, tačiau ir tai, buvo kalbama, kainuodavo jam didžiulių fizinių pastangų ir skausmo. Lordas Oltamauntas. Liesu išsekusiu veidu, išsišovusia nosimi, žilais plaukais, kurie truputį krito ant kaktos ir gulė atgal kaip stori žili karčiai; šiek tiek atsikišusiomis ausimis, kuriomis kažkada naudojosi karikatūristai, ir giliu, skvarbiu žvilgsniu, kuris ne tiek stebėjo, kiek vėrė. Giliai vėrė tą, į kurį žiūrėjo. Šiuo metu jis žiūrėjo į serą Stefordą Najų. Serui Stefordui Najui prisiartinus, ištiesė ranką.

– Nepasikeliu, – pasakė lordas Oltamauntas. Jo balsas buvo silpnas, seno žmogaus balsas, nutolęs balsas. – Nugara man neleidžia. Ką tik grįžote iš Malajų, ar ne, Stefordai Najau?

– Taip.

– Ar verta buvo važiuoti? Įtariu, kad manote, jog neverta. Ir galbūt jūs teisus. Tačiau gyvenime turim susitaikyti su šitais bjauriais priedais, šitais ornamentiniais pagražinimais, puošiančiais diplomatinį melą. Džiaugiuosi, kad galėjote atvykti čia, arba buvote atgabentas čia šįvakar. Meri Anos darbas, tiesa?

Tai štai kaip jis ją vadina ir ką apie ją mano, pats sau

pagalvojo Stefordas Najus. Taip ją vadino Horšemas. Ji buvo su jais, be jokių abejonių. Kai dėl Oltamaunto, jis atstovauja – kam gi jis šiais laikais atstovauja, vienas sau mąstė Stefordas Najus. Jis atstovauja Anglijai. Jis vis dar atstovauja Anglijai ir atstovaus, kol jį palaidos Vestminsterio abatijoje ar šalies mauzoliejuje, kur tik jis pasirinks. Jis *buvo* Anglija, ir jis pažįsta Angliją, ir, sakyčiau, jis žino kiekvieno Anglijos politiko ir vyriausybės valdininko vertę, net jei niekad ir nėra su jais kalbėjęs.

Lordas Oltamauntas tarė:

– Tai mūsų kolega, seras Džeimsas Klykas.

Stefordas Najus nepažinojo Klyko. Net nebuvo apie jį girdėjęs. Nerimstantis, nenustygstantis tipas. Skvarbūs, įtarūs žvilgsniai, niekur neužsibūnantys per ilgai. Turėjo sportinio šuns, belaukiančio komandos ženklo, įkarščio. Pasiruošęs startuoti, vos tik šeimininkas žvilgsniu duos ženklą.

Bet kas jo šeimininkas? Oltamauntas ar Robinzonas?

Stefordo akys nukrypo į ketvirtąjį vyrą. Jis jau buvo pakilęs nuo kėdės netoli durų, ant kurios sėdėjo. Sužėlę ūsai, pakelti antakiai, budrus, nekrintąs į akį, sugebantis kažkokiu būdu išlikti savas, tačiau sunkiai atpažįstamas.

– Tai jūs, – tarė seras Stefordas Najus, – kaip laikotės, Horšemai?

– Labai džiaugiuosi jus čia matydamas, sere Stefordai.

Gana reprezentatyvus susirinkimas, pagalvojo Stefordas Najus, greitai visus apžvelgdamas.

Jie turėjo paruošę kėdę Renatai netoli nuo židinio ir lordo Oltamaunto. Ji ištiesė ranką – savo kairę ranką, pastebėjo jis, o jis paėmė ją tarp savo delnų, minutėlę palaikė, po to paleido. Ir tarė:

– Tu rizikavai, vaikuti, tu per daug rizikuoji.

Žiūrėdama į jį, ji tarė:

– Tai jūs mane to išmokėt, ir tai vienintelis gyvenimo būdas.

Lordas Oltamauntas pasuko galvą į Stefordą Najų.

– Tai ne aš išmokiau tave, kaip pasirinkti žmones. Tu tam turi įgimtą genialią dovaną.

Žiūrėdamas į Stefordą Najų, tarė:

– Pažįstu jūsų tetą, ar berods jūsų mamos tetą?

– Senąją tetą Matildą, – tuoj atsakė Stefordas Najus.

– Taip. Tą pačią. Vieną iš devyniasdešimtųjų Viktorijos *tours-de-force**. Jai pačiai dabar turbūt jau apie devyniasdešimt.

Jis tęsė:

– Nedažnai ją matau. Gal kartą ar du per metus. Bet kiekvieną kartą mane pribloškia trykštantis jos gyvybingumas, pranokstantis kūno stiprybę. Jie žino tą paslaptį, tie nesutramdomieji Viktorijos amžininkai ir kai kurie Edvardo laikų irgi.

– Atnešiu jums ko nors išgerti, Najau? Ko pageidautumėte? – tarė seras Džeimsas Klykas.

– Džino su tonika, jei galima.

Grafienė atsisakė krestelėdama galvą.

Džeimsas Klykas atnešė Najui gėrimą ir pastatė jį ant stalo šalia pono Robinzono. Stefordas Najus neketino pirmas pradėti kalbėti. Tamsios akys už rašomojo stalo minutėlei neteko savo melancholijos. Staiga jose įsižiebė žiburiukai.

– Ar turite kokių nors klausimų? – tarė jis.

– Per daug, – tarė seras Stefordas Najus. – Ar ne geriau būtų pirmiausia pateikti paaiškinimus, o prie klausimų prieiti vėliau?

– Ar jums būtent taip patiktų?

– Galbūt tai supaprastintų reikalus.

– Na, pradėsime nuo kelių teiginių apie faktus. Jūs buvot pakviestas ar net nekviestas čia atvykti. Jei ne, tas faktas tikriausiai truputį skausmingas.

---

* Vikrus (*pranc.*)

– Jam patiktų, jei visada būtų jo atsiklausiama, – tarė grafienė. – Jis man taip sakė.

– Žinoma, – tarė ponas Robinzonas.

– Buvau pagrobtas, – tarė Stefordas Najus. – Žinau, tai labai madinga. Vienas iš mūsų naujesnių metodų.

Jo tonas buvo smagus.

– Todėl jums savaime peršasi klausimas, – tarė ponas Robinzonas.

– Tik vieną žodelytį iš trijų raidžių. Kodėl?

– Tikrai taip. Kodėl? Žaviuosi jūsų kalbos ekonomika. Tai privatus komitetas – tyrimų komitetas. Pasaulinės reikšmės tyrimų komitetas.

– Įdomiai skamba, – tarė seras Stefordas Najus.

– Tai daugiau nei įdomu. Tai skausminga ir neatidėliotina. Šįvakar šiame kambaryje atstovaujama keturiems skirtingiems gyvenimo būdams, – pasakė lordas Oltamauntas. – Mes atstovaujame skirtingoms sritims. Aš pasitraukiau iš aktyvaus dalyvavimo šios šalies reikaluose, bet tebesu konsultacinis organas. Mane paprašė pirmininkauti šiam savotiškam tyrimui, kas vyksta pasaulyje šiais mūsų Viešpaties metais, nes kažkas *vyksta*. Antai Džeimsas turi specialią užduotį. Jis – mano dešinioji ranka. Jis taip pat ir mūsų atstovas. Paaiškink serui Stefordui bendrus tikslus, gerai, Džeimi?

Stefordui Najui pasirodė, kad sargybinis šuo suvirpėjo. Pagaliau! Pagaliau galiu kalbėti ir daryti ėjimą! Savo kėdėje jis šiek tiek pasviro į priekį.

– Jei pasaulyje kas nors vyksta, turi ieškoti priežasčių. Išoriniai požymiai visuomet lengvai pastebimi, bet jie nėra svarbūs, bent taip jau pirmininkas,– jis linktelėjo lordui Oltamauntui, – ir ponas Robinzonas, ir ponas Horšemas mano. Taip buvo visą laiką. Imkim gamtos jėgas, milžinišką krioklį, sukantį turbinas. Imkim urano išgavimą iš rūdos, kažkada tai pagimdys atominę energiją, apie kurią niekas nė nesapnavo. Anglies ir mineralų atradimas

davė mums transportą ir energiją. Nuolat veikia jėgos, kurios kažką gimdo. Bet už kiekvienos iš jų slypi *kažkas, kas jas valdo*. Reikia sužinoti, kas valdo jėgas, kurios lėtai įgyja pagreitį visose Europos šalyse, o Azijoje yra pažengusios dar toliau. Afrikoje turbūt šiek tiek mažiau, tačiau jos veikia abiejuose Amerikos žemynuose, Šiaurės ir Pietų. Reikia įsiskverbti į įvykius ir sužinoti motyvuojančią jėgą, kuri verčia juos vykti. Vienas dalykas, kuris paskatina įvykius, yra *pinigai*.

Jis linktelėjo ponui Robinzonui.

– Antai ponas Robinzonas apie pinigus išmano, mano nuomone, ne mažiau nei bet kas kitas pasaulyje.

– Tai pakankamai paprasta,– tarė ponas Robinzonas, – vyksta dideli judėjimai. Už jų turi slypėti pinigai. Mums reikia sužinoti, iš kur plaukia tie pinigai. Kas jais disponuoja? Kur jie jų gauna? Kur jie juos siunčia? Kodėl? Džeimsas gana teisingai pastebėjo: apie pinigus aš žinau daug! Ne mažiau už bet kurį žmogų, šiandien gyvenantį. Be to, egzistuoja vadinamosios kryptys. Tą žodį šiais laikais dažnai vartojam! Kryptys arba tendencijos – tų žodžių nesuskaičiuojama daugybė. Jie reiškia ne visai tą patį, bet yra susiję. Sakykim, išryškėja tendencija maištauti. Pažvelkim į istorijos eigą. Suprasit, kad ji vėl ir vėl kartojasi, tarsi periodų lentelė, pakartojanti tą patį šabloną. Maišto troškimas, maištavimo priemonės, forma, kurią maištas įgauna. Tai nėra kuo nors išsiskiriantis dalykas, būdingas vienai kuriai nors šaliai. Jei kilo vienoje šalyje – stipriau ar silpniau kils ir kitose.

– Ar tai turėjote galvoje, sere? – Jis pusiau pasisuko į lordą Oltamauntą. – Maždaug taip jūs visa tai man išaiškinote.

– Taip, tu moki gerai pasakyti, Džeimsai.

– Tai šablonas, kuris kyla ir atrodo neišvengiamas. Jį pastebėjęs gali atpažinti. Buvo laikai, kai šalis nusiaubė kryžiaus žygių troškimas. Visoje Europoje žmonės lipo į laivus ir plaukė išvaduoti Šventosios žemės. Labai aiškus,

tobulas apibrėžto elgesio pavyzdys. Bet *kodėl* jie plaukė? Tuo, kaip žinom, domisi istorija. Ieško atsakymo, kodėl kyla tie troškimai ir dėsningumai. Ne visada atsakymas būna materialus. Visokie dalykai gali sukelti maištą: laisvės troškimas, žodžio laisvės, religijos išpažinimo laisvės, vėlgi daug artimai susijusių dėsningumų. Jie paskatino žmones emigruoti į kitas šalis, suformuoti naujas religijas, dažnai tokias pat tironiškas kaip tos, kurias paliko. Tačiau jei atidžiau pasižiūrėsim, pakankamai patyrinėsim, tai pamatysim, kas davė pradžią šiems ir daugeliui kitų – vartosiu tą patį žodį – dėsningumų. Virusą galima pernešti – aplink pasaulį, per jūras, per kalnus. Jis gali plisti ir užkrėsti. Jis akivaizdžiai plinta net nepasėtas. Bet negali būti tikras, net dabar, kad visada taip buvo. Galėjo būti priežasčių. Priežasčių, sukėlusių įvykius. Galima eiti dar toliau. Yra *žmonės*. Vienas žmogus – dešimt žmonių – keletas šimtų žmonių, sugebančių būti priežastimi ir ją pastūmėti. Taigi reikia žiūrėti ne į *galutinį procesą*. Tai pirmieji žmonės išjudina priežastį. Turim kryžiuočius, turim religingus entuziastus, turim laisvės troškimą ir visus kitus pavyzdžius, bet reikia grįžti dar toliau atgal. Dar giliau į užnugarį. Vizijos, svajonės. Pranašas Juozapas žinojo tai, kai rašė "Seni vyrai sapnuos sapnus, jauni vyrai matys vizijas." O iš pastarųjų kurie galingesni? Sapnai nėra destruktyvūs. Tačiau vizijos gali atverti naujus pasaulius – vizijos taip pat gali griauti jau egzistuojančius pasaulius...

Džeimsas Klykas staiga kreipėsi į lordą Oltamauntą.

– Nežinau, ar tai į temą, sere, – tarė jis, – bet kartą jūs man pasakojote apie ambasadą Berlyne. Apie moterį.

– A, tai... Taip, tuo metu man tai pasirodė įdomu. Taip, tai kaip tik tai, apie ką mes dabar kalbame. Viena iš ambasadorių žmonų: protinga, inteligentiška, išsilavinusi moteris. Ji labai troško nueiti pasiklausyti fiurerio kalbos. Aišku, kalbu apie laikus prieš pat 1939 metų karą. Jai rūpėjo išgirsti, ką gali oratorystės menas. Kodėl visiems tai

padarydavo tokį stiprų įspūdį? Taigi ji nuėjo. Sugrįžusi pasakė: "Tai nepaprasta. Nebūčiau patikėjusi. Žinoma, nelabai gerai suprantu vokiškai, bet pasidaviau jausmų bangai. Dabar suprantu, kodėl ir visi kiti pasiduoda. Turiu omenyje, jo idėjos nuostabios... Jos uždega. Tai, ką jis sako. Turiu galvoje, tiesiog jauti, kad *nėra* kito mąstymo būdo, kad visas pasaulis pasikeistų, jei tik juo sektume. Oi, negaliu žmoniškai paaiškinti. Užsirašysiu, kiek tik atsimenu, tada atnešiu jums parodyti, patys įsitikinsite, kokį poveikį tai daro, daug didesnį, negu mano bandymai tai papasakoti".

– Pasakiau jai, kad tai puiki mintis. Kitą dieną ji atėjo pas mane ir sako: "Nežinau, ar patikėsit. Pradėjau užrašinėti ką girdėjusi, ką Hitleris sakė. Ką jie *turėjo galvoje* – bet – baisu – *iš viso nebuvo ką užrašyti, atrodė, jog neatsimenu nė vieno įkvepiančio ar jaudinančio sakinio.* Turiu keletą žodžių, bet neatrodo, kad jie reiškia tą patį, kaip tada, kai juos rašiau. Jie tiesiog – oi, jie tiesiog *bereikšmiai.* Nieko nesuprantu".

Tai parodo vieną iš didžiausių pavojų, kuriuos ne visada atsimename, *bet jis egzistuoja.* Yra žmonių, sugebančių perteikti kitiems laukinį entuziazmą, tarsi gyvenimo ir vyksmo viziją. Jie sugeba tai padaryti, nors iš tikrųjų lemia ne tai, ką jie *sako*, ne *žodžiai, kuriuos išgirsti*, netgi ne pateikta idėja. Kažkas kita. Tai jėga, tarsi magnetas, kurią turi tik nedaugelis žmonių, sugebėjimas duoti pradžią, sukurti ir iškelti viziją. Galbūt savo pačių asmenine trauka, balso tonu, galbūt kažkuo, kas kyla tiesiai iš *kūno.* Aš nežinau, *bet tai egzistuoja.*

Tokie žmonės galingi. Didieji religijų mokytojai turėjo tokią jėgą, ir piktoji dvasia turi tą jėgą. Tikėjimą galima sukurti tam tikru momentu, atliekant tam tikrus veiksmus, po kurių ateis nauja dangaus karalystė ir nauja žemės karalystė, ir žmonės tikės tuo, ir dirbs dėl to, ir kausis dėl to, ir net mirs dėl to.

Jis prislopino balsą ir tarė:

– Janas Smatsas taip pasakė: "Lyderystė yra ne tik milžiniška kūrybinė jėga, ji gali būti *demoniška*."

Stefordas Najus patraukė savo kėdę.

– Suprantu, ką turite galvoje. Įdomu tai išgirsti. Tikiu, kad tai gali būti tiesa.

– Tačiau, be abejo, manote, kad ji per daug išpūsta.

– Nežinau, ar taip manau, – tarė Stefordas Najus. – Dalykai, kurie atrodo išpūsti, dažnai iš viso nėra išpūsti. Jie tiesiog yra dalykai, apie kuriuos anksčiau nesi girdėjęs arba nesi apie juos galvojęs. Ir todėl jie atrodo jums tokie svetimi, kad nelieka kito pasirinkimo, kaip priimti juos tokius, kokie yra. Tarp kitko, gal galėčiau užduoti paprastą klausimą? Ką *reikia* daryti?

– Jei kyla įtarimas, kad vyksta tokie dalykai, reikia apie juos sužinoti, – tarė lordas Oltamauntas. – Reikia elgtis kaip Kiplingo mangustai: eik ir sužinok. Sužinok, iš kur plaukia pinigai, iš kur kyla idėjos ir iš kur, jei galima taip pasakyti, gaunamos *mašinos*. Kas tas mašinas valdo? Yra personalo viršininkas, taip pat vyriausiasis kariuomenės vadas. Tai štai ką mes rengiamės daryti. Norėtumėm, kad jūs prisijungtumėt ir mums padėtumėt.

Tai buvo viena iš retai pasitaikančių jo gyvenime akimirkų, kai seras Stefordas Najus jautėsi suglumęs. Keletą kartų anksčiau, kai tik panašiai pasijusdavo, jam visada pavykdavo tai nuslėpti. Šį kartą buvo kitaip. Jo žvilgsnis blaškėsi nuo vieno prie kito kambaryje buvusio žmogaus. Į poną Robinzoną geltonu šaltakraujišku veidu ir demonstruojama pilna burna dantų; į serą Džeimsą Klyką, įžūlokai kalbantį, toks buvo sero Stefordo Najaus įvertinimas, bet akivaizdu, kad jis turi paskirtį; šeimininko šuo, pavadino jį sau mintyse. Pažvelgė į lordą Oltamauntą: kėdė su ratukais, kyšanti virš galvos, tarsi ją įrėminusi. Kambario apšvietimas buvo blausus. Nuo to jis atrodė kaip šventasis iš kokios nors katedros nišos. Asketiškas. Keturiolikto amžiaus. Didis žmogus. Taip, Oltamauntas

buvo vienas iš didžiausių praeities žmonių. Stefordas Najus tuo neabejojo, bet dabar jis jau labai senas. Tam jam ir reikia Džeimso Klyko, pamanė jis, lordui Oltamauntui reikia ramsčio. Jis pažvelgė pro juos į paslaptingą, šaltakraujišką būtybę, kuri jį čia atvežė – grafienę Renatą Zerkovski, kitaip – Meri Aną, arba Dafnę Teodofanos. Jos veidas jam nieko nesakė. Ji net nežiūrėjo į jį. Galiausiai jo žvilgsnis sustojo ties ponu Henriu Horšemu iš saugumo.

Su lengva nuostaba jis pastebėjo, kad Henris Horšemas šypsodamasis žiūri į jį.

– Bet paklausykit, – tarė Stefordas Najus, nebepaisydamas kalbos formalumo ir kalbėdamas kaip koks aštuoniolikmetis moksleivis, koks kadaise buvo. – Kuo, po galais, čia dėtas aš? Ką *aš* išmanau? Jei atvirai, tai, žinot, nesu niekaip pasižymėjęs savo profesinėje srityje. URD* ne per daug mane vertina. Niekad nevertino.

– Mums tai žinoma,– tarė lordas Oltamauntas.

Dabar buvo sero Džeimso Klyko eilė nusišypsoti. Jis taip ir padarė.

– Tuo geriau, – tarstelėjo jis ir atsiprašančiai pridūrė, pamatęs lordą Oltamauntą susiraukiant, – atleiskite, sere.

– Tai tyrimų komitetas, – tarė ponas Robinzonas. – Ne tai svarbu, ką jūs veikėte anksčiau, arba ką kiti žmonės galvoja apie jus. Mes renkame tyrimų komitetą, štai ką mes čia veikiame. Kol kas mūsų, įkuriančių šį komitetą, nėra labai daug. Mes kviečiame jus prisijungti, nes manome, kad jūs turite tam tikrų savybių, kurios gali padėti tyrimui.

Stefordas Najus pasuko galvą į žmogų iš saugumo.

– Ką manote apie tai, Horšemai? – tarė jis. – Negaliu patikėti, kad sutiktumėt su tuo?

– Kodėl gi ne, – pasakė Henris Horšemas.

– Iš tiesų? Na, ir kokių gi aš turiu, kaip jūs sakote,

---

* URD – Užsienio reikalų departamentas. (*Vert. past.*)

"savybių"? Atvirai kalbant, aš pats negaliu tuo patikėti.

– Jūs nesat didvyrių garbintojas, – pasakė Horšemas. – Štai kodėl. Tokie žmonės kaip jūs įžvelgia apgaulę. Jūs nesivadovaujate kitų žmonių ir net viso pasaulio vertinimais. Jūs vadovaujatės savo galva.

*Ce n'est pas un garcon sérieux**. Šie žodžiai sklandė Stefordo Najaus galvoje. Keista priežastis, dėl kurios parenkama tokiam sudėtingam ir tiksliam darbui.

– Turiu jus įspėti, – pasakė jis, – kad mano svarbiausias trūkumas, kurį dažniausiai pastebi ir kuris kainavo man kelis gerus darbus, yra, manau, pakankamai gerai žinomas. Aš nesu, sakyčiau, per daug rimtas kadras tokiam svarbiam darbui.

– Norit tikėkit, norit netikėkit, – pasakė ponas Horšemas, – tai viena iš priežasčių, dėl kurių esate pageidautinas. Ar aš neteisus, milorde? – pažvelgė į lordą Oltamauntą.

– Visuomeninė tarnyba! – tarė lordas Oltamauntas. – Leiskite man pasakyti jums, kad labai dažnai vienas iš didžiausių visuomeninio gyvenimo trūkumų yra tas, kad žmonės, užimantys visuomenines pareigas, per daug rimtai save vertina. Jaučiame, kad jūs to nedarysite. Bent jau Meri Ana taip mano, – pasakė jis.

Seras Stefordas Najus pasuko galvą. Tai šičia ji jau nebe grafienė. Ji vėl pavirto Meri Ana.

– Ar jūs nieko prieš, jei paklausčiau, – pasakė jis, – kas jūs tokia iš tikrųjų? Turiu galvoje, ar jūs iš tiesų esate grafienė.

– Žinoma. *Geboren***, kaip sako vokiečiai. Mano tėvas buvo kilmingas, geras sportininkas, puikus šaulys ir turėjo labai romantišką, bet šiek tiek apleistą pilį Bavarijoje. Pilis tebėra. Kalbant apie tai, turiu ryšių didelėje Eu-

---

* Jis nėra rimtas vaikinas (*pranc.*)

** gimusi (*vok.*)

ropos dalyje, kuri vis dar išsiskiria ryškiu snobizmu, susijusiu su kilme. Vargšė nuskurdusi grafienė pirma sodinama už stalo, o turtingas amerikietis su pasakiška dolerių suma banke priverstas laukti.

– O kaip su Dafne Teodofanos? Iš kur ji atsirado?

– Tai pavardė, pravertusi pasui. Mano mama buvo graikė.

– O Meri Ana?

Tai buvo bemaž pirmas kartas, kai Stefordas Najus išvydo šypseną jos veide. Jos žvilgsnis nukrypo į lordą Oltamauntą, nuo jo – į poną Robinzoną.

– Galbūt todėl, – tarė ji,– kad aš esu tarsi Barbė šimtadarbė, visur važinėju, ieškau, pervežu visokius dalykus iš šalies į šalį, pralendu pro rakto skylutę, darau bet ką, vykstu bet kur, sutvarkau reikalus.

Ji vėl pažvelgė į lordą Oltamauntą.

– Tiesa, dėde Nedai?

– Tikra tiesa, mieloji. Tu mums esi Meri Ana ir visada ja būsi.

– Ar jūs ką nors vežėte tame lėktuve? Turiu galvoje, ar vežėte ką nors svarbaus iš vienos šalies į kitą?

– Taip. Buvo žinoma, kad aš tai darau. Jei nebūtumėt atskubėjęs man į pagalbą, jei nebūtumėt gėręs alaus, kuris galėjo būti užnuodytas, ir nebūtumėt davęs savo banditiško ryškių spalvų apsiausto užsimaskuoti, na, kartais būna nelaimingų atsitikimų. Aš neturėjau ten patekti.

– Ką jūs vežėte – ar aš neturėčiau klausti? Ar yra dalykų, kurių niekad nesužinosiu?

– Yra daug dalykų, kurių jūs niekad nesužinosit. Yra daug dalykų, apie kuriuos nebus galima klausti. Manau, kad į tą jūsų klausimą aš atsakysiu. Tai bus plikų faktų išdėstymas. Jei man leidžiama tai padaryti.

Ji vėl pažvelgė į lordą Oltamauntą.

– Palieku tau spręsti, – pasakė lordas Oltamauntas. – Tęsk.

– Duok jam tų narkotikų, – pasakė nepagarbusis

Džeimsas Klykas.

Ponas Horšemas tarė:

– Manau, kad jums reikia žinoti. *Aš* nesakyčiau, bet aš juk priklausau saugumui. Tęsk, Meri Ana.

– Vienu sakiniu. *Vežiau gimimo liudijimą. Tai viskas.* Nesakau jums nieko daugiau ir nėra prasmės uždavinėti daugiau klausimų.

Stefordas Najus apžvelgė sambūrį.

– Gerai. Prisijungsiu. Jaučiuosi pamalonintas, kad pakvietėt. Nuo ko pradėsime?

– Jūs ir aš, – pasakė Renata, – išvyksime iš čia rytoj. Važiuosime į Europą. Jūs tikriausiai skaitėte ar žinote, kad Bavarijoje vyksta muzikos festivalis. Tai naujas dalykas, atsiradęs vos prieš porą metų. Jis turi gana sunkiai įveikiamą vokišką pavadinimą, kuris reiškia "Jaunatviškų dainininkų kompanija", ir yra remiamas kelių šalių vyriausybių. Tai priešingybė tradiciniams festivaliams ir kitiems Bairoito renginiams. Didžioji muzikos dalis yra šiuolaikinė – jauniems kompozitoriams suteikta proga pagarsinti savo kūrinius. Nors kai kas jį aukštai vertina, kiti jo visiškai nepripažįsta ir niekina.

– Taip, – tarė seras Stefordas, – skaičiau apie jį. Ar mes ten eisime?

– Turim bilietus į du koncertus.

– Ar šis festivalis turi kokią ypatingą reikšmę mūsų tyrimui?

– Ne, – tarė Renata. – Tai daugiau susiję su vadinamąja patogia proga atvykti ir išvykti. Mes vykstame ten su tariamai tikru tikslu ir išvykstame iš ten kaip priklauso, tęsdami savo žygį.

Jis apsidairė.

– Instrukcijų nebus? Negausiu jokių žygio įsakymų? Ar mane trumpai informuosite?

– Ne taip, kaip jūs tuos terminus suprantate. Jūs vykstate į tyrimų ekspediciją. Sužinosite pakeliui. Jūs keliau-

site ir būsite savimi, žinodamas tik tiek, kiek dabar žinote. Vyksite kaip muzikos mylėtojas, kaip truputį nusivylęs diplomatas, kuris galbūt tikėjosi gauti kokį nors postą savo šalyje, bet negavo. Daugiau jūs nieko nežinosit. Taip saugiau.

– Tačiau tai ir yra numatyta veikla? Vokietija, Bavarija, Austrija, Tirolis – toji pasaulio dalis?

– Tai vienas iš mus dominančių centrų.

– Ar jis nėra vienintelis?

– Tiesą sakant – net nepagrindinis. Yra jų ir kitose pasaulio vietose, įvairiai svarbūs ir įdomūs. Kiek svarbus yra kiekvienas iš jų – teks mums sužinoti.

– O aš nežinau arba neturiu sužinoti apie kitus centrus?

– Tik paviršutiniškai. Vieno iš jų, mūsų nuomone, paties svarbiausio, štabas yra Pietų Amerikoje, dviejų štabai yra Jungtinėse Amerikos Valstijose: vienas Kalifornijoje, kitas Baltimorėje. Vienas yra Švedijoje, vienas Italijoje. Pastarajame per paskutinius šešis mėnesius pastebėtas suaktyvėjimas. Portugalijoje ir Ispanijoje irgi yra nedideli centrai. Žinoma, ir Paryžiuje. Keletas įdomių vietelių, taip sakant, "dar tebegaminamos". Dar ne visiškai išsivysčiusios.

– Turit galvoje Malajus ar Vietnamą?

– Ne. Ne, visa tai jau praeityje. Tai buvo tikrai uždegantis kvietimas smurtui ir studentų maištavimui, ir daugeliui kitų dalykų.

– Egzistuoja užmaskuotas kultas, skelbiantis, kad viskas galima, ir vis stiprėjantis smurto kultas. Smurtas ne kaip pinigų darymo priemonė, smurtas dėl smurto. Tai ypač pabrėžiama. Žmonėms, su kuriais tai susiję, priežasčių nustatymas yra vienas iš pačių svarbiausių ir reikšmingiausių dalykų.

– Tai, kad viskas leistina, ar tai svarbu?

– Tai tiesiog gyvenimo būdas ir nieko daugiau. Juo

įmanoma piktnaudžiauti, bet ne per daug.

– O kaip su narkotikais?

– Narkotikų kultas yra tyčia skatinamas ir kurstomas. Milžiniškos pinigų sumos įplaukė tuo būdu, tačiau, mūsų nuomone, pinigai nėra vienintelis motyvas.

Visi sužiuro į poną Robinzoną, kuris lėtai papurtė galvą.

– Ne,– tarė jis,– taip tik *atrodo*. Kai kurie žmonės suimami ir stoja prieš teismą. Narkotikų prekeiviai sekami. Tačiau už viso to slypi daugiau negu tik narkotikų biznis. Narkotikų biznis yra pinigų darymo būdas, netikęs būdas. Tačiau ne vien tik tai.

– Bet kas... – neužbaigė Stefordas Najus.

– Kas ir ką, ir kodėl, ir kur? Keturios k. Tai jūsų misija, sere Stefordai, – tarė ponas Robinzonas. – Būtent tai jums ir reikia sužinoti. Jums ir Meri Anai. Nebus lengva, vienas iš sunkiausių dalykų pasaulyje, nepamirškit, yra laikyti paslaptį.

Stefordas Najus susidomėjęs pažvelgė į riebų, geltoną pono Robinzono veidą. Galbūt čia ir glūdi pono Robinzono pirmavimo finansiniame pasaulyje paslaptis. Pono Robinzono veide vėl švietė šypsena. Didžiuliai dantys žibėjo.

– Jei ką nors žinai, visuomet kyla didžiulė pagunda parodyti, jog žinai tai; kitaip tariant, apie tai kalbėti. Ne dėl to, kad norėtum suteikti informaciją, ne dėl to, kad už jos suteikimą pažadėtas atlygis. Tiesiog norisi pasirodyti, koks esi svarbus. Taip, tai taip paprasta. Tiesą sakant, – tarė ponas Robinzonas, pusiau prisimerkdamas, – viskas šiame pasaulyje yra labai *labai* paprasta. Štai ko žmonės nesupranta.

Grafienė atsistojo ir Stefordas Najus pasekė jos pavyzdžiu.

– Tikiuosi, gerai ir patogiai išsimiegosite, – tarė ponas Robinzonas. – Šis namas, manau, yra nuosaikiai patogus.

Stefordas Najus sumurmėjo, kad jis tuo nė kiek neabejoja, ir tuo jam tuojau pat teko įsitikinti. Vos padėjęs galvą, tuojau pat užmigo.

2 KNYGA

Kelionė pas Zigfridą

10 SKYRIUS

Moteris pilyje

Jie išėjo iš festivalio Jaunimo teatre į gaivų nakties orą. Žemiau, pakalnėje, matėsi apšviestas restoranas. Kalvos šlaite buvo kitas, mažesnis. Restoranai skyrėsi brangumu, nors nė vienas nebuvo pigus. Renata dėvėjo vakarinę juodo veliūro suknelę, seras Stefordas Najus ryšėjo baltą kaklaraištį ir buvo apsirengęs vakarinį kostiumą.

– Tikrai išskirtinė publika,– sumurmėjo Stefordas Najus savo kompanionei. – Čia knibžda pinigai. Apskritai jauna publika. Neįtartum, kad jie turi iš ko.

– O! Tuo galima pasirūpinti – tuo *yra* pasirūpinta.

– Parama jaunimo elitui? Kažkas panašaus?

– Taip.

Jie nuėjo į restoraną aukščiau, ant kalvos.

– Valanda pavalgyti, tiesa?

– Teoriškai valanda. Iš tikrųjų – valanda ir ketvirtis.

– Ta publika, – tarė seras Stefordas Najus, – dauguma iš jų, beveik visi, sakyčiau, yra tikri muzikos mylėtojai.

– Dauguma jų, taip. Tai juk svarbu, žinai.

– Ką turėjai omenyje – svarbu?

– Kad entuziazmas turi būti tikras. Abiejose svarstyklių pusėse, – pridūrė ji.

– Ką tuo norėjai pasakyti?

– Tie, kas smurtauja ir organizuoja smurtą, privalo jį mėgti, jo norėti, jo trokšti. Ekstazė turi ženklinti kiekvieną judesį: kertant, žeidžiant, griaunant. Tas pat ir su muzika. Ausys turi džiaugtis kiekviena harmonijos ir grožio minute. Šiame žaidime negali būti apsimetimo.

– Ar galima dubliuoti vaidmenis – ar manai, kad galima sujungti smurtą *ir* meilę muzikai arba meilę menui?

– Tai ne visuomet lengva, bet, manau, įmanoma. Yra daug tokių, kurie gali. Bet saugiau, jei vaidmenų sujungti nereikia.

– Geriau viską daryti paprastai, kaip pasakytų mūsų riebus draugužis ponas Robinzonas? Te muzikos mylėtojai dievina muziką, o smurtautojai – smurtą. Ar tai turėjai galvoje?

– Manau, kad taip.

– Man čia labai patinka. Tos dvi dienos, kurias čia praleidom, tos dvi naktys, kurių metu mėgavomės muzika. Man patiko ne visa muzika, nes aš galbūt nesu pakankamai modernaus skonio. Drabužiai labai įdomūs.

– Ar kalbi apie sceną?

– Ne, ne, iš tikrųjų turėjau galvoje publiką. Tu ir aš, tradiciški, senamadiški. Tu, grafienė, su savo aukštuomenės apdaru, aš su savo baltu kaklaraiščiu ir fraku. Ne pats patogiausias stilius, niekad toks nebuvo. O kiti: šilkai ir aksomas, klostyti vyrų baltiniai, tikri nėriniai, pastebėjau tai keliskart, – ir pliušas, šukuosenos ir *avangardistinė* prabanga, devyniolikto šimtmečio prabanga ar beveik Elžbietos laikų, arba iš Van Deiko paveikslų.

– Taip, tavo tiesa.

– Tačiau aš net nepriartėjau prie žinojimo, ką visa tai *reiškia*. Nieko *nesužinojau*. Nieko neišsiaiškinau.

– Būk kantrus. Tai turtingas šou, remiamas, užsakytas, galbūt išreikalautas jaunimo ir surengtas...

– Kieno?

– Dar nežinom. Sužinosim.

– Džiaugiuosi, kad esi tuo įsitikinusi.

Jie įėjo į restoraną ir atsisėdo. Maistas buvo geras, nors jokiu būdu nei puošnus, nei prabangus. Kartą ar du juos užkalbino koks nors pažįstamas ar draugas. Du žmonės, kurie atpažino serą Stefordą Najų, išreiškė malonią nuostabą, jį matydami. Renatos pažįstamų ratas buvo pla-

tus, kadangi ji pažinojo daugiau užsieniečių: gerai apsirengusių moterų, vieną kitą vyrą, dauguma vokiečiai arba austrai, pagalvojo Stefordas Najus, vieną kitą amerikietį. Tik keletas padrikų žodžių. Iš kur atvyko ir kur važiuos, muzikinės mugės kritika arba įvertinimas. Niekas nešvaistė laiko, kadangi pertrauka pavalgyti nebuvo per ilga.

Jie sugrįžo į savo vietas klausytis paskutinių dviejų muzikos kūrinių. Simfoninės jauno kompozitoriaus Solukonovo poemos "Ištirpimas džiaugsme" ir iškilmingo *Meistersingers* maršo didybės.

Jie vėl išėjo į naktį. Automobilis, kurį jie kasdien turėjo savo žinioje, laukė jų, kad nuvežtų atgal į mažytį, bet prabangų viešbutį kaimelyje. Stefordas Najus palinkėjo Renatai labos nakties. Ji pusbalsiu tarė jam:

– Ketvirtą ryto. Būk pasiruošęs.

Ji nuėjo tiesiai į savo kambarį ir užtrenkė duris, o jis nuėjo į savąjį.

Kitą rytą, tiksliai be trijų minučių ketvirtą, pasigirdo tylus barbenimas. Jis atidarė duris, buvo susiruošęs.

– Automobilis laukia, – tarė ji. – Eime.

Priešpiečiams sustojo nedidelėje užeigoje kalnuose. Oras buvo geras, kalnai žavingi. Kartkartėmis Stefordas Najus susimąstydavo, ką, po galais, jis čia veikia. Jis vis mažiau suprato savo kelionės palydovę. Kalbėjo mažai. Sugavo save stebintį jos profilį. Kur ji jį veža? Kokia tikroji priežastis? Pagaliau, saulei leidžiantis, tarė:

– Kur mes vykstame? Ar galiu paklausti?

– Taip, gali paklausti.

– Bet tu neatsakysi?

– Galėčiau atsakyti. Galėčiau daug ką pasakyti, bet ar tai ką nors reikštų? Man atrodo, kad jei tu atsidursi ten, kur vykstame, be paruošimo ir paaiškinimų (kurie iš tikrųjų negali būti reikšmingi), tavo pirmi įspūdžiai bus stipresni ir svarbesni.

Jis vėl mąsliai į ją pažvelgė. Ji dėvėjo tvido paltą, apvedžiotą kailiu, puošnius kelionės drabužius, užsienietiško kirpimo ir siuvimo.

– Meri Ana,– mąsliai tarė jis.

Tai nuskambėjo kaip klausimas.

– Ne,– tarė ji,– ne dabar.

– Ak. Tu vis dar grafienė Zerkovski.

– Šiuo momentu aš vis dar grafienė Zerkovski.

– Ar tu kilusi iš šio krašto?

– Daugmaž. Aš užaugau šiame krašte. Kiekvieną rudenį nemažai laiko praleisdavom pilyje, netoli nuo čia.

Jis nusišypsojo ir mąsliai tarė:

– Koks puikus žodis. Pilis. Taip tvirtai skamba.

– Pilys šiais laikais nebelabai tvirtai laikosi. Dauguma apgriuvę.

– Tai Hitlerio kraštas, ar ne? Mes netoli Berchtesgadeno, tiesa?

– Jis ten, į šiaurės rytus nuo čia.

– Ar tavo giminaičiai ir draugai pripažino Hitlerį – tikėjo juo? Galbūt nederėtų klausti tokių dalykų.

– Jie nemėgo nei jo, nei viso to, kas su juo susiję. Bet jie sakė: "Heil Hitler". Jie tylomis susitaikė su tuo, kas nutiko jų šaliai. Ką dar jie galėjo padaryti? Ką daugiau tuo laiku beliko daryti?

– Mes leidžiamės nuo Dolomitų, ar ne?

– Ar svarbu, kur mes esame ir į kurią pusę važiuojame?

– Na, tai tyrimų ekspedicija, ar ne?

– Taip, bet ne geografinių tyrimų. Susipažinsime su viena asmenybe.

– Tu priverti mane jaustis... – Stefordas Najus pažvelgė į kraštovaizdį, į dangų siekiančius didžiulius kalnus, – tarsi mes ketintume aplankyti patį garsųjį kalno senį.

– Turi galvoje žudikų šeimininką, kuris svaigino savo pasekėjus narkotikais taip, kad jie mirdavo už jį iš visos širdies, žudydavo žinodami, kad ir juos nužudys, bet tuo

pat metu tikėdami, kad pateks tiesiai į musulmonų rojų: gražios moterys, hašišas ir erotinės svajonės – tobula ir nesibaigianti laimė.

Ji minutėlei nutilo, tada pridūrė:

– Kerėtojai! Manau, kad jų visada buvo, visais laikais. Žmonės, kurie priverčia tave tikėti jais, kad būtum pasiryžęs dėl jų numirti. Ne tik žudikai. Ir krikščionys mirdavo.

– Šventieji kankiniai? Lordas Oltamauntas?

– Kodėl sakai lordas Oltamauntas?

– Man jis toks pasirodė – tą vakarą. Tarsi iškaltas iš akmens – kokio trylikto šimtmečio katedroje.

– Vienam iš mūsų gali tekti mirti. Galbūt ir keliems.

Jis buvo kažką besakąs, bet ji neleido.

– Yra dar vienas dalykas, apie kurį kartais pamąstau. Eilutė Naujajame Testamente – berods Luko. Kristus, per Paskutinę vakarienę sakantis savo mokiniams: "Jūs esat mano palydovai ir draugai, *tačiau vienas iš jūsų yra velnias*." Taigi didelė tikimybė, kad vienas iš *mūsų* yra velnias.

– Manai, kad tai įmanoma?

– Beveik garantuoju. Kažkas, kuriuo pasitikim ir pažįstam, tačiau kuris, naktį užmigęs, nesapnuoja kankinio dalios, o sapnuoja trisdešimt sidabrinių, ir pabusdamas jaučia juos delne.

– Meilė pinigams?

– Ambicijos – geresnis apibūdinimas. Kaip atpažinti velnią? Kaip *žinoti*? Velnias išsiskirs iš minios, kels jaudulį – reklamuos save – bus lyderis.

Ji minutėlę patylėjo, tada susimąsčiusi tarė:

– Kartą turėjau draugę iš diplomatinio korpuso, kuri pasakojo, kaip ji sakė vienai vokietei, kad ją sujaudino Oberamergau Aistros pjesės atlikimas. Tačiau ta vokietė paniekinamai atsakė: "Jūs nesuprantate. *Mums*, vokiečiams, nereikia Jėzaus Kristaus! Mes turim savo Adolfą Hitlerį. Jis pranašesnis už bet kokį kada nors gyvenusį Jė-

zų.“ Ji buvo gana maloni paprasta moteris. Tačiau štai ką ji jautė. Daugybė žmonių jautė tą patį. Hitleris buvo kerėtojas. Jis kalbėjo, jie klausėsi – ir pateisino gestapo sadizmą, dujų kameras ir kankinimus.

Ji patraukė pečiais ir ramiu tonu tarė:

– Ir vis dėlto keista, kad tu tai pasakei.

– Ką taip?

– Apie kalno senį. Žudikų bosą.

– Ar nori pasakyti, kad čia *yra* kalno senis?

– Ne, ne kalno senis, bet gali būti, kad yra kalno senė.

– Kalno senė? Kokia ji?

– Šįvakar pamatysi.

– Ką veiksime šįvakar?

– Eisim pasižmonėti, – tarė Renata.

– Rodos, jau seniai nebuvai Meri Ana.

– Turėsi palaukti, kol vėl kur nors skrisim.

– Manau, kad gyvenimas pasaulio viršūnėje labai kenkia žmogaus moralei.

– Ar kalbi apie visuomenę?

– Ne. Apie geografiją. Jei gyveni pilyje ant kalno ir į pasaulį žvelgi iš viršaus, na, pradedi niekinti eilinius žmones, ar ne? Tu esi viršuje, tu didis. Taip jautėsi Hitleris Berchtesgadene, taip galbūt jaučiasi daugelis žmonių, užlipę į kalnus ir žvelgdami žemyn į būtybes apačioje, slėniuose.

– Šįvakar būk atsargus, – įspėjo Renata. – Bus sudėtinga.

– Instrukcijų nebus?

– Tu esi nepatenkintas. Nusistatęs prieš vyriausybę, prieš tradicinį pasaulį. Esi maištautojas, bet maištauji slaptai. Sugebėsi?

– Galiu pamėginti.

Kraštovaizdis buvo laukinis. Didžiulis automobilis pasuko keliu aukštyn, pro kalnų kaimus, kartais pravažiuodamas ties bauginančiai atsiveriančiu vaizdu apačioje, kur spindėjo upė ir tolumoje matėsi bažnyčių bokštai.

– Kur mes važiuojame, Meri Ana?

– Į erelio lizdą.

Paskutinis posūkis. Per mišką. Stefordui Najui pasirodė, jog kartkartėmis matė elnius ar kitokius žvėris. Kartais taip pat matė vyrus odinėmis striukėmis su šautuvais. Sargai, pagalvojo jis. Ir pagaliau jie išvydo milžinišką pilį, stūksančią ant uolos. Dalis jos, pagalvojo jis, beveik sugriuvusi, tačiau didžioji dalis – restauruota ir atstatyta. Ji buvo masyvi ir didinga, bet jos išvaizda nesakė nieko naujo. Ji atstovavo praeities galybei, galybei, turėtai praėjusiais šimtmečiais.

– Anksčiau čia buvo Didžioji Lychtenštolco kunigaikštystė. Pilį pastatė didysis kunigaikštis Liudvikas 1790 metais,– tarė Renata.

– O kas dabar čia gyvena? Dabartinis didysis kunigaikštis?

– Ne. Visi iškeliavę anapilin ir pamiršti. Išnykę kaip dūmas.

– Tai kas čia dabar gyvena?

– Tas, kas galingas mūsų laikais,– tarė Renata.

– Pinigai.

– Taip. Ypač.

– Ar mes sutiksime poną Robinzoną, iš anksto atskraidintą čia mūsų sutikti?

– Ko ko, o pono Robinzono čia mažiausiai tikėkis, galiu tau garantuoti.

– Gaila,– tarė Stefordas Najus. – Man patinka ponas Robinzonas. Jis gana įspūdingas, ar ne? Kas jis per vienas iš tikrųjų – kokia jo tautybė?

– Nemanau, kad kas nors žino. Kiekvienas yra girdėjęs vis kitką. Kai kas sako, kad jis turkas, kai kas – kad armėnas, kiti – kad olandas, o kai kas – kad jis tiesiog anglas. Kai kas sako, kad jo motina buvusi Čerkeso vergė, didžioji Rusijos kunigaikštytė, indų princesė ir taip toliau. Niekas nežino. Vienas žmogus man sakė, kad jo motina buvo panelė Maklelan iš Škotijos. Manau, kad ir čia

gali būti nė kiek ne mažiau tiesos.

Jie privažiavo prie didžiulio portiko. Du tarnai su livrėjomis išėjo pasitikti. Jie pabrėžtinai ceremoningai nusilenkė svečiams. Lagaminai buvo iškrauti; jie atsivežė jų pakankamai. Iš pradžių Stefordas Najus stebėjosi, kam reikėjo tiek daug vežtis, tačiau dabar pradėjo suprasti, kad kartais taip reikia. Šį vakarą to prireiks, pagalvojo jis. Keletas klausimų, ir jo kompanionė patvirtino, kad taip ir yra.

Jie susitiko prieš vakarienę, kviečiami didžiulio aidinčio gongo. Sustojęs vestibiulyje jis palaukė, kol ji nusileis laiptais. Šįvakar ji dėvėjo rafinuotą vakarinį apdarą: raudono aksomo suknelę, rubinų koljė ant kaklo ir rubinų tiarą plaukuose. Vienas iš tarnų nuvedė juos. Atverdamas duris, pranešė:

– Grafienė Zerkovski, seras Stefordas Najus.

– Štai ir mes ir, tikiuosi, atrodom savi, – pats sau tarė seras Stefordas Najus.

Jis patenkintas pažvelgė į savo baltinių sąsagas iš safyrų ir deimantų. Po minutės jam net kvapą užgniaužė iš nustebimo. Kad ir ką jis būtų tikėjęsis pamatyti, tai neatitiko tikrovės. Tai buvo didžiulė, rokoko stiliaus salė, krėslai ir sofos bei portjeros iš puikiausių brokatų ir aksomų. Ant sienų – paveikslai, kurių jis iš karto neatpažino, tačiau beveik iš karto pastebėjo – kadangi mėgo paveikslus – buvo Sezano, Matiso, galbūt ir Renuaro darbų. Neįkainojamos vertės paveikslai.

Ant didžiulės kėdės, savo forma primenančios sostą, sėdėjo milžiniška moteris. Ne moteris, o banginis, pagalvojo Stefordas Najus, kitų žodžių jai apibūdinti nerasi. Didžiulė, stora, sūrį primenanti moteris, liulanti lašiniuose. Dvigubas, trigubas, beveik keturgubas pagurklis. Vilkėjo standaus oranžinio atlaso suknelę. Plaukuose segėjo puošnią, karūną primenančią tiarą iš brangakmenių. Jos rankos, padėtos ant brokatinių kėdės atramų, taip pat buvo didžiulės. Didelės, storos, riebios rankos su dideliais,

storais, riebiais, beformiais pirštais. Ant kiekvieno piršto pastebėjo jis po žiedą su brangakmeniu. Rubinas, smaragdas, safyras, deimantas, pilkšvai žalsvas akmuo, kurio pavadinimo jis nežinojo, gal chrizoprazas, geltonas akmuo, jei ne topazas, tai geltonasis deimantas. Ji siaubinga, pagalvojo jis. Liula savo taukuose. Didžiulė, balta, raukšlėta, seilėta riebalų masė buvo jos veidas. Jame, kaip du juodi serbentai didžiuliame serbentų pyrage, buvo įstatytos dvi mažos juodos akytės. Nepaprastai skvarbios akys, žvelgiančios į pasaulį, tiriančios pasaulį, tiriančios jį, netiriančios Renatos, pamanė jis. Ji pažinojo Renatą. Renata buvo čia pagal komandą, pagal susitarimą. Kaip jums labiau patinka. Renatai buvo liepta *jį* čia atvežti. Jam buvo smalsu, kodėl. Jis galėjo įsivaizduoti, kodėl, bet nebuvo tuo visiškai tikras. Ji žiūrėjo būtent į jį. Tyrė *jį*, mąstė apie *jį*. Ar jis toks, kokio jai reikia? Ar jis atitiko, taip, jis taip pasakytų, ar jis atitiko kliento užsakymą?

Turėsiu įsitikinti, kad žinau, ko ji iš tiesų nori, pagalvojo jis. Turėsiu stengtis iš paskutiniųjų, kitaip... Kitaip jis įsivaizdavo, kad ji galėtų pakelti riebią žieduotą ranką ir pasakyti vienam iš aukštaūgių, raumeningų liokajų: "Paimkit jį ir išmeskit lauk." Absurdiška, pagalvojo Stefordas Najus. Tokie dalykai gali įvykti šiais laikais. Kur aš patekau? Kas čia per paradas, karnavalas ar teatras?

– Tu labai punktuali, vaikuti.

Šiurkštus astmininko balsas, kažkada turėjęs stiprybės, netgi grožio atspalvį, pagalvojo jis. Nieko iš to nebebuvo likę. Renata žengė artyn ir padarė lengvą reveransą. Paėmė riebiąją ranką ir nuleido ant jos mandagumo bučinį.

– Leiskite pristatyti jums serą Stefordą Najų. Grafienė Šarlotė fon Valdsausen.

Riebioji ranka buvo ištiesta ir jam. Jis užsienietiškai palinko virš jos. Tada ji pasakė tai, kas jį nustebino.

– Aš pažįstu jūsų senąją tetą, – tarė ji.

Jis atrodė apstulbintas, bet iš karto pastebėjo, kad ją

tai pralinksmino, ir taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad ji tikėjosi pamatyti nuostabą. Ji nusijuokė gana keistu, šaižiu juoku. Nemaloniu.

– Tai yra aš ją pažinojau. Jau daug daug metų jos nemačiau. Mes kartu buvom Šveicarijoj, Lozanoje, kai buvom mergaitės. Matilda. Ledi Matilda Boldven-Vait.

– Kokias puikias naujienas parvešiu namo, – tarė Stefordas Najus.

– Ji vyresnė už mane. Kaip jos sveikata?

– Jos amžiuje – labai gera. Ji ramiai gyvena kaime. Serga artritu, reumatu.

– O, taip, visos senatvės ligos. Jai reikėtų leistis prokainą. Gydytojai taip pataria šiose aukštumose. Pakankamai gerai. Ar ji žino, kad jūs svečiuojatės pas mane?

– Įsivaizduoju, kad ji apie tai net nenutuokia, – tarė seras Stefordas Najus. – Ji žinojo tik tiek, kad aš vykstu į šiuolaikinės muzikos festivalį.

– Kuris jums, tikiuosi, patiko?

– O, taip, labai. Ir Operos teatras puikus, ar ne?

– Vienas iš geriausių. Po jo senoji Boiroto koncertų salė atrodo kaip vidurinės mokyklos! Ar žinote, kiek kainavo Operos teatro pastatymas?

Ji paminėjo milijoninę markių sumą. Stefordas Najus vos žado neteko, bet suprato, kad visai nebūtina to slėpti. Ji liko patenkinta, kad tai jam padarė tokį įspūdį.

– Turint pinigų, – tarė ji,– jei tik žinai ir turi sugebėjimų, ir moki pasirinkti, ko pinigai negali padaryti? Jie suteikia viską, kas geriausia.

Paskutinius du žodžius ji ištarė gerokai pasimėgaudama, sučepsėdama lūpomis, ir tai jam pasirodė ir nemalonu, ir tuo pat metu šiek tiek piktadariška.

– Matyti, – tarė jis, apsidairydamas aplinkui.

– Domitės menu? Taip, matau, kad domitės. Ten, ant rytinės sienos, kabo puikiausias pasaulyje Sezano darbas. Kai kas sako, kad – ak, pamiršau pavadinimą, tas, kuris

yra Niujorko Metropolitene – gražesnis. Tai netiesa. Puikiausias Matiso, geriausias Sezano, geriausi visų didžiųjų meno mokyklų darbai yra čia. Čia, mano kalnų lizde.

– Tai nuostabu, – tarė seras Stefordas. – Tiesiog nuostabu.

Nešiojo gėrimus. Kalno senė nieko negėrė, pastebėjo seras Stefordas Najus. Galimas daiktas, pagalvojo jis, kad ji bijo rizikuoti savo kraujo spaudimu dėl tokio didžiulio antsvorio.

– O kur sutikote šį vaikutį? – paklausė kalnų drakonas.

Ar tai spąstai? Jis nežinojo, bet surizikavo.

– Amerikos ambasadoje Londone.

– A, tiesa, taip ir girdėjau. O kaip laikosi – pamiršau jos vardą – Milė Žana, mūsų įpėdinė iš pietų? Patraukli, kaip jums atrodo?

– Nepaprastai žavinga. Londone ji labai populiari.

– O vargšelis nuobodusis Semas Kortmanas, Jungtinių Valstijų ambasadorius?

– Labai solidus žmogus, tikrai, – mandagiai pasakė Stefordas Najus.

Ji sukikeno.

– Aha, esate taktiškas, ar ne? Na, jis pakankamai gerai tvarkosi. Jis elgiasi kaip liepta, kaip ir priklauso geram politikui. O būti ambasadoriumi Londone – malonus darbas. Ji galėtų jam tai padaryti, Milė Žana. O, ji galėtų suveikti jam ambasadą bet kurioje pasaulio šalyje, su ta savo prikimšta pinigine. Jos tėvui priklauso pusė Teksaso naftos, jis turi žemės, aukso kasyklų, visko. Šiurkštus, ypatingai negražus – o į ką ji panaši? Mažytė švelni aristokratė. Nei įžūli, nei turtinga. Labai protinga iš jos pusės, ar ne? O jūs? Ar esate turtingas?

– Gerai būtų.

– Užsienio reikalų departamentas šiais laikais nėra, sakyčiau, dosniai atsilyginantis?

– Na, taip nesakyčiau... Be to, pakeliauji, sutinki įdomių žmonių, pamatai pasaulio, pamatai kai ką iš to, kas vyksta.

– Kai ką, taip. Bet ne viską.

– Būtų per sunku viską aprėpti.

– Ar kada nors norėjote pamatyti, kas – kaip čia pasakius – kas vyksta gyvenimo scenos užkulisiuose?

– Kartais kyla minčių, – išsisuko jis.

– Girdėjau, kad jūs toks – kad kartais turit savų minčių. Tikriausiai netradicinių minčių?

– Buvo laikai, kai buvau priverstas jaustis bloguoju berniuku šeimoje, – pasakė Stefordas Najus ir nusijuokė.

Senoji Šarlotė sukrizeno.

– Jūs kartais visai nieko prieš prisipažinti atvirai, tiesa?

– O kam apsimetinėti? Žmonės vis tiek susigaudys, ką slepi.

Ji pažvelgė į jį.

– Ko norite iš gyvenimo, jaunuoli?

Jis patraukė pečiais. Ir vėl reikėjo improvizuoti iš klausos.

– Nieko,– atsakė jis.

– Nagi nagi, ar man tuo patikėti?

– Taip, galite patikėti. Nesu ambicingas. Ar atrodau ambicingas?

– Pripažinsiu, kad ne.

– Viskas, ko aš pageidauju, tai tik smagiai leisti laiką, patogiai gyventi, saikingai valgyti ir gerti, ir turėti draugų, su kuriais smagu.

Senė palinko į priekį. Akys tai plačiai atsiverdavo, tai vėl užsimerkdavo, ir taip kokius tris ar keturis kartus. Tada prabilo kitokiu balsu. Tarsi švilpdama.

– Ar galite neapkęsti? Ar sugebate neapkęsti?

– Neapykanta yra laiko švaistymas.

– Suprantu. Suprantu. Jūsų veide nėra nepasitenkinimo raukšlių. Tikra tiesa. Ir vis dėlto, manau, jog esate pasirengęs eiti tam tikru keliu, kuris nuves jus į tam tikrą

vietą, ir jūs eisite juo šypsodamasis, tarsi jums nerūpėtų, bet vis tiek galų gale, jei tik sutiksite reikiamus patarėjus, tinkamus padėjėjus, galite pasiekti tai, ko norite, jeigu sugebate norėti.

– Jei kalbame apie tai,– tarė Stefordas Najus,– kas atsisakytų?

Jis švelniai pakraipė galvą, žiūrėdamas į ją.

– Jūs per daug įžvalgi, – tarė jis, – gerokai per daug.

Liokajai atvėrė duris.

– Vakarienė paruošta.

Viskas vyko tikrai oficialiai. Iš tikrųjų beveik karališkai. Didžiulės durys salės gale atsivėrė, parodydamos ryškiai apšviestą ceremonijoms skirtą valgomąjį, ištapytomis lubomis su trimis didžiuliais sietynais. Dvi pusamžės moterys priėjo prie grafienės, po vieną iš kiekvieno šono. Jos dėvėjo vakarines sukneles, jų žili plaukai buvo rūpestingai sušukuoti ir susegti į kuodus, kiekviena buvo įsisegusi po deimantinę sagę. Stefordui Najui jos visos priminė sarges. Jos buvo, pagalvojo jis, ne tiek apsaugos darbuotojos, kiek aukštos klasės slaugės, atsakingos už sveikatą, tualetą ir kitas intymias grafienės Šarlotės egzistavimo smulkmenas. Su meistrišku įgudimu ir padedamos Šarlotės, sutelkusios visas įmanomas pastangas, jos oriai pastatė ją ant kojų.

– Dabar eisime vakarieniauti, – pasakė Šarlotė.

Su dviem savo palydovėmis ji ėjo pirma. Stačia ji dar labiau priminė liulančią drebučių masę, tačiau vis tiek atrodė grėsmingai. Negalėjai mintyse jos nurašyti kaip tiesiog riebios senės. Ji buvo kažkas, ji žinojo tai, ir ketino tuo būti. Paskui jas tris ėjo jis su Renata.

Įžengus pro valgomojo portalą, jam pasirodė, kad kambarys panašesnis į banketų salę, o ne į valgomąjį. Ten stovėjo asmens sargybiniai. Aukšti, šviesiaplaukiai, gražūs jauni vyrai. Jie vilkėjo kažkokia uniforma. Šarlotei įėjus, sužvangėjo – visi kaip vienas išsitraukė kardus. Jie

sukryžiavo juos virš galvų, padarydami praėjimą, ir Šarlotė, palydovėms ją paleidus, svyruodama perėjo juo, viena nusiyrė iki didžiulės raižytos kėdės, puoštos auksu ir aptrauktos auksiniu brokatu, stovinčios ilgojo stalo gale. Tarsi vestuvių procesija, pagalvojo Stefordas Najus. Karininkų ar jūreivių. Šiuo atveju – tikrai kariška, griežtai kariška – tik jaunikio trūksta.

Tie jauni vyrai buvo nepriekaištingai sudėti. Nė vienas, pagalvojo jis, ne vyresnis nei trisdešimties. Išvaizdūs, trykštantys sveikata. Jie nesišypsojo, buvo visiškai rimti, jie buvo – jis pagalvojo, koks žodis tai apibūdintų – taip, pasišventę. Galbūt ne tiek kariška procesija, daugiau religinė. Pasirodė tarnai, senamadiški tarnai, kurie, pagalvojo jis, priklausė pilies praeičiai, laikotarpiui iki 1939 metų karo. Tarsi to laikotarpio istorinės pjesės grandiozinis pastatymas. Kaip karalienė kėdėje ar soste, kaip jums patinka, stalo gale sėdėjo ne karalienė ir ne imperatorė, o sena moteris, krintanti į akis labiausiai dėl savo šimtapūdžio svorio ir ypatingai ryškaus bjaurumo. Kas ji tokia? Ką ji čia veikia? Kodėl?

Kam visas šitas maskaradas, tie asmens sargybiniai, galbūt saugumo sumetimais? Prie stalo rinkosi ir kiti vakarieniautojai. Jie nusilenkdavo pabaisai soste ir sėsdavo į savo vietas. Dėvėjo paprastus vakarinius apdarus. Niekas jų nepristatė.

Stefordas Najus, daug metų vertinęs žmones, tyrė juos. Įvairūs tipai. Labai daug įvairių tipų. Advokatai, tuo buvo tikras. Keli advokatai. Galbūt buhalteriai arba finansininkai; vienas ar du karininkai civiliais rūbais. Jie priklauso namiškiams, pagalvojo jis, bet, senoviniu feodaliniu supratimu, yra žemesnio luomo.

Atnešė maistą. Didžiulė kiaulės galva drebučiuose, elniena, šaltas gaivus citrinų šerbetas, įspūdingas statinys iš pyragaičių su kremu – neįtikėtinai turtingas desertas.

Storoji moteris valgė, valgė godžiai, kaip išalkusi, mėgavosi maistu. Lauke pasigirdo naujas garsas. Galingo su-

persportinio automobilio variklio garsas. Jis pralėkė palange kaip baltas žybsnis. Kambaryje buvę sargybiniai pradėjo šaukti. Smarkiai šaukti: "Heil! Heil! Heil Franz!"

Jaunieji asmens sargybiniai pajudėjo su karinių manevrų, mokamų mintinai, lengvumu. Visi atsistojo. Tik senė sėdėjo ant savo pakylos nejudėdama, aukštai iškėlusi galvą. Ir vėl kambarį užplūdo jaudulys, pagalvojo Stefordas Najus.

Kiti svečiai, arba kiti namiškiai, kad ir kas jie buvo, išnyko: tarsi driežai sulindo į plyšius sienoje, pagalvojo Stefordas. Auksaplaukiai berniukai išsirikiavo į naują figūrą, kardus iškėlę saliutavo savo patronei, ji linktelėjo galva atsakydama, tada sukišo kardus į makštis ir, gavę leidimą žygiuoti, pasuko link kambario durų. Ji nulydėjo juos akimis, tada pažvelgė pirmiausia į Renatą, po to į Stefordą Najų.

– Kaip jie jums patiko? – tarė ji. – Mano berniukai, mano jaunimo korpusas, mano vaikai. Taip, mano vaikai. Ar randate žodžių jiems apibūdinti?

– Manau, kad taip, – tarė Stefordas Najus. – Didinga, – jis kalbėjo su ja kaip su karališkosios šeimos atstove. – Didinga, madam.

– Ak! – ji palenkė galvą. Nusišypsojo, ir raukšlių visame jos veide padaugėjo. Tapo nepaprastai panaši į krokodilą.

Siaubinga moteris, pagalvojo jis, siaubinga moteris, neįmanoma, dramatiška. Ar visa tai iš tikrųjų vyksta? Negalėjo tuo patikėti. Kas gi tai, jei ne dar vienas teatras, kuriame vyksta spektaklis.

Durys vėl su trenksmu atsivėrė. Auksaplaukė grupė jaunų supermenų įžygiavo pro jas kaip ir pirma. Šį kartą jie nebemojavo kardais, o dainavo. Dainavo nepaprastai gražiais balsais.

Po daugelio popmuzikos metų Stefordas Najus pajuto neįtikėtiną malonumą. Išlavinti balsai. Ne gergždantis rė-

kavimas. Paruošti dainavimo meno meistrų. Neleista patempti balso stygas, nukrypti nuo tono. Jie galėtų būti naujais naujojo pasaulio herojais, tačiau tai, ką jie dainavo, nebuvo nauja. Tą muziką jis buvo girdėjęs anksčiau. Preislido aranžuotė, kažkur tikriausiai groja paslėptas orkestras, pagalvojo jis, turbūt balkone virš kambario. Tai buvo įvairių Vagnerio temų aranžuotė ar adaptacija. Ji perėjo nuo Preislido iki tolimų Reino muzikos aidų.

Elitinis korpusas dar kartą sudarė dvigubą taką, pro kurį buvo laukiama kažko įeinant. Šį kartą ne senosios imperatorės. Ji sėdėjo ant savo pakylos, laukdama ateinančiojo.

Ir pagaliau jis atėjo. Jam įėjus, muzika pasikeitė. Grojo motyvą, kurį Stefordas Najus jau buvo išmokęs mintinai. Jaunojo Zigfrido melodiją. Zigfrido rago šauksmą, kylantį iš jaunystės ir triumfo, naujojo pasaulio įvaldymo, kurį jaunasis Zigfridas atėjo užkariauti.

Pro duris, pro išsirikiavusius akivaizdžius savo pasekėjus, įžygiavo vienas iš gražiausių jaunuolių, kokius tik Stefordas Najus buvo kada nors matęs. Aukso spalvos plaukais, mėlynų akių, tobulai sudėtas, tarsi burtininko lazdelei mostelėjus, jis įžengė iš mistinio pasaulio. Mitai, herojai, prisikėlimas, atgimimas, viskas čia tilpo. Jo grožis, jėga, jo neįtikimas pasitikėjimas savimi ir arogancija.

Jis dideliais žingsniais praėjo pro dvigubą asmens sargybinių liniją ir sustojo priešais šlykštų moterišką kalną, sėdintį soste; priklaupė ant vieno kelio, pakėlė jos ranką prie lūpų, tada pakilo, iškėlė vieną ranką saliutuodamas ir sušuko šūksnį, kurį Stefordas Najus jau buvo girdėjęs iš kitų.

– Heil!

Jo vokiečių kalbos tartis nebuvo labai švari, bet Stefordas Najus manė, jog girdėjo skiemenis: "Heil didžiajai motinai!"

Tada gražuolis jaunasis herojus pasisuko į kitą pusę.

Pamačius Renatą, jo veide pasirodė migloto atpažinimo išraiška, nerodanti jokio susidomėjimo, bet kai jo žvilgsnis įsmigo į Stefordą Najų, veide atsispindėjo aiškus susidomėjimas ir vertinimas. Atsargumas, pagalvojo Stefordas Najus. Atsargumas! Dabar jis turi vaidinti savo vaidmenį. Vaidinti vaidmenį, kurio iš jo tikimasi. Tiktai – koks, po velnių, tas jo vaidmuo? Ką jis čia veikia? Ką jis ir ta mergina turėjo čia veikti? Ko jie čia atvyko?

Herojus prakalbo.

– Taigi, – tarė jis,– turim svečių!

Ir pridūrė, šypsodamasis su jaunuolio, žinančio, kad jis kur kas pranašesnis už bet kokį kitą žmogų pasaulyje, arogancija:

– Sveiki atvykę, svečiai, labas abiem.

Kažkur pilies gilumoje suskambo didžiulis varpas. Ne laidotuvių varpas, o disciplinos. Tarsi vienuolyne – kvietimas į kokį šventą reikalą.

– Turime eiti miegoti, – pasakė senoji Šarlotė. – Miegoti. Susitiksim rytoj ryte vienuoliktą valandą.

Ji pažvelgė į Renatą ir į Stefordą Najų.

– Būsite palydėti į jums skirtus kambarius. Tikiuosi, gerai miegosite.

Karališkas leidimas išeiti.

Stefordas Najus pamatė Renatos ranką kylant fašistiniam saliutui, bet jis buvo skirtas ne Šarlotei, o auksaplaukiui berniukui. Jam atrodė, kad ji tarė: "Heil Franz Joseph." Jis nukopijavo jos gestą ir taip pat ištarė:

– Heil!

Šarlotė kreipėsi į juos.

– Ar patiktų jums rytojaus dieną pradėti nuo jodinėjimo miške?

– Man tai labiausiai patiktų,– ištarė Stefordas Najus.

– O tau, vaikeli?

– Taip, man irgi.

– Tuomet labai gerai. Bus viskas paruošta. Labanakt

jums abiem. Džiaugiuosi jus čia matydama. Francai Jozefai – duok man ranką. Eisime į kinų buduarą. Turime daug ką aptarti, o rytoj ryte turėsi gana anksti išvykti.

Tarnai palydėjo Renatą ir Stefordą Najų į jų apartamentus. Najus ant slenksčio minutėlę dvejojo. Ar įmanoma dabar jiems būtų persimesti žodžiu kitu? Nusprendė, kad ne. Kol juos supa pilies sienos, geriau būti atsargiam. Niekad nežinai – kiekvienas kambarys gali būti apraizgytas mikrofonų.

Nors anksčiau ar vėliau jis *turės* užduoti klausimų. Tam tikri dalykai įžiebė jo galvoje naujus būgštavimus ir blogą nuojautą. Jį bando kažkuo įtikinti, sugundyti. Bet kuo? Ir kieno tai darbas?

Miegamieji buvo gražūs, bet slogūs. Prabangios satino ir aksomo portjeros, kai kurios antikvarinės, skleidė silpną senienų, atskiestų prieskoniais, kvapą. Jam pasidarė įdomu, kiek kartų Renata jau yra čia buvusi.

11 SKYRIUS

Jauni ir gražūs

Po pusryčių nedideliame valgomajame apačioje kitą rytą jis rado Renatą, belaukiančią jo. Prie durų stovėjo arkliai.

Abu buvo atsivežę jodinėjimo drabužius. Rodėsi, jog viskas, ko jie tik būtų galėję panorėti, buvo protingai numatyta.

Jie sėdo ant arklių ir nujojo pilies keliu žemyn. Renata kalbėjosi su arklininku.

– Klausė, ar nenorėtume, kad jis mus lydėtų, bet aš atsakiau, kad ne. Pakankamai gerai žinau šiuos takus.

– Taip? Esi čia buvusi anksčiau?

– Pastaruoju laiku – ne taip jau dažnai. Vaikystėje šias vietas žinojau labai gerai.

Jis skvarbiai pažvelgė į ją. Ji neatsakė tuo pačiu. Jodamas šalia, jis stebėjo jos profilį – ploną, erelišką nosį, galvą, išdidžiai iškeltą ant plono kaklo. Ji gerai joja, tai buvo akivaizdu.

Ir vis tiek jo galvoje šį rytą sukosi negera nuojauta. Jis nebuvo tikras, kodėl...

Mintyse sugrįžo į oro uosto laukiamąjį. Moteris, kuri atėjo ir atsistojo šalia jo. Stiklas "Pilsnerio" alaus ant stalo... Nieko tokio, ko neturėjo būti – nei tada, nei vėliau. Rizika, kuriai ryžosi. Kodėl dabar, kai viskas jau seniai praeityje, tai turėtų neduoti jam ramybės?

Jojo per mišką, greitai, po to – ristele. Gražios valdos, gražūs miškai. Tolumoje ganėsi briedžiai ar elniai. Rojus sportininkui, rojus mėgstančiam senovinį gyvenimo būdą,

rojus, kuriame yra – ko? Gyvačių? Kaip buvo pradžioje – rojus pražuvo per žaltį. Jis truktelėjo vadžias ir arkliai sulėtino žingsnį. Jis ir Renata buvo vieni du – nei mikrofonų, nei besiklausančių sienų – atėjo laikas užduoti klausimus.

– Kas ji tokia? – greitai paklausė jis. – Kas ji per viena?

– Labai paprastas atsakymas. Toks paprastas, kad sunku patikėti.

– Nagi? – tarė jis.

– Ji nafta. Varis. Pietų Afrikos aukso kasyklos. Ginklai Švedijoje. Urano klodai šiaurėje. Branduolinė plėtra, didžiuliai kobalto plotai. Ji visa tai.

– Nepaisant to, aš net nesu apie ją girdėjęs, nežinojau jos pavardės, nežinojau...

– Ji nenorėjo, kad žmonės žinotų.

– Ar įmanoma nuslėpti tokius dalykus?

– Lengvai, jei tik turi pakankamai vario ir naftos, ir branduolinių saugyklų, ir ginklų, ir viso kito. Pinigai reklamuoja, pinigai ir paslaptis saugo, užčiaupia burnas.

– Bet kas ji *iš tikrųjų*?

– Jos senelis buvo amerikietis. Jis daugiausiai užsiėmė, man atrodo, geležinkeliais. Galbūt tų laikų Čikagos gobšas. Tai lyg istorijos rato pasukimas atgal, kad sužinotum. Vedė vokietę. Esi apie ją girdėjęs. Ją vadindavo storąja Belinda. Ginklai, krovinių pervežimai, visi Europos pramonės turtai. Ji paveldėjo tėvo turtus.

– Jie abu valdė neaprėpiamus turtus,– tarė Stefordas Najus. – Taigi – buvo galingi. Ar tai norėjai man pasakyti?

– Taip. Ji ne tik paveldėjo turtus, supranti. Ir pati darė pinigus. Paveldėjo smegenų, pati buvo stambi finansininkė. Viskas, prie ko ji prisiliesdavo, padidėdavo. Pavirsdavo neįtikėtinom pinigų sumom, o ji jas investuodavo. Klausydama patarimų, išklausydama kitų žmonių nuomonę, bet galų gale visada vadovaudamasi savo galva. Ir

nuolat klestinti. Gausinanti savo turtus, kol jie tapo per daug pasakiški, kad būtų įtikimi. Pinigai gimdo pinigus.

– Taip, suprantu. Turtai *turi* didėti, jei yra jų perteklius. Bet – ko *ji* nori? Ką *ji* turi?

– Tu ką tik tai įvardinai. Valdžią.

– Ji čia gyvena? Ar ji – ?

– Lankosi Amerikoje ir Švedijoje. Važinėja, bet ne dažnai. Pirmenybę ji teikia šiai vietai: tinklo centre, kaip didžiulis voras, valdantis visas gijas. Finansų gijas. Ir kitas gijas.

– Kai sakai "kitas gijas"...

– Menus. Muziką, dailę, rašytojus. Žmones – jaunus žmones.

– Taip. Galima numanyti. Tie paveikslai – puiki kolekcija.

– Pilyje, viršuje, yra ištisos galerijos. Rembrandto, Džoto ir Rafaelio darbai, brangakmenių dėžės, kai kurie iš jų – puikiausi pasaulyje deimantai.

– Ir visi priklauso bjauriai riebiai senei. Ar ji patenkinta?

– Dar ne, bet netoli to.

– Ko ji siekia, ko ji nori?

– Ji mėgsta jaunimą. Tai jos jėgos išraiška. Valdyti jaunimą. Pasaulis šiuo metu kupinas maištingo jaunimo. Tam padedama. Šiuolaikinė filosofija, šiuolaikinė mintis, rašytojai ir kiti, kuriuos ji finansuoja ir kontroliuoja.

– Bet kaip galima?.. – jis nutilo.

– Negaliu tau atsakyti, nes nežinau. Tai milžiniškas tinklas. Ji tam tikra prasme stovi už viso to, remia gana keistą labdarą, entuziastus filantropus ir idealistus, suteikia nesuskaičiuojamą daugybę stipendijų studentams, menininkams ir rašytojams.

– Nepaisant to, sakai, kad ne...

– Ne, tai dar ne viskas. Didžiulis sukilimas dar planuojamas. Juo tikima: tai naujasis rojus ir naujoji žemė. Tai, ką lyderiai žada jau tūkstančius metų. Žada religijos, žada tie, kas remia mesijus, žada tie, kurie sugrįžta, kad

išmokytų įstatymų, kaip Buda. Žada politikai. Nešvankus rojus, lengvai pasiekiamas, kuriuo tikėjo samdomieji žudikai ir jų senis: jis žadėjo ir suteikė jį savo pasekėjams, bent taip jau jie patys manė.

– Ar ji ir narkotikais užsiima?

– Taip. Žinoma, be įsitikinimo. Tik kaip priemonę palenkti žmones savo valiai. Tai dar vienas iš žmonių naikinimo būdų. Silpnųjų. Tų, kurie, jos nuomone, niekam tikę, nors kažkada atrodė daug žadantys. Pati niekada nevartojo narkotikų – ji stipri. Narkotikai silpnus žmones sunaikina greičiau ir natūraliau nei bet kas kitas.

– O jėga? Kaip su jėgos naudojimu? Negali visko nuveikti vien propaganda.

– Ne, žinoma, ne. Propaganda yra pirmas etapas, o už jos – kaupiamos didžiulės ginklų atsargos. Ginklai, kurie keliauja į atsilikusias šalis, o iš ten – visur kitur. Tankai, šautuvai, branduoliniai ginklai keliauja į Afriką ir pietines jūras ir Pietų Ameriką. Pietų Amerikoje daug judėjimo. Marširuoja ir treniruojasi jaunų vyrų ir moterų pajėgos. Milžiniški ginklų sandėliai – cheminio karo ginklai...

– Tai košmaras! Iš kur tu visa tai žinai, Renata?

– Iš dalies – todėl, kad man sakė, iš gautos informacijos, ir iš dalies – todėl, kad pati esu dirbusi įrodant kai kuriuos faktus.

– Bet *tu*. Ir *ji*?

– Už visų didelių ir puikių projektų visada slypi kažkas absurdiško, – ji staiga nusijuokė. – Kadaise, matai, ji buvo įsimylėjusi mano senelį. Kvaila istorija. Jis gyveno šiame krašte. Turėjo pilį už mylios ar dviejų nuo čia.

– Ar jis buvo talentingas žmogus?

– Visai ne. Jis buvo tik geras sportininkas. Gražus, palaidūnas ir moterims patiko. Taigi todėl ji tarsi mano globėja. Aš viena iš jos pasekėjų arba vergių! Aš jai dirbu. Surandu jai žmones. Vykdau jos įsakymus įvairiuose pasaulio kraštuose.

– Tikrai?

– Ką norėjai tuo pasakyti?

– Man įdomu,– tarė seras Stefordas Najus.

Jam tikrai buvo įdomu. Jis pažvelgė į Renatą ir vėl prisiminė oro uostą. Jis dirbo *Renatai*, jis dirbo *su* Renata. Ji atvežė jį į šią pilį. Kas liepė jai jį čia atvežti? Didžioji riebioji Šarlotė savo voratinklio viduryje? Diplomatiniuose sluoksniuose jis turėjo nerimto žmogaus reputaciją. Galbūt tokiems žmonėms jis praverstų, praverstų menka ir žeminamčia prasme. Staiga jam šovė mintis, tarsi klaustukai rūke: Renata??? Rizikavau dėl jos Frankfurto oro uoste. Bet pasielgiau teisingai. Viskas pavyko. Man nieko neatsitiko. Bet vis tiek, pagalvojo jis, kas ji tokia? *Kokia* ji? Nežinau. Nesu *tikras*. Niekas pasaulyje šiandien negali būti *niekuo* tikras. Niekuo iš viso. Turbūt jai liepė mane įtraukti. Apvynioti mane aplink pirštą – taigi visas tas reikalas Frankfurte galėjo būti protingai surežisuotas. Jis puikiai tiko mano pomėgiui rizikuoti ir užtikrino mano pasitikėjimą ja. Turėjo įtikinti mane.

– Pasileiskim ristele, – tarė ji. – Arkliai jau per ilgai žingsniuoja.

– Norėjau paklausti, o kokį vaidmenį atlieki *tu*?

– Vykdau nurodymus.

– Kieno?

– Yra opozicija. Visada yra opozicija. Yra žmonių, kurie nutuokia, kas vyksta, kaip ruošiamasi pakeisti pasaulį, kaip visa tai bus padaryta su pinigų, turtų, ginklų, idealizmo, skambių galingųjų žodžių pagalba. Yra žmonių, kurie sako, kad tai *neturi* įvykti.

– Ar tu su jais?

– Aš taip sakau.

– Ką tu turi galvoje, Renata?

Ji tarė:

– *Aš taip sakau.*

Jis ištarė:

– Tas jaunuolis praeitą vakarą...

– Francas Jozefas?

– Ar jo toks vardas?
– Jis žinomas tuo vardu.
– Jis turi ir kitą vardą, ar ne?
– Tu taip manai?
– Juk jis yra jaunasis Zigfridas, tiesa?
– Tu įžvelgei tai jame? Supratai, kas jis toks, kam jis atstovauja?
– Manau, kad taip. Jaunimui. Herojiškam jaunimui. Arijų jaunimui, šiame pasaulio krašte turi būti arijų jaunimo. Tas požiūris vis dar gajus. Aukštesnė rasė, supermenai. Jie turi būti arijų palikuonys.
– O taip, tai išliko nuo Hitlerio laikų. Tai ne visada taip akivaizdžiai iškyla aikštėn, ir kitose pasaulio dalyse tai nėra akcentuojama. Pietų Amerika yra, kaip aš ją vadinu, viena iš tvirtovių. Peru ir Pietų Afrika taip pat.
– Ką veikia jaunasis Zigfridas? Ką dar jis veikia be grožio demonstravimo ir savo patronės rankos bučiavimo?
– O, jis tikras oratorius. Jis kalba, ir jo pasekėjai sektų paskui jį į mirtį.
– Ar tai tiesa?
– Jis tuo tiki.
– O tu?
– Manau, kad galėčiau patikėti.
Ir pridūrė:
– Žinai, retorika yra bauginantis dalykas. Ką gali padaryti balsas, ką gali žodžiai, ir net neypatingai įtikinami žodžiai. *Kaip* jie yra sakomi. Jo balsas kaip varpelis, moterys verkia ir šaukia, ir alpsta, kai jis į jas kreipiasi – pats pamatysi.
Matei Šarlotės asmens sargybą vakar vakare, visi pasirėdę – žmonės šiais laikais mėgsta rėdytis. Juos gali pamatyti visame pasaulyje, pačių pasirinktomis šukuosenomis, skirtingomis skirtingose vietose, kai kurie ilgaplaukiai ir barzdoti, merginos plevėsuojančiais baltais naktiniais marškiniais, kalba apie taiką ir grožį, ir nuo-

stabų pasaulį, jaunimo pasaulį, kuris priklausys jiems, kai tik sugriaus senąjį. Tikrasis jaunimo kraštas buvo į Vakarus nuo Airijos jūros, ar ne? Labai paprasta vieta, kitoniškas jaunimo kraštas, negu dabar planuojama – auksiniai smėlynai, saulė ir bangų ošimas...

Tačiau dabar mes norime anarchijos, griauti ir naikinti. Tik anarchija atneš naudos tiems, kurie žygiuoja su jos vėliava. Tai baugina, bet kartu ir nuostabu – dėl smurto, dėl to, kad tai pasiekiama skausmo ir kančių kaina...

– Tai štai kaip tu įsivaizduoji šiandieninį pasaulį?

– Kartais.

– O ką *man* toliau daryti?

– Eik paskui savo vadovę. Aš tavo vadovė. Kaip Vergilijus su Dante, nuvesiu tave į pragarą, parodysiu tau sadistinius filmus, iš dalies nukopijuotus nuo senųjų SS, parodysiu tau, kaip garbinami žiaurumas ir skausmas, ir smurtas. Parodysiu tau ir didingąsias svajas apie taikos ir grožio rojų. Nežinosi, kas yra kas ir kas su kuo. Pats turėsi nuspręsti.

– Ar man tavimi pasitikėti, Renata?

– Tavo valia. Gali pabėgti nuo manęs, jei nori, arba likti ir pamatyti naująjį pasaulį. Naująjį pasaulį jo priešaušryje.

– Šnipštas,– piktai išdrožė seras Stefordas Najus.

Ji klausiamai pažvelgė į jį.

– Kaip Alisai stebuklų šalyje. Kortos, kartoninės kortos, pakimbančios ore. Skraidančios. Karaliai, damos ir valetai. Visokie dalykai.

– Nori pasakyti – ką tu iš tikrųjų turėjai galvoje?

– Noriu pasakyti, kad tai nerealu. Tai fantazija.

– Tam tikra prasme – taip.

– Visi persirengę ir vaidina, tikras spektaklis. Tai jau arčiau dalyko esmės, argi ne?

– Ir taip, ir ne.

– Norėčiau paklausti vieno dalyko, nes jis neduoda man ramybės. Storoji Šarlotė įsakė tau atvežti mane pas

ją – kodėl? Ką ji apie mane žino? Kokią naudą, jos manymu, galima iš manęs išspausti?

– Nesu visiškai tikra – galbūt tarsi koks *Eminence Grise** – dirbantis už fasado. Tau tai gana neblogai tiktų.

– Bet ji ničnieko apie mane nežino!

– O, *tai*! – staiga Renata pratrūko juoku. – Tai taip absurdiška, tikrai – vėl ta pati sena nesąmonė.

– Nesuprantu tavęs, Renata.

– Ne – todėl, kad tai taip paprasta. Ponas Robinzonas suprastų.

– Gal būtum tokia maloni ir paaiškintum, apie ką čia kalbi?

– Tai vėl tas pats senas reikalas – *"Nesvarbu, kas esi. Svarbu, ką pažįsti."* Tavo senoji teta Matilda ir storoji Šarlotė kartu lankė mokyklą...

– Tu iš tikrųjų nori pasakyti...

– Mergaitės drauge.

Jis įsispoksojo į ją. Tada atlošė galvą ir nugriaudėjo juoku.

---

* Slaptas agentas, pranc.: "pilkasis kardinolas". (*Vert. past.*)

12 SKYRIUS

Rūmų juokdarys

Vidurdienį, atsisveikinę su šeimininke, jie išvyko iš pilies. Tada nusileido vingiuotu keliu žemyn, palikdami pilį viršuje, ir pagaliau, po daugybės valandų važiavimo, atvyko į Dolomitų tvirtovę – amfiteatrą kalnuose, kur vykdavo įvairių jaunimo grupių susirinkimai, koncertai ir susitikimai.

Renata, jo vadovė, atvežė jį čia, ir iš savo vietos ant plikos uolos jis stebėjo viską, kas vyko, ir klausėsi. Jis šiek tiek daugiau suprato, apie ką ji kalbėjo tos dienos ryte. Šis didžiulis minios susibūrimas buvo pakylėtas kaip ir visi masiniai susibūrimai, ar jie būtų sušaukti religinio evangelikų lyderio Medisono aikštėje Niujorke, ar Velso bažnyčios šešėlyje, ar futbolo sirgalių minioje, ar superdemonstracijose, kurios žygiuoja atakuoti ambasadų, policijos, universitetų ir visų kitų.

Ji atvežė jį čia, kad iliustruotų vienintelės frazės "Jaunasis Zigfridas" prasmę.

Francas Jozefas, jei tai tikrasis jo vardas, kreipėsi į minią. Jo balsas tai kilo, tai leidosi, buvo keistai jaudinantis, veikė jausmus ir valdė dūsaujančią, vos ne dejuojančią jaunų vyrų ir moterų minią. Kiekvienas jo ištartas žodis, rodėsi, buvo pilnas prasmės, turėjo neįtikėtiną žavesį. Minia pakluso kaip orkestras. Jo balsas buvo dirigento lazdelė. Ir vis dėlto ką tas vaikinas kalbėjo? Kokia buvo pagrindinė jaunojo Zigfrido mintis? Kalbai pasibaigus, negalėjo prisiminti nė vieno žodžio, tik žinojo, kad buvo sujaudintas, buvo kažkas pažadėta, pakeltas entuziazmas. O dabar viskas baigėsi. Minia nuvilnijo po uo-

las, šaukdama, verkdama. Kai kurios merginos iš entuziazmo klykė. Kai kurios nualpo. Kas per šiuolaikinis pasaulis, pagalvojo jis. Viskas tam, kad sužadintum jausmus. Disciplina? Savitvarda? Nė vienas iš šių dalykų nebebuvo nė grašio verti. Niekas nesvarbu, tik *jausti*.

"Koks pasaulis iš viso to išeis?" – pagalvojo Stefordas Najus.

Jo vadovė palietė ranką ir jie atsiskyrė nuo minios. Susirado savo automobilį ir vairuotojas nuvežė juos keliais, kurie, akivaizdu, buvo jam gerai pažįstami, į miestelį ir užeigos namus ant kalno šlaito, kur jiems buvo užsakyti kambariai.

Jie išėjo iš užeigos namų ir kilo kalno šlaitu į viršų, eidami pramintu taku, kol priėjo suolelį. Kurį laiką sėdėjo tylėdami. Tada Stefordas Najus ir vėl tarė:

– Šnipštas.

Kokias penkias minutes jie tiesiog sėdėjo ir žiūrėjo žemyn į slėnį, tada Renata ištarė:

– Nagi?

– Ko norėjai paklausti?

– Ką manai apie tai, ką tau jau parodžiau?

– Manęs tai neįtikino,– pasakė Stefordas Najus.

Netikėtai ji giliai atsiduso.

– Tikėjausi, kad taip pasakysi.

– Tai neturi nė lašo tiesos, ar ne? Tik didžiulis šou. Prodiuserio surengtas šou – galbūt net viso prodiuserių būrio.

– Ta baisi moteris moka prodiuseriui, jį samdo. Mes to prodiuserio nematėm. Tai, ką mes čia šiandien matėm, yra atlikėjas – žvaigždė. Ką apie jį manai?

– Jis irgi nerealus,– tarė Stefordas Najus. – Jis tik aktorius. Pirmarūšis aktorius, nuostabiai pristatytas.

Jį nustebino kažkoks garsas. Tai buvo Renatos juokas. Ji pakilo iš savo vietos. Staiga atrodė susijaudinusi, laiminga ir tuo pat metu lengvai ironiška.

– Aš tai žinojau,– tarė ji. – Žinojau, kad tu suprasi.

Žinojau, kad tu neskrajosi padangėmis. Tu visada perprasdavai viską, ar ne, ką tik gyvenime sutikdavai? Atpažindavai apgaulę, atpažindavai viską ir visus, suprasdavai, kas jie iš tikrųjų per vieni.

Nereikia nė važiuoti į Stretfordą žiūrėti Šekspyro pjesių, kad suprastum, kokiam vaidmeniui esi gimęs: karaliai ir didikai privalo turėti juokdarį – karaliaus juokdarį, kuris pasako karaliui visą tiesą ir byloja apie sveiką protą, šaiposi iš visų dalykų, kurie darosi kitiems žmonėms.

– Tai mat kas aš? Rūmų juokdarys?

– Argi pats to nejauti? To mes ir norime – to mums ir reikia. "Šnipštas", sakei tu. "Netikra." Didžiulis, gerai surežisuotas, puikus *šou*! Tu visiškai teisus. Tačiau žmonės įtraukti. Jie mano, kad vyksta kažkas nuostabaus, arba demoniško, arba mano, kad vyksta kažkas siaubingai svarbaus. Žinoma, taip nėra – tik – tik reikia sužinoti, kaip *parodyti* žmonėms – kad visas tas reikalas, absoliučiai visas – yra tiesiog *kvailas*. Tiesiog prakeiktai *kvailas*. Tai štai ką mudu turėsime padaryti.

– Ar tu pati sugalvojai, kad galų gale mes visa tai iškelsim aikštėn?

– Tai skamba žiauriai neįtikėtinai, sutinku. Bet, matai, vos tik žmonėm parodai, kad kažkas yra netikra, kad tai tik vienas didžiulis bandymas apgauti, na...

– Ar siūlai skelbti sveiko proto evangeliją?

– Žinoma, ne,– tarė Renata. – Niekas jos nesiklausytų, ar ne?

– Ne dabar.

– Ne. Turėsim pateikti jiems įrodymų – faktų – tiesą...

– Ar mes jų turim?

– Taip. Tai, ką aš pervežiau per Frankfurtą – ką tu padėjai saugiai nugabenti į Angliją...

– Nesuprantu...

– Dar ne – sužinosi vėliau. Dabar turim vaidinti kiekvienas savo vaidmenį. Mes esam pasirengę ir norime, dorai trokštame, kad mums įdiegtų doktriną. Mes garbina-

me jaunystę. Mes esame jaunojo Zigfrido šalininkai ir pasekėjai.

– *Tu* gali tai suvaidinti, be jokios abejonės. Dėl savęs nesu tiek tikras. Niekada nebuvau prisiekęs kieno nors garbintojas. Karaliaus juokdarys toks nėra. Jis yra didysis demaskuotojas. Niekas šiuo metu tuo neapsidžiaugs, ar ne?

– Žinoma, kad ne. Ne. Nedemonstruok tos savo pusės. Išskyrus, aišku, kai kalbi apie savo viršininkus ir viršesniuosius, politikus ir diplomatus, Užsienio reikalų departamentą, vyriausybę, visus kitus. Tada gali būti kandus, pasipiktinęs, sarkastiškas, šiek tiek žiaurokas.

– Aš vis dar neįžiūriu savo vaidmens pasauliniame kryžiaus žygyje.

– Tas dalykas senas kaip pasaulis, jį visi supranta ir vertina. Jame – šis tas tau. Kaip tik tai, kas tave domina. Tavęs neįvertino praeityje, tačiau jaunasis Zigfridas ir viskas, kam jis atstovauja, žada tau viltį gauti atlygį. Mainais už vidinę tau prieinamą slaptą informaciją apie šalį jis pažadės tau postą tos šalies valdžioje ateinančiais gerais laikais.

– Tu kuri aliuziją, kad tai pasaulinis judėjimas. Ar tai tiesa?

– Žinoma, tai tiesa. Tarsi vienas iš tų uraganų, kurie turi pavadinimus. Flora arba Mažoji Anė. Jie kyla pietuose arba šiaurėje, arba rytuose, arba vakaruose, tačiau atūžia iš niekur ir viską sugriauna. Štai ko visi nori. Europoje ir Azijoje, ir Amerikoje. Galbūt ir Afrikoje, tačiau ten nebus tiek daug entuziazmo.

Valdžia jiems gana naujas dalykas, taip pat kyšininkavimas ir kitka. O, taip, tai pasaulinis judėjimas, tikrai. Vadovaujamas jaunimo ir viso to intensyvaus jaunystės gyvybingumo. Jie neturi nei žinių, nei patirties, tačiau turi viziją ir gyvybingumą, ir juos remia pinigai. Pinigų upės, suplaukiančios iš visur. Buvo per daug materializ-

mo, taigi pageidavome ko nors kito – ir gavome. Tačiau tai toli nenueis, nes remiasi neapykanta. Negali atsiplėšti nuo žemės. Ar neprisimeni, 1919 metais visi, nutaisę susižavėjusius veidus, sakė, jog komunizmas pateiks atsakymus į visus klausimus. Kad marksizmo doktrina pagimdys naują rojų naujoje žemėje. Sklando tiek daug kilnių idėjų. Tačiau kam padedant gimsta idėjos? Pagaliau žmonės visą laiką tie patys. Gali sukurti trečiąjį pasaulį, tačiau trečiajame pasaulyje gyvens tie patys žmonės, kaip ir pirmajame pasaulyje arba antrajame pasaulyje, ar kaip ten juos pavadintum. O jei jau tie patys žmonės viskam vadovauja, jie daro tai tokiu pat būdu. Tereikia tik prisiminti istoriją.

– Ar šiais laikais kam nors rūpi istorija?

– Ne. Jie daug mieliau pažvelgtų į nenuspėjamą ateitį. Kartą manyta, jog mokslas pateiks atsakymus į visus klausimus. Froido mokymas ir nevaržomas seksas turėjo būti kitas raktas į žmogaus paslaptį. Nebebus žmonių, turinčių psichikos sutrikimų. Jei kas nors būtų pasakęs, kad psichiatrijos įstaigos bus dar labiau pripildytos po suvaržymų išnykimo, niekas nebūtų juo patikėjęs.

Stefordas Najus pertraukė ją:

– Norėčiau kai ką sužinoti.

– Ką būtent?

– Kur mes toliau vyksime?

– Į Pietų Ameriką. Galbūt pakeliui ir į Pakistaną ar Indiją. Ir, be abejo, turim nuvažiuoti į JAV. Ten vyksta daug įdomių dalykų. Ypač Kalifornijoje...

– Universitetuose? – atsiduso seras Stefordas Najus. – Pavargsti nuo tų universitetų. Jie labai kartojasi.

Keletą minučių sėdėjo tylėdami. Šviesa blėso, tačiau švelniai rausva kalno viršūnė dar buvo matyti.

Stefordas Najus nostalgišku balsu pasakė:

– Jei *dabar* – šiuo momentu – klausytumės dar šiek

tiek muzikos – ar žinai, ką užsakyčiau?

– Daugiau Vagnerio? Ar jau atsiplėšei nuo Vagnerio?

– Ne – tu visiškai teisi – daugiau Vagnerio. Ir Hansą Zachsą, sėdintį po savo šeivamedžiu ir sakantį pasauliui: "Pamišę, pamišę, visi pamišę..."

– Taip, mintis tokia. Bet kartu ir graži muzika. Bet *mes* nesam pamišę. Esame pilno proto.

– Akivaizdžiai pilno proto, – tarė Stefordas Najus. – Tai sudarys keblumų. Norėjau sužinoti dar vieną dalyką.

– Nagi?

– Galbūt tu man nesakysi. Bet man *reikia* žinoti. Ar bus kokių nors pramogų iš viso šito beprotiško reikalo, kurį bandom daryti?

– Žinoma. Kodėl gi ne?

– Pamišę, pamišę, visi pamišę – bet mums bus labai smagu. Ar ilgai gyvensim, Meri Ana?

– Greičiausiai ne, – atsakė Renata.

– Tokia dvasia. Aš su tavimi, mano drauge ir mano vadove. Ar savo pastangomis sukursime geresnį pasaulį?

– Nemanyčiau, bet tai turėtų būti švelnesnis pasaulis. Šiuo metu jis kupinas tikėjimo, tačiau be švelnumo.

– Pakankamai gerai, – tarė Stefordas Najus. – Pirmyn!

3 KNYGA

Namie ir svetur

13 SKYRIUS

Konferencija Paryžiuje

Kambaryje Paryžiuje sėdėjo penki vyrai. Ši patalpa jau buvo mačiusi istorinių susitikimų. Gana nemažai. Šis susitikimas daugeliu atžvilgių buvo kitoks, tačiau žadėjo tapti nė kiek ne mažiau istorinis.

Pirmininkavo mesjė Grožanas. Tas žmogus buvo sunerimęs ir stengėsi kuo lanksčiau sutvarkyti reikalus su tokiu manierų rafinuotumu ir žavesiu, koks jau buvo pasitarnavęs jam praeityje. Tačiau šiandien neatrodė, kad tai jam labai padėtų. Sinjoras Vitelis prieš valandą atskrido iš Italijos. Jo judesiai buvo karštligiški, manieros be pusiausvyros.

– Tai viršija visas ribas, – sakė jis,– tai daugiau, negu buvo galima įsivaizduoti.

– Šitie studentai, – tarė mesjė Grožanas, – argi mes visi nekenčiam?

– Tai daugiau negu studentai. Tai jau nebe studentai. Su kuo čia palyginus? Širšių lizdas. Sutirštinta gamtos katastrofa. Sutirštinta labiau, nei kas nors galėjo įsivaizduoti. Jie žygiuoja. Su automatais. Kažkur gavo lėktuvų. Jie kėsinasi užimti visą šiaurės Italiją. Bet juk tai beprotybė! Jie tiesiog vaikai – ir niekas daugiau. Ir vis dėlto – jie turi bombų, sprogmenų. Jau vien tik Milano mieste jų daugiau nei policijos. Ką mes galime padaryti? Armija? Armija irgi maištauja. Sakosi, esą jie su *les jeunes**. Sako, pasaulyje nebėra vilties, išskyrus anarchiją. Kalba

* jaunuoliai (*pranc.*)

apie kažką, ką vadina Trečiuoju pasauliu, bet tai juk tiesiog neįmanoma.

Mesjė Grožanas atsiduso.

– Labai populiari tarp jaunimo, – tarė jis, – ta anarchija. Jie tiki anarchija. Mes atsimenam tai iš Alžyro dienų, iš tų visų bėdų, nuo kurių kentėjo mūsų šalis ir mūsų kolonijų imperija. O ką mes galime padaryti? Armija? Galiausiai jie paremia studentus.

– Studentai, ak, studentai, – tarė mesjė Puasonieras.

Jis buvo Prancūzijos vyriausybės narys, kuriam žodis "studentas" buvo keiksmažodis. Jei kas nors būtų atsiklausęs jo nuomonės, jis būtų mieliau sutikęs su azijietišku gripu ar netgi maro protrūkiu. Bet kuris iš jų, jo manymu, buvo geriau nei studentų veikla. Pasaulis be studentų! Apie tai mesjė Puasonieras kartais sapnuodavo. Tai buvo malonūs sapnai. Jie nepakankamai dažnai kartodavosi.

– Kalbant apie teismus, – tarė mesjė Grožanas, – kas atsitiko su mūsų teismų vadovybe? Policija – taip, jie dar lojalūs, tačiau teisėjai – jie nenori skelbti nuosprendžių tiems jauniems vyrams, kurie stoja prieš juos, jauniems vyrams, sunaikinusiems nuosavybę, valstybės nuosavybę, privačią nuosavybę – visokią nuosavybę. O kodėl ne, norėtųsi sužinoti? Neseniai surengiau apklausą. Prefektūra padarė keletą užuominų. Jie sako, kad reikia pakelti teismų vadovybės gyvenimo lygį, ypač provincijos vietovėse.

– Nagi nagi, – tarė mesjė Puasonieras, – atsargiai su tokiu pasiūlymu.

– *Ma foi**, kodėl turėčiau būti atsargus? Reikia viską kelti į viešumą. Esam turėję sukčiavimo atvejų ir anksčiau, stambiu mastu, ir dabar pinigai cirkuliuoja. Pinigai, o mes nežinom, iš kur jie, tačiau prefektūra sakė – ir aš tuo tikiu – kad jie pradeda suprasti, kur jie *plaukia*. Ar kalbama, ar gali būti, kad kalbama apie korumpuotą valstybę, finansuojamą kažkokių išorinių šaltinių?

– Italijoje taip pat, – tarė sinjoras Vitelis, – Italijoje,

* garbės žodis (*pranc.*)

ak, galėčiau jums daug papasakoti. Taip, galėčiau pasakyti, ką mes įtariame. Tačiau kas, kas korumpuoja mūsų pasaulį? Pramonininkų grupuotė, verslo magnatų? Kaip tai gali įvykti?

– Visą tą reikalą reikia sustabdyti,– tarė mesjė Grožanas. – Reikia imtis veiksmų. Karinių veiksmų. Karinių oro pajėgų veiksmų. Šitie anarchistai, šitie plėšikai, jie priklauso įvairiems sluoksniams. Tai reikia numalšinti.

– Ašarinių dujų panaudojimas buvo gana sėkmingas, – tarė Puasonieras abejodamas.

– Ašarinių dujų nepakanka,– tarė mesjė Grožanas. – Tą patį poveikį galima pasiekti liepus studentams nulupti po pynę svogūnų. Ašaros tekėtų. Reikia kažko daugiau.

Mesjė Puasonieras tarė sukrėstu balsu:

– Juk jūs nesiūlote atominio ginklo panaudojimo?

– Atominio ginklo? *Quelle blague*!* Ką gali padaryti su atominiu ginklu? Kas liks iš Prancūzijos žemės, iš Prancūzijos oro, panaudojus atominį ginklą? Galime sunaikinti Rusiją, mes tai žinome. Mes taip pat žinome, kad Rusija gali sunaikinti mus.

– Jūs nenorite pasakyti, kad grupė marširuojančių ir demonstruojančių studentų gali sunaikinti mūsų autoritarines pajėgas?

– Būtent tai ir norėjau pasakyti. Buvau įspėtas apie tokius dalykus. Apie ginklų kaupimą, apie įvairias cheminio karo formas ir kitus dalykus. Esu gavęs pranešimų iš keleto mūsų žymiausių mokslininkų. Žinomos paslaptys. Atsargos, laikomos slapta – vogti karo ginklai. Kas bus toliau, leiskite paklausti? Kas bus toliau?

Į klausimą netikėtai buvo atsakyta, greičiau, nei mesjė Grožanas būtų galėjęs tikėtis. Atsidarė durys ir įėjo jo vyriausias sekretorius: jo veidas atrodė susirūpinęs. Mesjė Grožanas pažvelgė į jį nepatenkintas.

– Ar nesakiau, kad nenoriu būti pertraukinėjamas?

– Taip, tikrai, *monsieur le Président*, bet tai šiek tiek

* kokia nesąmonė (*pranc.*)

neįprasta...

Jis pasilenkė prie savo viršininko ausies:

– Atvyko maršalas. Jis reikalauja būti įleidžiamas.

– Maršalas? Turi omenyje...

Sekretorius keletą kartų energingai palinksėjo galva, tuo parodydamas, kad jis iš tikrųjų tai turėjo omenyje. Mesjė Puasonieras sumišęs pažvelgė į savo kolegą.

– Jis reikalauja būti įleistas. Nepriima atsisakymo.

Kiti du kambaryje buvę vyrai pažvelgė pirmiausia į Grožaną, tada į susijaudinusį italą.

– Ar nebūtų geriau,– tarė mesjė Kuanas, vidaus reikalų ministras, – jei...

Jis nebaigė, ištaręs "jei", nes durys atsidarė dar kartą ir pro jas įžengė žmogus. Gerai žinomas žmogus. Žmogus, kurio žodis Prancūzijoje pastaraisiais metais buvo ne tik įstatymas, bet ir aukščiau įstatymo. Jo pasirodymas šią akimirką ten sėdėjusiems žmonėms sukėlė nepageidautiną nuostabą.

– O, sveiki atvykę, mieli kolegos, – pasakė maršalas. – Atėjau jums padėti. Mūsų šalis pavojuje. Turime imtis veiksmų, neatidėliotinų veiksmų! Atėjau pasiūlyti jums savo paslaugas. Aš prisiimu visą atsakomybę už veiksmus šios krizės metu. Gali iškilti pavojų. Žinau, kad taip yra, bet garbė aukščiau pavojų. Prancūzijos išgelbėjimas aukščiau pavojų. Jie žygiuoja link mūsų. Didžiulė studentų banda, nusikaltėlių, kurie paleisti iš kalėjimų, kai kurie jų įvykdę žmogžudystes. Žmonės, sukėlę gaisrus. Jie šaukia vardus. Dainuoja. Vardija savo mokytojus, savo filosofus, tuos, kurie juos įkvėpė eiti šiuo maištavimo keliu. Tuos, kurie padarys Prancūzijai galą, jei nieko nesiimsime. Jūs čia sėdite, kalbate ir rikiuojate. Reikia imtis kažko daugiau. Pasiunčiau dviejų pulkų. Sukėliau oro pajėgas, specialiai užkoduoti pranešimai išsiuntinėti mūsų kaimyniniam sąjungininkui, mūsų draugams Vokietijoje, nes šioje krizėje ji – mūsų sąjungininkė!

Reikia numalšinti riaušes. Maištas! Sukilimas! Pavo-

jus vyrams, moterims ir vaikams, nuosavybei. Ketinu sutriuškinti sukilimą, prabilti į juos kaip tėvas, jų vadovas. Jie yra Prancūzijos jaunimas. Aš tai jiems pasakysiu. Jie manęs paklausys, vyriausybės bus peržiūrimos, jie galės toliau tęsti studijas, kaip jiems patiems patinka. Jų stipendijos buvo per mažos, jų gyvenime trūko grožio, lyderystės. Aš pažadėsiu jiems visa tai. Kalbėsiu savo vardu. Kalbėsiu ir jūsų vardu, vyriausybės vardu, jūs padarėte viską, ką galėjote, jūs stengėtės, kaip tik išmanėte. Tačiau tam reikia aukštesnės lyderystės. Tam reikia *mano* lyderystės. Dabar išeinu. Turiu dar visą sąrašą užkoduotų pranešimų, kuriuos reikia išsiųsti. Modifikuotai galima panaudoti tokias atominio įbauginimo priemones, kurias tinka panaudoti mažai apgyvendintose vietovėse; nors jos ir gali įvaryti siaubą miniai, mes patys žinosime, kad jose nėra tikro pavojaus. Aš viską apgalvojau. Mano planas pavyks. Eime, mano ištikimieji draugai, sekite paskui mane.

– Maršale, mes negalime leisti – jūs negalite eiti ten, kur pavojinga. Mes privalome...

– Neklausysiu nieko, ką jūs sakote. Aš pasitiksiu savo likimą, kas man skirta.

Maršalas nužirgliavo link durų.

– Mano pavaldiniai lauke. Mano išrinktieji sargybiniai. Dabar eisiu kalbėtis su šiais jaunais maištininkais, šiuo jaunu žiedu grožio ir siaubo, išaiškinsiu jiems jų pareigas.

Ir dingo už durų su pagrindinio aktoriaus, vaidinančio mėgstamą vaidmenį, patosu.

– *Bon Dieu**, jis nejuokauja!– tarė mesjė Puasonieras.

– Rizikuoja savo galva, – tarė sinjoras Vitelis. – Kas žino? Tai drąsu, jis drąsus žmogus. Tai galantiška, taip, bet kas jam nutiks? Būdami taip nusiteikę, *les junes* gali jį užmušti.

Malonus atodūsis nuslydo nuo mesjė Puasoniero lūpų.

---

* gerasis Dieve (*pranc.*)

"Gali būti", pagalvojo jis. "Taip, gali būti."

– Tai įmanoma, – tarė jis. – Taip, jie gali jį užmušti.

– Žinoma, negali to linkėti, – atsargiai ištarė mesjė Grožanas.

Mesjė Grožanas to nelinkėjo. Jis tikėjosi to, nors įgimtas pesimizmas leido jam pagalvoti, kad dalykai retai klojasi taip, kaip norėtum. Iš tikrųjų jo laukė daug baisesnė perspektyva. Įmanoma, remiantis maršalo praeities tradicijomis, kad vienokiu ar kitokiu būdu jam pavyks įtikinti susijaudinusių ir kraujo ištroškusių studentų krūvą išklausyti jo kalbą, patikėti juo ir pareikalauti grąžinti jam kažkada turėtą valdžią. Tokių dalykų maršalo karjeroje jau kartą ar porą buvo nutikę. Jo asmeninė trauka buvo tokia, kad politikai jau buvo susidūrę su kapituliacija, įvykusia būtent tuo metu, kai jos mažiausiai tikėtasi.

– Mes turim jį sulaikyti,– sušuko jis.

– Taip, taip, – tarė sinjoras Vitelis, – pasaulis neturi jo netekti.

– Baisu, – tarė mesjė Puasonieras. – Jis turi tiek draugų Vokietijoje, per daug ryšių, ir, žinote, jie Vokietijoje labai greiti, kai kalbama apie karinius reikalus. Jie gali vikriai pasinaudoti proga.

– *Bon Dieu, Bon Dieu*,– tarė mesjė Grožanas, šluostydamasis kaktą. – Ką mums daryti? Ką mes galime padaryti? Kas čia per triukšmas? Girdžiu šūvius, ar ne?

– Ne, ne,– paguodžiančiai tarė mesjė Puasonieras. – Jūs girdite kavos padėklų trinksėjimą iš bufeto.

– Galėčiau pacituoti, – tarė mesjė Grožanas, dramos mėgėjas, – jei tik atsiminčiau. Citata iš Šekspyro. "Ar niekas manęs nuo šito neišvaduos..."

– "Audringas kunigas", – tarė mesjė Puasonieras. – Iš pjesės "Beketas".

– Toks beprotis kaip maršalas – blogiau negu kunigas. Kunigas turėtų būti bent jau nepiktavalis, nors iš tiesų – net jo Šventenybė Popiežius vakar priėmė studentų delegaciją. Jis juos *palaimino*. Jis pavadino juos savo vaikais.

– Krikščioniškas gestas, – tarė mesjė Kuanas abejojančiai.

– Galima per toli nueiti net ir su krikščioniškais gestais, – tarė mesjė Grožanas.

14 SKYRIUS

Konferencija Londone

Vyriausybės posėdžių salėje Dauningstryte 10 ponas ministras pirmininkas Sedrikas Leizenbis sėdėjo galustalėje ir be jokio pastebimo pasigėrėjimo žvelgė į ministrų kabineto narius. Išraiška jo veide buvo vienareikšmiškai niūri, tai savotiškai teikė jam šiokį tokį palengvėjimą. Jis jau pradėjo galvoti, kad tik šių kabineto posėdžių privačioje atmosferoje gali negalvoti apie nelaimingą savo veidą ir nebenutaisinėti tos išraiškos, kurią paprastai rodydavo pasauliui: išmintingo ir patenkinto optimisto išraiškos, kuri jam taip gerai pravertė įvairių politinio gyvenimo krizių metu.

Jis apžvelgė susirinkusiuosius: susiraukusį Gordoną Četvindą, akivaizdžiai susirūpinusį serą Džordžą Pekhemą, kuris mąstė ir, kaip paprastai, stebėjosi karišku pulkininko Manro šaltakraujiškumu, oro maršalą Kenvudą, kietai sučiauptomis lūpomis, kuris nė nesivargino slėpti savo gilaus nepasitikėjimo politikais. Ten buvo dar ir admirolas Blantas, didelis grėsmingas vyras, kuris barbeno pirštais į stalą ir laukė, kol išmuš jam skirta valanda.

– Ne per geriausia, – pasakė oro maršalas. – Reikia prisipažinti. Per praėjusią savaitę užgrobti keturi mūsų lėktuvai. Nuskraidino juos į Milaną. Išvarė keleivius ir nuskrido kažkur kitur. Iš tikrųjų į Afriką. Ten jų laukė pilotai. Juodaodžiai.

– Juodoji jėga,– mįslingai ištarė pulkininkas Manro.

– Arba raudonoji jėga? – pasiūlė Leizenbis. – Jaučiu, kad visi mūsų sunkumai gali būti kilę iš rusų propagandos. Jei būtų įmanoma susisiekti su rusais – aš tikrai ma-

nau, kad asmeninis vizitas viršūnių lygiu...

– Nekeiskite kurso, ministre pirmininke, – pasakė admirolas Blantas. – Nepradėkit vėl to šūdo malti su rusais. Viskas, ko *jie* šiuo metu nori, yra neįsipainioti į visas šitas nesąmones. Jie neturėjo tiek bėdos su savo studentais, kiek dauguma iš mūsų. Viskas, kas jiems rūpi – tai stebėti kinus, kad nuspėtų, kas ten toliau dėsis.

– Aš tikrai manau, kad asmeninė įtaka...

– Likite čia ir žiūrėkite savo šalies, – tarė admirolas Blantas. Pateisindamas savo pavardę*, kaip įpratęs, jis išdrožė tai tiesiai šviesiai.

– Ar ne geriau būtų, jei išklausytumėm – išgirstumėm pagrįstą pranešimą apie tai, kas iš tikrųjų vyksta? – Gordonas Četvindas pažvelgė į pulkininką Manro.

– Norite faktų? Teisingai. Jie pakankamai nemalonūs. Spėju, kad jus domina ne tiek įvykių detalės, kiek bendrai padėtis pasaulyje?

– Tikra tiesa.

– Na, Prancūzijoje maršalas vis dar ligoninėje. Dvi kulkos rankoje. Velniava darosi politiniuose sluoksniuose. Didžiuliai šalies rajonai užimti vadinamosios Jaunimo pajėgų kariuomenės.

– Norite pasakyti, kad jie ginkluoti? – pašiurpęs paklausė Gordonas Četvindas.

– Jie turi jų velniškai daug, – tarė pulkininkas. – Niekaip nesuprantu, iš kur jie jų gavo. Yra tam tikrų hipotezių. Didelė partija buvo pasiųsta iš Švedijos į Vakarų Afriką.

– Ką tai turi bendro su visu tuo? – tarė ponas Leizenbis. – Kam tai rūpi? Tegu jie sau turi tuos savo ginklus Vakarų Afrikoje. Gali toliau sau eiti šaudyti vienas kitą.

– Na, iš mūsų žvalgybos ataskaitų matyti, kad ten vyksta keistoki dalykai. Štai ginklų, nusiųstų į Vakarų Afriką, sąrašas. Įdomiausia tai, kad jie buvo nusiųsti tenai,

---

* Angl. "blunt" reiškia stačiokiškas. (*Vert. past.*)

bet ir vėl iš ten išsiųsti. Jie buvo gauti, pristatymas patvirtintas, mokėjimas galėjo būti pervestas arba ne, bet jie buvo vėl išsiųsti iš šalies nepraėjus nė penkioms dienoms. Jie buvo išsiųsti, nukreipti kitur.

– Tačiau kokia viso to prasmė?

– Prasmė, rodosi, tokia, kad jie niekada iš tikrųjų ir nebuvo skirti Vakarų Afrikai, – tarė pulkininkas Manro. – Buvo sumokėta, ir jie buvo išsiųsti kažkur kitur. Gali būti, kad iš Afrikos jie nukeliavo į Artimuosius Rytus. Į Persijos įlanką, į Graikiją ir Turkiją. Be to, lėktuvų partija buvo išsiųsta į Egiptą. Iš Egipto jie buvo išsiųsti į Indiją, iš Indijos – į Rusiją.

– Aš maniau, jie buvo išsiųsti *iš* Rusijos.

– Ir iš Rusijos jie nukeliavo į Prahą. Visas tas reikalas nei šioks, nei toks.

– Nesuprantu, – pasakė seras Džordžas, – norėtųsi žinoti...

– Kažkur ten, atrodo, yra centrinė organizacija, kuri reguliuoja įvairių dalykų tiekimą. Lėktuvų, ginklų, bombų, tiek sprogstamųjų, tiek tų, kurios naudojamos bakteriologiniame kare. Visos tos siuntos juda netikėtomis kryptimis. Jos pristatomos įvairiais tarptautiniais kanalais ten, kur vyksta neramumai, ir yra naudojamos Jaunimo pajėgų – jei jums patinka tas pavadinimas – lyderių ir pulkų. Jie patenka daugiausia jaunųjų partizanų judėjimų lyderiams, prisiekusiems anarchistams, kurie išpažįsta anarchiją ir priima – nors galima suabejoti, ar kada nors susimoka už juos – tik paskutiniuosius, naujausius modelius.

– Ar norite pasakyti, kad susidūrėme su kažkuo panašiu į karą pasauliniu mastu? – Sedrikas Leizenbis buvo sukrėstas.

Ramus azijietiškų bruožų vyras, sėdėjęs atokiau ir dar nekalbėjęs, pakėlė veidą su mongoliška šypsena ir tarė:

– Tuo dabar kiekvienas priverstas patikėti. Mūsų stebėjimai mums sako...

Leizenbis jį pertraukė.

– Turite liautis stebėję. Pati JTO turės imtis ginklų ir numalšinti visa tai.

Ramusis veidas išliko nesujaudintas.

– Tai prieštarautų mūsų principams, – tarė jis.

Pulkininkas Manro pakėlė balsą ir tęsė savo išvadas.

– Kiekvienoje šalyje kai kuriose vietose vyksta kovos. Pietryčių Azija jau seniai paskelbė nepriklausomybę, be to, yra keturi penki skirtingi jėgos pasidalijimai Pietų Amerikoje, Kuboje, Peru, Gvatemaloje, ir taip toliau. Kalbant apie Jungtines Valstijas – žinote, Vašingtonas buvo iš esmės išsekintas, Vakarus užplūdo ginkluota Jaunimo pajėgų kariuomenė, Čikagoje įvesta karinė padėtis. Girdėjote apie Semą Kortmaną? Praėjusią naktį nušautas ant Amerikos ambasados laiptų.

– Jis turėjo šiandien čia dalyvauti, – tarė Leizenbis. – Rengėsi pateikti mums savo požiūrį į susidariusią padėtį.

– Nemanau, kad tai būtų davę daug naudos, – tarė pulkininkas Manro. – Jis šaunus vaikinas, bet gerokai apsnūdęs.

– Bet kas *slypi už* viso to? – suirzęs Leizenbis pakėlė balsą. – Žinoma, tai gali būti rusų darbas, – pažvelgė su viltim. Jis vis dar matė save skrendantį į Maskvą.

Pulkininkas Manro pakratė galvą.

– Abejoju, – tarė jis.

– Asmeninis patrauklumas, – tarė Leizenbis. Jo veidas nušvito viltim. – Visiškai nauja įtakos sfera. Kinai?..

– Ir ne kinai, – tarė pulkininkas Manro. – Tačiau, žinote, Vokietijoje – didelis neofašizmo atgimimas.

– Jūs juk nemanote, kad vokiečiai galėtų...

– Aš nemanau, kad jie būtinai už to stovi, bet kai jūs sakote "galėtų" – taip, manau, jie nesunkiai galėtų. Jie jau darė taip anksčiau, kaip žinote. Ruošėsi metų metais, planavo, viską paruošę laukė tik žodžio EIK. Geri planuotojai, labai geri planuotojai. Puikus personalo darbas. Žinote, aš jais žaviuosi. Negaliu nesižavėti.

– Bet juk Vokietija atrodė tokia taikinga ir gerai organizuota.

– Taip, žinoma, iki tam tikro laipsnio. Tačiau ar įsivaizduojate, kad Pietų Amerikoje vokiečiai tiesiog klesti: jauni neofašistai, be to, jie turi didžiulę Jaunimo federaciją. Vadina save superarijais ar panašiai. Žinote, ta pati sena istorija, svastikos ir pasisveikinimai, kažkas viskam vadovauja, vadinamas jaunuoju Voutanu ar jaunuoju Zigfridu, ar panašiai. Daug arijų šlamšto.

Pasigirdo beldimas į duris ir įėjo sekretorius.

– Atėjo profesorius Ekšteinas, sere.

– Verčiau jau įsileiskim jį, – tarė Sedrikas Leizenbis. – Pagaliau jei kas nors gali mums išvardinti naujausius išrastus ginklus, tai jis. Gal mes turim kokį slaptą kozirį, kuris padarytų galą visoms šitoms nesąmonėms.

Ponas Leizenbis buvo ne tik profesionalus keliautojas po svetimus kraštus su taikdario misija, jis dar ir turėjo nepagydomą optimizmo perteklių, retai patvirtinamą rezultatais.

– Mums praverstų geras slaptas ginklas, – su viltim ištarė oro maršalas.

Profesorius Ekšteinas, daugelio laikomas žymiausiu Didžiosios Britanijos mokslininku, pirmą kartą jį pamačiusiems pasirodydavo esąs visiškai nereikšmingas. Tai buvo mažas žmogutis su senamadiškomis, avienos šnicelį primenančiomis žandenomis ir astmininko kosuliu. Jis priminė žmogų, nuolat atsiprašinėjantį jau vien už tai, kad egzistuoja. Pristatant jį esantiems kambaryje, jis leido tokius garsus kaip "ach", "chr", "mrch", šnirpštė nosį, astmiškai kosėjo ir droviai spaudė rankas. Daugelį iš jų jis jau pažinojo, su jais pasisveikino nervingu galvos linktelėjimu. Atsisėdo ant jam pasiūlytos kėdės ir neužtikrintai apsidairė. Tada pakėlė ranką prie burnos ir pradėjo kramtyti nagus.

– Čia susirinkę tarnybų viršininkai, – tarė seras Džor-

džas Pekhemas. – Mes nekantraujame išgirsti jūsų nuomonę apie tai, ką galima padaryti.

– O, – tarė profesorius Ekšteinas, – padaryti? Taip, taip, padaryti?

Stojo tyla.

– Pasaulis sparčiai virsta anarchija, – tarė seras Džordžas.

– Panašu, kad taip, ar ne? Bent taip jau atrodo paskaičius laikraščius. Nesakau, kad jais tikiu. Tikrai, ko tie žurnalistai neprigalvoja. Jų teiginiuose niekad nerasi teisybės.

– Suprantu, kad neseniai esate padarę keletą svarbių atradimų, profesoriau, – padrąsinančiai tarė Sedrikas Leizenbis.

– O, taip, esam. Esam padarę, – profesorius Ekšteinas mažumėlę pralinksmėjo. – Parengėm daugybę bjauraus cheminio karo priemonių. Jeigu tik panorėtumėm. Bakteriologinio karo, žinote, biologinių medžiagų, dujų, tiektinų per įprastinius dujotiekio tinklus, oro užteršimo ir vandens atsargų užnuodijimo. Taip, jei tik pageidautumėte, manau, jog galėtume užmušti pusę Anglijos gyventojų per kokias tris dienas.

Jis patrynė rankas.

– Ar to norite?

– Ne, žinoma, ne. O Viešpatie, aišku, kad ne, – ponas Leizenbis atrodė pašiurpęs.

– Na, tokia, žinote, mano nuomonė. Kalbama ne apie mirtinų ginklų trūkumą. Mes jų turim per daug. Viskas, ką mes turime, yra *per daug* mirtina. Sunkiausia būtų išsaugoti ką nors gyvą, net ir mus pačius. Na? Visus viršūnėse, žinote. Na, pavyzdžiui – *mus*, – jis patenkintas dusdamas sukikeno.

– Bet mes ne to norime, – primygtinai tvirtino savo ponas Leizenbis.

– Esmė ne ta, ko mes *norime*, esmė ta, ką mes *turime*.

Viskas, ką mes turime, yra siaubingai mirtina. Jei norite nušluoti nuo žemės visus jaunesnius nei trisdešimties metų, tikiuosi, sugebėtumėte tai padaryti. Nepamirškite, kad kartu turėsite paaukoti ir nemažai vyresnių. Sunku atskirti vienus nuo kitų, suprantate. Aš asmeniškai pasisakyčiau prieš tai. Mes turim keletą labai jaunų mokslinių tyrimų bendradarbių. Piktavališkų, bet protingų.

– Kas pasidarė pasauliui? – staiga paklausė Kenvudas.

– Tas ir yra, – tarė profesorius Ekšteinas. – Mes nežinome. Mes nežinome, nepaisant viso to, ką mes *žinome* apie tą, šį bei aną. Šiais laikais mes truputėlį daugiau žinome apie mėnulį, daug žinome apie biologiją, galime persodinti širdis ir kepenis; smegenis taip pat, tikiuosi, greitai, nors ir neišmanau, kaip *tai* veiks. Tačiau mes nežinome, kas daro visa *tai*. Kažkas, žinote. Tai kažkoks galingųjų inicijuojamas dalykas. O taip, jis iškyla į paviršių skirtingais būdais. Žinote, nusikaltėlių grupuotės, narkotikų grupuotės, visi tie dalykai. Viso to užkulisiuose – galingieji, vadovaujami kelių gerų, aštrių protų. Jau esame tai patyrę vienoje ar kitoje šalyje, kartkartėmis Europos mastu. Tačiau dabar jie eina šiek tiek toliau į kitą pasaulio pusę – Pietų pusrutulį. Spėju, kad pasieks ir Antarktidą, kol pabaigsime.

Jis atrodė patenkintas savo diagnoze.

– Piktos valios žmonės...

– Gerai, galite pavaizduoti tai šitaip. Pikta valia vardan piktos valios, arba pikta valia dėl pinigų ar valdžios. Sudėtinga, žinote, prisikasti iki viso to *esmės*. Tie vargšai šunsnukiai patys nežino. Jie nori smurto, jiems patinka smurtas. Jiems nepatinka pasaulis ir jiems nepatinka mūsų materialistinis požiūris. Jiems nepatinka daugelis mūsų bjaurių pinigų darymo būdų, jiems nepatinka daugelis mūsų tauzijamų niekų. Jiems nepatinka matyti skurdą. Jie nori geresnio pasaulio. Na, gal jie ir *galėtų* sukurti geres-

nį pasaulį, jei pakankamai ilgai apie tai pagalvosi. Bėda ta, kad jei primygtinai reikalauji ką nors pašalinti, pirmiausia privalai turėti ką įdėti į jo vietą. Gamta nemėgsta tuštumos – senas posakis, bet teisingas. Išmesk viską, kaip persodinant širdį: išimi vieną širdį, bet privalai įstatyti ten kitą. Gyvą. Be to, turi iš anksto pasirūpinti širdimi, kuri bus persodinta, *prieš* išimdamas nesveikąją, kuri šiuo metu plaka krūtinėje. Tarp kitko, aš manau, kad daugelio iš šių dalykų geriau iš viso nė neliesti, tačiau spėju, kad niekas manęs neklausys. Bet kokiu atveju tai ne mano sritis.

– Dujos? – pasiūlė pulkininkas Manro.

Profesorius Ekšteinas nušvito.

– O, mes turime visokiausių *dujų* atsargų. Atkreipkite dėmesį, kai kurios iš jų yra nuosaikiai nežalingos. Kaip, tarkim, švelnūs skalbimo milteliai. Mes turim visų *tų*. – Jis švytėjo kaip paprasčiausias prekiautojas kompiuteriais.

– Atominis ginklas? – bandė spėti ponas Leizenbis.

– Nekrėskit juokų su *tuo*! Juk nenorite radioaktyvios Anglijos, ar ne, arba radioaktyvaus žemyno, jei jau kalbam apie tai?

– Taigi jūs negalite mums padėti, – tarė pulkininkas Manro.

– Ne, kol kas nors nesužinojo šiek tiek daugiau apie visa tai, – tarė profesorius Ekšteinas. – Apgailestauju. Tačiau turiu pabrėžti, kad dauguma dalykų, su kuriais šiais laikais dirbame, yra *pavojingi*, – jis pabrėžė tą žodį. – *Tikrai* pavojingi.

Jis pažvelgė į juos susirūpinęs kaip nervingas dėdė, žvelgiantis į būrelį vaikų, kurie palikti žaisti su degtukais ir kurie gana nesunkiai gali padegti namą.

– Na, ką gi, ačiū, profesoriau Ekšteinai, – tarė ponas Leizenbis. Neatrodė, kad būtų ypač dėkingas.

Profesorius, teisingai supratęs, kad jau galįs eiti, nusi-

šypsojo visiems aplinkui ir ištrepsėjo iš kambario.

Ponas Leizenbis vos sulaukė, kol užsidarys durys, ir išliejo savo jaumus.

– Tie mokslininkai visi vienodi, – karčiai pasakė. – Jokios praktinės naudos. Niekad nesugalvos nieko protingo. Viskas, ką jie sugeba, tai suskaidyti atomą – o tada sako *mums* su juo neprasidėti!

– Tas pats, ką visada turėjom, – tarė admirolas Blantas vėl stačiokiškai. – *Mes* norime kai ko naminio, kaip tas selektyvus nuodas piktžolėms, kuris... – jis staiga sustojo. – Kas per velniava?..

– Taip, admirole? – mandagiai ištarė ministras pirmininkas.

– Nieko – kažką man priminė. Neprisimenu ką...

Ministras pirmininkas atsiduso.

– Ar daugiau mokslinių ekspertų nebelaukia už durų? – paklausė Gordonas Četvindas, su viltim užmesdamas akį į laikrodį.

– Senasis Paikavėjus čia, man atrodo, – tarė Leizenbis. – Atsinešė nuotrauką ar piešinį, ar žemėlapį, kažką, ką nori mums parodyti...

– Kas tai per žemėlapis?

– Nežinau. Atrodo, visas iš burbuliukų, – neaiškiai atsakė ponas Leizenbis.

– Burbuliukų? Kokių burbuliukų?

– Neturiu supratimo. Na, – atsiduso jis, – geriau pasižiūrėkime.

– Horšemas irgi čia...

– Jis gali turėti ką nors naujo, – tarė Četvindas.

Įšleivojo pulkininkas Paikavėjus. Jis nešėsi ruloną, kurį su Horšemo pagalba išvyniojo ir kurį šiaip ne taip pavyko ištiesti, kad visi sėdintys prie stalo galėtų matyti.

– Ne visai atitinka mastelį, bet duoda bendrą vaizdą, – tarė pulkininkas Paikavėjus.

– Ką jis reiškia, jei iš viso ką nors reiškia?

– Burbuliukai? – sumurmėjo seras Džordžas. Jam šovė mintis. – Ar tai dujos? Naujos dujos?

– Gal perskaityk paskaitą, Horšemai, – pasakė Paikavėjus. – Juk žinai bendrą mintį.

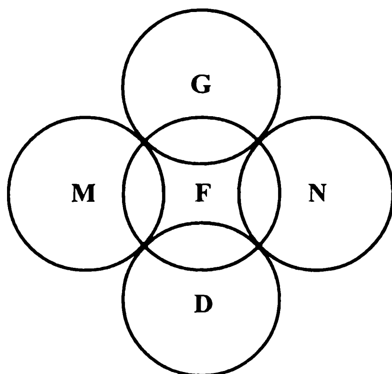
– Žinau tik tiek, kiek man sakė. Tai apytikslė pasaulio valdymo asociacijos schema.

– Kieno?

– Grupių, kurios turi ir valdo jėgos šaltinius – jėgos žaliavas.

– O tos raidės?

– Reiškia asmenį arba užkoduotą tam tikros grupės pavadinimą. Tai yra besikertantys apskritimai, kurie dabar jau apima visą Žemės rutulį.

Apskritimas, pažymėtas raide "G", reiškia ginklus. Kažkas, arba kažkokia grupė, valdo ginklus. Visokius ginklus. Sprogmenis, pabūklus, šautuvus. Visame pasaulyje ginklai gaminami pagal planą, neva siunčiami neišsivysčiusioms šalims, atsilikusioms šalims, kariaujančioms šalims. Bet jie nelieka ten, kur buvo nusiųsti. Jie beveik iš karto nukreipiami kitur. Į partizaninį karą Pietų Amerikos žemyne, į riaušes ir kovas JAV, į Juodosios jėgos sandėlius, į įvairias Europos šalis.

"N" reiškia narkotikus – tiekėjų tinklas pristato juos iš įvairių sandėlių ir sankaupų. Visokios narkotikų rūšys, nuo mažiau žalingų atmainų iki tikrų nuodų. Jų būstinė, rodos, Levante, jie gabenami per Turkiją, Pakistaną, Indiją ir Centrinę Aziją.

– Jie uždirba iš to pinigus?

– Didžiules pinigų sumas. Tačiau tai daugiau negu tik paprasta prekeivių narkotikais asociacija. Ji turi ir dar blogesnę pusę. Ji naudojama silpniems jaunuoliams pribaigti, sakykim, tam, kad paverstų juos visiškais vergais. Vergais, kad jie negalėtų gyventi, egzistuoti ar dirbti savo darbdaviams negaudami narkotikų.

Kenvudas švilptelėjo.

– Piktas šou, ar ne? Ar nieko apie tuos narkotikų prekeivius nežinote?

– Apie kai kuriuos, taip. Bet tik apie smulkesnes žuveles. Ne tuos, kurie iš tikrųjų visa tai kontroliuoja. Narkotikų būstinė, kiek mes galime spėti iš to, ką žinome, yra Centrinėje Azijoje ir Levante. Juos gabena iš ten automobilių padangose, cemente, betone, visokiausiuose įrengimuose ir pramoninėse prekėse. Jie tiekiami į visą pasaulį ir pristatomi kaip įprastos prekės, kur tik jie nenukreipiami.

"F" reiškia finansus. Pinigus! Pinigų voratinklis visa ko centre. Turėsite kreiptis į poną Robinzoną, kad papasakotų jums apie pinigus. Pagal čia prirašytą pastabą, pinigai daugiausiai ateina iš Amerikos, tačiau būstinė yra ir Bavarijoje. Didžiuliai rezervai Pietų Afrikoje, iš aukso ir deimantų. Didžioji dalis pinigų plaukia į Pietų Ameriką. Viena iš pagrindinių pinigų valdytojų, jei galima taip išsireikšti, yra labai galinga ir talentinga moteris. Ji jau sena: tikriausiai arti mirties. Bet ji vis dar stipri ir aktyvi. Jos pavardė buvo Šarlotė Krap. Jos tėvui priklausė didžiulės Krapų įmonės Vokietijoje. Ji pati buvo finansų genijus

ir dirbo Volstryte. Ji sukaupė turtų turtus, investuodama įvairiose pasaulio dalyse. Jai priklauso transportas, jai priklauso technika, jai priklauso pramonės koncernai. Visi tie dalykai. Ji gyvena Bavarijoje, didžiulėje pilyje – iš ten ji nukreipia pinigų srautus į įvairias pasaulio dalis.

"M" reiškia mokslą – naujausias žinias apie cheminį ir biologinį karą – įvairūs jauni mokslininkai emigravo: jų branduolys – JAV. Manome, kad jie prisiekę ir atsidavę anarchijai.

– Kovoja už anarchiją? Prieštaravimas tarp terminų. Ar tai iš viso įmanoma?

– Anarchija tikima jaunystėje. Nori naujo pasaulio – pirmiausia turi sugriauti senąjį, kaip nugriauni seną namą prieš statydamas jo vietoje naująjį. Tačiau jei pats nežinai, kur eini, jei nežinai, kur tave vilioja ar netgi stumia, koks bus tas pasaulis ir kur bus tie patys juo tikintieji, kai jį sukurs? Kai kurie iš jų – vergai, kai kurie – apakinti neapykantos, kai kurie – smurto ir sadizmo, tiek išpažįstamo, tiek praktikuojamo. Kai kurie iš jų – padėk jiems Dieve – vis dar idealistai, vis tebetikintys, kaip žmonės tikėjo per prancūzų revoliuciją: kad revoliucija atneš tautai gerovę, taiką, laimę ir pasitenkinimą.

– O ką *mes* su visu tuo darysime? Ką mes siūlome daryti? – tai buvo admirolo Blanto balsas.

– Ką mes su visu tuo darysime? Viską, ką galime. Aš jus užtikrinu, visi čia esantys, visi darome viską, ką tik galime. Turime žmonių, dirbančių mums visose šalyse. Turime agentų, seklių, tų, kurie renka informaciją ir pateikia ją mums...

RATAS

F	Didžioji Šarlotė	– Bavarija
G	Erikas Olafsonas	– Švedija, pramonininkas, ginklai

N	Sako, vadinamas Dimitrijaus vardu	–	Smyrna, narkotikai
M	Daktaras Sarolenskis	–	Koloradas, JAV, fizikas-chemikas. Tik įtariamas
D		–	Moteris. Vadinama slapyvardžiu Džuanita. Sako, pavojinga. Apie jos tikrąjį vardą žinių nėra.

– O tai nepaprastai reikalinga, – tarė pulkininkas Paikavėjus. – Pirmiausia turime *sužinoti* – sužinoti, kas yra kas, kas su mumis ir kas prieš mus. Po to turime pamatyti, ką galima padaryti, jei tik iš viso įmanoma ką nors padaryti.

– Šią schemą mes vadiname Ratu. Čia surašyta, ką mes žinome apie Rato lyderius. Kai kurie pažymėti klaustuku: reiškia, kad žinome tik jų slapyvardžius, arba mes tik įtariame, kad jie yra tie, kurie mus domina.

15 SKYRIUS

Teta Matilda vyksta į gydyklą

I

– Pamaniau, gal į kokią nors gydyklą? – surizikavo ledi Matilda.

– Gydyklą? – pakartojo daktaras Donaldsonas. Minutėlę atrodė truputėlį sumišęs, netekdamas savo medicinos visažinio išraiškos, o tai, pagalvojo ledi Matilda, vienas iš nedidelių trūkumų, kurį turi jaunesni gydytojai, lyginant juos su senaisiais egzemplioriais, prie kurių buvai pripratęs jau keletą metų.

– Mes taip jas vadindavom, – paaiškino ledi Matilda. – Mano jaunystėje būdavo vykstama į gydyklą. Marienbadas, Karlsbadas, Baden Badenas ir visa kita. Kaip tik neseniai perskaičiau apie tą naują vietą laikraštyje. Gana nauja ir moderni. Sako, remiasi naujomis idėjomis ir panašiai. Nepasakyčiau, kad pasiduodu naujovėms, tačiau tikrai jų nebijau. Turėjau galvoje, vis tiek ten turbūt bus visi tie patys dalykai. Vanduo, kuris atsiduoda supuvusiu kiaušiniu, ir naujausia dieta, ir vaikščiojimas į gydyklą, arba vandenys, ar kaip jie ten dabar juos vadina, gana nepatogiu laiku ryte. Ir, tikiuosi, teikia masažo paslaugas ar panašiai. Anksčiau būdavo jūros žolių. Tačiau ši vieta yra kažkur kalnuose. Bavarijoje ar Austrijoje, ar kažkur panašiai. Taigi nemanau, kad ten bus jūros žolių. Tikriausiai tik šiurkščių samanų – skamba kaip to šuns istorija*.

---

* Žodžių žaismas: "shaggy" – šiurkštus, grublėtas, o "shaggy – dog story" – ilgas nerišlus juokingas pasakojimas su beprasmiška ir nejuokinga pabaiga. (*Vert. past.*)

Ir turbūt puikaus mineralinio vandens, norėjau pasakyti, tokio kaip tas kiaušinis su siera. Nepaprastai puikūs pastatai, kiek suprantu. Tik dėl vieno dalyko šiais laikais belieka nervintis – tai, kad jie, rodos, niekur nebeįrengia turėklų jokiuose šiuolaikiniuose pastatuose. Marmuriniai laipteliai ir panašiai, o įsitverti ir nėra kur.

– Man atrodo, aš žinau, kokią vietą jūs turėjote omenyje, – tarė daktaras Donaldsonas. – Ji buvo pakankamai gerai išreklamuota spaudoje.

– Na, žinote, koks žmogus esti mano amžiuje, – tarė ledi Matilda. – Norisi išbandyti naujus dalykus. Tikrai, manau, tai tik tam, kad pralinksmintum save. Iš tikrųjų net nemanai, kad sveikata nors kiek pagerės. Ir vis dėlto jūs nemanote, kad tai netikusi mintis, tiesa, daktare Donaldsonai?

Daktaras Donaldsonas pažvelgė į ją. Jis buvo ne toks jau ir jaunas, kaip ledi Matilda sau mintyse jį įvardijo. Jis artėjo prie keturiasdešimties ir buvo taktiškas ir geras žmogus, linkęs patenkinti savo pagyvenusių pacientų pageidavimus, kai negresia pavojus, kad jie išbandys kažką akivaizdžiai netinkamo.

– Esu įsitikinęs, jog tai jums nepakenks, – tarė jis. – Gali būti, kad tai visiškai nebloga mintis. Žinoma, kelionės šiek tiek vargina, nors šiais laikais galima greitai ir lengvai visur nuskristi.

– Greitai – taip. Lengvai – ne, – tarė ledi Matilda. – Rampos ir kilnojamieji laiptai, į autobusą ir iš autobuso, iš oro uosto į lėktuvą, iš lėktuvo į kitą oro uostą, ir iš oro uosto į kitą autobusą. Visa tai žinote. Tačiau suprantu, kad oro uostuose galima naudotis kėdėmis su ratukais.

– Žinoma, galima. Nuostabi mintis. Jei pažadate taip ir daryti ir nemanyti, kad galite visur nueiti pėsčiomis...

– Žinau, žinau, – pertraukė jį jo pacientė. – Jūs tikrai suprantate. Jūs tikrai supratingas žmogus. Yra toks dalykas, žinote, kaip išdidumas, ir kol dar šlubčioji su lazda ar truputį kažkieno padedamas, iš tikrųjų nenori atrodyti

visiškas senas kuinas ar patalo ligonis, ar panašiai. Būtų lengviau, jei būčiau vyras, – pralinksmėjo ji. – Turėjau galvoje, galėtum susibintuoti koją didžiuliais tvarsčiais su vatos pagalvėlėmis, tartum sirgdamas podagra. Turėjau omeny, vyrams priimta sirgti podagra. Niekas dėl to blogai apie juos nepagalvos. Kai kurie seni jų draugai mano, kad jie tiesiog padaugino portveino, nes taip būdavo anksčiau, nors aš netikiu, kad čia yra tiesos. Portveinas *nesukelia* podagros. Taip, kėdę su ratukais, ir galėsiu skristi į Miuncheną ar dar kur nors. Galima būtų susitarti, kad ten pasitiktų su automobiliu ar panašiai.

– Žinoma, kartu pasiimsite ir panelę Lyteran.

– Eimę? O taip, žinoma. Negalėčiau be jos apsieiti. Kad ir kaip ten būtų, jūs nemanote, kad tai man pakenks?

– Manau, kad tai galėtų jums labai padėti.

– Jūs *tikrai* nuostabus žmogus.

Ledi Matildos akyse sužibo kibirkštėlė, kurią jis jau buvo matęs ir anksčiau.

– Jūs manote, kad aš prasiblaškysiu ir pralinksmėsiu, jei nuvažiuosiu į kokią naują vietą ir pamatysiu keletą naujų veidų, ir, be abejo, esate visiškai teisus. Tačiau man patinka manyti, jog vykstu į gydyklą, nors iš tikrųjų nėra nuo ko gydytis. Iš tiesų, ar ne? Norėjau pasakyti, išskyrus senatvę. Deja, senatvė nepasiduoda gydymui, ji tik gilėja, tiesa?

– Svarbiausia, ar jums ten patiks? Na, manau, kad taip. Kai pavargsite, kad ir ką darytumėte, tiesiog sustokite.

– Gersiu vandenį stiklinėmis, net jei vanduo ir atsiduos supuvusiais kiaušiniais. Ne dėl to, kad man patinka, ir, atvirai kalbant, ne dėl to, kad manau, jog tai man nors kiek padės. Tačiau tai suteikia tarsi numalšinimo jausmą. To visą laiką norėjo senyvos moterys mūsų kaime. Jos visada norėdavo gerų stiprių vaistų: juodų arba violetinių, ar tamsiai rožinių, stipriai kvepiančių pipirmėtėm. Jos manė, kad tai daug veiksmingiau nei nedidelė daili tabletė arba buteliukas, kuriame, pasirodo, tik paprastas van-

duo be jokios egzotiškos spalvos.

– Jūs per daug gerai pažįstate žmogaus prigimtį, – tarė daktaras Donaldsonas.

– Jūs labai malonus, – tarė ledi Matilda. – Esu jums labai dėkinga. Eime!

– Taip, ledi Matilda?

– Surask man atlasą, gerai? Nebežinau, nei kur Bavarija, nei kitos kaimyninės grafystės.

– Reikia pagalvoti. Atlasą. Manau, vienas turėtų būti bibliotekoje. Ten turėtų būti keletas senų atlasų, 1920-ųjų metų ar panašiai.

– O šiek tiek naujesnio – nieko neturime?

– Atlaso, – ištarė Eimė, giliai susimąsčiusi.

– Jei ne, gali rytoj nupirkti ir atnešti man. Bus labai sunku, nes visi pavadinimai pasikeitę, šalys pasikeitusios, ir aš nežinosiu, kur esu. Bet tu turėsi man padėti. Surask didelę lupą, gerai? Nujaučiu, kad anądien lovoje beskaitant ji tikriausiai užkrito ir įstrigo tarp lovos ir sienos.

Praėjo šiek tiek laiko, kol jos prašymai buvo patenkinti, tačiau tiek atlasas, tiek padidinamasis stiklas, tiek senasis atlasas sulyginti pagaliau buvo pristatyti, o Eimė, – gera moteris, pagalvojo ledi Matilda, visokeriopai pagelbėjo.

– Taip, štai jis. Atrodo, vis dar tebevadinamas Monbriuge ar panašiai. Tai Tirolyje arba Bavarijoje. Viskas atrodo pasikeitę ir gavę kitokius pavadinimus...

II

Ledi Matilda apsidairė po savo miegamąjį Svečių namuose. Jis buvo gerai apstatytas. Labai brangus. Jame derinosi prabanga ir griežta išvaizda, leidžianti gyventojui tikėtis asketiškų pratimų, dietos ir galbūt skausmingo masažo kurso. Baldai labai įdomūs, pamanė ji. Tiktų kiekvienam skoniui. Ant sienos kabojo didžiulis įrėmintas go-

tiškas užrašas. Ledi Matildos vokiečių kalbos įgūdžiai buvo nebe tokie, kaip mergaitiškais laikais, tačiau čia buvo užrašyta auksinė, magiška mintis apie sugrįžimą į jaunystę, pagalvojo ji. Negana to, kad jaunimo rankose ateitis, bet dar ir senimui bandoma gražiai įpiršti, kad ir jiems įmanoma patirti tokią antrąkart auksu pražydusią jaunystę. Čia buvo prieinama neįkyri pagalba, padedanti žmogui išpažinti bet kokią doktriną iš daugelio, kuri traukė įvairių klasių žmones. (Žinoma, su sąlyga, kad jie turės pakankamai pinigų už tai susimokėti.) Prie lovos buvo Gideono biblija, kokią ledi Matilda dažnai rasdavo šalia lovos keliaudama po Jungtines Valstijas. Ji patenkinta ją pasiėmė, atsivertė, kur pakliuvo, ir nuleido pirštą ant vienos eilutės. Perskaitė ją, patenkinta palingavo galva ir užsirašė ant popieriaus užrašams, gulinčio ant stalelio prie lovos. Per visą gyvenimą ji daug kartų tai buvo dariusi – tai buvo jos būdas greitai pasisemti dieviškos išminties.

Buvau jaunas, o dabar esu senas, tačiau nesu matęs apleistų teisingųjų.

Ji toliau tyrinėjo kambarį. Patogiai padėtas, tačiau nekrintantis į akis, buvo Gotos almanachas, kukliai įkurdintas ant apatinės naktinio stalelio lentynėlės. Neįkainojama knyga tiems, kurie pageidauja susipažinti su aukštesniais visuomenės sluoksniais, siekiančiais keletą šimtmečių atgal, ir kuriuos vis dar stebi, pasižymi ir pasitikrina tie, kas kilę iš aristokratų arba tuo domisi. Šitas pravers, pagalvojo ji, galėsiu nemažai apie tai pasiskaityti.

Šalia rašomojo stalo, prie šiuolaikinio porceliano krosnelės, buvo sudėti dabartinių pasaulio pranašų pamokslai ir dogmos popieriniais viršeliais. Tie, kurių balsai šiuo metu arba dar visai neseniai skambėjo tyruose, čia buvo sudėti ir skirti jaunų pasekėjų su plaukų aureolėmis, keistais apdarais ir karštomis širdimis, studijavimui ir pritarimui. Markesas, Gevara, Levi-Strausas, Fanonas.

Jei kartais tektų kalbėtis su auksiniu jaunimu, geriau

jau paskaityti šiek tiek ir apie tai.

Tuo metu kažkas nedrąsiai pabeldė į duris. Jos truputėlį prasivėrė ir pasirodė ištikimosios Eimės veidas. Eimė, staiga pamanė ledi Matilda, po dešimties metų atrodys kaip tikra avelė. Miela, ištikima, gera avelė. Kol kas, su džiaugsmu pagalvojo ledi Matilda, ji vis dar atrodė kaip labai malonus putlus ėriukas su mielomis plaukų garbanėlėmis, mąsliomis ir geromis akimis ir mokantis maloniai mekenti, o ne bliauti.

– Tikiuosi, kad gerai miegojote.

– Taip, mano mieloji, tikrai puikiai. Ar atsinešei?

Eimė visada žinodavo, ką ji turi galvoje. Ji padavė tai savo darbdavei.

– Ak, mano dieta. Taigi, – ledi Matilda išnagrinėjo ją ir tarė:

– Tiesiog neįtikimai neviliojanti! O koks to vandens skonis, kurį čia visiems derėtų gerti?

– Nelabai malonus.

– Ne, to ir nesitikėjau. Sugrįžk po pusvalandžio. Turiu laišką, noriu, kad jį išsiųstum.

Nukėlusi padėklą su pusryčiais, ji pasislinko prie rašomojo stalo. Keletą minučių pagalvojo, tada surašė savo laišką. "Turėtų suveikti", – sumurmėjo ji.

– Atleiskite, ledi Matilda, ką sakėte?

– Parašiau senai draugei, apie kurią tau minėjau.

Ledi Matilda linktelėjo.

– Aš tikrai tikiuosi... – Eimė kalbėjo tarsi atsiprašinėdama. – Norėjau pasakyti – aš – praėjo tiek daug laiko. Šiais laikais žmonių atmintis trumpa. Tikiuosi, kad ji atsimins viską apie jus ir visa kita.

– Žinoma, atsimins, – tarė ledi Matilda. – Žmonės, kurių nepamiršti, yra tie, kuriuos pažinojai, kai tau buvo apie dešimt ar dvidešimt metų. Jie amžiams išlieka tavo galvoje. Prisimeni, kokias skrybėles jie dėvėjo, kaip jie juokėsi, prisimeni jų trūkumus ir geras savybes ir viską apie juos. Dabar gi – tie, su kuriais susipažinau, tarkim, prieš dvidešimt metų – aš paprasčiausiai neatsimenu, kas

jie tokie. Net jei juos kas nors pamini, net pamačiusi juos. O taip, ji prisimins *mane*. Ir viską apie Lozaną. Išsiųsk tą laišką. Man reikia padaryti truputį namų darbų.

Ji pasiėmė Gotos almanachą ir sugrįžo į lovą, kur rimtai išstudijavo tokius dalykus, kurie gali praversti. Kai kuriuos šeimos ryšius ir įvairias kitas naudingas giminystes. Kas ką vedė, kas kur gyveno, kokios nelaimės kitiems ištiko. Ji nė nemanė, kad asmuo, kurį ji turėjo galvoje, pats bus įrašytas į Gotos almanachą. Tačiau ji gyvena šioje pasaulio dalyje, tyčia atsikėlė gyventi į pilį, priklausiusią kilmingiems savininkams, ir sugėrė tą vietinę pagarbą ir keliaklupsčiavimą, rodomą gerai kilmei. Pati ji niekaip negalėjo pretenduoti į kilmingą, nors ir vargingą kilmę, tą ledi Matilda gerai žinojo. Ji turėjo susikurti tai pinigų pagalba. Okeanais pinigų. Neįtikėtinom pinigų sumom.

Ledi Matilda Klekhyton net neabejojo, kad jai pačiai, aštuntojo hercogo dukteriai, bus pasiūlytos kokios nors iškilmės. Galbūt kava ir skanūs pyragėliai su kremu.

III

Ledi Matilda Klekhyton įžengė į vieną iš didingų pilies priėmimo salių. Reikėjo nuvažiuoti penkiolika mylių. Ji apsirengė atidžiai, tačiau Eimė tam ne visiškai pritarė. Eimė retai kada pasisiūlydavo patarti, tačiau ji labai norėjo, kad jos šeimininkei pasisektų, kad ir ko ji imtųsi, todėl šįkart ji išdrįso saikingai protestuoti.

– Ar jūs nemanote, kad jūsų raudonoji suknelė tikrai šiek tiek *susidėvėjusi*, jei suprantate, ką norėjau pasakyti. Turėjau galvoje, pažastyse ir, na, dviejose ar trijose vietose smarkiai blizga...

– Žinau, mano miela, žinau. Tai apšiurusi suknelė, tačiau tai vis tiek yra Patou modelis. Ji sena, tačiau ji buvo nežmoniškai brangi. Aš nebandau atrodyti nei turtingai,

nei ekstravagantiškai. Aš esu nuskurdusi aristokratiškosios šeimos narė. Visi jaunesni nei penkiasdešimties metų, be jokios abejonės, mane niekintų. Tačiau šeimininkė, pas kurią einu į svečius, jau keletą metų gyvena toje pasaulio dalyje, kur turtuoliai priversti laukti vaišių pradžios, o šeimininkė laukia atvykstant nuskurdusios senos moters, kurios kilmė yra nepriekaištinga. Šeimos tradicijos yra toks dalykas, kuris taip lengvai neprarandamas. Jos sugeriamos ir perkeliamos net į naują kaimynystę. Tarp kitko, mano lagamine rasi plunksnų apykaklę.

– Ar ketinate dėvėti plunksnų apykaklę?

– Taip. Stručio plunksnų.

– Vajetau, juk ji baisiai sena.

– Taip, bet aš ją gerai išsaugojau. Pamatysi, Šarlotė atpažins, kas tai per daiktas. Ji pagalvos, kad viena iš geriausių Anglijos šeimų priversta nešioti savo senus drabužius, kuriuos išsaugojo metų metais. Be to, vilkėsiu savo ruonio kailio paltu. Jis truputį nusitrynęs, tačiau kažkada buvo toks puošnus paltas.

Šitaip apsirėdžiusi, ji iškeliavo. Eimė – kartu su ja, kaip gerai apsirengusi, tačiau tik kukliai puošni padėjėja.

Matilda Klekhyton tikėjosi to, ką išvydo. Banginis, kaip sakė Stefordas. Liulantis banginis, šlykšti senė, sėdinti kambaryje, apsupta paveiklų, kurie verti krūvos pinigų. Sunkokai pasikelianti nuo sostą primenančios kėdės, kuri tiktų scenoje, vaizduojančioje kokio nors didingo princo rūmus bet kuriame viduramžių šimtmetyje ir anksčiau.

– Matilda!

– Šarlote!

– Ak! Po šitiekos metų! Kaip neįprasta!

Jos pasisveikino ir pasikeitė maloniomis frazėmis, kalbėjo pusiau vokiškai, pusiau angliškai. Ledi Matildos vokiečių kalba šiek tiek šlubavo. Šarlotė puikiai kalbėjo vokiškai, puikiai angliškai, nors ir su stipriu gomuriniu

akcentu, ir kartais angliškai su amerikietišku akcentu. Ji buvo tikrai gana prašmatniai šlykšti, pagalvojo ledi Matilda. Vieną minutėlę ji pajuto prieraišumą, siekiantį praeitį, nors tuoj pat persigalvojo – Šarlotė buvo nekenčiamiausia mergiūkštė. Niekas jos tikrai nemėgo, ji pati irgi. Tačiau, kad ir ką sakytum, senų mokyklinių laikų prisiminimuose egzistuoja labai stiprūs ryšiai. Ar Šarlotė ją mėgo, ar ne, to ji nežinojo. Tačiau Šarlotė, atsiminė ji, buvo tikrai – kaip tais laikais sakydavo – prie jos prilipusi. Galbūt ji įsivaizdavo save viešinčią Anglijos hercogų pilyje. Ledi Matildos tėvas, nors kilęs iš garsios giminės, buvo vienas iš neturtingiausių Anglijos hercogų. Jo dvaras išliko tik turtingos žmonos dėka, su kuria jis elgėsi kuo mandagiausiai. Ledi Matildai pasisekė, kad ji buvo jo dukra iš antrosios santuokos. Jos motina buvo nepaprastai maloni, taip pat ir puiki aktorė, sugebanti suvaidinti hercogienę kur kas geriau nei tikra hercogienė.

Jos pasidalijo praeities dienų prisiminimais: kaip kankindavo kai kuriuos savo mokytojus, apie laimingas ir nenusisekusias kai kurių bendraklasių vedybas. Matilda paminėjo keletą faktų apie vedybas ir šeimas, išrinktas iš Gotos almanacho – "tikrai, Elzei tai tikriausiai buvo siaubingos vedybos. Vienas iš Parmos burbonų, ar ne? Taip, taip, aišku, prie ko tai priveda. Labai nepasisekė."

Atnešė kavą, kvapnią kavą, sluoksniuotus sausainius ir nuostabius pyragaičius su kremu.

– Neturėčiau nė vieno iš jų net paragauti, – sušuko ledi Matilda. – Iš tikrųjų! Mano gydytojas baisiai griežtas. Sakė, jog būdama čia, turiu griežtai laikytis gydymo programos. Tačiau juk šiandien išeiginė, ar ne? Jaunystės sugrįžimas. Štai kas mane taip domina. Mano sūnėnas, kuris aplankė jus ne taip seniai – vis pamirštu, kas jį čia atvežė, grafienė – ak, iš Z raidės, niekaip neprisimenu jos pavardės.

– Grafienė Renata Zerkovski.

– Ak, taip, tokia jos pavardė. Tikriausiai labai žavinga jauna moteris. Ir ji nuvežė jį jūsų aplankyti. Labai malonu iš jos pusės. Jam tai padarė didžiulį įspūdį. Ir visi jūsų nuostabūs turtai padarė jam įspūdį. Jūsų gyvenimo būdas ir visi tie nuostabūs dalykai, kuriuos jis apie jus išgirdo. Kad jūs turite visą judėjimą – o, net nežinau, kaip tai tinkamai pavadinti. Jaunimo galaktika. Auksinio, gražaus jaunimo. Jie būriuojasi aplink jus. Jie jus garbina. Koks nuostabus turėtų būti jūsų gyvenimas. Negaliu sakyti, kad aš galėčiau paremti tokį gyvenimą. Aš priversta gyventi tyliai. Reumatinis artritas. Sunku išlaikyti šeimos namą. Ak, jūs žinote, kaip ten mums Anglijoje – tos bėdos su mokesčiais.

– Prisimenu tą jūsų sūnėną. Jis buvo malonus, labai malonus vyras. Iš diplomatinio korpuso, kaip supratau?

– Ak, taip. Tačiau jis – na, žinote, nejaučiu, kad jo talentai būtų deramai įvertinti. Jis daug nekalba. Jis nesiskundžia, bet jaučia – na, jaučia, kad jo neįvertino, kaip turėtų. Tos jėgos, tie, kas dabar valdžioje, kas jie tokie?

– *Canaille**! – tarė storoji Šarlotė.

– Intelektualai be jokio *savoir faire*** gyvenime. Prieš penkiasdešimt metų būtų buvę kitaip, – tarė ledi Matilda, – tačiau šiais laikais jis nesulaukė tokio paaukštinimo, kokio turėtų. Aš pasakysiu jums, žinoma, konfidencialiai, kad juo netgi nepasitikima. Jie įtaria jį, žinote, kad jis su – kaip čia pavadinti? – su maištingom, revoliucingom srovėm. Ir vis dėlto reikia suprasti, ką ateitis galėtų pasiūlyti žmogui, sugebančiam priimti pažangesnes pažiūras.

– Norite pasakyti, kad jis nėra, kaip jūs ten Anglijoje sakote, prijaučiantis esamai vyriausybei?

---

* Prancūziškai "canaille" – minia, tamsuomenė, liaudis, eiliniai žmonės.

** Prancūziškai "savoir faire" – mokėjimas elgtis visuomenėje. (*Vert. past.*)

– Ša, ša, neturime taip sakyti. Bent jau *aš* neturėčiau, – tarė ledi Matilda.

– Jūs mane sudominote, – tarė Šarlotė.

Matilda Klekhyton atsiduso.

– Galite sakyti, kad tai senos giminaitės susižavėjimas. Stefis visada buvo mano mylimiausias. Jis gudrus ir žavingas. Man rodos, jis turi ir savų minčių. Jis įsivaizduoja ateitį, ateitį, kuri gerokai skirtųsi nuo dabarties. Tačiau mūsų šalies politinė padėtis, deja, yra labai bloga. Stefordui, atrodo, padarė didžiulį įspūdį tai, ką jam sakėte ir ką jam parodėte. Kiek suprantu, jūs tiek daug nuveikėte muzikos labui. Negaliu nejausti, kad dabar mums reikia būtent superrasės idealo.

– Turėtų būti superrasė. Adolfas Hitleris teisingai manė, – tarė Šarlotė. – Pats, kaip žmogus, jis nebuvo svarbus, tačiau jo charakteryje buvo kai kurių artistinių elementų. Jis neabejotinai disponavo lyderio jėga.

– Ak, taip. Lyderio, štai ko mums reikia.

– Praėjusiame kare pasirinkote ne tuos sąjungininkus, mano brangioji. Jei Anglija ir Vokietija būtų stojusios viena greta kitos, jei būtų turėjusios tuos pačius idealus: jaunystės, stiprybės – dvi arijų tautos su teisingais idealais. Pagalvokit, ko būtų pasiekusi jūsų ir mūsų šalis šiandien? Tačiau tai turbūt per siauras požiūris. Tam tikrais atžvilgiais komunistai ir kiti mus šio to išmokė. Pasaulio proletarai, vienykitės? Bet juk tai trumparegystė. Darbininkai yra tik mūsų žaliava. Reikėtų sakyti: "Pasaulio lyderiai, vienykitės!" Jauni vyrai, apdovanoti lyderyste, gero kraujo. Ir turim pradėti ne nuo pusamžių vyrų, pripratusių prie senos rutinos, besikartojančių kaip užsikirtęs gramofonas. Turim ieškoti studentų, jaunų vyrų drąsia širdimi, didžiom idėjom, norinčių žygiuoti, norinčių žūti, bet taip pat norinčių žudyti. Žudyti be jokio sąžinės graužimo – nes aišku, kad be agresijos, be smurto, be puolimo – pergalės nebūna. Turiu jums kai ką parodyti...

Vargais negalais jai pavyko atsistoti. Ledi Matilda pasekė jos pavyzdžiu, pabrėždama, kad ir jai sunku, nors tai buvo ne visiškai taip, kaip ji suvaidino.

– Buvo 1940-ųjų gegužė, – tarė Šarlotė, – kai Himleris gavo Hitlerio chartiją. Įžymiųjų SS chartiją. Ji buvo sukurta Rytų tautų sunaikinimui, vergų rasės sunaikinimui. Tai paliktų daugiau vietos pranašesnei germanų rasei. Vykdomasis SS instrumentas įsigaliojo.

Jos balsas truputį pritilo. Minutėlę jame buvo girdėti beveik religinė pagarba.

Ledi Matilda netyčia vos nepersižegnojo.

– Giltinės ordinas, – tarė storoji Šarlotė.

Ji lėtai ir skausmingai grįžo į kambarį ir parodė ant sienos kabantį, auksu įrėmintą, su kaukole viršuje, Giltinės ordiną.

– Matote, tai brangiausia, ką aš turiu. Jis kabo čia ant mano sienos. Mano auksinio jaunimo kuopa, kai čia ateina, jam saliutuoja. O mūsų archyvuose pilyje yra jo metraščių puslapiai. Kai kurie iš jų skirti skaityti tik tvirtiems skrandžiams, tačiau turi išmokti priimti tokius dalykus. Mirtys dujų kamerose, kankinimų celės, Niurnbergo teismai tulžingai byloja apie tuos dalykus. Tačiau tai buvo didi tradicija. Stiprybė per skausmą. Juos apmokė jaunus, tuos berniukus, kad jie nedvejotų ir nepasuktų atgal ir nekentėtų nuo švelnumo. Netgi Leninas, skelbdamas savo marksistinę doktriną, pareiškė: "Šalin švelnumą!" Tai buvo viena iš jo pirmųjų taisyklių, kaip sukurti tobulą valstybę. Tačiau mes žiūrėjome per siaurai. Mes norėjome apriboti savo didžiąją svajonę vien tiktai pranašiąja germanų rase. Tačiau yra ir kitų rasių. Jos taip pat gali pasiekti meistriškumo per kančias ir smurtą, ir per apgalvotą anarchijos praktikavimą. Mes turime sugriauti, sugriauti visas švelnias institucijas. Išnaikinti žeminančias religijos formas. Yra stiprybės religija, senoji vikingų religija. O mes turim lyderį, dar jauną, kiekvieną dieną įgy-

jantį jėgos. Ką sakė kai kurie didieji žmonės? Duokit man įrankius ir aš padarysiu darbą. Kažką panašaus. Mūsų lyderis jau turi įrankius. Jis gaus dar daugiau įrankių. Lėktuvų, bombų, cheminio karo priemonių. Jis turės vyrų kovai. Turės transportą. Turės laivus ir naftą. Jis turės tai, ką galima pavadinti Aladino džino sukūrimu. Patrink lempą, ir džinas pasirodys. Viskas tavo rankose. Gamybos priemonės, turtai ir jaunasis lyderis, gimęs būti lyderiu ir apdovanotas lyderio charakteriu. Jis turi visa tai.

Ji sušvokštė ir sukosėjo.

– Leiskite jums padėti.

Ledi Matilda padėjo jai vėl atsisėsti. Šarlotė besisėsdama priduso.

– Liūdna būti senam, bet aš dar ilgai trauksiu. Pakankamai ilgai, kad pamatyčiau naujojo pasaulio, naujojo tvarinio triumfą. Tai štai ko jūs linkite savo sūnėnui. Aš tuo pasirūpinsiu. Valdžios jo šalyje, juk to jis nori, ar ne? Jūs pasirengusi paskatinti priešakinį dalinį?

– Kažkada turėjau įtakos. Tačiau dabar... – ledi Matilda liūdnai palingavo galva. – Visa prapuolę.

– Sugrįš, mano mieloji, – tarė jos draugė. – Teisingai pasielgėte, kad atvykote pas mane. Aš turiu tam tikros įtakos.

– Tai didis reikalas, – tarė ledi Matilda. Ji atsiduso ir sumurmėjo, – Jaunasis Zigfridas.

– Tikiuosi, maloniai praleidote laiką su savo sena drauge, – pasakė Eimė pakeliui į Svečių namus.

– Jei būtum girdėjusi, kokių nesąmonių aš ten prikalbėjau, nepatikėtum, – atsakė ledi Matilda Klekhyton.

16 SKYRIUS

Paikavėjus kalba

– Iš Prancūzijos labai prastos naujienos, – tarė pulkininkas Paikavėjus, nusibraukdamas cigaro pelenų debesį nuo palto. – Girdėjau Vinstoną Čerčilį taip sakant per praėjusį karą. Tai buvo žmogus, kuris sugebėjo kalbėti paprastais žodžiais ir ne daugiau, negu reikia. Tai buvo labai įspūdinga. Tai mums pasakydavo, ką reikėjo žinoti. Na, tai buvo jau seniai, bet šiandien aš ir vėl tai sakau. Iš Prancūzijos labai prastos naujienos.

Jis sukosėjo, sušvokštė ir nusibraukė dar truputį pelenų.

– Iš Italijos labai prastos naujienos, – tarė jis. – Iš Rusijos, įsivaizduoju, būtų labai prastos naujienos, jei jie leistų joms pasklisti. Jie ten irgi turi bėdų. Marširuojantys studentai gatvėse, išdaužyti parduotuvių langai, užpultos ambasados. Iš Egipto labai prastos naujienos. Iš Jeruzalės labai prastos naujienos. Iš Sirijos labai prastos naujienos. Visa tai daugiau ar mažiau normalu, taigi neverta per daug nerimauti. Iš Argentinos, sakyčiau, keistos naujienos. Tikrai labai keistos. Argentina, Brazilija, Kuba – visos kartu. Pasivadino Auksinio jaunimo federacinėm valstybėm ar kažkaip panašiai. Turi ir kariuomenę. Tinkamai apmokytą, gerai ginkluotą, gerai vadovaujamą. Turi lėktuvų, turi bombų, turi, dievai žino, ko. Ir dauguma jų, panašu, kad išmano, kaip su jais elgtis, o tai dar labiau pablogina padėtį. Aiškiai, yra ir dainuojanti minia. Popdainos, senosios liaudies dainos ir praeities kovų himnai. Jie visi kartu, kaip būdavo Gelbėjimo armija – neke-

tinu piktžodžiauti – nekritikuoju Gelbėjimo armijos. Jie visada labai gerai darydavo savo darbą. Ir merginos – gražios kaip Pančas* su skrybėlaite.

Jis tęsė toliau:

– Girdėjau, kažkas panašaus vyksta ir civilizuotose šalyse, pradedant *mumis*. Kai kuriuos iš mūsų, tikiuosi, vis dar galima pavadinti civilizuotais? Anądien vienas iš mūsų politikų, pamenu, sakė, kad mes esame puiki tauta, labiausiai dėl to, kad esame liberalūs, rengiame demonstracijas, daužome daiktus, primušam ką nors, jei daugiau nėra ką veikti, atsikratom savo įkarščio, rodydami smurtą, ir netenkam tyrumo, nusiplėšdami didžiąją drabužių dalį. Nežinau, apie ką jis galvojo kalbėdamas – politikai retai galvoja, tačiau jie sugeba taip pasakyti, kad visai gerai skamba. Todėl jie ir yra politikai.

Jis nutilo ir pažvelgė į žmogų, su kuriuo kalbėjo.

– Liūdnas dalykas, visai liūdnas, – tarė seras Džordžas Pekhamas. – Sunku patikėti – nerimauji... kad tik galėtum... ar tai visos naujienos? – gedulingai paklausė.

– Ar nepakanka? Jus sunku patenkinti. Pasaulinė anarchija žengia į priekį – štai kas yra. Kol kas dar klibanti – dar netvirta, tačiau labai netoli to – tikrai labai netoli.

– Tačiau prieš visa tai tikrai galima imtis veiksmų?

– Ne taip lengvai, kaip manote. Ašarinės dujos trumpam nutraukia riaušes ir leidžia policijai atsikvėpti. Ir, žinoma, mes turime pakankamai bakteriologinių ginklų ir atominių bombų, ir visų kitų dailių triukų maišelių... Kaip jūs manote, kas nutiks, jei pradėsime juos naudoti? Masinis išžudymas visų marširuojančių mergaičių ir berniukų, ir namų šeimininkių, išėjusių apsipirkti, ir senų pensininkų namuose, ir nemažos dalies mūsų pompastiškų politikų, besakančių, kad taip gerai dar niekad nebu-

---

* Pančas, angl. "Punch" – groteskiškai atrodantis lėlių spektaklio personažas kumpa nosimi. *(Vert. past.)*

vo, ir, be to, – jūsų ir manęs – cha, cha!

– Bet kokiu atveju, – pridūrė pulkininkas Paikavėjus, – jei jums rūpi tik naujienos, suprantu, kad turite naujienų apie šiandieninį apsilankymą pas jus. Ypatingai slaptai iš Vokietijos, pats ponas Heinrichas Spisas.

– Kaip jums, po galais, pavyko apie tai sužinoti? Tai juk turėjo būti griežtai...

– Mums viskas žinoma, – tarė pulkininkas Paikavėjus, pavartodamas savo mėgstamą frazę, – tam mes čia ir esame.

– Kaip suprantu, atsivežė ir kokį draugiškai nusiteikusį daktarą, – pridūrė.

– Ne. Medicinos daktarą – iš psichinės...

– O Viešpatie – psichologą?

– Greičiausiai. Tai jie paprastai vadovauja psichinėms. Pavyko atsivežti jį čia, kad ištirtų keleto mūsų jaunų karštakošių galvas. Jos pilnos prikimštos vokiečių filosofijos, juodųjų jėgų filosofijos, mirusių prancūzų rašytojų filosofijos ir taip toliau, ir panašiai. Gal jie leis jam ištirti keleto mūsų teisės šviesulių galvas, tų, kurie sako, kad turime būti labai atsargūs ir nesužaloti jauno žmogaus ego, nes jam *gali* tekti užsidirbti pragyvenimui. Būtume daug saugesni, jei nusiųstų juos kur nors, kur jie gautų pakankamai valstybinės paramos pragyvenimui, o tada galėtų grįžti į savo kambarius, nieko nedirbti ir smagiai leisti laiką, skaitydami sau dar daugiau filosofijos veikalų. Deja, esu senamadiškas. Žinau tai. Jums nė nereikia man to sakyti.

– Reikia atsižvelgti į naujas naujas mintis, – tarė seras Džordžas Pekhamas. – Jauti, norėjau pasakyti, tikiesi – na, sunku išsireikšti...

– Tikriausiai tai jus labai jaudina, – tarė pulkininkas Paikavėjus. – Kad taip sunku išsireikšti.

Suskambo jo telefonas. Jis paklausė, tada perdavė ragelį serui Džordžui.

– Taip? – tarė seras Džordžas. – Taip? O taip. Taip.

Sutinku. Manau... Ne, ne... ne Vidaus reikalų ministerijoje. Ne. Norėjote pasakyti, privačiai. Na, manau, geriau naudotis – hm, – seras Džordžas atsargiai apsidairė.

– Čia nėra blakių, – draugiškai tarė pulkininkas Paikavėjus.

– Slaptažodis Mėlynasis Dunojus, – tarė seras Džordžas Pekhamas garsiai, šaižiai šnibždėdamas. – Taip, taip. Atsivešiu ir Paikavėjų kartu. O, taip, žinoma. Taip, taip. Perduosiu jam. Taip, pasakysiu, kad jūs ypač pageidaujate, kad jis atvyktų, tačiau nepamirškite – mūsų susitikimas turi būti griežtai privatus.

– Tada negalime vykti mano automobiliu, – tarė Paikavėjus. – Jis per daug gerai žinomas.

– Henris Horšemas atvažiuos mūsų paimti su folksvagenu.

– Puiku, – tarė pulkininkas Paikavėjus. – Žinote, visa tai labai įdomu.

– Jūs nemanote... – tarė seras Džordžas ir nepabaigė.

– Nemanau ko?

– Norėjau pasakyti – tikrai, na, norėjau pasakyti – jūs nieko prieš, jei aš pasiūlyčiau pasivalyti drabužius?

– Ak, tai, – pulkininkas Paikavėjus lengvai pliaukštelėjo sau per petį, ir cigaro pelenų debesis nuskrido ir privertė serą Džordžą užsikosėti.

– Aukle, – suriko pulkininkas Paikavėjus. Jis trinktelėjo į skambutį ant stalo.

Pasirodė vidutinio amžiaus moteris su šepečiu drabužiams valyti – taip staiga, kaip džinas, iškviestas su Aladino lempa.

– Nekvėpuokite, sere Džordžai, – tarė ji. – Gali būti smarkoka.

Ji atidarė duris, ir jis išėjo, kol ji valė pulkininko Paikavėjaus, kuris kosėjo ir skundėsi, drabužius.

– Prakeiktai įkyrūs tie žmonės. Nori, kad nuolatos vaikščiotum išsičiustijęs kaip koks kirpėjo manekenas.

– Neapibūdinčiau jūsų išvaizdos būtent taip, pulkinin-

ke Paikavėjau. Turėtumėte būti pripratęs prie to, kad aš išvalau jūsų drabužius. Žinote, kad Vidaus reikalų ministerijos sekretorius kenčia nuo astmos.

– Ką gi, pats kaltas. Deramai nepasirūpino, kad Londonas būtų išvalytas nuo užterštumo.

– Eime, sere Džordžai, pažiūrėsim, ką pasakys tas jūsų draugas vokietis. Rodos, tai skubus reikalas.

17 SKYRIUS

Ponas Heinrichas Spisas

Ponas Heinrichas Spisas buvo susirūpinęs. Nesistengė to paslėpti. Iš tiesų jis neslėpdamas pripažino, kad situacija, kurios šie penki vyrai susirinko aptarti, buvo rimta. Tuo pat metu jis atsivežė pasitikėjimo savimi jausmą, kuris buvo pagrindinis jo privalumas, sprendžiant naujai iškilusias politinio gyvenimo problemas Vokietijoje. Tai buvo solidus žmogus, mąstantis žmogus, žmogus, kuris sugebėdavo suteikti sveiko proto visiems susirinkimams, kuriuose jam tik tekdavo dalyvauti. Jis nesudarė ypač šaunaus vyro įspūdžio, jau vien tai veikė raminančiai. Šaunūs politikai ne vienoje šalyje yra atsakingi už kokius du trečdalius valstybinių krizių. Likęs trečdalis bėdų yra sukeliamos tų politikų, kurie nesugeba paslėpti paprasčiausio fakto, kad nors jie ir buvo išrinkti demokratiškuose rinkimuose, tačiau nemoka paslėpti savo ypač prastų gebėjimų priimti sprendimus, sveiko proto nebuvimo, ir iš viso – pastebimų protingų savybių trūkumo.

– Tai jokiu būdu nėra oficialus vizitas, suprantate, – tarė kancleris.

– Be abejo, be abejo.

– Sužinojau tam tikrų naujienų, kuriomis, manau, svarbu pasidalyti. Tai šiek tiek nušviečia tam tikrus įvykius, kurie mus stebina bei liūdina. Tai daktaras Reikhartas.

Visi susipažino. Daktaras Reikhartas buvo stambus, malonios išvaizdos vyras, turįs įprotį karts nuo karto ištarti: "Ak, taip".

– Daktaras Reikhartas vadovauja didelei įstaigai šalia Karlsrujės. Jis ten gydo psichinius ligonius. Manau, nesuklysiu sakydamas, kad jūs ten gydote penkis šešis šimtus pacientų, tiesa?

– Ak, taip, – tarė daktaras Reikhartas.

– Suprantu, kad tiriate keletą psichinių ligų rūšių?

– Ak, taip. Tiriu įvairias psichinių ligų rūšis, tačiau ypač domiuosi ir gydau beveik išimtinai tik vieną tam tikrą psichinių ligų rūšį, – jis peršoko į vokiečių kalbą, ir ponas Spisas pateikė trumpą vertimą, jei kartais kuris nors iš kolegų angliškai nesuprastų. Tai buvo ir reikalinga, ir taktiška. Du iš jų suprato tik iš dalies, vienas iš viso ne, o likusieji du buvo visiškai sumišę.

– Daktaras Reikhartas pasiekė kuo didžiausios sėkmės ten, ką aš, kaip nespecialistas, apibūdinčiau kaip didybės maniją. Tai tikėjimas, kad esate kažkas kitas negu iš tikrųjų. Mintys, jei turite persekiojimo maniją...

– Ak, ne! – tarė daktaras Reikhartas. – Persekiojimo manija, *ne*, to aš negydau. Mano klinikoje nėra persekiojimo manijos. Ne toje grupėje, kuria aš ypač domiuosi. Priešingai, jie laikosi savo iliuzijų, nes nori būti laimingi. Ir yra laimingi, aš galiu jiems padėti išlikti laimingais. Tačiau jei juos išgydysiu, suprantate, jie nebebus laimingi. Taigi turiu išrasti gydymo būdą, kuris grąžintų jiems protą, tačiau leistų išlikti tokiais pat laimingais. Mes vadiname tai tam tikra dvasine būsena...

Jis ištarė ilgą, nuožmiai skambantį vokišką žodį iš mažiausiai aštuonių skiemenų.

– Dėl mūsų draugų anglų pavartosiu tą patį terminą didybės manija, nors žinau, – tęsė ponas Spisas gana greitai, – kad tai nėra šiuolaikinis terminas, daktare Reikhartai. Taigi, kaip jau sakiau, savo klinikoje turite šešis šimtus pacientų.

– Ir vienu metu, apie kurį ketinu papasakoti, turėjau jų aštuonis šimtus.

– Aštuonis šimtus!

– Buvo įdomu – nepaprastai įdomu!

– Jūs turite tokių asmenų – pradedant nuo pradžių...

– Turime Dievą Visagalį, – paaiškino daktaras Reikhartas. – Suprantate?

Ponas Leizenbis atrodė šiek tiek suglumęs.

– O – mm – taip – mm – taip. Labai įdomu, nė kiek neabejoju.

– Žinoma, yra pora jaunų vyrų, manančių, kad jie yra Jėzus Kristus. Tačiau tai nėra taip populiaru, kaip Visagalis. Yra ir kitokių. Tuo laiku, apie kurį ketinau papasakoti, turėjau dvidešimt keturis Adolfus Hitlerius. Tai buvo, tikriausiai supratote, tuo laiku, kai Hitleris buvo gyvas. Taip – dvidešimt keturi ar dvidešimt penki Adolfai Hitleriai... – jis atsivertė mažytę užrašų knygelę, kurią išsitraukė iš kišenės. – Esu užsirašęs čia keletą pastabų, taip. Penkiolika Napoleonų. Napoleonas visada populiarus, dešimt Musolinių, penki reinkarnuoti Julijai Cezariai, ir daug kitų atvejų, labai keistų ir labai įdomių. Tačiau dabar nevarginsiu jūsų pasakodamas apie juos. Neturint specialios medicininės kvalifikacijos jums tai tikrai nebūtų įdomu. Pereisime prie reikšmingo atvejo.

Daktaras Reikhartas tęsė pasakojimą jau truputį greičiau, o ponas Spisas ir toliau vertė.

– Vieną dieną pas jį atvyko valdininkas iš vyriausybės. Tuometinės valdžios aukštai vertinamas – tai buvo per karą, atkreipkite dėmesį. Pavadinsiu jį Martinu B. Jūs suprasite, ką turėjau galvoje. Kartu jis atsivežė ir viršininką. Iš tikrųjų jis atsivežė – na, be jokių užuolankų pasakysiu – jis atsivežė patį fiurerį.

– Ak, taip, – tarė daktaras Reikhartas.

– Tai buvo didelė garbė, suprantate, jo atvykimas apžiūrėti, – tęsė daktaras. – Jis buvo malonus, mano fiureris. Jis sakė, kad buvo girdėjęs labai gerų atsiliepimų apie mano sėkmę. Jis sakė, kad neseniai yra buvę bėdų. Įvykiai

kariuomenėje. Ten daugiau nei kartą yra pasitaikę vyrų, tikėjusių, kad jie – Napoleono maršalai ir kartais, suprantate, taip ir besielgiančių, duodančių tokius karinius įsakymus ir taip sukeliančių keblumų kariuomenėje. Būčiau su džiaugsmu pasidalijęs su juo bet kokiomis reikalingomis profesinėmis žiniomis, tačiau jį lydėjęs Martinas B. sakė, kad to neprireiks. Tačiau mūsų didysis fiureris, – tarė daktaras Reikhartas, šiek tiek sutrikusiu žvilgsniu žiūrėdamas į poną Spisą, – nenorėjo gilintis į tokias smulkmenas. Jis sakė, kad, be abejo, būtų geriau, jei žmonės su medicininiu išsilavinimu, turintys patirties neurologijoje, nuvyktų pakonsultuoti. Jis pageidavo – ak, na, jis norėjo apsidairyti, ir aš greitai supratau, ką jis iš tikro norėjo pamatyti. Tai neturėjo manęs nustebinti. O ne, nes tas simptomas atpažįstamas. Įtampa gyvenime fiureriui jau buvo pradėjusi atsiliepti.

– Spėju, kad tuo metu jis jau buvo pradėjęs galvoti, kad jis – pats Visagalis Dievas, – netikėtai tarė pulkininkas Paikavėjus ir susijuokė.

Daktaras Reikhartas atrodė šokiruotas.

– Jis paprašė supažindinti su tam tikrais dalykais. Sakė, kad Martinas B. pasakojo jam, jog aš iš tikrųjų turiu daug pacientų, galvojančių nepagražinant esą jie – pats Adolfas Hitleris. Aš jam paaiškinau, kad tai nėra neįprastas dalykas – žinoma, padariau tai pagarbiai – kadangi taip garbinant Hitlerį tiesiog natūralu, kad didžiulis troškimas būti tokiems kaip jis galų gale baigtųsi savęs sutapatinimu su juo. Pasakodamas apie tai jaučiausi ne visai jaukiai, tačiau savo dideliam džiaugsmui pastebėjau, kad jis atrodė nepaprastai patenkintas. Tą karštą troškimą susitapatinti su juo jis priėmė (jaučiuosi dėkingas tai sakydamas) kaip komplimentą. Tada jis paklausė, ar negalėtų susitikti su keletu pacientų, turinčių būtent tokią negalę. Mes truputėlį pasitarėme. Martinas B., atrodo, truputį abejojo, tačiau jis pasišaukė mane į šalį ir patikino, kad ponas Hitleris iš tikro nori tai patirti. Jis pats norėjo

pasirūpinti, na, trumpai, kad ponas Hitleris niekuo nerizikuotų. Jei kuris nors iš šių vadinamųjų Hitlerių, karštai tuo tikinčių, linkę smurtauti ar yra pavojingi... Aš garantavau, kad jam neverta jaudintis. Pasiūliau, kad surinksiu draugiškiausių fiurerių grupę ir pakviesiu juos į susitikimą. Ponas B. primygtinai tvirtino, kad fiureris labai norėtų paklausinėti ir pabendrauti su jais be mano palydos. Pacientai, tarė jis, nesielgs natūraliai, jei matys, jog kartu yra ir įstaigos vadovas, ir jeigu jie nepavojingi... Aš ir vėl jį užtikrinau, kad jokio pavojaus tikrai nėra. Tačiau sakiau, kad man patiktų, jei ponas B. būtų kartu. Tam nebuvo jokių kliūčių. Taip buvo susitarta. Fiureriams buvo pranešta, kad susirinktų į kambarį, nes labai įžymus lankytojas trokšta pasidalyti su jais mintimis.

Ak, taip. Martinas B. ir fiureris buvo pristatyti susirinkusiems. Aš pasišalinau, uždarydamas duris, ir pasikalbėjau su dviem juos atlydėjusiais ADC. Fiureris, tariau, atrodo ypač susijaudinęs. Be abejonės, paskutiniu metu yra turėjęs daug bėdų. Tai, galiu pasakyti, buvo prieš pat karo pabaigą, kai reikalai, atvirai kalbant, buvo prasti. Pats fiureris, sakė jie, pastaruoju metu labai nusiminęs, tačiau įsitikinęs, kad gali sėkmingai užbaigti karą, jei tik idėjos, kurias jis nuolat diegė savo personalui, bus įgyvendinamos ir tinkamai priimamos.

– Spėju, kad fiureris, – tarė seras Džordžas Pekhamas, – tuo laiku buvo... norėjau pasakyti... be abejonės, jis buvo tokios būklės, kad...

– Nereikia pabrėžti šių dalykų, – tarė ponas Spisas. – Jis buvo visiškai pasimetęs. Keletu atveju reikėjo imtis vadovauti jam. Bet apie tai jūs gerai žinote iš tyrimų, atliktų mūsų šalyje.

– Prisimenam, kad per Niurnbergo teismus...

– Esu įsitikinęs, kad nėra jokio reikalo minėti Niurnbergo teismų, – ryžtingai tarė ponas Leizenbis. – Visa tai jau seniai praeityje. Mes žvelgiame į didingą ateitį Bendrojoje rinkoje su jūsų vyriausybės pagalba, su pono Gro-

žano vyriausybės ir kitų kolegų iš Europos pagalba. Praeitis yra praeitis.

– Tikra tiesa, – tarė ponas Spisas, – o dabar kalbame apie praeitį. Martinas B. ir ponas Hitleris susirinkimų kambaryje išbuvo labai neilgai. Po septynių minučių jie iš jo išėjo. Ponas B. sakė daktarui Reikhartui, kad jis labai patenkintas susitikimu. Jų laukė automobilis ir jis su ponu Hitleriu turėjo tuojau pat vykti į kitą susitikimą. Jie labai skubiai išvyko.

Stojo tyla.

– O tada? – paklausė pulkininkas Paikavėjus. – Kas nors atsitiko? Ar jau buvo atsitikę?

– Vieno iš mūsų pacientų Hitlerių elgesys buvo neįprastas, – pasakė daktaras Reikhartas. – Tai buvo žmogus, kuris labiausiai panašėjo į Hitlerį, o tai jam visada teikė ypatingo pasitikėjimo savo vaizduote. Jis dabar dar aršiau teigė, kad jis iš tikrųjų *yra* fiureris, kad jis tuojau pat turi grįžti į Berlyną, kad turi pirmininkauti personalo tarybai. Iš tikro jo elgesyje nesimatė jokių gerėjimo požymių, kuriuos jau turėjo būdamas toje būklėje. Jis atrodė tiek nepanašus į save, kad aš niekaip negalėjau suprasti, kaip toks pasikeitimas galėjo įvykti taip staiga. Man iš tiesų palengvėjo, kai po dviejų dienų paskambino jo giminės ir išsivežė jį privačiai gydyti namuose.

– Ir jūs jį išleidote, – tarė ponas Spisas.

– Žinoma, išleidau. Jie atsivežė atsakingą gydytoją, jis buvo savanoriškas pacientas, ne priverstinai gydomas, todėl turėjo tokią teisę. Taigi jis išvyko.

– Nesuprantu... – pradėjo seras Džordžas Pekhamas.

– Ponas Spisas turi teoriją...

– Tai ne teorija, – tarė Spisas. – Tai, ką jums pasakoju, yra faktas. Rusai nuslėpė jį, mes jį nuslėpėme. Buvo gauta daug įrodymų ir patvirtinančių faktų. Hitleris, mūsų fiureris, tądien *savo noru pasiliko prieglaudoje*, o žmogus, panašiausias į tikrąjį Hitlerį, išvyko su Martinu B. Tai buvo to paciento kūnas, kurį vėliau rado bunkery-

je. Sakau tai tiesiai šviesiai – be užuolankų. Nereikalingos detalės mums nebūtinos.

– Mums visiems reikia žinoti tiesą, – tarė Leizenbis.

– Tikrasis fiureris buvo išvežtas iš anksto parengtu požeminiu maršrutu į Argentiną ir gyveno ten keletą metų. Su gražia arijų mergina iš geros šeimos susilaukė sūnaus. Kai kas sako, kad ji buvo anglė. Hitlerio psichika pablogėjo, ir jis mirė išprotėjęs, tikėdamas, jog vadovauja kariuomenei mūšio lauke. Tai buvo vienintelis planas, pagal kurį jam buvo įmanoma kaip nors pabėgti iš Vokietijos. Jis su tuo sutiko.

– Ir jūs norite pasakyti, kad visus šiuos metus jokia žinia apie tai nenutekėjo, nieko nebuvo žinoma?

– Buvo gandų, gandų visada būna. Jei prisimenate, viena iš Rusijos caro dukterų, sako, išsigelbėjo po visos šeimos išžudymo.

– Bet tai buvo... – seras Džordžas Pekhamas nutilo. – Netiesa – visiškai neatitiko tikrovės.

– Viena žmonių grupė įrodė, kad tai netiesa. Kita žmonių grupė tuo tikėjo – abi pusės ją pažinojo. Kad Anastazija tikrai buvo Anastazija arba kad Anastazija, didžioji Rusijos caraitė, buvo tiktai valstiečių dukra. Kuri istorija tikra? Gandai! Kuo ilgiau jie sklinda, tuo mažiau žmonės jais tiki, išskyrus romantikus, kurie ir toliau jais tiki. Dažnai sklisdavo gandai, kad Hitleris gyvas, ne miręs. Neatsirado nė vieno, tvirtai teigusio, kad apžiūrėjo jo negyvą kūną. Rusai sakosi tai padarę. Tačiau jie nepateikė jokių įrodymų.

– Ar jūs tikrai norėjote pasakyti – daktare Reikhartai, ar *jūs* palaikote šią keistą istoriją?

– Ak, – tarė daktaras Reikhartas. – Klausiate manęs, tačiau aš jums jau pasakiau tai, ką turėjau. Martinas B. tikrai atvyko į mano sanatoriją. Martinas B. atsivežė su savimi fiurerį. Martinas B. elgėsi su juo kaip su fiureriu, kalbėdamas rodė pagarbą, kuri pridera kalbant su fiureriu. Kai dėl manęs, aš gyvenau jau su keliais šimtais fiu-

rerių, Napoleonų ir Julijų Cezarių. Turite suprasti, kad Hitleriai, kurie gyveno mano sanatorijoje, atrodė taip pat, jie galėjo būti, beveik visi *galėjo* būti Adolfu Hitleriu. Jie patys niekad nebūtų galėję patikėti savimi taip karštai, su tokiu užsidegimu, su kokiu jie tikėjo, kad jie yra Hitleriai, jeigu nebūtų buvę panašūs į jį savo išvaizda, drabužiais, veiksmais ir vaidmens atlikimu. Prieš tai aš asmeniškai pono Hitlerio nebuvau sutikęs. Matydavome jo nuotraukas laikraščiuose, apytikriai žinojome, kaip atrodo didysis mūsų genijus, tačiau matėme tik tas nuotraukas, kurias jis norėjo rodyti. Taigi jis atvyko, jis buvo fiureris, Martinas B., žmogus, kuriuo šiuo klausimu reikėtų labiausiai pasikliauti, sakė, kad jis fiureris. Ne, aš neabejojau. Aš paklusau įsakymams. Ponas Hitleris norėjo vienas įeiti į kambarį susitikti su rinktine jo – kaip čia pasakius? – jo vaškinių kopijų. Jis įėjo. Ir išėjo. Galėjo būti pasikeista drabužiais, tačiau bet kokiu atveju drabužiai labai nesiskyrė. Ar tai buvo jis pats, ar vienas iš apsiskelbusių Hitleriu – tas, kur išėjo? Martinas B. greitai jį išskubino ir išvežė, o tikrasis žmogus galėjo likti, galėjo mėgautis savo vaidmeniu, galėjo žinoti, kad tokiu būdu ir tik tokiu būdu jis sugebės išsigelbėti iš šalies, kuri bet kurią akimirką gali kapituliuoti. Jo protas jau buvo sudrumstas, psichika paveikta pykčio ir įniršio, kurį teikė jo įsakymai, tie laukiniai fantastiniai nurodymai personalui, ką jiems daryti, ką sakyti, tie neįmanomi dalykai, kuriuos jie turėjo pasiekti; jie jau nebebuvo, kaip anksčiau, tuojau pat vykdomi. Jis galėjo jausti, kad jau nebeturi aukščiausios valdžios. Tačiau turėjo dar tris ar keturis ištikimuosius, ir jie parengė jam planą, kaip išvežti jį iš šalies, iš Europos, į tokią vietą kitame žemyne, kur jis galėtų aplinkui save suburti jaunus nacių šalininkus, kurie taip karštai juo tikėjo. Svastika ten ir vėl pakiltų. Jis suvaidino savo vaidmenį. Be abejonės, jam tai patiko. Taip, tai kaip tik tiktų žmogui, kurio sveikas protas jau šlubavo. Jis norėjo kitiems parodyti, kad sugeba vaidinti Adolfą Hitlerį geriau negu

jie. Jis karts nuo karto pats sau nusijuokdavo, ir mano daktarai bei slaugės užsukę pamatydavo šiokį tokį pasikeitimą. Pacientas, kurio psichika sutrikusi galbūt neįprastai. Na, ir ką, nieko tokio čia nėra. Tai vyksta nuolat. Su Napoleonais, su Julijais Cezariais, su jais visais. Kai kada, kaip pasakytų nespecialistas, jie labiau pamišę nei paprastai. Tik tiek galiu pasakyti. Dabar pono Spiso eilė kalbėti.

– Fantastika! – tarė Vidaus reikalų ministerijos sekretorius.

– Taip, fantastika, – kantriai tarė ponas Spisas, – tačiau atsitinka ir fantastinių dalykų, žinote. Istorijoje, realiame gyvenime, kad ir kokie fantastiški jie būtų.

– Ir niekas neįtarė, niekas nežinojo?

– Viskas buvo labai gerai suplanuota. Gerai suplanuota, gerai apgalvota. Išsigelbėjimo maršrutas buvo parengtas, tikslios jo detalės nėra aiškiai žinomos, tačiau iš jų galima susidaryti pakankamai gerą vaizdą. Kai kurie su tuo susiję žmonės, kurie praleido tam tikrą personą iš vienos vietos į kitą, vis kitaip užsimaskavusią, skirtingom pavardėm, kai kurie iš tų žmonių, mums padarius tyrimą, paaiškėjo, kad jie negyveno taip ilgai, kaip būtų galėję.

– Norite pasakyti, kad neišduotų paslapties ar per daug neišplepėtų?

– SS tuo pasirūpino. Dosniai atsilyginta, pagyrimai, aukštų postų ateityje pažadai, o tada – mirtis yra daug lengvesnis sprendimas. O SS buvo prie mirties įpratę. Jie žinojo skirtingus jos būdus, žinojo, kaip atsikratyti kūnų – o taip, pasakysiu jums, apie tai klausinėjama jau kiek laiko. Faktus surinkome pamažu, darėme apklausas, gavome dokumentus, ir tiesa išaiškėjo. Adolfas Hitleris tikrai pasiekė Pietų Ameriką. Sakoma, kad įvyko vestuvių ceremonija – kad gimė kūdikis. Kūdikio pėda buvo paženklinta svastika. Paženklinta jam dar kūdikystėje. Esu sutikęs patikimų agentų, kuriais galima tikėti. Jie matė tą paženklintą pėdą Pietų Amerikoje. Ten tas vaikas užau-

go, atidžiai saugomas, globojamas, ruošiamas – ruošiamas kaip Dalai Lama galėjo būti ruošiamas savo didžiam likimui. Fanatiškai nusiteikęs jaunimas remiasi ta idėja, pati idėja didingesnė negu ta, su kuria jie pradėjo. Tai nėra vien tik paprasčiausias nacių, naujos germanų superrasės, atgimimas. Ne tik tai, jis apima ir daugelį kitų dalykų. Tai raginimas daugelio tautų jaunimui, jauniems žmonėms iš beveik visų Europos šalių, jų superrasei, susijungti kartu, stoti į anarchijos gretas, sunaikinti senąjį pasaulį, tą materialistinį pasaulį, atūžti nauja žudymo, naikinimo banga, tapti smurto broliais. Pirmiausia linkę griauti, po to – užkopti į valdžią. Dabar jie gavo lyderį. Lyderį, kurio gyslomis teka geras kraujas, lyderį, kuris, nors užaugo ir ne itin panašus į tėvą, buvo – ne, *yra* – šviesus auksaplaukis šiaurietiškų bruožų jaunuolis, savo išvaizdą, matyt, paveldėjęs iš motinos. Auksinis berniukas. Berniukas, kurį galėtų pripažinti visas pasaulis. Pirmiausia vokiečiai ir austrai, nes tai didis dalykas jų tikėjime, jų muzikoje – jaunasis Zigfridas. Taigi jis užaugo kaip jaunasis Zigfridas, kuris jiems visiems vadovaus, kuris nuves juos į pažadėtąją žemę. Ne į pažadėtąją žydų žemę, kurią jie niekino, kur Mozė vedė savo pasekėjus. Žydai negyvi po žeme, užmušti ar nužudyti dujų kamerose. Tai būtų jų pačių žemė, žemė, įgyta dėl savo pačių šaunumo. Europos šalys bus sujungtos su Pietų Amerikos šalimis. Jos jau turi savo priešakinius būrius, savo anarchistus, savo pranašus, savo Gevaras, savo Kastro, partizanus, jų šalininkus ir ilgus uolius apmokymus žiaurumo ir kankinimų, ir smurto, ir mirties, ir po viso to – šlovingas gyvenimas. Laisvė! Naujojo pasaulio valstybės valdovai. Paskirtieji užkariautojai.

– Absurdiška nesąmonė, – tarė ponas Leizenbis. – Vieną kartą visa tai bus sustabdyta – visas tas reikalas sužlugs. Viskas labai juokinga. Ką jie *gali* padaryti? – irzliai nuskambėjo Sedriko Leizenbio žodžiai.

Ponas Spisas papurtė savo sunkią, išmintingą galvą.

– Galite paklausti. Pasakysiu jums atsakymą, kuris yra: *jie nežino.* Jie nežino, kur eina. Jie nežino, kas jiems nutiks.

– Norite pasakyti, kad jie nėra tikrieji lyderiai?

– Jie yra jauni marširuojantys didvyriai, žygiuojantys į šlovę per smurto, skausmo ir neapykantos akmenis. Jų pasekėjų jau yra ne tik Pietų Amerikoje ir Europoje. Šis kultas nukeliavo į šiaurę. Ir Jungtinėse Valstijose jauni vyrai maištauja, marširuoja, žygiuoja paskui jaunojo Zigfrido vėliavą. Jie mokomi jo metodų, mokomi žudyti, mėgautis skausmu, jie mokomi Kaukolės taisyklių, Himlerio taisyklių. Juos apmoko, suprantate. Jiems slapta diegiama doktrina. Jie nežino, kam jie ruošiami. Tačiau mes tai žinome, bent jau kai kurie iš mūsų. O jūs? Šioje šalyje?

– Gal kokie keturi ar penki iš mūsų, – tarė pulkininkas Paikavėjus.

– Rusijoje jie žino, Amerikoje pradėjo suprasti. Jie žino, kad yra jaunojo šiaurės šalių legendų didvyrio Zigfrido pasekėjų ir kad jaunasis Zigfridas yra jų vadas. Tai nauja jų religija. Šlovingojo berniuko, auksinio jaunimo triumfo religija. Jame vėl prisikėlė senieji šiaurės dievai.

– Tačiau, žinoma, tai, – tarė ponas Spisas, kalbėdamas įprastiniu tonu, – tai, žinoma, nėra paprasta proziška tiesa. Už to slypi keletas galingų asmenybių. Piktavaliai žmonės su pirmarūšėmis smegeninėmis. Pirmarūšis finansininkas, stambus pramonininkas, kasyklų, naftos, urano atsargų valdytojas, tas, kam priklauso aukščiausios klasės mokslininkai; tai jie, tam tikrų žmonių komitetas – jie patys neatrodo nei ypatingai įdomūs, nei neįprasti, tačiau, nepaisant to, jie kontroliuoja padėtį. Jie kontroliuoja jėgos šaltinius per tuos savo jaunus žmones, kurie žudo, ir per tuos, kurie yra vergai. Kontroliuodami narkotikus, jie įsigyja vergų. Vergai kiekvienoje šalyje žingsnis po žingsnio pereina nuo lengvesnių narkotikų prie stipresnių ir tampa visiškai vergiškai nuolankūs, visiškai priklausomi nuo žmonių, kurių jie nepažįsta, bet

kurie slapčia juos laiko savo nuosavybe, su visu kūnu ir siela. Jų troškimas gauti tam tikrą narkotiką paverčia juos vergais, o laikui bėgant, dėl savo priklausomybės nuo narkotikų šie vergai taps niekam nebetinkami, jie sugebės tik apatiškai sėdėti, paskendę saldžiose svajose – taip jie ir bus palikti numirti, kai kuriems netgi bus padėta numirti. Jie nesulauks tos karalystės, kuria tiki. Jie tyčia supažindinami su keisčiausiom religijom. Tais pačiais dievais kitu pavidalu.

– Ir laisvas seksas, manau, atliko savo vaidmenį?

– Seksas gali sunaikinti pats save. Senovės romėnų laikais tie vyrai, kurie buvo nugrimzdę į blogybes, persisotinę seksu, kurie iki mirties užsiiminėjo seksu, kol jis jiems nusibodo ir jie nuo jo pavargo, kartais nuo to pabėgdavo ir iškeliaudavo į dykumą, ir tapdavo ankoritais kaip šventasis Simonas Stilitas. Seksas išsisemia. Jis padaro savo darbą tam tikru momentu, tačiau jis negali valdyti žmogaus taip kaip narkotikai. Narkotikai ir sadizmas, ir valdžios troškimas, ir neapykanta. Troškimas skausmo vardan skausmo. Malonumas jį sukeliant. Jie mokosi blogio teikiamų malonumų. Jei kartą blogio malonumai tave užvaldo, atsitraukti nebegali.

– Mano brangusis kancleri, niekaip negaliu jumis patikėti, norėjau pasakyti – na, norėjau pasakyti, jei yra tokios tendencijos, reikia jas numalšinti imantis griežtų priemonių. Norėjau pasakyti, tikrai juk, – juk negalima ir toliau taip sąvadauti tokiems dalykams. Reikia užimti tvirtą poziciją – tvirtą poziciją.

– Užsičiaupkite, Džordžai,– ponas Leizenbis išsitraukė pypkę, pažvelgė į ją, ir vėl įsidėjo į kišenę. – Geriausias planas, manau, – tarė jis, užtvirtindamas savąją *idée fixe**, – būtų, jei aš nuskrisčiau į Rusiją. Aš suprantu, kad – na, tie faktai rusams yra žinomi.

– Jie žino pakankamai, – tarė ponas Spisas. – Kiek jie

* įkyri mintis (*pranc.*)

prisipažins žiną, – jis truktelėjo pečiais, – sunku pasakyti. Niekada nebuvo lengva priversti rusus padaryti ką nors atvirai. Jie patys turi bėdų kinų pasienyje. Jie galbūt mažiau tiki, kad judėjimas jau toli pažengęs, negu mes.

– Privalėčiau atlikti ypatingąją misiją, tikrai privalėčiau.

– Jumis dėtas, Sedrikai, aš likčiau čia.

Ramus lordo Oltamaunto balsas prabilo iš kėdės, kurioje jis sėdėjo gana pavargusiai atsirėmęs.

– Mums reikia jūsų čia, Sedrikai, – tarė jis. Jo balse nuskambėjo švelnus autoritetas. – Jūs esate mūsų vyriausybės vadovas – jūs privalote likti čia. Mes turime paruoštų agentų – savų emisarų, kurie yra parengti misijoms užsienyje.

– Agentų? – abejodamas paklausė seras Džordžas Pekhamas. – Ką šiame etape gali nuveikti agentai? Mes privalome gauti ataskaitą iš – a, Horšemai, štai kur jūs – aš jūsų nepastebėjau. Pasakykite mums – kokius mes turime agentus? Ir ką jie gali padaryti?

– Turime keletą labai gerų agentų, – ramiai tarė Henris Horšemas.

– Agentai surenka informaciją. Ponas Spisas irgi suteikė mums informacijos. Informacijos, kurią *jo* agentai gavo *jam*. Tik viena bėda – kaip ir visą laiką – (reikia tik pasiskaityti apie praėjusį karą), *kad niekas nenori patikėti agentų surinkta informacija.*

– Žinoma – žvalgyba...

– Niekas nenori patikėti, kad agentai *yra* protingi! Bet, žinote, jie tikrai tokie yra. Jie yra puikiai paruošti, ir jų pranešimai, devynis kartus iš dešimties, *atitinka tikrovę*. Kas vyksta toliau? Aukštus postus užimantys atsisako jais patikėti, nenori jais tikėti, taigi atsisako į juos reaguoti.

– Tikrai, mano mielas Horšemai – aš negaliu...

Horšemas pradėjo kalbėti vokiškai.

– Netgi ir jūsų šalyje, sere, argi taip nėra atsitikę? Būdavo pateikiami teisingi pranešimai, bet ne visada būdavo imamasi tam tikrų veiksmų. *Žmonės nenori žinoti – jei tiesa nemaloni.*

– Turiu sutikti – taip gali įvykti ir įvyksta – nedažnai, galiu jums garantuoti – tačiau taip – kartais...

Ponas Leizenbis vėl pradėjo žaisti su savo pypke.

– Nesiginčykime dėl informacijos. Tai klausimas, susijęs su veiksmais, kurių reikia imtis gavus informaciją. Tai nėra tik tautinė krizė – tai tarptautinė krizė. Viršūnės turi priimti sprendimus – mes turim imtis veiksmų. Manro, policija turi būti sustiprinta kariuomene – turi būti imtasi karinių priemonių. Pone Spisai, jūs visada buvote didžiai kariška tauta – maištus reikia nuslopinti padedant ginkluotosioms pajėgoms prieš jiems tampant nebekontroliuojamais. Esu tikras, kad jūs sutiksite su tokia politika...

– Su politika – taip. Tačiau šie sukilimai jau yra, kaip jūs pasakėte, nebekontroliuojami. Jie turi priemonių, šautuvų, automatų, sprogmenų, granatų, bombų, cheminių ir kitų dujų...

– Tačiau su mūsų atominiu ginklu – vien tik pagrasinus atominiu karu – ir...

– Tai ne šiaip sau nepatenkinti moksleiviai. Kartu su šia jaunimo armija yra mokslininkai – jauni biologai, chemikai, fizikai. Pradėti branduolinį karą Europoje, arba įsitraukti į jį, – ponas Spisas papurtė galvą. – Jau buvo bandoma užnuodyti vandens atsargas Kolonėje vidurių šiltine.

– Apskritai padėtis yra neįtikėtina, – Sedrikas Leizenbis su viltim apsidairė aplinkui, – Četvindai – Manro – Blantai?

Leizenbio nuostabai, atsakė vienintelis admirolas Blantas.

– Nežinau, koks vaidmuo tenka admiralitetui – ne vi-

sai mūsų rūpestis. Patarčiau jums, Sedrikai, jei norite padaryti sau paslaugą, pasiimkite pypkę, dideles tabako atsargas ir traukite kuo toliau nuo bet kokio branduolinio karo, kurį galvojate pradėti. Vykite ir stovyklaukite sau Antarktidoje ar kur kitur, kur radioaktyvumas dar ilgai nepasieks jūsų. Profesorius Ekšteinas, žinote, mus įspėjo, o jis žino, ką kalba.

18 SKYRIUS

Paikavėjaus post scriptum

Tuo susirinkimas ir baigėsi. Jis virto tikru persitvarkymu.

Vokiečių kancleris su ministru pirmininku, seras Džordžas Pekhamas, Gordonas Četvindas ir daktaras Reikhartas išvyko pietauti į Dauningstrytą.

Admirolas Blantas, pulkininkas Manro, pulkininkas Paikavėjus ir Henris Horšemas liko pakomentuoti visko laisviau, negu būtų tai darę, jei VIP* būtų pasilikę.

Pirmosios jų pastabos buvo gana padrikos.

– Ačiū Dievui, išsivežė ir Džordžą Pekhamą, – tarė pulkininkas Paikavėjus. – Nervinasi, nenustygsta, stebisi, spėlioja – kartais man tai tiesiog numuša ūpą.

– Jums reikėjo važiuoti kartu su jais, admirole, – tarė pulkininkas Manro.

– Negaliu įsivaizduoti Gordono Četvindo ar Džordžo Pekhamo, sutrukdančių mūsų Sedrikui išvykti į viršūnių pasitarimą su rusais, kinais, etiopais, argentiniečiais ar dar kur nors, kur tik jo vaizduotė jį nuskraidins.

– Turiu žiūrėti savo daržo, – šiurkščiai pasakė admirolas. – Važiuosiu į kaimą aplankyti senos draugės, – jis smalsokai pažvelgė į pulkininką Paikavėjų.

– Ar tas dalykas apie Hitlerį labai tave nustebino, Paikavėjau?

Pulkininkas Paikavėjus papurtė galvą.

– Ne visai. Buvome girdėję tuos gandus apie mūsų

* VIP: "very important person" – labai svarbus asmuo. (*Vert. past.*)

Adolfą, atsidūrusį Pietų Amerikoje ir metai iš metų palaikantį svastikos gyvavimą. Penkiasdešimties procentų tikimybė, kad tai gali būti tiesa. Kad ir kas tas žmogėnas buvo – beprotis, gerai vaidinantis apsišaukėlis ar tikras daiktas, jis gana greitai ištiesė kojas. Apie tai irgi sklinda šlykščios istorijos: jis nebuvo perliukas savo pasekėjams.

– *Kieno kūnas buvo rastas bunkeryje?* – tebėra gera tema pokalbiui, – tarė Blantas. – Joks tikras identifikavimas taip ir neįvyko. Rusai tuo pasirūpino.

Jis atsistojo, linktelėjo kitiems ir nuėjo link durų.

Manro susimąstęs tarė:

– Spėju, kad daktaras Reikhartas žino tiesą – nors jis ir pateikė tai diskretiškai.

– O kaip kancleris? – tarė Horšemas.

– Supratingas žmogus, – suniurnėjo admirolas, pasukdamas galvą nuo durų. – Jis jau vedė savo šalį tuo keliu, kurį buvo numatęs, kai šitas jaunimo reikalas pradėjo krėsti pokštus ir žaidimus visam civilizuotam pasauliui – gaila! – jis skvarbiai pažvelgė į pulkininką Manro.

– O kaip su auksaplaukiu stebuklu? Hitlerio sūnumi? Viską apie jį žinote?

– Nėra reikalo jaudintis, – netikėtai tarė pulkininkas Paikavėjus.

Admirolas paleido durų rankeną, sugrįžo ir atsisėdo.

– Duodu akį išlupti, – tarė pulkininkas Paikavėjus. – Hitleris neturėjo sūnaus.

– Negali būti tuo tikras.

– Mes *esam* įsitikinę – Francas Jozefas, jaunasis Zigfridas, dievinamasis lyderis, yra paprasčiausia apgavystė, visiškas apsišaukėlis. Jis – argentiniečio staliaus ir gražios blondinės vokietės, antraplanių operos vaidmenų atlikėjos, sūnus – savo išvaizdą ir balsą paveldėjo iš motinos. Jis buvo atidžiai parinktas jam skirtam vaidmeniui, ruošiamas tapti žvaigžde. Ankstyvoje jaunystėje buvo aktoriumi – jo pėdoje išdeginta svastika – apie jį sugalvota visa istorija, pilna romantiškų nutikimų. Su juo buvo el-

giamasi kaip su paskirtuoju Dalai Lama.

– Ir jūs turite įrodymų?

– Visus dokumentus, – nusišypsojo pulkininkas Paikavėjus. – Juos gavo viena iš geriausių mano agenčių. Rašytiniai pareiškimai, patvirtinti priesaikomis, fotostatai, pasirašyta deklaracija, tarp jų ir motinos, medicininė pažyma, liudijanti rando padarymo datą, Karlo Aguileroso gimimo liudijimo originalo kopija – ir pasirašytas jo tapatybės su vadinamuoju Francu Jozefu įrodymas. Visas triukų maišelis. Mano agentė vos spėjo dingti su visu tuo. Jie sekė ją – galėjo ją pričiupti, jei Frankfurte jai nebūtų nusišypsojusi laimė.

– O kur tie dokumentai dabar?

– Saugioje vietoje. Laukia patogaus momento, kad įspūdingai demaskuotų pirmarūšį apsišaukėlį.

– Ar vyriausybei tai žinoma – ministrui pirmininkui?

– Niekada nepasakoju visko, ką žinau, politikams – kol tik galiu to išvengti arba kol nesu įsitikinęs, kad jie pasielgs teisingai.

– Tu *tikrai* senas kipšas, Paikavėjau, – tarė pulkininkas Manro.

– Kažkam reikia būti, – liūdnai tarė pulkininkas Paikavėjus.

19 SKYRIUS

Seras Stefordas Najus sulaukia svečių

Seras Stefordas Najus užiminėjo svečius. Tai buvo svečiai, su kuriais jis iki šiol nebuvo pažįstamas, išskyrus vieną iš jų, kurį gana gerai pažinojo iš matymo. Tai buvo gerai atrodantys jauni vyrai, rimti ir protingi, bent jau taip atrodė. Stilingas plaukų kirpimas, gerai krentantys drabužiai, tačiau ne per daug senamadiški. Žvelgdamas į juos Stefordas Najus negalėjo paneigti, kad jų išvaizda jam patiko. Tuo pat metu jam buvo įdomu, ko gi jiems iš jo reikia. Vienas iš jų, žinojo jis, yra naftos kunigaikštuko sūnus. Kitas po universiteto baigimo domėjosi politika. Jo dėdei priklauso restoranų tinklas. Trečiasis buvo jaunas vyras vabalo antakiais, jis vis raukėsi – atrodė, kad nuolatinis įtarinėjimas yra jo antroji prigimtis.

– Labai malonu iš jūsų pusės, sere Stefordai, kad leidote pas jus apsilankyti, – tarė vienas iš jų, blondinas, kuris, rodos, buvo visų trijų vadas.

Jo balsas buvo labai malonus. Jo pavardė buvo Klifordas Bentas.

– Tai Roderikas Ketelis, o jis – Džimas Brūsteris. Mes visi sunerimę dėl ateities. Ar taip pasakiau?

– Manau, kad atsakymas į tai yra: argi mes visi nesame? – tarė seras Stefordas Najus.

– Mums nepatinka, kaip viskas klostosi, – tarė Klifordas Bentas. – Maištai, anarchija, visa tai. Na, kaip filosofija, tai gerai. Jei atvirai, tai aš manau, kad mes visi per-

einame tą etapą, tačiau išeini kitoje pusėje. Mes norime, kad žmonės galėtų netrukdomi siekti mokslo. Mes norime pakankamai demonstracijų, ne chuliganizmo ir smurto demonstravimo. Mes norime protingų demonstracijų. Ir mes norime, atvirai kalbant, ar bent jau mano tokia nuomonė, – naujos politinės partijos. Štai Džimas Brūsteris daug dėmesio skyrė visiškai naujoms idėjoms ir planams, susijusiems su profsąjungų reikalais. Jie bandė perrėkti jį ir atkalbėti, tačiau jis ir toliau kalba, tiesa, Džimai?

– Tešlagalviai seni kvailiai, dauguma iš jų, – tarė Džimas Brūsteris.

– Mes norime protingos ir rimtos politikos jaunimui, ekonomiškesnės vyriausybės. Mes norime gauti kitokių idėjų savo išsilavinimui, bet nieko fantastiško ar per aukšto. Ir mes norėsime, jei laimėsime vietų parlamente ir jei galiausiai galėsime suformuoti vyriausybę – nematau priežasčių, kodėl negalėtume – įgyvendinti šias idėjas. Mūsų judėjimui priklauso daug žmonių. Mes atstovaujame jaunimui, žinote, taip pat kaip ir tie, kurie smurtauja. Mes – už nuosaikumą ir galvojame sudaryti protingą vyriausybę, sumažinti parlamentarų skaičių ir, pabrėžiame, ieškome žmonių, jau esančių politikoje, nesvarbu, kokie būtų jų įsitikinimai, jei manome, kad jie yra protingi žmonės. Mes atėjome čia pabandyti sudominti jus savo tikslais. Kol kas jie dar nepastovūs, bet mes jau pažengėme pakankamai toli ir žinome, kurių žmonių mums reikia. Galime sakyti, kad mums nereikia tų, kurie yra šiandien, ir mums nereikia tų, kurie gali juos pakeisti. Dėl trečios partijos, atrodo, kad jie jau iškrito iš žaidimo, nors ten yra keletas gerų žmonių, kurie kenčia būdami mažuma, tačiau aš manau, kad jie priims mūsų mąstymo būdą. Mes norime sudominti jus. Mes norime vieną dieną, galbūt ne taip jau ir tolimoje ateityje, kaip jums gali atrodyti – norime žmogaus, kuris suprastų ir įgyvendintų tinkamą, sėkmingą užsienio politiką. Likusioji pasaulio dalis šiuo metu apimta didesnės sumaišties negu mes. Vašingtonas

sukeltas ant kojų, Europoje vyksta nuolatiniai kariniai veiksmai, demonstracijos, oro uostų griovimai. Na, ką gi, man nereikės surašyti jums praėjusių šešių mėnesių ataskaitos, tačiau mūsų tikslas – vėl pastatyti ant kojų ne tiek pasaulį, kiek Europą. Turėti žmonių, kurie sugebės tai padaryti. Mums reikia jaunų vyrų, daugybės jaunų vyrų, mes ir turime daug jaunų vyrų, kurie nėra revoliucingi, nėra anarchistai, kurie norėtų pamėginti ir padarytų šalį klestinčią. Mums reikia ir keleto vyresnių vyrų – neturėjau galvoje šešiasdešimtmečių, turėjau galvoje keturiasdešimtmečius ar penkiasdešimtmečius – ir mes atėjome pas jus, nes, na, girdėjome apie jus. Mes jus pažįstame ir tokio žmogaus mums reikia.

– Ar jūs manote, jog esate išmintingi? – tarė seras Stefordas.

– Na, *mes* manome, kad esame.

Antrasis jaunuolis susijuokė.

– Tikimės, jūs su tuo sutiksite.

– Nesu tuo įsitikinęs. Jūs šiame kambaryje labai laisvai kalbate.

– Tai jūsų svetainė.

– Taip, tai mano butas ir mano svetainė. Tačiau tai, ką jūs sakote ir iš tikro ką jūs galbūt ketinate pasakyti, gali būti neišmintinga. Jums abiem, taip pat ir man.

– O! Manau, kad suprantu, kur sukate.

– Jūs man kažką siūlote. Gyvenimo būdą, naują karjerą ir siūlote nutraukti tam tikrus ryšius. Jūs siūlote nelojalumą.

– Mes nesiūlome jums tapti jokios kitos šalies disidentu, jei jūs tai turėjote omenyje.

– Ne, ne, tai ne kvietimas į Rusiją ar Kiniją, ar į kitas vietas, minėtas praeityje, tačiau aš manau, kad tai kvietimas, susijęs su kažkokiais užsienio interesais.

Jis tęsė:

– Aš neseniai grįžau iš užsienio. Labai įdomi kelionė. Paskutines tris savaites praleidau Pietų Amerikoje. Turiu jums kai ką papasakoti. Nuo to laiko, kai grįžau į Angli-

ją, pastebėjau, kad esu sekamas.

– Sekamas? Jūs nemanote, kad visa tai įsivaizdavote?

– Ne, nemanau, kad įsivaizdavau. Per savo karjeros metus išmokau pastebėti tuos dalykus. Esu buvęs gana tolimose ir – tarkim – įdomiose pasaulio dalyse. Jūs nutarėte aplankyti mane, kad pateiktumėte man pasiūlymą. Tačiau gal būtų buvę saugiau, jei būtume susitikę kur nors kitur.

Jis atsistojo, atidarė duris į vonią ir atsuko kraną.

– Iš filmų, matytų prieš keletą metų, – tarė jis, – jei nori nuslėpti pokalbį kambaryje, kuriame yra blakių, atsuki kranus. Be abejo, aš truputį senamadiškas – dabar jau yra geresnių metodų, kaip apeiti tokius dalykus. Kad ir kaip ten būtų, manau, dabar galėsime pasikalbėti šiek tiek konkrečiau, nors vis tiek, manau, turėtume būti atsargūs.

– Pietų Amerika, – tęsė jis, – yra labai įdomi pasaulio dalis. Pietų Amerikos šalių federacija (vadinama Ispanijos auksu), šiuo metu jau apimanti Kubą, Argentiną, Braziliją, Peru ir porą kitų, dar nėra iki galo įkurta ir įsitvirtinusi, tačiau pamažu gimsta. Taip. Labai įdomu.

– O koks jūsų požiūris į šį dalyką? – paklausė įtarusis Džimas Brūsteris. – Ką jūs galite pasakyti apie tuos dalykus?

– Aš ir toliau būsiu atsargus, – tarė seras Stefordas. – Jūs manimi labiau pasitikėsite, jei nekalbėsiu neapdairiai. Tačiau manau, kad įmanoma tai visai gerai padaryti ir užsukus vonios čiaupą.

– Užsukite jį, Džimai, – tarė Klifas Bentas.

Džimas staiga nusišypsojo ir pakluso.

Stefordas Najus atidarė stalčių ir išsiėmė birbynę.

– Dar nesu labai įgudęs groti, – tarė jis.

Jis prisidėjo ją prie lūpų ir užgrojo melodiją. Džimas Brūsteris sugrįžo rūsčiu veidu.

– Kas čia dabar? Kas čia per suknistas koncertas?

– Užsičiaupk, – tarė Klifas Bentas. – Tu neišmanėli, nieko nesupranti apie muziką.

Stefordas Najus nusišypsojo.

– Matau, jums irgi patinka Vagnerio muzika, – tarė jis. – Šiemet buvau Jaunimo festivalyje – puikūs koncertai, man labai patiko.

Jis ir vėl pakartojo melodiją.

– Man ta melodija negirdėta, – tarė Džimas Brūsteris. – Gali būti ir internacionalas, ir raudonoji vėliava, ir Dieve, saugok karalių, ir jankių šlageris ar žvaigždėm nusėta vėliava. Kas tai per velniava?

– Tai operos motyvas, – tarė Ketelis. – Ir užsičiaupk. Mes žinome viską, ką norime žinoti.

– Jauno herojaus rago šauksmas, – tarė Stefordas Najus.

Jis pakėlė ranką greitam gestui, gestui iš praeities, reiškiančiam "Heil Hitler". Ir švelniai sumurmėjo:

– Naujasis Zigfridas.

Visi trys atsistojo.

– Jūs esat visiškai teisus, – tarė Klifordas Bentas. – Manau, mes visi privalome būti labai atsargūs.

Jie paspaudė rankas.

– Mes džiaugiamės sužinoję, kad būsite su mumis. Vienas iš dalykų, kurių šiai šaliai prireiks ateityje – tikiuosi, didingoje ateityje – tai aukščiausios klasės užsienio reikalų ministro.

Jie išėjo iš kambario. Stefordas Najus pro pravertų durų plyšį stebėjo, kaip jie įėjo į liftą ir nusileido.

Jis keistai nusišypsojo, užtrenkė duris, pažvelgė į laikrodį ant sienos ir atsisėdo į patogų krėslą – laukti...

Mintyse sugrįžo į tą dieną, prieš savaitę, kai jis ir Meri Ana išsiskyrė Kenedžio oro uoste. Jie stovėjo, ir abiem buvo sunku kalbėti. Stefordas Najus pirmas nutraukė tylą.

– Ar manai, kad kada nors vėl susitiksime? Įdomu...

– Ar yra kokia nors priežastis, kodėl neturėtume?

– Manau, pakankamai priežasčių.

Ji pažvelgė į jį, tada vėl greitai į šalį.

– Tie išsiskyrimai turi įvykti. Tai – darbo dalis.

– Darbo! Tau viskas darbas, ar ne?

– Turi būti.

– Esi profesionalė. Aš tik mėgėjas. Tu esi...– jis nebaigė. – Kas tu esi? Kokia tu? Iš tikrųjų aš tavęs nepažįstu, tiesa?

– Ne.

Tada jis pažvelgė į ją. Jos veide matyti liūdesys, pagalvojo jis. Beveik skausmas.

– Taigi man belieka tik spėlioti... Spėju, kad tu manai, jog turėčiau tavimi pasitikėti?

– Ne, ne tai. Tai vienas iš dalykų, kurių aš išmokau, kurių gyvenimas mane išmokė. Niekuo negali pasitikėti. Prisimink tai – visada.

– Tai toks tavo pasaulis? Nepasitikėjimo, baimės, pavojaus pasaulis.

– Norėčiau išgyventi. Esu gyva.

– Žinau.

– Ir noriu, kad *tu* išgyventum.

– *Aš* pasitikėjau tavim – Frankfurte...

– Tu rizikavai.

– Verta buvo rizikuoti. Tu žinai tai taip pat, kaip ir aš.

– Norėjai pasakyti, nes...

– Nes mes esame kartu. Ir dabar jau skelbia mano skrydį. Ar šita mūsų bičiulystė, prasidėjusi oro uoste, ir pasibaigs čia, kitame oro uoste? Kur tu vyksti? Ką veiksi?

– Darysiu, ką privalau daryti. Į Baltimorę, į Vašingtoną, į Teksasą. Daryti to, kas liepta.

– O aš? Man nieko neliepė. Grįšiu atgal į Londoną – ir ką ten veiksiu?

– Lauksi.

– Lauksiu ko?

– Kreipimosi, kurio tikrai sulauksi.

– Ką tada turėsiu daryti?

Ji nusišypsojo jam, ta staiga linksma šypsena, kurią jis taip gerai pažinojo.

– Tada sugrosi iš klausos. Žinosi, kaip tai padaryti, nieko daugiau. Tau patiks tie žmonės, kurie į tave kreipsis. Jie bus gerai parinkti. Tai svarbu, labai svarbu, kad mes

sužinotume, kas jie tokie.

– Turiu eiti. Sudie, Meri Ana.

– *Auf Wiedersehen**.

Bute Londone suskambo telefonas. Kaip tik laiku, pagalvojo Stefordas Najus, sugrįždamas iš praeities prisiminimų kaip tik jų atsisveikinimo akimirką. *Auf Wiedersehen*, sumurmėjo jis atsistodamas ir nuėjo pakelti ragelio: "Tebūnie taip".

Prakalbo balsas, kurio švokščiančios tarties su niekuo kitu nesumaišysi.

– Stefordas Najus?

Jis atsakė kaip pridera:

– Be ugnies nėra dūmų.

– Mano gydytojas sako, kad turėčiau mesti rūkyti. Vargšelis, – tarė pulkininkas Paikavėjus, – gali pamiršti ir viltį. Ar yra kokių naujienų?

– O taip. Trisdešimt sidabrinių. Tai yra pažadėta.

– Prakeikti kiaulės!

– Taip, taip, nusiraminkite.

– Ką tu jiems atsakei?

– Sugrojau jiems melodiją. Zigfrido rago motyvą. Paklausiau senos tetos patarimo. Labai gerai pavyko.

– Man tai skamba beprotiškai!

– Ar žinote dainą, kuri vadinasi Džuanita? Reikia ir tą išmokti, jei kartais prireiktų.

– Ar žinai, kas ta Džuanita?

– Manau, kad taip.

– Hm, įdomu – paskutinį sykį girdėjau kažkur Baltimorėje.

– O kaip ta graikė mergina, Dafnė Teodofanos? Įdomu, kur ji dabar?

– Sėdi kur nors kokiam Europos oro uoste ir tikriausiai laukia tavęs, – tarė pulkininkas Paikavėjus.

– Dauguma Europos oro uostų, rodos, uždaryti, nes buvo susprogdinti ar daugiau ar mažiau sugriauti. Sprog-

* Iki pasimatymo (*vok.*)

menys, lėktuvų užgrobimai, tokios linksmybės.

"Berniukai ir mergaitės, išeikit į lauką pažaisti:
Mėnulis juk šviečia kaip saulė dieną –
Pamirškit vakarienę, pamirškite miegą –
Gatvėje nušaukit tą, su kuriuo vakar žaidėt."

– Vaikų kryžiaus žygis a la mode*.

– Negaliu teigti, kad daug žinau apie tai. Žinau tik tą, į kurį ėjo Ričardas Kuras de Lionas. Bet tam tikra prasme visas šitas reikalas primena vaikų kryžiaus žygį. Prasidedantis idealizmu, prasidedantis krikščioniško pasaulio idėjomis apie šventojo miesto išvadavimą nuo pagonių ir besibaigiantis mirtimi, mirtimi ir dar kartą mirtimi. Beveik visi vaikai mirė. Arba buvo parduoti į vergovę. Tai baigsis taip pat, nebent surastumėm būdą, kaip juos nuo to atgrasyti...

---

* madingas (*pranc.*)

20 SKYRIUS

Admirolas aplanko seną draugę

– Galvojau, kad jūs visi čia išmirę, – šnopuodamas tarė admirolas Blantas.

Jo replika buvo skirta ne liokajui, kurį jis tikėjosi pamatyti atidarantį paradines duris, o jaunai moteriai, kurios pavardės niekaip negalėjo prisiminti, tačiau kurios vardas buvo Eimė.

– Praėjusią savaitę skambinau jums bent keturis kartus. Išvykę į užsienį, štai kas man buvo atsakyta.

– Mes buvome užsienyje. Ką tik grįžome.

– Matilda neturėtų trankytis po užsienius. Ne jos amžiuje. Numirs nuo kraujo spaudimo ar širdies priepuolio, ar ko nors tuose šiuolaikiniuose lėktuvuose. Krato, pilni sprogmenų, arabų ar izraelitų, ar kitko prigrūsta. Nebesaugu.

– Jos gydytojas taip patarė.

– Ką gi, visiems aišku, kokie tie daktarai.

– Ir ji tikrai sugrįžo labai gerai nusiteikusi.

– Kurgi ji buvo?

– O, gydykloje. Vokietijoje ar – niekaip negaliu atsiminti, ar Vokietijoje, ar Austrijoje. Toje naujoje vietoje, žinote, Auksiniuose svečių namuose.

– A, taip, žinau tą vietą. Kainuoja apvalią sumelę, tiesa?

– Na, sako, kad rezultatai būna labai puikūs.

– Tikriausiai tik naujas būdas, kaip greičiau nuvaryti žmogų į kapus, – tarė admirolas Blantas. – Kaip jums ten patiko?

– Na, iš tikrųjų tai nelabai. Kraštovaizdis buvo labai

puikus, bet...

Iš viršaus pasigirdo valdingas balsas.

– Eime, Eime! Ką tu veiki, kalbi prieškambaryje šitiek laiko? Kviesk admirolą Blantą čionai. Aš jo laukiu.

– Tai blaškaisi visur, – tarė admirolas Blantas, pasisveikinęs su sena drauge. – Taip vieną gražią dieną ir galą gausi. Paminėsi mano žodį...

– Ne, negausiu. Šiais laikais nėra jokių kliūčių keliauti.

– Lakstyti po visus tuos oro uostus, trapus, laiptus, autobusus.

– Visai ne. Turėjau kėdę su ratukais.

– Kai paskutinį kartą matėmės prieš metus ar dvejus, sakei, jog apie tokį daiktą nenori nė girdėti. Sakei, išdidumas neleidžia prisipažinti, kad reiktų.

– Na, jau turiu pamiršti bent dalį savo išdidumo, Filipai. Eikš, sėskis ir papasakok, kodėl taip staiga norėjai mane pamatyti. Praėjusiais metais mane visai buvai apleidęs.

– Na, pats nekaip laikiausi. Be to, domėjausi pora dalykų. Žinai gi, kokiais. Ten, kur klausia tavo patarimo, bet nė negalvoja juo vadovautis. Jie negali palikti karo laivyno ramybėje. Nori jį vis tuščiai tampyti, kad juos kur galas.

– Man tu visai gerai atrodai, – tarė ledi Matilda.

– Tu irgi neatrodai taip jau blogai, mieloji. Akyse žiburiukai.

– Esu kurtesnė nei praėjusį kartą. Turėsi garsiau kalbėti.

– Gerai. Kalbėsiu garsiau.

– Ko pageidautum: džino su tonika, viskio ar romo?

– Atrodo, tu nusiteikusi patiekti kokius tik nori stipriuosius gėrimus. Jei tau tas pat, išgersiu džino su tonika.

Eimė atsistojo ir išėjo iš kambario.

– Kai atneš gėrimus, – tarė admirolas, – pasistenk vėl ją atsikratyti, gerai? Noriu su tavim pasikalbėti. Pasikal-

bėti būtent su tavim, taip norėjau pasakyti.

Kai gėrimai buvo atnešti, ledi Matilda atsainiai mostelėjo ranka, ir Eimė pasišalino su tokia išraiška, tarsi jai pačiai tai būtų malonu, o ne jos darbdavei. Ji buvo taktiška jauna moteris.

– Maloni mergina, – tarė admirolas, – labai maloni.

– Ar dėl to paprašei ja atsikratyti ir pasirūpinti, kad uždarytų duris? Kad ji neišgirstų, kaip tu sakai apie ją ką nors malonaus?

– Ne. Norėjau su tavimi pasitarti.

– Apie ką? Tavo sveikatą ar kur gauti naujų tarnų, ar ką auginti darže?

– Noriu labai rimtai su tavim pasitarti. Galvojau, gal galėsi man kai ką priminti.

– Mielas Filipai, kaip malonu, kad tu manai, jog aš galiu *ką nors* prisiminti. Mano atmintis kasmet blogėja. Aš priėjau išvadą, kad atsimename tik vadinamuosius jaunystės draugus. Prisimeni net siaubingas mergiotes, su kuriomis lankei mokyklą, nors ir nenorėtum jų prisiminti. Tai štai kur aš buvau, tarp kitko.

– Kur tu buvai? Aplankei mokyklas?

– Ne, ne, ne, nuvažiavau aplankyti senos klasiokės, kurios nebuvau mačiusi jau trisdešimt – keturiasdešimt – penkiasdešimt – panašiai tiek metų.

– Ir kaip ji?

– Baisiai stora ir dar šlykštesnė ir siaubingesnė, nei atsimenu.

– Tavo labai keistas skonis, turiu pastebėti, Matilda.

– Nagi, pasakyk. Pasakok, ką nori, kad aš tau priminčiau?

– Galvojau, ar prisimeni kitą savo draugą? Robertą Šoremą.

– Robį Šoremą? Žinoma, prisimenu.

– Tą mokslininką. Aukšto lygio mokslininką.

– Žinoma. Tokių žmonių kaip jis niekada nepamirši. Įdomu, kodėl jis tau parūpo?

– Reikalingas visuomenei.

– Juokinga, kad tu taip sakai, – tarė ledi Matilda. – Aš pati taip pamaniau anądien.

– Ką pamanei?

– Kad jis reikalingas. Arba kas nors panašus į jį – jeigu tik yra kitas toks kaip jis.

– Nėra. Dabar klausyk, Matilda. Žmonės su tavim pasikalba. Jie papasakoja tau įvairių dalykų. Aš pats esu tau visko papasakojęs.

– Aš visą laiką galvodavau, kodėl, nes tu juk negalvoji, kad aš ką nors suprasiu ar sugebėsiu apibūdinti. Tas pat buvo ir su Robiu, dar labiau nei su tavim.

– Aš nepasakoju tau karinių paslapčių.

– Na, jis nepasakojo man mokslo paslapčių. Norėjau pasakyti, tik labai bendrais bruožais.

– Taip, bet jis pasakodavo tau apie tai, ar ne?

– Na, jam patikdavo kartais pasakyti ką nors, kas mane labai nustebintų.

– Gerai, to ir norėjau. Norėčiau sužinoti, ar jis kada nors tau nepasakojo tais laikais, kai dar galėjo žmoniškai kalbėti, vargšelis, apie vadinamąjį G. projektą.

– G. projektą, – susimąstė Matilda Klekhyton. – Atrodo, lyg ir girdėta, – tarė ji. – Jis kartais pasakodavo apie tą ar kitą projektą, tą ar kitą operaciją. Tačiau suprask, kad nė vienas iš jų man nieko *nereiškė*, ir jis tai žinojo. Tačiau jam patikdavo – ak, kaip čia pasakius – žinai, kartais mane nustebinti. Jis pasakodavo tai tarsi fokusininkas pasakotų, kaip jis išima tris kiškius iš skrybėlės, tau nežinant, kaip jis tai padarė. G. projektas? Taip, tai buvo seniai... Jis buvo baisiai susijaudinęs tuo metu. Aš jam kartais sakydavau: "Kaip sekasi G. projektas? "

– Žinau, žinau, tu visada buvai taktiška moteris. Tu visada atsimeni, ką žmonės veikia ir kuo domisi. Ir netgi jei nieko apie tai neišmanai, tu vis tiek atrodysi susidomėjusi. Kartą aš tau apibūdinau naują karinio laivyno ginklą ir tau tikriausiai buvo mirtinai nuobodu. Tačiau tu

klauseisi taip linksmai, tarsi tai būtų buvęs dalykas, apie kurį nekantravai išgirsti visą savo gyvenimą.

– Kaip tu sakai, buvau taktiška moteris ir gera klausytoja, netgi jei niekada neturėjau per daug smegenų.

– Na, norėčiau sužinoti šiek tiek daugiau apie tai, ką Robis sakė apie G. projektą.

– Jis sakė – na, dabar labai sunku prisiminti. Jis paminėjo jį, kai kalbėjo apie kažkokią operaciją, kurią jie darydavo žmonių smegenims. Žinai, žmonėms, kurie buvo labai melancholiški ir linkę į savižudybę, ir labai neramūs, ir neurasteniški, turėjo siaubingus nerimo kompleksus. Tokie ir panašūs dalykai, apie kuriuos žmonės kalbėdavo ryšium su Froidu. Ir jis sakė, kad nėra jokio pašalinio poveikio. Norėjau pasakyti, kad žmonės būdavo visiškai laimingi ir romūs, ir paklusnūs, ir daugiau nebesijaudindavo, nebenorėdavo nusižudyti, tačiau jie – na, norėjau pasakyti, jie *nepakankamai* jaudindavosi, todėl ant jų užvažiuodavo ir panašiai, nes jie negalvodavo apie jokį pavojų ir jo nepastebėdavo. Aš prastai visa tai atpasakoju, tačiau tu supranti, ką noriu pasakyti. Bet kokiu atveju, sakė jis, toks bus G. projekto trūkumas, taip jis galvojo.

– Ar jis detaliau apie tai nepasakojo?

– Jis sakė, kad aš jam daviau tą mintį, – netikėtai tarė Matilda Klekhyton.

– Ką? Nori pasakyti, kad toks mokslininkas – aukščiausio rango mokslininkas kaip Robis iš tikrųjų sakė, kad tu davei minčių jo mokslinei galvai? Tu juk iš viso nieko neišmanai apie mokslą.

– Žinoma, ne. Tačiau aš kartais įkrėsdavau truputį sveiko proto į žmonių smegenines. Kuo jie protingesni, tuo mažiau turi sveikos nuovokos. Aš manau, kad iš tikrųjų svarbūs žmonės yra tie, kurie sugalvojo paprastus dalykus, kaip perforacijas ar pašto ženklus, kaip kažkoks Adomas, ar kokia ten jo pavardė – ne, Makadamas Amerikoje, kuris užliejo kelius ta juoda danga, kad ūkininkai

galėtų suvežti visą derlių iš ūkių į pakrantę ir geriau uždirbtų. Mano nuomone, jie daug daugiau gero padaro negu galingieji mokslininkai. Mokslininkai tesugeba sugalvoti naikinimo priemones. Na, aš ir Robiui taip sakiau. Visai gražiai, žinoma, tarsi juokais. Jis man kaip tik pasakojo apie tai, kokie puikūs dalykai daromi mokslo pasaulyje: apie bakteriologinį ginklą ir eksperimentus su biologija, ir ką gali padaryti dar negimusiems kūdikiams, jei pakankamai anksti pradedi. Taip pat apie kažkokias ypatingai bjaurias ir labai nemalonias dujas ir sakė, kokie kvaili žmonės, kad protestuoja prieš atomines bombas, nes jos yra tik švelnus menkniekis palyginti su kai kuriais kitais dalykais, išrastais vėliau. O aš pasakiau, kad būtų daug tikslingiau, jei Robis, ar kas nors kitas, toks pat protingas kaip Robis, galėtų sugalvoti ką nors tikrai gudraus. Ir jis pažvelgė į mane, žinai, su tom ugnelėm akyse, kurios kartais sužiba, ir tarė: "Na, ir ką tu laikai gudriu?" Ir aš pasakiau: "Na, užuot išradinėjus visus tuos bakteriologinius ginklus ir tas bjaurias dujas, ir visa kita, kodėl neišradus ko nors, kas padarytų žmones laimingus?" Pasakiau, kad tai padaryti neturėtų būti sunkiau. Aš pasakiau: "Tu kalbėjai apie tą operaciją, kurios metu, man rodos, sakei, išima šiek tiek smegenų priekyje ir šiek tiek pakaušyje. Kad ir kaip ten buvo, tai labai paveikė žmonių nuotaiką. Jie tapo visai kitokie. Jie daugiau nebesijaudino, daugiau nebenorėjo žudytis". "Tačiau, pasakiau aš, na, jei galima pakeisti žmogų vien tik išimant gabalėlį kaulo ar raumens, ar nervo, ar pakoreguojant kokią liauką, ar išimant kokią liauką, ar įdedant daugiau liaukų, pasakiau aš, jei galima taip pakeisti žmogaus nuotaiką, tai kodėl negalima išrasti ko nors, kas padarytų žmones laimingus ar galbūt mieguistus? Įsivaizduokim, sugalvojote kažką, lyg ir mieguistumą, kad žmonės prisėstų ir sapnuotų malonų sapną. Dvidešimt keturias valandas per parą ar panašiai, ir pabustų tik valgyti." Sakiau, kad tai būtų daug geresnė idėja.

– Ar tai ir buvo G. projektas?

– Na, žinoma, jis man nepasakojo, kas tai buvo iš tikrųjų. Tačiau jis buvo sužavėtas tos minties ir sakė, kad tai aš jam daviau tą mintį, taigi tikriausiai tai buvo kažkas gana malonaus, ar ne? Norėjau pasakyti, juk aš nesiūliau jokių bjaurių žmonių naikinimo būdų, aš net nenorėjau, kad žmonės, žinai – verktų kaip nuo ašarinių dujų ir panašiai. Galbūt juoktųsi – taip, man atrodo, aš paminėjau juoko dujas. Pasakiau, na, jei trauki dantį, tau duoda jų pauostyti: tris kartus įkvepi ir juokiesi, na, iš tikrųjų, iš tikrųjų juk galima išrasti ką nors tokio, kas turėtų lygiai tokį pat poveikį, tačiau veiktų truputį ilgiau. Nes juoko dujos, man atrodo, veikia tik kokias penkiasdešimt sekundžių, ar ne? Žinau, kartą mano broliui traukė dantį. Dantisto kėdė buvo labai arti lango, o mano brolis tiek juokėsi, kai buvo be sąmonės, kad ištiesė koją ir išgrūdo su ja dantisto langą: stiklai pabiro į gatvę, o dantistas labai supyko.

– Tavo istorijos visada nukrypsta į šoną, – tarė admirolas. – Kad ir kaip ten būtų, Robis Šoremas pasirinko tai savo darbui, paklausė tavo patarimo.

– Na, aš tiksliai nežinau, ką jis ten darė. Norėjau pasakyti, nemanau, kad tai buvo miegas ar juokas. Bet kokiu atveju tai buvo *kažkas*. Tai nesivadino G. projektu. Turėjo kitokį pavadinimą.

– Kokį pavadinimą?

– Na, jis minėjo jį kartą ar porą. Tą pavadinimą. Panašu į Genverio maistą, – tarė teta Matilda, stengdamasi prisiminti.

– Koks nors raminamasis vaistas virškinimui?

– Nemanau, kad tai buvo kaip nors susiję su virškinimu. Man labiau panašu, kad tai buvo kažkas, ką uostai ar panašiai, galbūt tai buvo kokia liauka. Žinai, mes kalbėdavomės apie tiek daug dalykų, kad niekad tikrai nežinodavai, apie ką jis tuo momentu kalba. Genverio maistas.

Gen – Gen – jis prasideda Gen. Ir asocijuojasi su kažkokiu maloniu žodžiu.

– Ar tai ir viskas, ką tu apie tai prisimeni?

– Man atrodo. Turėjau omeny, apie tai mes kartą kalbėjomės, o vėliau, praėjus nemažai laiko, jis pasakė man, kad aš daviau jam mintį apie tą Gen, ar kaip ten, projektą. O po to retkarčiais, jei prisimindavau, paklausdavau jo, ar tebedirba su Gen projektu: kartais jis būdavo labai susierzinęs ir sakydavo, kad ne, susidūrė su trukdymais ir atideda visa tai į šalį, nes – na, norėjau pasakyti, kad po to sekę žodžiai būdavo grynas žargonas ir aš jų neprisimenu; tu vis tiek nesuprastum, jei ir atsiminčiau. Tačiau galų gale, man rodos – galų gale jis vieną dieną atėjo ir tarė: "Ar atsimeni Gen projektą?" Aš pasakiau: "Žinoma, atsimenu. Ar dar tebedirbi prie jo?" Jis pasakė, kad ne, kad nusprendė padėti jį į šalį. Pasakiau, kad gaila. Gaila, jei jis atsisakė jo, ir jis tarė: "Na, negaliu sakyti, kad negaliu pasiekti to, ko norėjau. Dabar žinau, kad tai *galima* įgyvendinti. Žinau, kur klydau. Žinau, kur buvo kliūtis, žinau, kaip ją pašalinti. Liza dirba prie jo kartu su manimi. Taip, tai galėtų pavykti". "Na, pasakiau aš, tai kas tau neduoda ramybės?" Ir jis pasakė: "Nežinau, kokį poveikį jis iš tikrųjų padarys žmonėms." Aš paklausiau, ar jis bijo, kad tai bus mirtina, ar suluošins žmones visam gyvenimui, ar panašiai. "Ne, tarė jis, ne tai." Jis pasakė, ak, žinoma, dabar prisimenu. Jis vadino jį Genro projektu. Taip. Todėl, kad tai buvo susiję su *geranoriškumu.*

– Geranoriškumu! – tarė admirolas, didžiai nustebęs. – Geranoriškumas? Ar turi galvoje labdaringumą?

– Ne, ne, ne. Manau, jis turėjo galvoje tiesiog tai, kad įmanoma padaryti, kad žmonės taptų geranoriški. *Jaustųsi* geranoriški.

– Ir tarp žmonių bus taika ir gerovė?

– Na, jis taip nesakė.

– Ne, tai paliekama religiniams vadovams. Jie tai skelbia, ir jei elgsies taip, kaip jie pamokslauja, pasaulis bus

labai laimingas. Tačiau Robis, drįstu manyti, nepamokslavo. Jis pasiūlė kai ką sukurti savo laboratorijoje ir pasiekti tokio rezultato grynai fizinėmis priemonėmis.

– Taip, kažką panašaus. Ir jis sakė, kad niekad negali žinoti, ar tai *išeis* žmonėms į naudą, ar ne. Viena vertus, taip, kita vertus, ne. Ir jis kalbėjo apie – ak, peniciliną ir sulfonamidus, ir širdies transplantantus, ir tokius dalykus kaip tabletes, skirtas moterims, nors piliulė* tada dar nebuvo išrasta. Tačiau, žinai, tokie dalykai, kurie atrodo geri kaip nepapaprasti vaistai ar stebuklingos dujos, ar kiti stebuklingi dalykai, ir staiga kažkas juose pasisuka į blogąją pusę tiek pat, kiek į gerąją, ir tada pagalvoji, kad būtų geriau, jei jie iš viso nebūtų išrasti. Na, atrodo, jis bandė man kažką panašaus išaiškinti. Visa tai buvo ganėtinai sunku suprasti. Aš paklausiau: "Ar nori pasakyti, kad nenori rizikuoti?", ir jis pasakė: "Tu visiškai teisi. Nenoriu rizikuoti. Čia ir visa bėda, nes, matai, aš nė nenutuokiu, kuo rizikuočiau. Tai va kas nutinka mums, vargšeliams mokslininkams. Mes rizikuojame, tačiau ta rizika – ne mūsų atradimai, o tai, ką žmonės su jais padarys, kai mes jiems apie savo atradimus papasakosim." Aš pasakiau: "Kalbi apie atominius ginklus ir atomines bombas?", o jis tarė: "A, velniop tuos atominius ginklus ir atomines bombas. Mes nuėjom daug toliau."

"Tačiau, jei ketinate suteikti žmonėms gerą nuotaiką ir padaryti juos geranoriškus, pasakiau aš, ko tada nerimauti?" Ir jis tarė: "Tu *nesupranti*, Matilda. Tu niekada nesuprasi. Mano kolegos mokslininkai greičiausiai taip pat nesuprastų. Ir niekas iš politikų nesuprastų. Taigi matai, per didelė rizika. Kad ir kaip ten būtų, reikėtų gerai pagalvoti."

"Bet, pasakiau aš, tai juk laikina būklė, kaip nuo linksminamųjų dujų, ar ne? Noriu pasakyti, kad galima padaryti žmones geranoriškus trumpam laikui, o tada jie

---

* Angl. "The Pill" – kontraceptinė tabletė. (*Vert. past.*)

vėl taptų tokie, kokie turi būti – arba kokie neturi būti – manyčiau, tai priklauso nuo to, iš kurios pusės į tai pažiūrėsi." Ir jis pasakė: "Ne. Tai bus, supranti, amžina. Visam gyvenimui, nes tai paveiks..." ir jis vėl perėjo prie savo žargono. Žinai, ilgi žodžiai ir skaičiai. Formulės ar molekuliniai pokyčiai – kažkas panašaus. Man rodos, tai turėtų būti panašu į tai, ką jie daro su silpnapročiais. Supranti, kad nebebūtų silpnapročiai, kaip skydliaukės įdėjimas ar išėmimas. Vis užmirštu, ar viena, ar kita. Kažkas tokio. Na, turbūt kažkur yra kažkokia mažytė liauka, ir jeigu ją išimi ar išrūkai, ar padarai su ja ką nors drastiško – bet tada žmonės tampa visam laikui...

– Visam laikui *geranoriški*? Esi tikra, kad tai būtent tas žodis? Geranoriškumas?

– Taip, nes būtent todėl jis pavadino tai *Genro*.

– Įdomu, ką jo kolegos manė apie jo atsitraukimą?

– Nemanau, kad daug kas apie tai žinojo. Liza, kokia ten jos pavardė – ji austrė – dirbo kartu su juo. Buvo dar vienas jaunuolis, jo pavardė buvo Ledentalis ar panašiai, bet jis mirė nuo džiovos. Jis lyg ir pasakojo, kad kiti su juo dirbę žmonės buvo tik padėjėjai, kurie tiksliai nežinojo, ką jis daro ar bando. Matau, kur link tu suki, – staiga tarė ledi Matilda. – Tikrai nemanau, kad jis iš viso kam nors apie tai pasakojo. Manau, kad jis sunaikino visas savo formules ar užrašus, ar kas jie ten būtų, ir atsisakė tos idėjos. Tada jį ištiko tas smūgis ir jis susirgo, o dabar, vargšelis, negali gerai kalbėti. Viena pusė paralyžiuota. Girdi gana gerai. Klausosi muzikos. Tai ir sudaro dabartinį jo gyvenimą.

– Manai, kad jis jau niekada nebedirbs?

– Jis net su draugais nesusitinka. Man atrodo, kad jam skaudu juos matyti. Jis nuolat randa būdų, kaip nuo to išsisukti.

– Tačiau jis gyvas, – tarė admirolas Blantas. – Jis dar gyvas. Turi jo adresą?

– Jis kažkur mano adresų knygutėje. Gyvena vis dar ten pat. Kažkur Šiaurės Škotijoje. Tačiau, suprask, kažkada jis buvo toks nuostabus žmogus. Dabar jau ne. Jis tiesiog beveik miręs. Visiems ketinimams ir tikslams.

– Viltis visada yra, – tarė admirolas Blantas. – Ir tikėjimas, – pridūrė jis. – Tikėjimas.

– Ir, manyčiau, geranoriškumas, – tarė ledi Matilda.

21 SKYRIUS

Genro projektas

Profesorius Džonas Gotlibas sėdėjo savo kėdėje, tvirtai įbedęs žvilgsnį į moterį, sėdinčią priešais jį. Jis beždžionišku judesiu pasikasė ausį, tai buvo jam labai būdinga. Tuo dar labiau priminė beždžionę. Atsikišusiu žandikauliu, kontrastingai aukšta matematiko kakta, mažaūgis ir išdžiūvęs.

– Ne kiekvieną dieną, – tarė profesorius Gotlibas, – taip nutinka, kad jauna ledi atneštų man laišką nuo Jungtinių Valstijų prezidento. – Tačiau, – tarė jis linksmai, – ne visada tie prezidentai žino, ką daro. Apie ką jis? Suprantu, kad už jus laiduoja aukščiausia valdžia.

– Atėjau paklausti, ką jūs žinote apie vadinamąjį Genro projektą?

– Ar jūs iš tiesų esate grafienė Zerkovski?

– Teoriškai galbūt taip. Labiau žinoma kaip Meri Ana.

– Taip, jie tai parašė atskirame lape. Ir nori sužinoti apie Genro projektą. Na, buvo toks dalykas. Dabar jis miręs ir palaidotas; greičiausiai ir tas žmogus, kuris jį sugalvojo, taip pat.

– Turite galvoje profesorių Šoremą?

– Teisingai. Robertą Šoremą. Vieną iš didžiausių mūsų šimtmečio genijų. Einšteinas, Nilsas Boras ir keletas kitų. Robertas Šoremas neištvėrė tiek, kiek galėjo. Didžiulė netektis mokslui – kaip ten Šekspyras sakė apie ledi Makbet : *"Ji turėjo po to numirti."*

– Jis nemirė, – tarė Meri Ana.

– O! Ar jūs tuo tikra? Jau seniai nieko apie jį negirdėti.

– Jis invalidas. Gyvena Šiaurės Škotijoje. Jis paralyžiuotas, sunkiai kalba, sunkiai vaikšto. Didžiąją laiko dalį praleidžia sėdėdamas ir klausydamasis muzikos.

– Taip, galiu įsivaizduoti. Na, džiaugiuosi tuo. Jei jis gali tai daryti, nėra jau toks nelaimingas. Kitaip tai būtų tikras pragaras tokiam nepaprastam žmogui, kuris jau nebėra nepaprastas. Kuris – taip jau yra – palaidotas invalido kėdėje.

– Tai toks dalykas, kaip Genro projektas, iš tikrųjų *buvo*?

– Taip, jis prie to labai entuziastingai dirbo.

– Jis jums apie tai pasakojo?

– Jis kai kam iš mūsų pirmomis dienomis apie tai pasakojo. Jūs pati, spėju, nesate mokslininkė, jaunoji moterie?

– Ne, aš...

– Įtariu, kad jūs tik agentė. Tikiuosi, kad jūs teisingoje pusėje. Mes vis dar turime tikėtis stebuklų ir šiais laikais, tačiau nemanau, kad jums pavyks ką nors gauti iš Genro projekto.

– Kodėl ne? Sakėt, kad jis prie jo dirbo. Tai būtų labai svarbus išradimas, tiesa? Arba atradimas – ar kaip juos ten vadinate?

– Taip, tai būtų vienas iš didžiausių amžiaus atradimų. Aš nežinau, kas nepavyko. Tai atsitiko anksčiau. Viskas klojasi gerai, tačiau paskutiniame etape tiesiog nepasiseka. Sustoja. Nepavyksta taip, kaip tikėtasi, todėl nusiminęs jo atsisakai. Arba padarai tai, ką padarė Šoremas.

– Ką jis padarė?

– Sunaikino. Viską iki trupinėlio, velniai rautų. Jis pats man tai sakė. Sudegino visas formules, visus popierius apie tai, visus duomenis. Po trijų savaičių jį ištiko smūgis. Man labai gaila. Matote, negaliu jums niekuo pa-

dėti. Niekad nežinojau apie jį jokių detalių, nieko, išskyrus pagrindinę mintį. Net ir tos nebeprisimenu, tik vieną dalyką. Genro reiškė geranoriškumą.

22 SKYRIUS

Džuanita

Lordas Oltamauntas diktavo.

Balsas, kažkada buvęs skambus ir dominuojantis, dabar buvo prislopintas iki švelnumo, bet vis tiek savotiškai patrauklus. Jis, atrodė, sklinda iš praeities šešėlių, tačiau emociškai jaudina labiau, negu jaudintų vyraujantis tonas.

Džeimsas Klykas, jiems įėjus, rašė, kartkartėmis sustodamas, kai būdavo dvejojama, ir maloniai palaukdamas.

– Idealizmas, – tarė lordas Oltamauntas, – gali kilti ir tikrai dažniausiai kyla, kai jį išjudina natūralus pasipriešinimas neteisybei. Tai yra natūralus pasibjaurėjimas visišku materializmu. Natūralus jaunimo idealizmas vis daugiau minta troškimu sunaikinti šiuos du šiuolaikinio gyvenimo aspektus: neteisybę ir visišką sumaterialėjimą. Šis troškimas sunaikinti visa, kas bloga, kartais atveda prie troškimo naikinti tam, kad naikintume. Tai gali sukelti mėgavimosi smurtu ir skausmu jausmą. Visa tai gali būti skatinama ir remiama iš išorės, remiama tų, kurie gamtos apdovanoti lyderystės jėga. Šis originalus idealizmas kyla jaunystėje. Jis turi ir gali pagimdyti naujo pasaulio troškimą. Tai turi skatinti meilę visiems žmonėms ir linkėti jiems gera. Tačiau tie, kurie jau kartą pamėgo smurtą dėl smurto, niekada netaps suaugę. Jie ir liks savo atsilikusio vystymosi etape iki pat gyvenimo galo.

Sučirškė durų skambutis. Lordas Oltamauntas mostelėjo Džeimsui Klykui, kad pakeltų ragelį. Pastarasis pa-

kėlė ir klausėsi.

– Atvyko ponas Robinzonas.

– A, gerai. Pakviesk jį čia. Šitą galėsime pabaigti vėliau.

Ponas Robinzonas įėjo. Džeimsas Klykas pastatė jam kėdę, tokią, kuri buvo pakankamai plačių proporcijų, kad jis galėtų įsitaisyti patogiai. Ponas Robinzonas dėkingai nusišypsojo ir atsisėdo šalia lordo Oltamaunto.

– Na, – tarė lordas Oltamauntas. – Ar turite mums ką nors naujo? Diagramų? Apskritimų? Burbulų?

Jis atrodė linksmokai.

– Ne visai, – šaltakraujiškai tarė ponas Robinzonas. – Tai daugiau panašu į upės vagos žemėlapio sudarymą...

– Upės? – paklausė lordas Oltamauntas. – Kokios upės?

– Pinigų upės, – tarė ponas Robinzonas šiek tiek apgailestaujančiu balsu, kuriuo kalbėdavo apie savo specialybę. – Tai tikrai tarsi upė, tie pinigai – iš kažkur išplaukia ir kažkur įplaukia. Tikrai labai įdomu – tai yra, jeigu tuo domiesi – visa istorija, suprantate...

Džeimsas Klykas atrodė lyg nesuprantąs, tačiau Oltamauntas pasakė:

– Suprantu. Tęskite.

– Jie plaukia iš Skandinavijos, iš Bavarijos, iš JAV, iš Pietryčių Azijos – pakeliui susirenka mažesnius intakus...

– Ir plaukia – kur?

– Daugiausiai į Pietų Ameriką – patenkina dabar jau tvirtai įsikūrusios Karinio jaunimo būstinės poreikius...

– Ir atstovaujančios keturiems iš penkių persipinančių apskritimų, kuriuos mums rodėte: ginklai, narkotikai, mokslinis ir cheminis karas bei finansai?

– Taip – mes manome, kad jau pakankamai tiksliai žinome, kas kontroliuoja kiekvieną iš šių grupių...

– O kaip su D apskritimu – Džuanita? – paklausė Džeimsas Klykas.

– Kol kas dar nesame tikri.

– Džeimsas turi apie tai tam tikrų minčių, – tarė lordas Oltamauntas.

– Tikiuosi, kad jis klysta – taip, tikiuosi. Inicialas D yra įdomus. Ką jis galėtų reikšti – teisingumą? Sprendimą?*

– Pasišventusi žudikė, – tarė Džeimsas Klykas. – Tos rūšies moterys yra mirtinai pavojingos – pavojingesnės negu vyrai.

– Yra buvę istorinių precedentų, – sutiko lordas Oltamauntas. – Džeilė, atnešanti Siserai sviestą prabangiame inde, o po to įvaranti vinį jam į galvą. Judita, įvykdanti egzekuciją Holoferniui, aidint tautiečių aplodismentams. Taip, gali būti kažkas panašaus.

– Tai jūs manote, kad žinote, kas ta Džuanita, ar ne? – tarė ponas Robinzonas. – Įdomu.

– Na, galbūt aš klystu, sere, tačiau yra buvę dalykų, kurie privertė mane galvoti, kad...

– Taip, – tarė ponas Robinzonas, – visiems reikia galvoti, tiesa? Geriau jau pasakykite, kas, jūsų nuomone, ji tokia, Džeimsai.

– Grafienė Renata Zerkovski.

– Kodėl manote, kad tai būtent ji?

– Pagal tai, kur ji yra buvusi, pagal žmones, su kuriais ji palaiko ryšį. Per daug sutapimų, kur tik ji pasirodo, ir panašiai. Ji buvo Bavarijoje. Lankėsi pas Didžiąją Šarlotę. Tai dar ne viskas, ji ten ir Stefordą Najų nusivežė. Manau, kad tai reikšminga...

– Manai, kad jie kartu visur kur? – paklausė Oltamauntas.

– Nenorėčiau taip sakyti. Aš per mažai ją pažįstu, tačiau... – jis nutilo.

– Taip, – tarė lordas Oltamauntas, – dėl jo yra buvę

---

* Angl. "justice" ir "judgement" prasideda raide J, kaip ir "Juanita" – Džuanita. (*Vert. past.*)

abejonių. Jis nuo pat pradžių buvo įtariamas.

– Henrio Horšemo?

– Henris Horšemas iš vienos pusės, galbūt. Pulkininkas Paikavėjus nėra tuo tikras, man atrodo. Jis stebimas. Greičiausiai ir pats tai žino. Jis ne kvailys.

– Dar vienas, – negailestingai tarė Džeimsas Klykas. – Neįtikėtina, kaip mes juos išugdome, jais pasitikime, papasakojame savo paslaptis, supažindiname juos su tuo, ką mes veikiame, ir toliau sakome: "Jei yra žmogus, dėl kurio esame visiškai tikri – tai Maklynas ar Bergesas, ar Filbis, ar bet kuris iš tų." O dabar – Stefordas Najus.

– Stefordas Najus, apmokytas Renatos, kitaip – Džuanitos, – tarė ponas Robinzonas.

– Tas visas keistas reikalas Frankfurto oro uoste, – pasakė Džeimsas Klykas, – ir apsilankymas pas Šarlotę. Kiek man žinoma, Stefordas Najus paskui buvo Pietų Amerikoje kartu su ja. Kai dėl jos pačios – ar mes žinome, kur ji dabar?

– Drįstu manyti, kad ponas Robinzonas žino, – tarė lordas Oltamauntas.

– Ar taip, pone Robinzonai?

– Ji yra Jungtinėse Valstijose. Girdėjau, kad aplankiusi draugus Vašingtone ar netoli jo, ji buvo Čikagoje, vėliau Kalifornijoje, ir išvyko iš Ostino su vizitu pas aukščiausio lygio mokslininką. Tai paskutinės mano girdėtos naujienos.

– Ką ji ten veikia?

– Galima numanyti, – tarė ponas Robinzonas ramiu balsu, – kad ji bando gauti informacijos.

– Kokios informacijos?

Ponas Robinzonas atsiduso.

– Norėtųsi žinoti. Manome, kad tai ta pati informacija, kurią *mes* norime gauti, ir kad ji tai daro mūsų labui. Tačiau niekada negali būti tikras – gali būti, kad ji tai daro kitai pusei.

Jis pasisuko ir pažvelgė į lordą Oltamauntą.

– Šiąnakt, kaip suprantu, keliaujate į Škotiją, tiesa?

– Tikra tiesa.

– Manau, kad jis neturėtų to daryti, sere, – tarė Džeimsas Klykas. Jis atsuko savo susirūpinusį veidą į darbdavį. – Jūs paskutiniu metu nekaip jautėtės, sere. Tai bus labai varginanti kelionė, kaip bekeliautumėte. Lėktuvu ar traukiniu. Ar negalite palikti viso to Manro ir Horšemui?

– Mano amžiuje saugotis – laiko švaistymas, – tarė lordas Oltamauntas. – Jei galiu padėti, verčiau mirsiu pakinktuose, kaip patarlėje sakoma.

Jis nusišypsojo ponui Robinzonui.

– Verčiau vykite su mumis, Robinzonai.

23 SKYRIUS

Kelionė į Škotiją

Eskadrilės vadovui buvo truputį smalsu sužinoti, kas čia vyksta. Jis buvo pripratęs žinoti tik dalį. Tai saugumo operacija, įtarė jis. Jokios nereikalingos rizikos. Jis buvo daręs tai ir anksčiau, ne vieną kartą. Nuskraidindavo lėktuvą su žmonėmis į neįtikėtiną vietovę, su neįtikėtinais keleiviais, stengdamasis neuždavinėti klausimų, išskyrus esminius. Jis pažinojo kai kuriuos šio skrydžio keleivius, tačiau ne visus. Atpažino lordą Oltamauntą. Ligotas žmogus, labai ligotas žmogus, pagalvojo jis, žmogus, kuris palaiko savo gyvybę tiktai valios dėka. Entuziastingas, ereliško veido vyras – tikriausiai jo asmeninis sarginis šuo. Besirūpinantis ne tiek saugumu, kiek jo gerove. Ištikimas šuo, niekada nuo jo neatsitraukiantis. Jis, aišku, turi prie savęs stimuliuojančiųjų, visą stebuklų vaistinėlę. Kodėl kartu nevyksta ir gydytojas, pagalvojo eskadrilės vadovas. Tai būtų papildomas atsargumas. Tas senukas panašus į kaukolę. Kilnią kaukolę, tarsi marmurinę – iš muziejaus. Henrį Horšemą eskadrilės vadovas gana gerai pažinojo. Pažinojo ir keletą saugumiečių. Ir pulkininką Manro, kuris šį kartą atrodė ne toks smarkus kaip paprastai, daugiau susirūpinęs. Apskritai nelabai laimingas. Kartu buvo ir stambus vyras geltonu veidu. Gali būti užsienietis. Azijietis? Ką jis čia veikia, lėktuve, skrendančiame į Šiaurės Škotiją? Eskadrilės vadas pagarbiai tarė pulkininkui Manro:

– Viskas paruošta, sere. Automobilis laukia.

– Kiek tiksliai reikės važiuoti?

– Septyniolika mylių, sere, kelias nelygus, bet ne pats blogiausias. Automobilyje yra vilnonių pledų.

– Gavote nurodymus? Gal pakartotumėte juos, eskadrilės vade Endriusai.

Eskadrilės vadas pakartojo, ir pulkininkas patenkintas linktelėjo. Kai automobilis pagaliau pajudėjo, eskadrilės vadas žvelgė jam pavymui ir galvojo, kuriems galams tie žmonės išsirengė į šią kelionę per atokią pelkę į seną garbingą pilį, kur kaip atsiskyrėlis gyveno ligotas žmogus, kurio kasdienybėje nebuvo nei draugų, nei lankytojų. Horšemas žino, spėjo jis. Horšemas tikriausiai žino daug keistų dalykų. Na, ką gi, nepanašu, kad Horšemas jam ką nors papasakotų.

Automobilis buvo geras ir atsargiai vairuojamas. Pagaliau jis įsuko į žvyruotą kiemą ir sustojo prie verandos. Namas buvo iš sunkių akmenų, su bokšteliais. Abiejose masyvių durų pusėse kabojo lempos. Durys pačios atsivėrė, nereikėjo nei skambinti, nei prašytis įleidžiamiems.

Tarpduryje stovėjo sena škotė – kokių šešiasdešimties su trupučiu metų – griežtu, užsispyrusiu veidu. Vairuotojas padėjo atvykėliams išlipti.

Džeimsas Klykas ir Horšemas padėjo lordui Oltamauntui išlipti ir užkopti laiptais. Senoji škotė stovėjo šalia ir pagarbiai jam nusilenkė. Ji tarė:

– Labas vakaras, jūsų šviesybe. Šeimininkas jūsų laukia. Jis žino, kad atvykstate, mes paruošėme jums kambarius ir visuose užkūrėme židinius.

Prieškambaryje pasirodė dar viena figūra. Aukšta liekna moteris kokių penkiasdešimties ar šešiasdešimties metų amžiaus, moteris, kuri vis dar buvo išvaizdi. Juodi jos plaukai buvo perskirti per vidurį, aukšta kakta, ereliška nosis ir įdegusi oda.

– Tai mis Neuman, ji jus užims, – pasakė škotė.

– Ačiū, Dženita, – tarė mis Neuman. – Pasirūpink, kad ugnis miegamųjų židiniuose neužgestų.

– Gerai.

Lordas Oltamauntas padavė jai ranką.

– Labas vakaras, mis Neuman.

– Labas vakaras, lorde Oltamauntai. Tikiuosi, nę per daug pavargote savo kelionėje.

– Atskridome labai sėkmingai. Tai pulkininkas Manro, ponia Neuman. Tai ponas Robinzonas, seras Džeimsas Klykas ir ponas Horšemas iš Saugumo departamento.

– Aš prisimenu poną Horšemą, man rodos, buvome susitikę prieš keletą metų.

– Aš nepamiršau, – tarė Henris Horšemas. – Tai buvo Leveson fonde. Jūs jau tada, rodos, buvote profesoriaus Šoremo sekretorė?

– Aš buvau jo pirmoji padėjėja laboratorijoje, o po to – jo sekretorė. Jam taip pat reikia slaugytojos, kuri čia gyventų – daugiau ar mažiau nuolatinai. Karts nuo karto jos turi pasikeisti – mis Elis, kuri šiuo metu čia yra, ką tik, prieš porą dienų, pakeitė mis Bude. Aš pasiūliau jai pabūti gretimame kambaryje. Pamaniau, kad jūs norėsite privatumo, tačiau ji turėtų būti netoliese, jei jos prireiktų.

– Ar jo sveikata labai prasta? – paklausė pulkininkas Manro.

– Jis iš tikrųjų kenčia, – tarė mis Neuman, – jūs turite būti tam pasirengęs, jei nesate jo matęs, tai yra seniai nesate jo matęs. Kas iš žmogaus beliko.

– Vieną minutėlę, prieš einant pas jį. Jo protiniai sugebėjimai ne per daug pažeisti? Jis supranta tai, kas jam sakoma?

– O, taip, jis puikiai viską supranta, bet kadangi yra pusiau paralyžiuotas, tai negali labai aiškiai kalbėti, nors pasitaiko ir kitaip, be to, vienas nepaeina. Jo protas, mano manymu, ne blogesnis nei bet kada. Vienintelis skirtumas tas, kad jis dabar labai lengvai pavargsta. Na, gal pageidautumėte pirmiausia ko nors išgerti?

– Ne, – tarė lordas Oltamauntas. – Ne, nenoriu laukti. Mes atvykome gana skubiu reikalu, taigi, jei nuvestumėte

mus pas jį dabar – jis mūsų laukia, kaip supratau?

– Taip, jis laukia jūsų, – tarė Liza Neuman.

Ji ėjo pirma, laiptais aukštyn, per koridorių ir atidarė duris į vidutinio dydžio kambarį. Sienos buvo tapetuotos, į juos žvelgė elnių galvos: ši vieta kažkada buvo šaudykla. Baldai ir jų išdėstymas buvo šiek tiek pakeisti. Vienoje kambario pusėje stovėjo didžiulis patefonas.

Kėdėje prie židinio sėdėjo aukštas vyras. Jo galva šiek tiek drebėjo, taip pat ir jo kairioji ranka. Jo veido oda vienoje pusėje buvo patempta. Be jokios abejonės, galima buvo apibūdinti jį kaip sugriuvėlį. Žmogus, kažkada buvęs aukštas, tvirtas ir stiprus. Jo kakta buvo graži, akys gilios, o griežtas smakras atrodė ryžtingai. Protingos akys po sunkiais antakiais. Kažką pasakė. Jo balsas nebuvo silpnas, garsai buvo aiškūs, bet ne visada atpažįstami. Gebėjimas kalbėti buvo tik iš dalies jį apleidęs, dar buvo įmanoma jį suprasti.

Liza Neuman atsistojo šalia jo, stebėjo jo lūpas, kad galėtų, jei prireiks, išversti, ką jis sakė.

– Profesorius Šoremas sako jums: "Sveiki atvykę". Jis labai džiaugiasi matydamas jus čia, lorde Oltamauntai, pulkininke Manro, sere Džeimsai Klykai, pone Robinzonai ir pone Horšemai. Jis norėtų, kad pasakyčiau jums, kad jo klausa – pakankamai gera. Jis girdi viską, ką jam sakote. Jei bus kokių sunkumų, aš galėsiu padėti. Tai, ką jis nori jums pasakyti, galės perduoti per mane. Jei jis per daug pavargs artikuliuodamas, aš galėsiu skaityti iš lūpų, be to, mes tobulai kalbamės ir ženklų kalba, jei iškiltų kokių sunkumų.

– Pamėginsiu, – tarė pulkininkas Manro, – nešvaistyti jūsų laiko ir kuo mažiau jus išvarginti, profesoriau Šoremai.

Kėdėje sėdėjęs žmogus linktelėjo galva, kad suprato.

– Kai kuriuos klausimus galiu užduoti mis Neuman.

Šoremo ranka netvirtu judesiu parodė į šalia stovinčią moterį. Iš jo lūpų vėl pasigirdo garsai, ne visai jiems suprantami, bet ji greitai juos išvertė.

– Jis sako, kad aš galiu transkribuoti viską, ką tik jūs norite pasakyti jam arba aš jums.

– Jūs, manau, jau gavote mano laišką, – tarė pulkininkas Manro.

– Tiesa, – tarė mis Neuman. – Profesorius Šoremas gavo jūsų laišką ir žino jo turinį.

Slaugytoja vos pravėrė duris – tik plyšelį – į vidų neįėjo. Ji sušnabždėjo:

– Gal reikia ką nors atnešti ar padaryti, mis Neuman? Kuriam nors iš svečių ar profesoriui Šoremui?

– Nemanau, kad mums ko nors reikia, ačiū, mis Elis. Būtų malonu, jei galėtumėte pasilikti savo kambaryje koridoriaus gale, jei kartais mums ko nors prireiktų.

– Žinoma, puikiai suprantu, – ji išėjo, atsargiai uždarydama duris.

– Nenorime švaistyti laiko, – tarė pulkininkas Manro. – Be abejo, profesorius Šoremas žino dabartinę padėtį.

– Visiškai, – tarė mis Neuman, – tiek, kiek jį tai domina.

– Ar jis domisi mokslo pažanga ir panašiai?

Roberto Šoremo galva truputį pasisuko iš vieno šono į kitą. Jis pats atsakė:

– Baigiau su visu tuo.

– Tačiau bendrais bruožais žinote padėtį, kurioje dabar yra pasaulis? Apie vadinamosios jaunimo revoliucijos sėkmę. Kad jaunatviškos iki dantų ginkluotos jėgos užgrobė valdžią.

Mis Neuman tarė:

– Jis žino viską, kas vyksta – tai yra politine prasme.

– Pasaulis dabar paskendo smurte, skausme, revoliucinėse dogmose, keistoje, neįtikimoje anarchistinės mažumos valdžios filosofijoje.

Liesame veide šmėkštelėjo nekantrumo šešėlis.

– Jis žino visa tai, – tarė ponas Robinzonas, netikėtai prabildamas. – Nėra jokio reikalo dar kartą pasakoti tuos pačius dalykus. Tai žmogus, kuris viską žino.

Jis tarė:

– Ar atsimenate admirolą Blantą?

Ir vėl jo galva linktelėjo. Sujudėjusiose lūpose pasirodė kažkas panašaus į šypseną.

– Admirolas Blantas prisimena kažkokį mokslinį darbą; jūs dirbote prie vieno projekto – man rodos, tie dalykai vadinami projektais. Genro projektas.

Jie pamatė, kaip akyse pasirodė budrumas.

– Genro projektas, – tarė mis Neuman. – Jūs primenate tolimą praeitį, pone Robinzonai, apie tai kalbėdamas.

– Tai buvo *jūsų* projektas, tiesa? – tarė ponas Robinzonas.

– Taip, tai buvo jo projektas, – dabar mis Neuman kalbėjo už jį jau lengviau, tarsi apie savaime suprantamus dalykus.

– Mes negalime panaudoti atominio ginklo, negalime naudoti nei sprogmenų, nei dujų ar chemijos, tačiau *jūsų* projektą, Genro projektą, *galėtume* panaudoti.

Stojo tyla. Niekas nekalbėjo. Tada ir vėl iš profesoriaus Šoremo lūpų pasigirdo keisti, sudarkyti garsai.

– Jis sako, kad, žinoma, – tarė mis Neuman, – Genro *galėtų* būti sėkmingai panaudojamas tokiomis aplinkybėmis, kurios susidarė dabar.

Kėdėje sėdėjęs vyras pasisuko į ją ir kažką jai pasakė.

– Jis nori, kad jums paaiškinčiau, – tarė mis Neuman. – G. projektas, vėliau pavadintas Genro projektu, buvo toks dalykas, prie kurio jis dirbo daug metų, bet kurį galiausiai jis padėjo į šalį dėl jam žinomų priežasčių.

– Nes jam nepavyko savo projekto materializuoti?

– Ne, jam pavyko, – tarė Liza Neuman. – Mums pavyko. Aš dirbau kartu su juo prie šio projekto. Jis padėjo jį į šalį dėl tam tikrų priežasčių, bet ne todėl, kad jam būtų

nepavykę. Jam pavyko. Jis ėjo teisingu keliu, jis išplėtojo jį, išbandė jį įvairių laboratorinių eksperimentų metu – jis veikė, – ji vėl pasisuko į profesorių Šoremą, padarė kęletą judesių ranka, palietė savo lūpas, ausį ir burną, tarsi perduodama keistus užkoduotus signalus.

– Klausiu, ar jis nori, kad paaiškinčiau, ką daro Genro.

– Mes tikrai norime, kad paaiškintumėt.

– O jis nori sužinoti, iš kur jūs apie tai sužinojote.

– Sužinojome apie tai per jūsų seną draugę, profesoriau Šoremai. Ne admirolas Blantas, jis ne ką teatsiminė, o kitas žmogus, kuriam jūs kartą apie tai pasakojote, ledi Matilda Klekhyton.

Ir vėl mis Neuman pasisuko į jį ir stebėjo jo lūpas. Ji šyptelėjo.

– Jis sako, kad galvojo, jog Matilda seniai mirusi.

– Ji gyva ir labai gyvybinga. Būtent ji norėjo, kad mes sužinotume apie šį profesoriaus Šoremo atradimą.

– Profesorius Šoremas papasakos jums pagrindinius jums rūpimus dalykus, nors turi jus įspėti, kad tos žinios bus jums visiškai bevertės. Visi dokumentai, formulės, sąskaitos ir šio atradimo įrodymai buvo sunaikinti. Tačiau kadangi vienintelis būdas atsakyti į jūsų klausimus yra supažindinti jus su pagrindiniu Genro projekto planu, pakankamai aiškiai galiu jums papasakoti, iš ko jis susideda. Jūs žinote, kaip ir kokiu tikslu naudojamos ašarinės dujos, kai jas naudoja policija įsisiautėjusiai miniai numalšinti, aršių demonstracijų metu ir taip toliau. Jos sukelia verksmo priepuolį, skausmingas ašaras ir sinusų uždegimą.

– Ir tai kažkas panašaus?

– Ne, tai nė kiek nepanašu, tačiau gali būti panaudota tam pačiam tikslui. Mokslininkams atėjo į galvą, kad galima pakeisti ne tik pagrindines žmogaus reakcijas ir jausmus, bet taip pat ir proto charakteristikas. Galima pakeisti žmogaus charakterį. Afrodiziako savybės yra gerai žinomos. Jis sukelia seksualinį potraukį; yra įvairių vais-

tų, ar dujų, ar liaukų operacijų – bet kurie iš šių dalykų gali pakeisti psichinę energiją, padarius pakeitimus skydliaukėje galima padidinti energiją. Profesorius Šoremas nori jums pasakyti, kad yra tam tikri procesai – jis dabar jums nepasakys, ar tai liaukos, ar dujos, kurias galima pagaminti, tačiau yra dalykas, kuris gali pakeisti žmogaus požiūrį į gyvenimą – jo reakciją į žmones ir bendrai į gyvenimą. Jis gali būti įtūžęs kaip žmogžudys, gali būti patologiškai linkęs į smurtą, tačiau, veikiamas Genro projekto, jis pavirsta *kažkuo* visai kitu. Jis tampa – yra tik vienas žodis, man atrodo, kuris yra įkūnytas pavadinime – jis tampa *geranoriškas*. Jis nori daryti gera kitiems. Jis spinduliuoja gerumu. Jis paniškai bijo sukelti skausmą ar smurtauti. Genro galima paskleisti didelėje teritorijoje, jis gali paveikti šimtus, tūkstančius žmonių, jei būtų pagamintas ir sėkmingai paskirstytas pakankamai didelis jo kiekis.

– Kokia to poveikio trukmė? – paklausė pulkininkas Manro. – Dvidešimt kerturios valandos? Ilgiau?

– Jūs nesuprantate, – tarė mis Neuman. – Jis *amžinas*.

– Amžinas? Jūs pakeitėte žmogaus prigimtį, pakeitėte komponentą, žinoma, fizinį komponentą, jo esybę, ir tai sukėlė amžiną jo prigimties pokytį. Ir jūs negalite to atšaukti? Jūs negalite jo vėl padaryti tokį, koks jis buvo anksčiau? Su tuo reikia susitaikyti, kaip su amžinu pokyčiu?

– Taip. Iš pradžių galbūt tai buvo daugiau medicinai įdomus atradimas, tačiau profesorius Šoremas suvokė jį kaip sustabdymo priemonę, naudotiną karo, masinių sukilimų, revoliucijų, anarchijos metu. Jis nelaikė to vien medicininiu dalyku. Jis nesukelia laimės pojūčio pačiam individui, tik didžiulį norą padaryti laimingus kitus. Tai toks poveikis, kurį kiekvienas savo gyvenime patiria vienu ar kitu metu. Jie turi didžiulį norą padaryti ką nors, vieną žmogų ar daug žmonių – padaryti juos laimingus, kad jie gerai jaustųsi, būtų geros sveikatos, visus šiuos da-

lykus. Kadangi žmonės gali jausti ir jaučia tokius dalykus, turi būti, mes abu tuo tikėjome, koks nors komponentas, kuris jų kūnuose šį troškimą kontroliuoja, ir jei kartą jau padarysi, kad šis komponentas veiktų, jis gali veikti amžinai.

– Nuostabu, – tarė ponas Robinzonas.

Jis kalbėjo labiau mąsliai, negu entuziastingai.

– Nuostabu. Tai bent atradimas. Tai bent dalykas, kurį galima panaudoti, jeigu – bet kodėl?

Į kėdės atlošą atremta galva lėtai pasisuko į poną Robinzoną. Mis Neuman tarė:

– Jis sako, kad jūs suprantate geriau nei kiti.

– Bet juk tai atsakymas, – tarė Džeimsas Klykas. – Tai *tikslus* atsakymas! Puiku! – jo veidas buvo kupinas entuziazmo.

Mis Neuman papurtė galvą.

– Genro projektas nėra nei parduodamas, nei dovanojamas. Jo buvo atsisakyta.

– Ar norite pasakyti, kad atsakymas neigiamas? – netikėdamas paklausė pulkininkas Manro.

– Taip. Profesorius Šoremas sako, jog atsakymas neigiamas. Jis nusprendė, kad jis prieštarauja, – ji minutėlei nutilo ir pasisuko į vyrą, sėdintį kėdėje. Jis padarė keistą judesį galva, viena ranka, ir iš jo burnos pasigirdo keletas gomurinių garsų.

Ji palaukė ir tarė:

– Jis jums pats papasakos, jis bijojo. Bijojo to, ką mokslas yra padaręs savo triumfo laikotarpiu. Tai dalykai, kuriuos mokslas atrado ir sužinojo, dalykai, su kuriais jis supažindino pasaulį. Stebuklingi vaistai, kurie ne visada buvo stebuklingi vaistai, penicilinas, kuris išgelbėjo gyvybes, ir penicilinas, kuris nusinešė gyvybes, širdies transplantantai, kurie sukėlė nusivylimą ir nusiminimą dėl netikėtų mirčių. Jis gyveno atomo skaidymo laikotar-

piu; naujų ginklų, kurie žudė. Radioaktyvumo tragedijos, užterštumas, kurį sukėlė nauji pramoniniai išradimai. Jis bijojo to, ką gali padaryti mokslas, jei juo naudojamasi netvarkingai.

– Tačiau tai juk privalumas. Privalumas visiems, – sušuko pulkininkas Manro.

– Kaip buvo ir daug kitų dalykų. Visada būdavo sutinkami kaip duodantys didžiulę naudą žmonijai, nepaprasti stebuklai. O vėliau pasireikšdavo pašaliniai poveikiai, ir dar blogiau: faktas, kad jie kartais duodavo ne naudos, o sukeldavo negandą. Todėl jis nusprendė to atsisakyti. Jis sako, – ji paskaitė iš popieriaus, kurį laikė rankoje, tuo tarpu jis, sėdėdamas savo kėdėje, pritariamai linktelėjo: *"Esu patenkintas, kad padariau tai, ką ketinau, kad padariau savo atradimą. Tačiau nusprendžiau neatiduoti jo vartotojams. Jis turi būti sunaikintas. Todėl jis* buvo *sunaikintas. Todėl atsakymas yra* neigiamas. *Jokio geranoriškumo nebėra. Galėjo būti, tačiau dabar visos formulės, visos žinios, mano užrašai ir būtinų procedūrų ataskaitos sunaikintos – pavirtę pelenais – aš sunaikinau savo smegenų tvarinį."*

Robertas Šoremas visomis išgalėmis stengėsi kimiai prabilti.

– Sunaikinau savo proto kūdikį, ir niekas pasaulyje nežino, kaip aš jį sukūriau. Man padėjo vienas žmogus, bet jis yra miręs. Jis mirė nuo tuberkuliozės, praėjus metams nuo mūsų sėkmės. Jūs privalote išvykti. Niekuo negaliu jums padėti.

– Tačiau jūsų turimos žinios reiškia, kad jūs galite išgelbėti pasaulį!

Kėdėje sėdintis žmogus išleido keistą garsą. Tai buvo juokas. Luošo žmogaus juokas.

– Išgelbėti pasaulį. Išgelbėti pasaulį! Tai bent žodžiai! Tai juk daro ir tie jūsų jaunuoliai, jų pačių nuomone. Jie

eina išgelbėti pasaulį, pasitelkę smurtą ir neapykantą. Tačiau jie nežino, kaip! Jie turės tai padaryti *patys*, savo galva, savo širdimi. Mes negalime suteikti jiems dirbtinio būdo, kaip tai padaryti. Ne. Dirbtinis gerumas? Dirbtinis švelnumas? Nieko panašaus. Tai nebūtų *tikra*. Tai nieko *nereikštų*. Tai prieštarautų gamtai, – jis lėtai pasakė: – *Tai būtų prieš Dievą*.

Du paskutiniai žodžiai nuskambėjo netikėtai, aiškiai ištarti.

Jis apžvelgė savo klausytojus. Tarsi prašydamas jų supratimo, bet tuo pat metu iš tikrųjų nesitikėdamas jo.

– Aš turėjau teisę sunaikinti tai, ką sukūriau...

– Aš tuo labai abejoju, – tarė ponas Robinzonas, – žinios yra žinios. To, ką pagimdei, – kam įkvėpei gyvybę, negalima sunaikinti.

– Turite teisę turėti savo nuomonę, tačiau turėsite susitaikyti su įvykusiu faktu.

– Ne, – ponas Robinzonas išspaudė tą žodį per jėgą.

Liza Neuman piktai į jį pasisuko.

– Ką jūs turite galvoje, sakydamas "ne"?

Jos akys liepsnojo. Išvaizdi moteris, pagalvojo ponas Robinzonas. Moteris, kuri tikriausiai visą gyvenimą mylėjo Robertą Šoremą. Mylėjo jį, dirbo su juo, o dabar gyveno šalia jo, padėdama jam savo intelektu, kuo tyriausiai jam atsidavusi be jokių gailesčio priemaišų.

– Yra dalykų, kuriuos sužinai gyvenimui bėgant, – tarė ponas Robinzonas. – Nemanau, kad gyvensiu labai ilgai. Visų pirma per daug svorio nešiojuosi, – jis atsiduso, pažvelgęs į save. – Tačiau keletą dalykų išmanau. Juk žinote, kad aš esu teisus, Šoremai. Turite pripažinti, kad esu teisus. Jūs esate doras žmogus. Savo darbo nenaikintumėt. Negalėtumėte prisiversti to padaryti. Jūs vis dar turite jį, kažkur paslėptą, užrakintą, tikriausiai ne šiame name. Spėčiau, aš tik spėju, kad jūs turite jį kažkur – indėlių seife ar banke. Ji taip pat žino, kad jūs tai turite. Jūs ja

pasitikite. Ji – vienintelis žmogus pasaulyje, kuriuo jūs tikrai pasitikite.

Šoremas prabilo, šį kartą jo kalba buvo beveik aiški:

– Kas *jūs*? Kas, po velnių, jūs per vienas?

– Aš tik žmogus, išmanantis apie pinigus, – tarė ponas Robinzonas, – ir apie dalykus, susijusius su pinigais. Apie žmones, jų veiklos požymius ir jų taikymą gyvenime. Jei norėtumėte, galėtumėte susigrąžinti tą darbą, kurį padėjote į šalį. Nesakau, kad dabar galėtumėte padaryti tą patį darbą, tačiau manau, kad jis vis dar kažkur yra. Jūs išsakėte mums savo pažiūras, ir aš nesakyčiau, kad jos visiškai neteisingos. Galimas daiktas, kad jūs teisus. Nauda žmonijai yra sudėtingas dalykas. Vargšas senis Beveridžas, laisvė nuo troškimų, laisvė nuo baimės, laisvė nuo ko nors, kad ir kas ten būtų – jis manė, kad sukurs dangų žemėje, tai pasakydamas ir suplanuodamas, ir įgyvendindamas. Tačiau tai neatnešė dangaus į žemę, ir nemanykite, kad jūsų genro, ar kaip jūs jį ten vadinate (skamba kaip patentuotas maistas), atneš dangų į žemę. Geranoriškumas irgi turi savų pavojų, kaip ir visa kita. Tai, ką jis gali padaryti, yra išgelbėti nuo daugybės kančių ir skausmo, anarchijos, smurto ir vergavimo narkotikams. Taip, tai sustabdys pakankamai nemažai blogybių, ir *galėtų* išgelbėti kai ką svarbaus. Tai galėtų – tik *galėtų* – pakeisti žmones. Jaunus žmones. Šitas jūsų Genroleo – taip ištartas jis skamba panašiai kaip patentuotas valiklis – padarys žmones geranoriškus ir, turiu pripažinti, galbūt padarys juos nuolaidžius, malonius ir patenkintus savimi, tačiau yra ir tikimybė, kad jei jėga pakeisi žmonių prigimtį ir jie toliau elgsis pagal naują prigimtį iki mirties, tai nors vienas ar du iš jų – ne daugelis – gali atrasti savyje ir natūralų pašaukimą būti nusižeminusiam, o ne išdidžiam, kaip buvo priversti. *Iš tikrųjų* pasikeistų, norėjau pasakyti, prieš mirtį. Nebesugebėtų atsikratyti išmokto įpročio.

Pulkininkas Manro tarė:

– Nė velnio nesuprantu, apie ką čia kalbate.

Mis Neuman tarė:

– Jis kalba nesąmones. Jūs turite tikėti profesoriaus Šoremo atsakymu. Su savo atradimais jis gali elgtis kaip tinkamas. Negalite jo priversti.

– Ne, – tarė lordas Oltamauntas. – Mes nesiruošiame nei tavęs versti, nei kankinti, Robertai, nei versti parodyti savo slėptuves. Tu pasielgsi taip, kaip manai esant teisinga. Sutarta?

– Edvardai? Jis sako, kad jūs esate Edvardas Oltamauntas?

Šoremas ir vėl prabilo, o ji persakė jo žodžius.

– Jis klausia jūsų, lorde Oltamauntai, ar jūs iš tikrųjų, visa širdimi ir protu, prašote perduoti Genro projektą jūsų jurisdikcijai. Jis sako, – ji padarė pauzę, stebėjo ir klausėsi, – jis sako, kad jūs esate vienintelis visuomenės veikėjas, kuriuo jis kada nors pasitikėjo. Jei toks yra *jūsų* pageidavimas...

Džeimsas Klykas staiga pašoko ant kojų. Įsitempęs, greitu kaip žaibas judesiu jis jau stovėjo prie lordo Oltamaunto kėdės.

– Leiskite man jums padėti, sere. Jūs sergate. Jums negera. Pasitraukite truputėlį, mis Neuman. Man – man reikia prieiti prie jo. Aš – aš turiu jo vaistus. Žinau, ką reikia daryti...

Jis įsikišo ranką į kišenę ir išsitraukė poodinių injekcijų švirkštą.

– Jei nesuleisiu to iš karto, bus per vėlu, – jis sugavo lordo Oltamaunto ranką, užraitė jo rankovę, sugriebė pirštais už rankos ir paruošė švirkštą.

Tačiau dar kai kas sujudo. Horšemas atsidūrė kitoje kambario pusėje, į šalį nustumdamas pulkininką Manro: jo ranka čiupo už Džeimso Klyko riešo ir nustūmė švirkštą. Klykas nepasidavė, bet Horšemas buvo stipresnis. Manro irgi atsidūrė prie jų.

– Tai buvai *tu*, Džeimsai Klykai, – pasakė jis. – Tai tu esi tas išdavikas, ištikimas mokinys, kuris nebuvo ištikimas mokinys.

Mis Neuman nubėgo prie durų – plačiai jas atidarė ir sušuko:

– Slauge! Ateikite greičiau. Ateikite.

Pasirodė slaugė. Ji greitai pažvelgė į profesorių Šoremą, tačiau jis mostelėjo ir parodė skersai kambario, kur Horšemas ir Manro vis dar laikė besipriešinantį Klyką. Ji įsikišo ranką į chalato kišenę.

Šoremas išmikčiojo:

– Tai Oltamauntas. Širdies smūgis.

– Širdies smūgis, trauk jį devynios, – suriaumojo Manro. – Tai bandymas nužudyti, – ir nutilo.

– Laikyk tą žmogėną, – tarė jis Horšemui ir puolė į kitą kambario galą.

– Ponia Kortman? Nuo kada tapote slauge? Mes beveik pametėme jūsų pėdsakus, kai paskutinįkart išsisukote Baltimorėje.

Milė Žana vis dar naršė po savo kišenę. Iš štai išsitraukė nedidelį pistoletą. Ji pažvelgė į Šoremą, tačiau Manro užstojo jai kelią, ir Liza Neuman stovėjo priešais Šoremo kėdę.

Džeimsas Klykas suspigo:

– Oltamauntą, Džuanita – greitai – Oltamauntą.

Jos ranka švystelėjo ir ji iššovė.

Džeimsas Klykas tarė:

– Velniškai geras šūvis!

Lordas Oltamauntas turėjo klasikinį išsilavinimą. Žvelgdamas į Džeimsą Klyką, jis silpnai sumurmėjo:

– Džeimi? *Et tu Brute**? – ir sukniubo ant kėdės atlošo.

Daktaras Makkalokas apsidairė, ne visai tikras, ką toliau daryti ar sakyti. Tas vakaras buvo gana neįprastas.

Liza Neuman priėjo ir šalia jo pastatė stiklą.

– Karštas punšas, – tarė ji.

– Visada žinojau, kad tokių moterų kaip tu – viena iš

---

* Ir tu, Brutai? (*lot.*)

tūkstančio, Liza, – ir jis dėkingai gurkštelėjo.

– Turiu pripažinti, kad norėčiau sužinoti, kas čia darosi, tačiau įtariu, kad tai toks "ša, ša" dalykas, kad niekas man nieko nepapasakos.

– Profesorius – jis gerai jaučiasi, tiesa?

– Profesorius? – jis švelniai pažvelgė į jos susirūpinusį veidą. – Puikiai. Jei norite sužinoti mano nuomonę, tai jam išėjo tik į gera.

– Aš galvojau, kad galbūt tas šokas...

– Aš jaučiuosi gerai, – tarė Šoremas. – Šoko terapijos man ir reikėjo. Jaučiuosi – kaip čia pasakius – vėl *gyvas*, – jis atrodė nustebęs.

Makkalokas tarė Lizai:

– Pastebėjote, kad jo balsas daug stipresnis? Didžiausias priešas tokiais atvejais yra apatija – o *jis* dabar vėl nori dirbti – protinio darbo stimuliavimas. Muzika yra labai gerai – ji nuramindavo jį ir suteikdavo kuklaus gyvenimo džiaugsmo. Tačiau iš tikrųjų jis yra didžiulės intelektualinės jėgos žmogus – jam trūksta protinės veiklos, kuri jam buvo gyvenimo pagrindas. Jei tik galite, padėkite jam vėl to imtis.

Jis padrąsinančiai linktelėjo jai, kai ji abejojančiai į jį pažiūrėjo.

– Aš manau, daktare Makkalokai, – tarė pulkininkas Manro, – kad mes turime jums šiek tiek paaiškinti, kas čia šįvakar įvyko, nors, kaip jūs jau supratote, būsimi galingieji pareikalaus "ša, ša" politikos. Lordo Oltamaunto mirtis, – jis patylėjo.

– Iš tikrųjų ne kulka jį užmušė, – tarė gydytojas, – mirtis jį ištiko dėl šoko. Ta poodinė injekcija būtų suveikusi taip pat – strichninas. Tas jaunuolis...

– Aš vos spėjau jį iš jo atimti, – pasakė Horšemas.

– Visą laiką buvo užsimaskavęs kaip negras malkų rietuvėj? – paklausė daktaras.

– Taip. Mylimas ir patikimas daugiau kaip septyne-

rius metus. Vieno iš lordo Oltamaunto seniausių draugų sūnus...

– Visko būna. O ta ledi – kartu visur kur, kaip suprantu?

– Taip. Ji gavo šį darbą pateikusi suklastotus dokumentus. Ji taip pat ieškoma policijos už žmogžudystę.

– Žmogžudystę?

– Taip. Savo vyro, Amerikos ambasadoriaus Semo Kortmano, nužudymą. Ji nušovė jį ant ambasados laiptų ir sukūrė istoriją, kad jį užpuolė jauni kaukėti vyrai.

– Kam jai reikėjo jį nužudyti? Dėl politinių ar asmeninių priežasčių?

– Mes manome, kad jis sužinojo apie kai kurią jos veiklą.

– Sakyčiau, jis įtarė neištikimybę, – tarė Horšemas. – Vietoj to jis atrado špionažo ir konspiracijos širšių lizdą, o jo žmona, pasirodo, organizuoja tą vaidinimą. Jis ne visai suvokė, kaip pasielgti. Geras vaikinas, bet lėtai mąstantis – o ji sugebėjo greitai veikti. Neįtikėtina, kaip ji sugebėjo sielvartauti per memorialines apeigas.

– Memorialines... – tarė profesorius Šoremas.

Visi buvo truputį sukrėsti ir pasisuko į jį.

– Sunku ištarti šį žodį "memorialinis" – tačiau aš būtent tai turėjau galvoje. Liza, mes turime vėl pradėti dirbti.

– Bet, Robertai...

– Aš ir vėl esu gyvas. Paklausk gydytojo, ar man reikėtų nieko neimti į galvą.

Liza klausiamai pažvelgė į Makkaloką.

– Jei taip darysite, sutrumpinsite sau gyvenimą ir vėl nugrimsite į apatiją...

– Na štai, – tarė Šoremas. – Štai kokia šių laikų medicinos mada. Priversk visus, netgi jei jie prie mirties slenksčio – tęsti darbą...

Makkalokas nusijuokė ir pakilo.

– Arti tiesos. Prie to atsiųsiu jums ir keletą tablečių.

– Aš jų negersiu.

– Gersite.

Prie durų gydytojas sustojo.

– Norėjau tik paklausti: kaip jums pavyko taip greitai išsikviesti policiją?

– Eskadrilės vadas Endriusas buvo viską paruošęs, – tarė Manro. – Atvyko pačiu laiku. Mes žinojome, kad ta moteris kažkur netoliese, tačiau nė neįtarėm, kad ji jau namuose.

– Na, aš jau eisiu. Ar viskas, ką man papasakojote, – tiesa? Jaučiuosi, tarsi turėčiau pabusti bet kuriuo momentu, tarsi būčiau užmigęs naujausio nuotykių romano viduryje. Šnipai, žmogžudžiai, išdavikai, špionažas, mokslininkai...

Jis išėjo.

Stojo tyla.

Profesorius Šoremas lėtai ir atidžiai tarė:

– Grįžkim prie darbo...

Liza tarė, kaip visuomet moterys sakydavo:

– Turi būti *atsargus*, Robertai...

– Ne – ne atsargus. Gali būti, kad laiko nedaug.

Jis ir vėl tarė:

– Memorialas...

– Ką nori tuo pasakyti? Jau sakei tai anksčiau.

– Memorialas? Taip. Edvardui. Jo memorialas! Visada galvojau, kad jo veidas kaip kankinio.

Šoremas atrodė paskendęs mintyse.

– Norėčiau susisiekti su Gotlibu.Gal jis jau miręs. Gera su juo dirbti. Su juo ir su tavim, Liza – paimk viską iš banko...

– Profesorius Gotlibas gyvas – dirba Beikerio fonde, Ostine, Teksase, – tarė ponas Robinzonas.

– Ką tu ketini daryti? – tarė Liza.

– Genro, žinoma! Memorialą Edvardui Oltamauntui. Jis mirė dėl jo, ar ne? Niekam nevalia mirti veltui.

EPILOGAS

Seras Stefordas Najus trečią kartą perrašė telegramos tekstą.

ZP 354XB 91 DEP S.Y.

SUSITARIAU DĖL SUTUOKTUVIŲ CEREMONIJOS KURI ĮVYKS KETVIRTADIENĮ KITĄ SAVAITĘ ŠV.KRISTUPO SLĖNYJE ŽEMAJAME STONTONE 14.30 TAŠKAS PAPRASTOS ANGLIKONŲ BAŽNYČIOS APEIGOS JEIGU PAGEIDAUTINA R.K. ARBA GRAIKŲ ORTODOKSŲ PRAŠYČIAU TELEGRAFUOTI NURODYMUS TAŠKAS KUR TU ESI IR KOKĮ VARDĄ NORI PASIRINKTI SUTUOKTUVIŲ CEREMONIJOJE TAŠKAS KAPRIZINGA MANO DUKTERĖČIA PENKERIŲ METŲ IR BAISIAI NEPAKLUSNI PAGEIDAUJA BŪTI PAMERGĖ IŠ TIKRŲJŲ GANA MIELA VARDU SIBILĖ TAŠKAS MEDAUS MĖNUO VIETOJE NES MANAU KAD PAKANKAMAI KELIAVOME PASKUTINIU METU TAŠKAS PASIRAŠĖ KELEIVIS Į FRANKFURTĄ.

STEFORDUI NAJUI BXY42698

SUTINKU KAD SIBILĖ BŪTŲ PAMERGĖ SIŪLAU SENĄJĄ TETĄ MATILDĄ GARBĖS MATRONA TAŠKAS TAIP PAT PRIIMU PASIŪLYMĄ TUOKTIS NORS OFICIALIAI IR NEPAREIKŠTĄ TAŠKAS A. B. TINKA TAIP PAT MEDAUS MĖNESIO PLANAI TAŠKAS REIKALAUJU KAD IR PANDA DALYVAUTŲ TAŠKAS NEVERTA SAKYTI KUR AŠ ESU NES NEBEBŪSIU TEN KAI ŠITAI TAVE PASIEKS TAŠKAS PASIRAŠĖ MERI ANA

– Ar gerai atrodau? – nervingai paklausė Stefordas Najus, pasukdamas galvą į veidrodį.

Jis repetavo su sutuoktuvių drabužiais.

– Ne blogiau nei bet kuris kitas jaunikis, – tarė ledi Matilda. – Jie visada jaudinasi. Ne taip, kaip nuotakos, kurios paprastai atvirai džiūgauja.

– O jei ji neateitų?

– Ateis.

– Jaučiuosi – jaučiuosi gana keistai.

– Tai todėl, kad tau reikėtų suvalgyti dar vieną pâté de foie gras*. Tu tiesiog jaudiniesi kaip visi jaunikiai. Nesinervink, Stefi. Vakare bus viskas gerai – norėjau pasakyti, kai nueisi į bažnyčią, viskas bus gerai...

– Tai primena man...

– Nepamiršai nupirkti žiedo?

– Ne, ne, aš tik pamiršau pasakyti, kad turiu jums dovaną, teta Matilda.

– Kaip malonu iš tavo pusės, mielas berniuk.

– Sakėte, kad vargonininko nebeturite...

– Tiesa, ačiū Dievui.

– Atvežiau jums naują vargonininką.

– Iš tikrųjų, Stefi, kokia nepaprasta mintis! Kur tu jį gavai?

– Bavarijoje – jis gieda kaip angelas...

– Mums nereikia, kad jis giedotų. Jam tereikia groti vargonais.

– Jis ir tai sugeba – jis labai talentingas muzikantas.

– Kodėl jis palieka Bavariją ir nori atvykti į Angliją?

– Jo mama mirė.

– O Dieve, tas pat atsitiko ir mūsų vargonininkui. Atrodo, kad vargonininkų motinos yra labai trapios. Ar jam reikės motiniškos globos? Aš nesu labai patyrusi.

– Manau, nesuklysiu sakydamas, kad užteks trupučio senelės ar prosenelės globos.

Staiga atsidarė durys, ir dramatiškai įžengė angeliškai atrodantis vaikas rožine pižama, nusėta rožių pumpurais, ir ištarė švelniu balsu, kaip žmogus, kuris tikisi entuziastingo sutikimo:

---

* riebus žąsies kepenėlių paštetas. (*pranc.*)

– Tai aš.

– Sibile, kodėl tu ne lovoje?

– Vaikų kambaryje dedasi nelabai malonūs dalykai...

– Tai reiškia, kad buvai nepaklusni mergaitė ir auklė tavimi nepatenkinta. Ką padarei?

Sibilė pažiūrėjo į lubas ir pradėjo kikenti.

– Tai buvo vikšras – toks plaukuotas. Aš uždėjau jį ant jos ir jis nuropojo štai *čia*.

Sibilės pirštas rodė į krūtinės vidurį, kuris siuvėjų kalba vadinamas iškirpte.

– Nesistebiu, kad auklė supyko – ak, – tarė ledi Matilda.

Tuo momentu įėjo auklė ir pasakė, kad mis Sibilė yra per daug įsiaudrinusi, nenori sakyti vakarinės maldos ir neina miegoti.

Sibilė prigludo prie Matildos.

– Aš noriu melstis kartu su tavim, Tilda...

– Labai gerai – bet po to eisi tiesiai į lovą.

– O taip, Tilda.

Sibilė atsiklaupė, sunėrė rankas, išleido įvairiausius keistus garsus, kurie, rodės, buvo būtina įžanga prieš kreipiantis į Visagalį malda. Ji atsiduso, sudejavo, suniurnėjo, galiausiai suprunkštė ir užsivedė:

– Prašau, Dieve, palaimink tėtį ir mamą Singapūre, ir tetą Tildą, ir dėdę Stefį, ir Eimę, ir virėją, ir Eleną, ir Tomą, ir visus šunis, ir mano ponį Grizlį, ir mano geriausias drauges Margaritą ir Dianą, ir Džoaną, paskutinę iš visų mano draugių, ir padaryk taip, kad būčiau gera mergaitė, vardan Jėzaus, Amen. Ir prašau, padaryk taip, kad auklė būtų maloni.

Sibilė atsistojo, apsikeitė žvilgsniais su aukle, įsitikinusi, kad laimėjo pergalę, palinkėjo labos nakties ir išnyko.

– Kažkas tikriausiai papasakojo jai apie Genro, – tarė ledi Matilda. – Tarp kitko, Stefi, kas bus tavo pirmasis

pabrolys?

– Visai pamiršau – ar būtinai reikia jį turėti?

– Taip įprasta.

Seras Stefordas Najus pakėlė mažytį kailinį žvėrelį.

– Panda bus pirmasis mano pabrolys – prašau, Sibile, – prašau, Meri Ana, – o kodėl gi ne? Panda dalyvavo nuo pat pradžių... nuo pat Frankfurto...

Agata Kristi
KELEIVIS Į FRANKFURTĄ
Ekstravagantiškas kūrinys

Redagavo Jadvyga DAMBRAUSKIENĖ
Dailininkė Daiva STAŠKEVIČIENĖ
Viršelį maketavo Vaidas RADZICKAS

1999. Užs. Nr. 263. Leidėjas "Sirokas".
Spausdino AB "Standartų spaustuvė",
S.Dariaus ir S.Girėno 39, 2038 Vilnius

AGATA KRISTI

Agata Kristi (Agatha Christie) išgarsėjo pasaulyje kaip Nusikaltimų karalienė. Jos knygos parduotos daugiau nei milijardo egzempliorių tiražu anglų kalba ir dar milijardo egzempliorių tiražu kitomis keturiasdešimt keturiomis kalbomis. Ji plačiausiai leidžiama visų laikų rašytoja, ją lenkia tik Biblija ir Šekspyras. Ji yra 79 kriminalinių romanų ir trumpų apsakymų rinkinių, 19 pjesių ir 6 romanų, pasirašytų Marijos Vestmekot (Mary Westmecott) vardu, autorė.

Agata Kristi gimė Torkvėjuje. Jos pirmasis romanas "Paslaptinga afera Stailse" buvo parašytas baigiantis Pirmajam pasauliniam karui, kurio metu ji tarnavo medicinos sesele. Tada ji ir sukūrė Erkiulį Puaro, mažąjį belgų seklį, kuriam buvo lemta tapti populiariausiu po Šerloko Holmso sekliu kriminaliniuose romanuose. Romanas buvo išleistas tik 1920m. "Bodley Head" leidykloje.

Nuo 1920 iki 1926m. Agata Kristi kasmet išleisdavo po vieną knygą. 1926m. ji parašė savo šedevrą "Rodžerio Ekroido nužudymas". Tai buvo pirmoji jos knyga, išleista "Harper Collins" leidykloje. Taip prasidėjo autorės ir šios leidyklos bendradarbiavimas, kuris tęsėsi ištisus penkiasdešimt metų. Ši leidykla išleido per septyniasdešimt Agatos Kristi knygų. "Rodžerio Ekroido nužudymas" taip pat tapo pirmąja inscenizuota Agatos Kristi knyga. Pavadinimu "Alibi" ji ilgai buvo rodoma Vest Endo scanoje. "Pelėkautai", įžymiausia jos pjesė, yra ilgiausiai vaidinama pjesė teatro istorijoje.

1971m. Agata Kristi apdovanota Britų imperijos ordinu. Paskutinės jos knygos buvo: "Užuolaida: paskutinė Puaro byla" 1975m. ir "Miegantis žudikas", su apgaulingai silpna ponia Marpl, 1976m. Abi knygos tapo bestseleriais. Agata Kristi taip pat parašė keturis nebeletristinius darbus, tarp jų - autobiografiją ir žavingąją "Ateik, pasakyk man, kaip tu gyveni", šlovinančią ekspedicijas, kuriose ji daug kartų dalyvavo su savo vyru archeologu seru Maksu Melovanu.

KELEIVIS Į FRANK

Zigfrido planas...

Nykioje oro uosto salėje nuobodžiaująs diplomatas patiki fantastiška išsigandusios merginos istorija...

Vaitholo kabinete susirūpinę politikai kalba apie terorizmą ir anarchiją...

Vienoje Vokietijos pilyje sena moteris kuria naujo pasaulio planus...

Detektyvų karalienė prisimena tarptautinės intrigos istoriją, kuri nuskrieja per visą Europą...

"Nuostabiai įdomi"
OBSERVER

"Senoji geroji Agatos Kristi klasika"
EVENING STANDARD

"Puikiai parašyta... trykštanti entuziazmu"
SUNDAY TIMES

9 789986 833093